

Əlişir Nizamisoy Gəncəvi

**İLYAS YUSİF OĞLU
NİZAMİ GƏNCƏVİ**

Əlişir Nizamisoy Gəncəvi

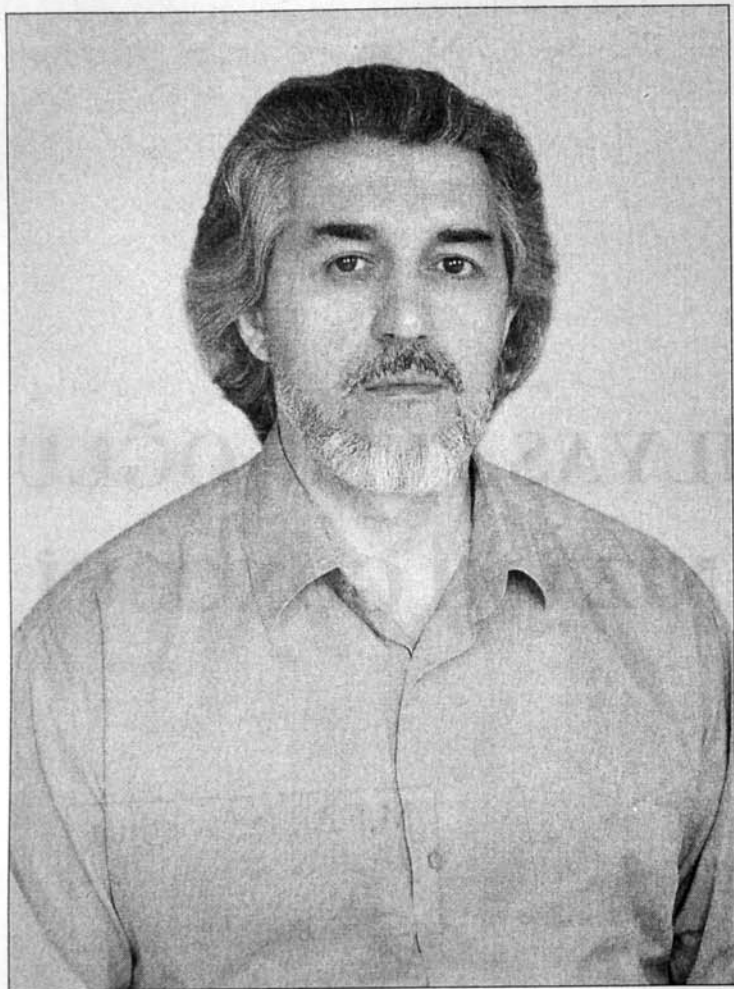
İLYAS YUSUF OĞLU
NİZAMİ GƏNCƏVİ

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Gəncə – 2013

Hay - 272821

**BU YOL ELƏ BİLMƏ Kİ, HƏR KİŞİNİN YOLUDUR,
BU YOL NİZAMİ KİMİ, ƏR KİŞİNİN YOLUDUR!**

Əlişir Nizamisoy Gəncəvi.

İLYAS YUSİF OĞLU NİZAMİ GƏNCƏVİ. 240 səh.

Səyyah-Yazıçı Əlişir Əhmədli (Azəri, Gəncəvi)

Azərbaycanın və eləcə də Türk Dünyasının yeganə peşəkar səyyahı, Azərbaycan MEA Coğrafiya Cəmiyyətinin həqiqi üzvü, Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin Rəhbəri, Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyətinin Başçısı, "Nurlu Səyahət" Qəzetinin Təsisçisi və Baş Redaktoru, Azərbaycanın Fəxri Ziyalı, 11 kitabın – çoxcildli "Nizami Nurlu Səyahət" (I, II, III, IV cild), "Allah Rəsulunun Müqəddəs Kəlamları" (I, II cild), "Paxıllardan və Paxıllıqdan əlhəzər", "Ayə və Hədislərlə Ramazan və Oruc Kitabı", "Ayə və Hədislərlə Qurban Kitabı" və "Molla Dadaş" kitablarının müəllifidir.

Əlişir Əhmədli (Azəri, Gəncəvi) Azərbaycanı tanıtmə məqsədilə Şərqdən Qərbədək uzun bir yol keçmiş, Məkkədə olarkən Həcc ziyarətini yerinə yetirmiş, dini təhsilini qardaş Türkiyənin İstanbul şəhərində almışdır.

Sizə təqdim olunan bu Kitabda

Səyyah-Yazıçının

Ulu Əcdadı və Mənəvi Atası

Həzrət Şeyx İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi

ilə bağlı olan yazıları toplanmışdır.

نظامی

İTHAF

Allahın izni ilə acizənə olaraq yazmış olduğum bu kitabı Türk Soylu Ulu Ədadım və Mənəvi Atam, Allah Dostu və Mürşidi Kamil, Alim və Şair, Bəşər Övladı və “Dünya Vətəndaşı”, Könüllər Sultanı və Şairlər Piri, qədim və məşhur Gəncə şəhərinin Qeyrətli Sakini, Möhtərəm Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu!) Həzrətlərinin əziz və şərəfli xatirəsinə ithaf edirəm!

Kitabı Ustad Nizaminin dünya şöhrətli məsnəvisi olan “Xəmsə”dəki hikmət inciləri ilə bəzədim ki, bəlkə bir dəyəri ola!

Bir əsər yazdım ki, daim qalacaq,
Adına bağladım nəqşini ancaq...
Bu əsər ki, Sənə edirəm nişar,
Onda ürəyim var, ətim, qanım var.
Səninlə ucaldı fələk dünyada,
Ey fələk yetirən, ey fələkzada!

نظامی

NİZAMİ GƏNCƏVİ

(1141, Gəncə – 1204, Gəncə)

Adı İlyas – peyğəmbər adı, atasının adı Yusif – peyğəmbər adı, oğlunun adı Muhəmməd – peyğəmbər adı; təxəllüsü Nizami – mənası “Sözləri nizamlayan, mirvari kimi düzən”, “nəzmə çəkən”; Soyu Türk, Atası Türk, Anası Türk; doğulduğu yer Gəncə – qədim Türklər Yurdu.

Dağ kimi ucalmışdı bir zaman Türk dövləti,
Sarmışdı məmləkəti ədaləti, şəfqəti...
Almaz türklyümü həbəş ölkəsi,
Olmuş xoş dovğadan məhrum cümləsi.

Bir səs gəldi cahandan: - Ey qul, yetər əyləncə!
Axı kimdi **Nizami**, axı, hardadı Gəncə?..
Babilim, Harut yaxan əziz Gəncədir ancaq,
Zöhrəmsə xatirindir ulduz nurladan çıraq.
Gəncənin zöhrəsisə Mizan bürcünə dəyər,
O səbəbdən onda var bir ruhani məntiqlər.

“Nizami Azərbaycanlıların sadəcə vətənsəvəri deyil, həm də milli duyğularını daha çox qabardan bir şəxsiyyətdir. Bu şəxsiyyətlə sadəcə Azərbaycanlılar deyil, bütün türklər öyünməlidirlər. Farsca yazmasına baxmayaraq, heç bir şairdə türklük Nizamidə olduğu qədər ideallaşdırılmamışdır...”

Şərq ədibləri Nizamini, əsərlərinə yazılmış saysız-hesabsız bənzətmələrdən də görüldüyü kimi, özlərinə “Məsnəviçilərin İmamı və Şərq əfsanəsi yazanların Şeyxi” saymışlardı. Bu baxımdan Nizami, eni-boyu ölçülməyən bir yaradıcıdır; klassik istilahlə möcüzədir. Bunun ən böyük sənədi olmaq üzrə, özündən sonra heç bir şairə onun bağısladığı mövzu, vəzn və şəkil xaricində dastan yazmanın nəsb etmədiyi irəli sürülməkdədir”.

Muhəmməd Əmin Rəsulzadə

İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi!

Bu adı gözəl, özü gözəl, sözü gözəl insan artıq doqquz əsrə yaxındır ki, öz örnək həyatı və məşhur əsərləriylə minlərin, milyonların sevimlisinə, ilham mənbəyinə çevrilmişdir.

Dünyanın hər bir tərəfində – İstər Doğuda və Batıda, İstər-sə də Quzeydə və Güneydə – hər yanda, milliyyətindən, soyundan, dinindən, irqindən asılı olmayaraq **Nizami Gəncəvini** oxuyan hər kəs onun şeir sənətinin gücünə, elminin dərin-

liyinə, sözlərinin hikmətinə heyran qalmış, bu nadir şəxsiyyətdə hər şeydən əvvəl müdrikliklə yanaşı, onda olan ülvə səmimiliyi və bir də yüksək əxlaqi təmizliyi dönmə-dönmə qeyd etmişlər.

Əgər **Nizami** kimi sən pak ola bilməsən,
Bu arzu yollarında çətin kəmə yetəsən.
Nizamının də tilsim qıran söz xəzinəsi,
Bir alovlu qəlbidir, bir də büllür sinəsi.
Nizamının ki, düzdür xilqəti də, qəlbə də,
Başa çatar, inşallah, hər işi, mətləbi də.

Nizami Gəncəvi 1141-ci il avqust ayının 22-də Gəncə şəhərində anadan olmuş, hərtərəfli təhsil almış, mövcud elmlərə mükəmməl yiyələnmiş, bu sahələrdə öz sözünü demiş, bir çox məsələlərdə zamanı qabaqlamışdır. Tam haqlı olaraq demək mümkündür ki, o, yaşamış olduğu dövrünün mənəvi dəyərlərini yaxşıca öyrənmiş, ana dili olan türk dilindən başqa ərəb və fars dillərini mükəmməl bilməmiş, bir neçə xarici dillərə də bələd olmuşdur.

Dünyada nə qədər kitab var belə,
Çalışıb, əlləşib gətirdim ələ.
Ərəbcə, dəricə, yeri düşərkən,
Buxari, Təbəri əsərlərindən,
Oxudum, oxudum, sonra da vardım,
Hər gizli xəznədən bir dürr çıxardım.

Nizami Gəncəvi hələ kiçik yaşlarından əlinə qələm almış, ilhamlı ürəyinin çırpıntılarını kağıza köçürmüşdür. Onun yazdığı ilk əsərləri qəsidə və qəzəl olmuşdur. Dahi Şair keçmişdaşlarından və çağdaşlarından fərqli olaraq qəsidə və qəzəl yaradıcılığında əsl çevriliş yapmış, onlara yeni ruh, can vermişdir. Bu baxımdan **Nizami Gəncəvi** şeirləri öz səmimi-

liyi, həqiqiliyi, məftunedici gözəlliyi ilə başqalarından kəskin surətdə fərqlənir.

Onun iyirmi min beytlik lirik şeirlər toplusu – **“Divan”**ı olmuşdur. Ancaq təəssüflər olsun ki, bu qiymətsiz xəzinə tam şəkildə bizim dövrümüzə qədər gəlib çatmamışdır. İndi bəlkə də bu divan dünya kitabələrinin birində, hansısa rəfdə öz tapıcısını gözləyir. Belə bir tapıntı isə nə zamansa baş verəcəkdir. İnşəallah!

Nizami Gəncəvini dünya ədəbləri sırasında ön yerə çıxardan, adını əbədləşdirən onun **“Xəmsə”** – “Beşlik” adı altında bəlli olan beş məsnəvisidir: **“Sirlər Xəzinəsi”** (1177), **“Xosrov və Şirin”** (1180), **“Leyli və Məcnun”** (1188), **“Yeddi Gözəl”** (1196), **“İsgəndərnamə”** (1203).

“Sirlər Xəzinəsi”ndəki söhbətlər başdan-başa nəsihətlərdən, tövsiyələrdən, məsləhətlərdən ibarətdir. Şairin insansevər düşüncələri ilk dəfə Yaxın Doğuda didaktik-fəlsəfi şeirin ən yaxşı nümunəsi sayılan **“Sirlər Xəzinəsi”** məsnəvisində geniş şəkildə təcəssüm olunmuşdur.

Çağdaş zamanımızla uyğun səslənən **“Ədalətli və insafli olmaq haqqında şaha nəsihət”** söhbətində **Adil Ədib** yazır:

Dünyaya fəth olmaz zülmkarlıq, rəzalət,
Yer üzünün fəthi ədalətdir, ədalət!
Ədalətin müjdəsi, bu dünyanı şad eylər,
Ədalətin işidir – ölkəni abad eylər.
Məmləkətin dayağı ədalətdir hər zaman,
Ədalətlə nəsibin səadətdir hər zaman.

Nizami Gəncəvinin fikrincə dünyada dəyəri ölçülməyən yeganə şey – insanlara təmənnəsiz, Allah rızası üçün xidmətdir, cəmiyyətin xeyrinə işləməkdir, ədalətli olmaqdır. Təmənnə olan yerdə xoşbəxtlik yoxdur!

Çalış öz xalqının işinə yara,
Dünya əməlindən geysin zər-xara...

Bacarsan hamının yükünü sən çək,
İnsana ən böyük şərəfdir əmək...
Yaxşılıq etməsən əgər insana,
Böyüklük şərəfi verilməz sana.

Şeyx Nizami türklərin qırçaq boyundan olan Apağ (Afaq) adlı qızla ailə həyatı qurmuş, 1174-cü ildə ondan Muhəmməd adlı oğlu dünyaya gəlmişdir. Şair **“Oğlum Muhəmmədə nəsihət”** adlı şeirində yazır:

Yeddi yaşlı balam, gözümün nuru!
Dilimin əzbəri, qəlbim süruru.
Ruzi verdi sənə o Pərvərdigar,
Üstündə mənim yox, Onun adı var...
Bilik kəsb etməklə dünyanı qazan,
Əsmanı oxu ki, mənə alasan.
Qaç o sözlərdən ki, mənasız, boşdur,
İlahi elmlər öyrənmək xoşdur.
Elə namuslu ol, desin hər görəni:
“Ağıllı oğluna, Nizami, əhsən!”

Sevimli həyat yoldaşı Afaqın dünyadan erkən köçməsi **Nizami Gəncəvi** mənəviyyatına böyük təsir göstərmiş, dahi şair ikinci məsnəvisi **“Xosrov və Şirin”**də onun füsunkar surətini yaradaraq xatirəsini əbədləşdirmişdir. **“Xosrov və Şirin”** dünya poeziyasının ülvə məhəbbəti, nəcib hissləri, sevgilisinin yolunda həyatını qurban verməyə hazır olan qəhrəmanların yüksək mənəviyyatını alqışlayan ən gözəl abidələrdən biridir.

Üçüncü məsnəvi **“Leyli və Məcnun”**da iki pak, saf qəlbli gəncin nakam sevgisi nəzmə çəkilməmişdir. Biri-birlərini dərin bir məhəbbətlə sevən, ancaq dövrün sərt qanun-qaydaları üzündən dünya həyatında birləşə bilməyən gəncləri ölüm, məzar birləşdirir. Onlar ziddiyyətlərlə dolu rahatsız dünyada istədiklərinə

nail ola bilməsələr də, əbədi olan axirət həyatına birgə qədəm qoyur, öz arzu və niyyətlərinə burada qovuşurlar. **Nizami Gəncəvinin** məsnəviləri içərisində ən çox təqlid edilərək, dönə-dönə işləniləni “Leyli və Məcnun” olmuşdur. Bu mükəmməl əsərə yüzdən artıq nəzirə yazılmışdır. **Bu dünyada “Leyli və Məcnun”un faciəsindən daha ağır bir faciə yoxdur!**

“Yeddi Gözəl” məsnəvisi əsasən Bəhram şahın arvadları tərəfindən danışılan yeddi əfsanəvi novelladan, ibrətamiz hekayətlərdən təşkil olunmuşdur. Dahi şair bu əsərində də ədalətli hökmdar, ideal dövlət rəhbəri haqqındakı düşüncələrini davam etdirmişdir. **Nizami Gəncəvi** göstərir ki, xalqını, vətəninə sevməyən, ona sadıq olmayanlar öz hamilərinə də sədaqətli ola bilməzlər. Şair mərdlik, xeyrxahlıq, təmkinlilik, səbirlik, gözüaçıqlıq kimi yaxşı sifətləri təbliğ edir, elmə, biliyə, zirəkliyə çağırır, insanları pis əməllərdən çəkirməyə çalışır. Yaxın Doğu ədəbiyyatında ilk dəfə belə səpgidə qələmə alınmış poema təkcə Doğu deyil, Batı ədəbiyyatına da təsir göstərmişdir.

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin sonuncu, beşinci məsnəvisi “**İsgəndərnamə**” adlanır. Əsərdə tanınmış sərkərdə və dövlət xadimi Makedoniyalı İsgəndərin həyat və fəaliyyəti əks olunmuşdur. **Böyük Düşünər** bu son əsərində bütün ömrü boyu arzuladığı əmin-amanlıq, maddi rifah, ədalətli hakimiyyət şəraitində yaşayan “**Xoşbəxtlər Ölkəsi**”ni təsvir etmişdir. Bu ölkədə qeyri-bərabərlik, zülm, ictimai mübarizə, cinayət, ehtiyac və dərd yoxdur. Ümumilik, bərabərlik, səmimilik, doğruluq, qarşılıqlı ehtiram və yardım hökm sürür.

Doğrusu budur ki, bizlər qədimdən,
Bu dağı, bu çölü etmişik məskən.
Fağır bir tayfayıq, həm də dinsevər,
Düzlükdən keçmərik əsla tük qədar...
Allahdan nə gəlsə edərik şükür,
Çünki narazılıq naşükürlükdür...

Acizin dərdinə edərik çara,
Xilas eyləyərik düşərsə dara...
Bizdə artıq deyil heç kəsdən heç kəs,
Bizdə ağlayana heç kimsə gülməz...
Oğurluq eləməz bizdən bir nəfər,
Oğurlaya bilməz bizdən özgülər...
Bizim uşaqları böyüdə Allah,
Naxıra şir, pələng toxunmaz əsla...
Bizi hifz eləyən Allahdır, Allah,
Biz yalnız Allaha gətirik pənah...
Heç kəsi pis yola əsla çəkmərik,
Fitnə axtarmırıq, qan da tökmərik...
Xəsislik bilmərik dünyada bizlər,
Zorla şey almanıq bir arpa qədar...
Nə öküz, nə eşşək kimi yeyərik,
Nə də ki, ağzımızı möhürləyərik...
Üzə deyilməyən bir sözü heç kəs,
Bizlərdə qaydadır, daldada deməz...
Allahın lütf edib verdiyi şeyə,
Demərik: “Bu hardan? Bu niyə belə?”
Bizimlə birlikdə o adam yaşar,
Ki, ola bizimtək təmiz, pəhrizkar.
Tutduğumuz yoldan çıxsa bir insan,
Kim olsa qovarıq öz aramızdan.

Şeyx Nizami dühasının məhsulu olan “**Xəmsə**” bənzərsiz bir kitabdır. Biliklər toplusu olan bu qiymətli xəzinə dünya və axirət həyatını özünəməxsus ədəbi boyalarla hərtərəfli bir şəkildə açıqlayaraq, hər şeydən əvvəl insanları insanlığa çağırır. Onlara insan kimi yaşamağı, bir-birləri ilə insan kimi davranmağı və öləndə də insan kimi ölərək əbədi olan axirət dünyasına qovuşmağı tövsiyə edir.

Axirətdə axtar özünə nicat,
Əldən gedəcəkdir gördüyün büsat.

Bu fani dünyadan köçəndə bir gün,
Bu dünya da çıxar yadından bütün.

Tarixi qaynaqlardan bəllidir ki, **Nizami Gəncəvi** doğma vətəni Gəncə şəhərindən heç bir yerə çıxmamış və heç bir necə deyərlər “yaradıcılıq səfərinə” getməmişdir.

Boğazımı gör necə düyünləyibdir Gəncə,
Yoxsa İraq xəznəsi mənim olardı, mənəcə.
Aləm deyir övladsan sən dünyaya, **Nizami**,
Sığışmazsan Gəncəyə gen dünyada, **Nizami**.

Allah Təalənin ona bəxş etdiyi qabiliyyət və dərin zəka, fitri istedad sayəsində gecə-gündüz bilmədən çalışaraq biliklərə yiyələnmiş, elmin bir çox sahələri üzrə öz sözünü deyərək dövrünün **Ən qabaqcıl Alim və Ziyahısına** çevrilmişdir.

Əbədilər qəsrinə, şahlıq adlı büsata,
Mədh yazan şairlər xeyli yığışıbsa da,
Nizamının yanında ədəb gözlərlər yəqin,
Nizami - Nizamidir, bəs onlar kimdir, deyin?

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri on ikinci əsr Azərbaycanında yaşamış **Müsliman Ziyahının Parlaq Simasını** özündə əks etdirir. Onun xüsusi bir məhəbbətlə sevdiyi və tərənnüm etdiyi doğma vətəni Gəncə isə, orta əsrlərdə öz elm və texnikasının, iqtisadiyyat və mədəniyyətinin inkişafına, insanların rifah durumunun səviyyəsinə görə dünya miqyasında sayılıb-seçilən bəxtəvər şəhərlərdən biri idi. Ərəb səyyahı və coğrafiyaçısı İbn Heykəl bu barədə yazmışdır:

“Gəncə böyük, zəngin və əhalisi çox olan bir şəhərdir. Bu şəhərin əhalisi çox sıxdır və onun sakinləri səxavətlidirlər, mülayim əxlaqa malikdirlər, xeyirxahdırlar, nəzakətlidirlər, xariciləri və alimləri xoşlayandırlar”.

Başqa ərəb səyyahı və tarixçisi İbn Əzrək isə belə demişdir:

“Gəncə türklərin böyük başkəndidir”.

Böyük Alim və Şair heç bir zaman olmadığı ölkələri, orada yaşayan xalqların tarixini, mədəniyyətini, həyatını, adət və ənənələrini adibəlli əsərlərində çox böyük ustalıqla əks etdirərək **“Öz Səyahətləri”** ilə doqquz yüz il sonra adamı heyrətə gətirir.

Dünyanı ayaqla yox, dolaşmışam başımla,
Ayaq dəyməz yerlərə, yol açmışam başımla –

deyən Şair bu “heyrətin” səbəbini açıqlayır. Əsərlərindən görüldüyü kimi, doğrudan da **Böyük Səyyahın** başının dolaşmadığı, ayağının da dəymədiyi yer qalmayıb. Fəaliyyətinin coğrafiyası isə Doğudan Batıya qədər uzanıb gedir. Bu gün dünya ölkələrində **Nizami Gəncəvi** əsərləri böyük sayla nəşr edilir, **Şeyx Nizami Məktəbinin** davamçıları, **Nizamiçilər** isə **Nizami Dünyasının** sirlərini açmağa, təbliğ etməyə çalışır, ona olan sevgi və sayğılarını bu və ya başqa şəkildə açıqlayırlar. **Mən də onlardan biriyəm və həm də sonuncusu deyiləm!**

Yüksək istedadla və mükəmməl biliyə malik olan **Azadlıq Carçısı Nizami Gəncəvi** sarayda yazıb-yarada, burada özünə layiqli yerini tuta bilirdi. Lakin, saray şairi olacağı təqdirdə azadlıq, sərbəstlik, həqiqi və səmimi ədəbi fəaliyyətdən məhrum olacağını yaxşı başa düşürdü. Buna görə də **Ustad Nizami** saray şairi olmaqdan kəsinliklə imtina edərək, müstəqillik yolunu, həqiqətə xidmət yolunu seçmiş, çörəyini öz alın təri ilə qazanmışdır. Əlbəttə, o zaman bütün bunlar insandan çox böyük cəsarət və həm də istedad tələb edirdi.

Şah dediyin ki, var, tənəkdir, tənək,
Kim uzaqsa, ona ilişməyəcək...
Şahlar məclisindən kənar ol, kənar!
Pambıq od görəndə alışıb yanar.

Şeyx Nizami sözün əsl mənasında **Müəllimdir**. O, bu adı daşımağa başqalarından daha çox layiqdir. Çünki müəllimdən tələb olunan bütün vacib keyfiyyətlər artıqlaması ilə onda toplanmışdır. **Nizami Gəncəvi** öz kamil əsərlərində doğrudan-döğrüyə insana dərs verir, öyrədir, yol göstərir. Onun əsərlərini sevərək oxumaq, ondan həqiqi, səmimi, saf-pak bir istəklə dərs almaq isə **Nizamiləşmə** deməkdir.

Kömək qapısını aç, ey Yaradan!
Göstər **Nizamiyə** düz yolu hər an!
Çalış sən də o şamdan bir azca nur alasan,
Sən də **Nizami** kimi dönüb çıraq olasan.

İlyas Yusif oğlu yüz illəri geridə qoyub, həyat sınaqlarından, dünya imtahanından alınacaq, üzüağ çıxaraq bu günümüzədək gəlib çatan və yaşayan bir məktəbin – **Nizami Məktəbinin** qurucusudur. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, dünyanın beş yüzdən artıq şair və yazıçısı (Doğuda və Batıda) **Nizami Məktəbindən** dərs almış, ondan faydalanaraq əsərlərini nə mindən artıq nəzirə yazmışlar. Doğuda və Batıda – bütün dünyada ikinci bir şair və yaxud yazıçı tapmaq mümkün deyil ki, **Şeyx Nizami Gəncəvi** qədər davamçısı olsun. Bu münasibətlə **Nizami Məktəbinin** parlaq davamçılarından biri, **Həzrət Şeyx Nizamini** özünə ustad bilmiş, hörmətli Əlişir Nəvai Həzrətləri belə yazmışdır:

*Nizami bir fildir yox bərabəri,
Söz incisi almış ondan dəyəri.
Gəncədə olsa da aramı onun,
Xəzinələr üstədir məqamı onun.*

və yaxud,

*Bu meydanda sanma asandır durmaq,
Nizami ilə pəncə-pəncəyə vurmaq.
Nizamiyə pəncə uzatsa hər kəs,
Qırıqlar pəncəsi, murada yetməz.*

*Şir pəncəsi gərək şirlə edə cəng,
Bari şir olmasa qoy olsun pələng.*

“Nizami söz incisi mədəninin xəzinədarıdır.

Nizami “Xəmsə”si öz məzmun və mənasına görə o qədər azəmətli və ağırdır ki, onu ölçmək üçün göylər qədər böyük tərəzi, Yer kürəsi qədər iri tərəzi daşı lazımdır. Bu daş və tərəzi ilə “Beş Xəzinə”nin ləl-cəvahiratını ağıl xəzinədarı üç min il çəksə ancaq bir qismini çəkə bilər.

Bütün dünya şairləri öz nurunu Nizamidən alır”.

Əlişir Nəvai

Nizami Məktəbinin başqa məşhur davamçısı Əbdürrahmən Cami isə **Şairlər Piri** haqqında bu sözləri söyləmişdir:

“Nizamının parlaq və tərifi layiq kamilliyinin izahata ehtiyacı yoxdur. Çünki heç kimin onun qədər xoş və incə mənalı saçmağa qüdrəti ola bilməz, bu, insan nəslinin imkanları xaricindədir”.

Nizami Məktəbi elə bir məktəbdir ki, bundan sonra neçə yüz illər keçsə belə, nə qədər ki, dünya vardır, nə qədər ki, həyat vardır, bu mənəviyyət ocağı yanacaq və insanların qəlb-lərini isidərək onları gözəl və dəyərli işlər görməyə səsləyəcəkdir. Doqquz əsr bundan əvvəl açılmış bu məktəb heç bir zaman davamsız qalmamış, bağlanmamış və ya onu bağlamaq kimsənin ağılına belə gəlməmişdir. Odur ki, **Ustad Nizamının Məktəbi** Allahın izni ilə “ölməzdir”, “əbədidir”!

*İşıqsan yollara məşəllər kimi,
Şəfəqin aydıdır son səhər kimi.*

Peyğəmbər Əfəndimiz (S.A.S) Hədisi-Şəriflərində:

“Alimlər Peyğəmbərlərin varisidir”; *“Elmi və alimləri sevin və heç onlardan uzaq qaçmayın. Çünki, bu qurtuluş vəsiləsidir”;* *“Kim alimi və elmi seversə, xəta işləməz”* - deyərək buyurmuşdur.

Şeyx Nizami Gəncəvi də Böyük Alim və Şair olmaqla bərabər alim və şairlərə yüksək qiymət vermiş və öz əsərlərində onları sevgi və sayğı ilə vəsf etmişdir.

Vermişdi ucadan belə bir fərman:
Alimdir gözümdə ən əziz insan!
Qüvvət elmdədir, başqa cür heç kəs,
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz!
Rütbələr içində seçilir biri,
Hamıdan ucadır alimin yeri...
Bağlı bir qapıya açar axtarsan,
Ancaq alimlərdə axtar, taparsan...
Alim insanlarla dost olsan əgər,
Elmi, mərifəti sənə də keçər...
Şahın məclisi də gərək hər zaman,
Ola alimlərə şərəfli məkan.

Şairlər yaratdığı sözdən qiymətli nə var?
Sözlə iki dünyanın xəznəsini alarlar.
Xəznələr açmaq üçün açar gərəkdir, açar,
Açılmaz xəznələri şairlər sözlə açar.
Şairlər söz mizanı quran zamandan bəri,
Sözlə nəcibləşdirmiş sözə layiq kəsləri.
Ərşin bülbülləridir sözə qadir şairlər,
Hər tərifə layiqdir sözü nadir şairlər.
Düşüncənin odundan qovrulub yanar onlar,
Özünü mələklərə bir sirdaş sanar onlar.
Şairliyin qurduğu sirli-sehirli pərdə,
Şübhəsiz peyğəmbərlik kölgəsidir hər yerdə.
Ərənlər, ulu kəslər səf çəkərək düzəlib,
Əvvəlcə Peyğəmbərlər, sonra şairlər gəlib.

Nizami Gəncəvi eşqin ən yüksək zirvəsini fəth etmiş Allah üçün sevən bir aşıqdır – **Həqiqi Aşıqdır**.

Eşqdir mehrabı uca göylərin,
Eşqsiz ey dünya, nədir dəyərin?!
Eşqin qulu ol ki, doğru yol budur,
Ariflər yanında, bil, eşq uludur.
Bu dünya eşqdir, qalan fırlıdaq,
Eşqdən başqa şey – boş bir oyuncaq.
Eşqsiz olsaydı xilqətin canı,
Dirilik sarmazdı böyük cahanı.
Eşqsiz bir adam bir neydir qırıq,
Yüz canı olsa da, ölüdür artıq.
Eşqsiz bu dünya soyuq məzardır,
Ancaq eşq evində rahatlıq vardır.
Eşqin yanğısından gözəl şey nə var?
Onsuz nə gül gülər, nə bulud ağlar.

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri Cəsarətli və Yigid İnsan, Əsl Kişidir.

Böyüklə vuruşda insan ad alar,
Alçaqla vuruşan özü alçalar.
Mərd olmaq yaxşıdır dünyada hər an,
Mərdlik ilə çatar arzuya insan.
Mərdə təmiz bir ad candan əfzəldir,
Ləkəli qalmaqdan ölüm gözəldir.

İradəsiz olma, iradəsizlər,
Ayaqsız qurd kimi yerdə sürünər.
Ovcumun içində olsa da yenə,
Dikməram gözümü özgə mülkünə.
Qanını çörəyinə yavanlıq elə,
Papağı dik saxla, baş getsə belə.
Bağışla atını, sən get dünyada,
Sillələr yesən də, mərd ol dünyada.

Nizami Gəncəvi Vətənsəvər və Millətsevər bir Şəxsiyyətdir.

Çalış ki, kirpiyin olsun almaztək,
Ayıq ol, ölkənin keşiyini çək!
Xidmət etmək sayılır kişilikdən nişana,
Xalqına xidmət etmək bir şərəfdir insana.

Nəhayət, **Nizami Gəncəvi Şeyx və Kamil bir Mürşid** idi. Mükəmməl ilahiyyat təhsili görmüşdü, Quran hafiziydi. Təriqət adamı, əhli təsəvvüfdü, müridləri vardı. Elmi və ədəbi fəaliyyətlə bərabər, **Şeyx Nizami Həzrətləri** məxsus olduğu İslam dinini böyük bir məhəbbətlə insanlara öyrətmiş, bu müqəddəs işi özünə ümdə bir vəzifə hesab etmişdir. Buna görə də çox təbiidir ki, onun "Xəmsə"yə daxil olan hər bir məsnəvisi Allahın və Peyğəmbərin mədhi ilə başlayır.

Heç kəs: "Köməksizəm" deməsin gərək,
Köməksiz olana Allahdır kömək!
İlahi, nə qədər dünyada sağam,
Sənin xatirinlə yaşayacağam!

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri Peyğəmbərimiz Muhəmmədin (S.A.S.) yaşadığı qədər – 63 il ömr sürmüş və 1204-cü ildə ən gözəl sözlərlə vəsf etdiyi doğma, sevimli şəhəri Gəncədə son dünyaya qovuşmuşdur.

Nizami Gəncəvinin işi və yaşantısını araşdıranlar arasında onun neçə il yaşadığı barədə düşüncə ayrılığı mövcuddur. Bu gün sözügedən məsələ tam olaraq həll edilməmiş qalır. **Şeyx Həzrətləri "İsgəndərnamə"**nin ikinci hissəsi "İqbalnamə"ni tamamlayarkən "**Nizaminin ruzgarının sonu**" şeirində yazır:

Bu dastan yazılıb qurtaran kimi,
Köçmək xəyalına düşdü **Nizami**.
Çox çəkməz, o çatar öz arzusuna,
Ömrünün kitabı yetişər sona.

Altmış üç yaşından altı ay qədər,
Keçmişkən, istədi eyləsin səfər.
Keçmiş alimlərdən danışdı bütün,
O da onlar kimi yatacaq bir gün.
Yığıdı dostlarını edərkən səfər,
Verdi keçəcəyi yollardan xəbər.
Gülərək söylədi ki: "Ümidim var,
Keçər günahımdan o Pərvərdigar!
Bizimçün çəkməyin boş yerə zəhmət,
Siz qalın, bizləri gözləyir cənnət!"
Belə danışarkən getdi yuxuya,
Heç oyaq deyilmiş dünyada guya...

Şeyx Həzrətlərinin dünya həyatında yaşadığı ömr özünün yazdığı kimi həqiqətən də 63 il 6 ay olmuşdur. Bunun belə olduğuna inanmaq üçün ilahiyyat elmindən bilmək gərəkir:

Şeyx Nizami Allah dostudur. Allah isə öz dostlarına – evliyalara kəramət verir. Kəramət sahibləri isə Allahın izni ilə bəzi olacaqları əvvəlcədən xəbər verə, görə bilirlər. **Şeyx Nizaminin** öz ömrünü əvvəlcədən bildirməsi onun kəramətlərindən biridir. Beləliklə o, 63 il 6 ay yaşayacağını bizlərə bəlli edərək yazısını bitirmiş və bununla da ömrünü başa vurmuşdur. Həqiqət budur!

Şad ola ruhu o kəsin kim deyər:
Nizamiyə Allah rəhmət eyliyə!

Dahi Şairin məsnəvilərindəki ilhamlı misralar, onun işıqlı, insansevər arzu və istəkləri artıq doqquz əsrə yaxındır ki, ülvə gözəllik və xeyirxahlıq ideallarına xidmət edir, insanlarda ən yaxşı hissləri oyadır, onları nəcib əməllərə ruhlandırır, haq işi üçün cəsarətlə mübarizə aparmağa çağırır:

Doğruluqda köməkdir hər bir ərə Yaradan,
Doğru ol ki, yetirsin hər zəfərə Yaradan...
El gözündə **Nizami** ucalıbdır düzlükdən,
İlhamına, qəlbinə güc alıbdır düzlükdən.

ALLAHIN (C.C.) MƏDHİ ŞEYX NİZAMİ (Q.S.) “XƏMSƏ”SİNDƏ

*Allahdan daha çox mədh olunmağı (təriflənməyi) sevən
heç kimsə yoxdur. Buna görə də O, Özünü mədh etmişdir.*

Muhəmməd Rəsul (S.A.S.)

Bismilləhir Rahmənir Rahim!

Hikmət xəzinəsinə budur açar, ey həkim!
Odur fikrin əvvəli, Odur kəlamın sonu,
Nə iş görəsən, Allahın adıyla qurtar onu.
Gəlib hamıdan əvvəl, hər bir varlıqdan qabaq,
Yaşayanlar içində əbədi Odur ancaq.
Səxavət qaynağını o qaynatdı binadan,
Bütün var olanları yalnız Odur yaranan.
Əl uzatma, qarışma Allahın işlərinə,
İblisə dəyən qırmanc ta ki, dəyməsin sənə.
Böyük Allah, tutmasa hər kim Sənin yolunu,
İqrarını qanmasa, inkar edər çərx onu.

◆◆
Böyük Yaradanı duymağa meyar,
Dəlildən, qiyasdan başqa nə olar?!
Bizə ağıl verdi tanıyaq Onu,
Bəsirət verdi ki, tutaq yolunu.
“Yox ol” desə, hər şey birdən məhv olar,
Odur varlıqlara yenə səbəbkar.
Hər mayəyə verdi İxlasdan nişan,
Bir işə yarasın hər bir yaranan.
Allah şəriksizdir, təkdir, uludur,
Bütün bu məxluqat Onun quludur.
O böyük Allahdan olmasa fərman,
Məlumdur ki, gəlməz vücuda bir can.
Elə bir abidi sevir Yaradan –
Keçə Allah üçün öz varlığından.

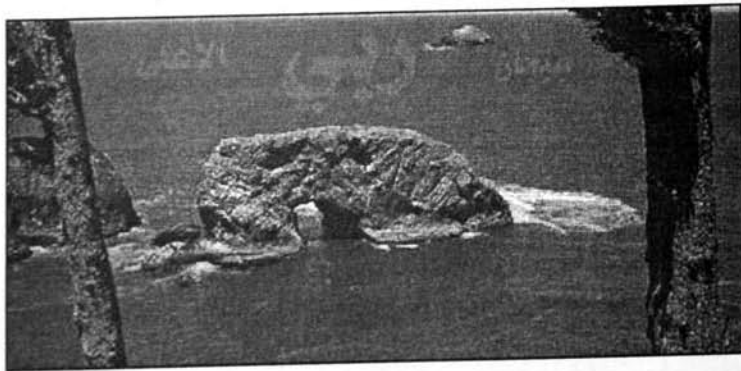
◆◆◆
Sənin tərifindir “Təbarəkallah”,
Alqış cəlalına feyzinə Allah!
Bütün canlılar, cansızlar ki, var,
“Yaran!” deməyinlə yarandı onlar.
Hökmünlə ruh alır, əql alır bədən,
Yaradan da Sənsən, öldürən də Sən.
Yolun – işığıdır əbədiyyətin,
Şəriksiz yaranmış bütün niyyətin.
Allah! Varlığının gözəlliyindən,
Bütün kainata zinət vermişən.
Ey bu kainatın açan gözünü,
Yoxdur Səndən qabaq duyan özünü.
Doğulan Sən deyil, aciz bəndədir,
Heçdir özgüləri, qüdrət Səndədir.
Yandırdın beyində ağıllı çıraq,
Elə bir çıraq ki, günəşdən parlaq.
Sənsiz yaxşı yoxdur, olmaz yaman da,
Sənsiz yaşayarmı bir şey cahanda.
Ruzidən ödəyən Sənsən xilqəti,
Ancaq Özün yetir mənə neməti.

Allahım, dünyaya Sənsən padşah,
 Biz kiçik bəndəyik, Sən böyük Allah.
 Sənsən hər biliyi bizə öyrədən,
 Torpağın köksündə qələm işlədən.
 Buludlar yağdırmaz, Sən deməsən: "Yağ!"
 Sən "Bitir!" deməsən, bitirməz torpaq.
 Zatına düşüncə, ağıl əl atmaz,
 Böyük qüdrətinə qüdrəti çatmaz.
 Allahım, Sən hansı başı ucaltsan,
 Əyə bilməyəcək onu bir insan.
 İnsanı dünyaya Sənsən gətirən,
 Öldürən də Sənsən, dirildən də Sən.

Varlıqlar hamısı Onun möhtacı,
 Onunsa heç kəsə yox ehtiyacı.
 Ona qovuşmağa yol yoxdur fəqət,
 Əqlə, düşüncəyə sığmaz bu hikmət.
 Məbudun zatından danışan zaman,
 Axtarma nə göydə, nə yerdə məkan.
 Hər bir kərəminə, qəzəbinə sən,
 Naşükür olmayıb baş əyməlisən.
 Ondan da almışdır bu varlıq tamam,
 O, tamdır, qalanlar nə var – natamam.

"Xəmsə" – "Beşlik" xəzinəsindən

ALLAH RƏSULUNUN (S.A.S.) MƏDHİ ŞEYX NİZAMİ (Q.S.) "XƏMSƏ" SİNDƏ

*Ərənlər, ulu kəslər səf çəkərək düzəlib,
 Ənvalca Peyğəmbərlər, sonra Şairlər gəlib.*

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.)

Seçilmiş Elçidir Böyük Allahdan,
 Möhkəm hökmləri xalqa çatdıran.
 Qiymətli tacıdır azadələrin,
 Ən dəyərlisidir bütün bəşərin.
 Əzəldən əbədə bütün yaranmış,
 Muhəmməd adından almışdır naxış.
 Əqlin qanadına tək Odur çıraq,
 Varlığa işığı O verir ancaq.
 Zamindir qaraya, ağa bu Rəhbər,
 Şəfaət edəndir qorunca məhşər.

Göy – Ona dünyada dörd tağı quran,
Yer – Ona fələkdə beş növbət vuran.
Odur öz ağılına eləyən təkyə,
Ayı barmağıyla bölən ikiyə.
Bağlı qapıların Odur açarı,
Onun adı aşmış hər bir hasarı,
Dəvətə genişlik O vermiş yenə,
Daşlar da şahiddir möcüzəsinə.

Böyük Muhəmmədə yüz min afərin!
Xilqət torpağıdır, buna ol əmin.
Vəfa meydanının qabaqcıdır,
Nəbilərə Rəhbər, başcıl sayılır.
Günahkar ümməti qoymaz xəcalət,
Eyləyər onlara daim Şəfaət.
Nə qədər yetimi sevdi saxladı,
“Dürri-yetim” qaldı odur ki, adı.
Şəriət evinə qoymuşdur dörd hədd,
Qurmuş dörd divarla bir əbədiyyət.
Nübüvvətə dini verdi yenilik,
Köməkçisi oldu ağıl və bilik.
Dini dünyada son din olduğundan,
Başqa dinlər batil edildi haman.
Sultan ordusunda tutaraq qərar,
Beş növbəyə durmuş dörd yoldaşı var.
Göy taxtının tacı başmaqlarıdır,
Vəhy ilə Meracın sirri ondadır.
Gözləri yuxuda, qəlbi sakitkən,
“Ümmətim!...” kəlməsi düşməz dilindən,

Sən, ey müqəddəslərin hər birindən müqəddəs,
Qurban olmaq öyrətdin, qurbanın oldu hər kəs.
Şəfqət qəsri ucaldı xeyirxah əməlindən,
Əzab-zillət evini dağıtdın təməlindən.

Ərəb ariflərinə mahtabsan, nurlu aysan,
Əcəm hakimlərinə şahsan, arxa, haraysan.
Hamı Sənə yol verir, yol verməzsən Sən yada,
Dünyanın Ağasısan olmayanda dünyada...
Şəkər dodağını aç, şəkər yesin qoy hamı,
Dadıb şirin xurmanı əhsən desin qoy hamı.
Saçın zülmət gecətək sübhə çıxartdı bizi,
Eşq atəşin qaynatdı dirilik çeşməmizi.
Hüsnündən divanədir, yox halı aşıqlərin,
Zənciri saçlarındır sevdalı aşıqlərin.
Kəmərin gərdənbənddir - çarx dolayb boynuna,
Gün camalın nur saçır səhərlərin qoynuna.
Suya çəkib qurutdun aləmin ətəyini,
Ənbərinlə doldurdun torpağın göbəyini.
Türbətənin qubarı döndü ənbər ətrinə,
Yurdun ənbər vətəni oldu sənin xərinə.
Torpağın ətirlidir Süleymanın mehrindən,
Cənnət də ətirlənər gülzarının şəhindən.
“Ulu Tanrı!” bediyin doğma məkandır Kəbə,
Güləbinə təşnədi, eşqinlə yandı Kəbə.
Tacın taxtın vardı ki, dünya paytaxtın oldu,
Səma başının tacı, yer üzü taxtın oldu.
Kölgən ola bilərmə? Həşəmət nurusan Sən,
Ülvi nur kölgəsisən, əzəmət nurusan Sən.
İslamın sütunətək o Dörd Bayraq ucaldı,
Şəninə gecə-gündüz beş kərə təbil çaldı.
Oldu Məkkən, Mədinən çiçəklənən gülzarın,
Gözünə işıq gəldi hər bir qərib zəvvarın...
Varlığın – bu xilqətin nur saçan səhəridir,
Günəşin ərşi yaxıb zərrə kimi əridir.
Parlaq güzgü olmasa gündüzünə günəşin,
Nurunun saçardımı yer üzünə günəşin?!
Sən iki cahansan, yerdə yatmağın nədir?!
Əgər xəznə deyilsən, yerə batmağın nədir?!

Torpaq altda olsan da xəzinə billik Səni,
Torpağa tapşırırlar hər yerdə xəzinəni.
Sayən – nurlu şamındır, pərvanən saya gəlməz.
Mənəvi xəzinəsən, viranən saya gəlməz,
Kamalın loğmanısən, şəfası Sənsən onun,
Ay də Səni soraqlar, səfası Sənsən onun.
Qalx, işıqlı səhərin üzümzə açılısın,
Nizaminin üzündən şadlıq nuru saçılısın.

Varlığın lövhəsinə ilk söz yazanda qələm,
Əhmədin “Əlif”ini yazıbdır onda qələm.
“Əlif” “hey”i mülkünə hakim edəndən bəri,
“Dal” onun boyunbağı, “mim”də ki, bir kəməri.
Bu kəmə, boyunbağı edib camal sahibi,
Səadət dünyasında olub kamal sahibi...
Peyğəmbərlik bayrağı göylərə qalxan vədə,
Sonuncu peyğəmbərlik verildi Muhəmmədə.
Ay – zəbərçəd üzükdür, nurlandırır dağ-daşı,
Muhəmməd möhürüylə parlayır onun qaşığı.
Dünyanın sırğasıdır adındakı hər bir “mim”,
Hər iki cahanı da Özünə edib təslim.
Yer üzünə Elçidir, İsatək qulu vardır,
Müjdəçi müjdəçidir, çapar da ki, çapardır.
Dünyaya dərs almamış natiq kimi gəlirdir,
Dərsi – Məsihin “mim”i, Adəmdəki “əlif”dir.
“Ənbiya” kəlməsinin həm əvvəli, həm sonu,
Əhdinə, vəfasına “əlif”tək düz bil Onu.
Varlığı ən işıqlı bir nöqtədir varlığa,
Təkəbbür, lovğalılıq da O, bilmədi cahanda.
Cahandan uca başı əyilmədi cahanda,
Kəlamıyla təlimin artdı şöhrəti, şanı,
Əlçatmaz, ünyetişməz fələklərdir eyvanı.
Müqəddəs dərgahında hicabdadır nəbilər,
Müqəddəslik onunla ləkələnmək nə bilər.

Ədalətlə yatırır hər qovğanı, savaşı,
Onu sevməmək olmaz, sevəni sanma naşı.
Varlıq dəyirmanını fırlandıran oxdu, ox,
Üstümüzdə Ağadır, səxvəti çoxdu, çox.
Əzəliyyət dərsindən əbədilik dərs alıb,
Ürəyinə qürbətini öz çırağı nur salıb.
İşıqla dolubdur günəşin qızıl tası,
Meracından Ay olub göydə hilala parçası.
Ərşdə Merac Gecəsi öz taxtını qurubdur,
Başına tac qoyubdur, belə kəmə, vurubdur.
Alapaça toxdayıb, nəfəs alır haçandır,
Nizami – yəhərinin örtüyünü açandır.

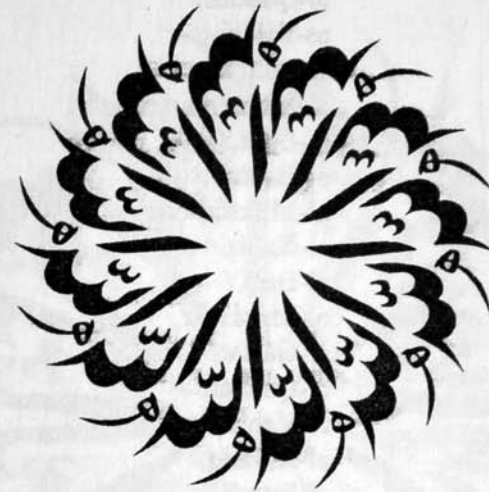
Ey, Məkkə, Mədinənin pərdələnen günəşi,
Zülmət pərdələyərmisən nur ələyən günəşi?!
Ay, Günəş köhlən olub alsın Səni belinə,
Durma ərəb mülkündə, yetiş əcəm elinə.
Bir yeni aləm yarat dünyada qüdrətinlə,
Doldur iki dünyanı səsinlə, şöhrətinlə.
Torpağının ətrindən ətir saçandır yurdun,
Fitnə, nifaq qoxuyur sənsiz haçandı yurdun.
Harınların əlindən bu taxtı al geri Sən,
Alçaqlar ləkələdi, təmizlə minbəri Sən.
Cin-şeytan yuvasına döndərdilər dünyanı,
Qoy zalımın, namərdin yerdə çürüsün canı.
Açgöz harınları Sən həsrət qoy naz-nemətə,
Torpaqsız qoy onları – uydular qənimətə.
Hamımız cansız bədən, gəl, gəl, can ol Sən bizə,
Hamımız qarışqayıq, Süleyman ol Sən bizə.
Karvanımız soyulmaz, darğamızsən Sən özün.
Bayraqdarı neylərik, sərkərdəmizsən Özün.
Məsləkindən döndərib azdırıblar hərəni,
Qəsdə girib kəsiblər, yol-izi, bənd-bərəni.
Beş yüz əlli doqquz il yuxuya dalmısan Sən.

Dünyanın axırındır, bəs harda qalmısan Sən?
 Qalx! Qoy Sənin hökmünlə İsrafil adlı mələk,
 Qəndilləri söndürsün, işıqsız qalsın fələk.
 Sirdaş ol pərdələri açılmayan dərgaha,
 Biz qəflət yuxusunda, Sənsə, yatma, qalx daha.
 Bu fəlakət evinin bəla, fəlakətindən,
 Hamını xilas eylə, qurtar dardan, çətindən.
 Nə istərsən düzlükdən, ədalətdən savayı?
 İradənlə oynamaq havayıdır, havayı.
 Qaygınlə, köməyinlə, eşqinlə bizə Yarsan,
 Müqəddəs əməlinlə dağ üstə dağ qoyarsan.
 Camalını göstərsən – günəş hüsnün nur yayar,
 İki cahən şadlıqdan vəcdə gəlib oynayar.
 Eşqini hopdurub ki, iliyinə Nizami,
 Həyat tapsın ruhunun gül iyinə Nizami.
 Nəfəsinlə ötüşsün qoy ömrünün hər günü,
 Bir yoxsula bağışla bu Süleyman mülkünü.

Ey, Nəbilər tacının şölə saçan gövhəri,
 Tacidara döndərdin saysız ər oğlu əri.
 Baxıb ümid gözüylə yaxın da , yad da Sənə,
 Dönüb dünya evində hamı Sənin köləyə.
 Xilqət gözəl şeirdir, ilk beytdir onda adın,
 Ən gözəl qafiyətək səslənir sonda adın.
 Elə başdan-binadan xarabaydı bu aləm,
 Onu abad eyləyən bir Sənsən, bir də Adəm...
 Torpağını gözüne tutya sanar Nizami,
 Qapında qolubağlı qul dayanar Nizami.
 Türbətəin ətir saçsın ərənlərin başında,
 Torpağın ənbər olsun hər bir ərən başında.

"Xəmsə" – "Beşlik" xəzinəsindən

ƏSMAİ HÜSNA (GÖZƏL ADLAR)

Allah (C.C.) buyurur:

(Ya Muhəmməd!) De ki: "İstər Allah, istərsə də Rahmən deyib çağırın (dua edin). Hansını desəniz (fərqi yoxdur), çünki ən gözəl adlar (əsməi hüsnə) yalnız Onundur. (İsra, 110)

Allahın Rəsulu Muhəmməd (S.A.S.) buyurur:

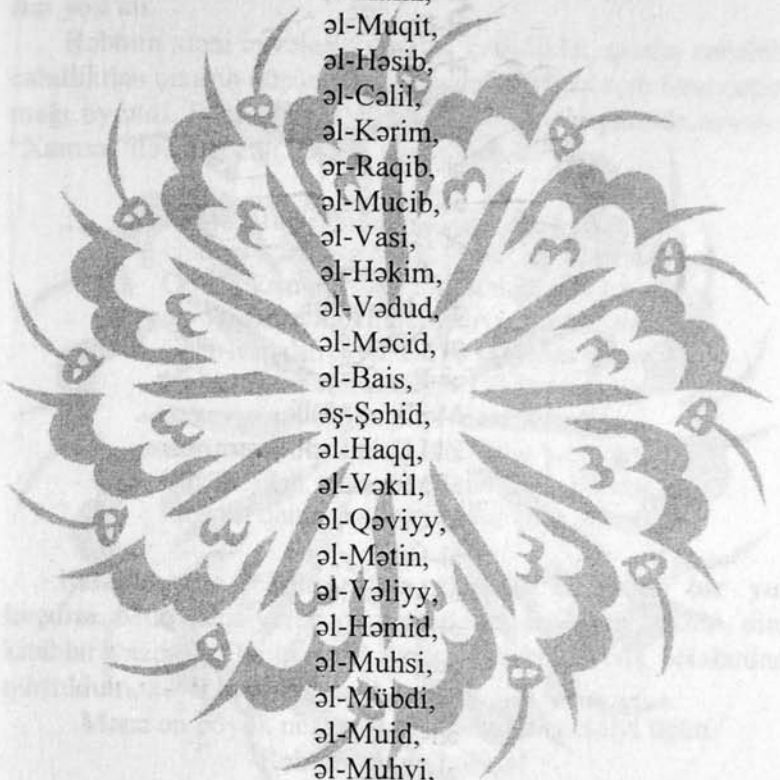
Ən gözəl adlar Allaha məxsusdur.
 Kim Onları əzbərləyərsə, Cənnətə girər.

Allahın Dostu Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) buyurur:

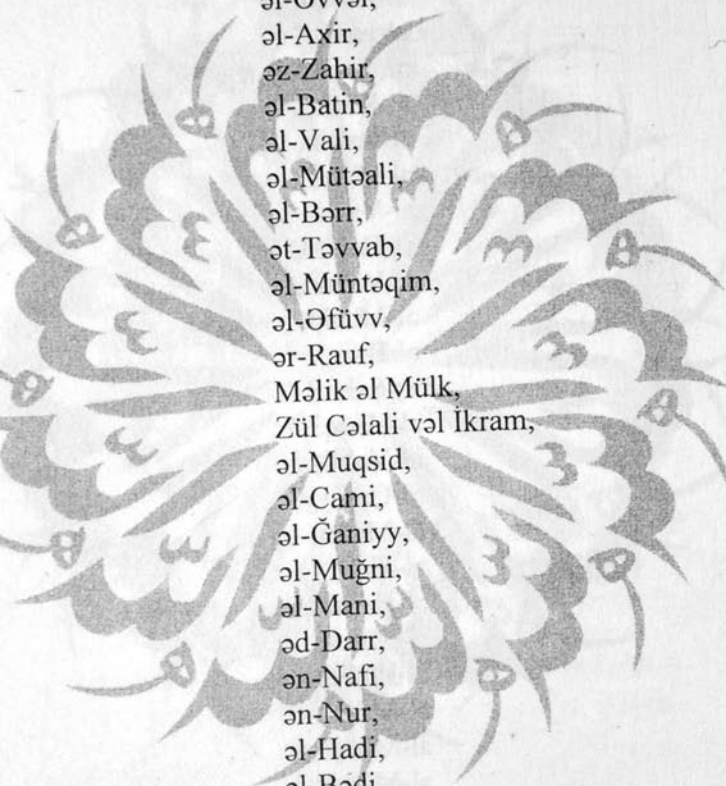
Bilik kəsb etməklə dünyanı qazan,
 Əsmanı oxu ki, məna alasan.
 Qaç o sözlərdən ki, mənasız, boşdur,
 İlahi elmlər öyrənmək xoşdur.

A large, intricate, symmetrical floral or geometric pattern in shades of grey and black, centered on the page. It features complex, interlocking shapes that resemble stylized leaves or petals, creating a dense, circular design.

ər-Rahmən,
ər-Rahim,
əl-Məlik,
əl-Qüddüs,
əs-Səlam,
əl-Mümin,
əl-Mühəymin,
əl-Əziz,
əl-Cabbar,
əl-Mütəkəbbir,
əl-Xaliq,
əl-Bari,
əl-Musavvir,
əl-Ğaffar,
əl-Qahhar,
əl-Vəhhab,
əl-Rəzzaq,
əl-Fəttah,
əi-Alim,
əl-Qabiz,
əl-Basit,
əl-Xafiz,
ər-Rafi,
əl-Muizz,
əl-Müzill,
əs-Səmi,
əl-Basir,
əl-Həkəm,
əl-Ədl,
əl-Lətif,
əl-Xabir,
əl-Həlim,
əl-Azim,

A large, intricate, symmetrical floral or geometric pattern in shades of grey and black, centered on the page. It features complex, interlocking shapes that resemble stylized leaves or petals, creating a dense, circular design.

əl-Ğafur,
əş-Şəkur,
əl-Aliyy,
əl-Kəbir,
əl-Hafiz,
əl-Muqit,
əl-Həsib,
əl-Cəlil,
əl-Kərim,
ər-Raqib,
əl-Mucib,
əl-Vasi,
əl-Həkim,
əl-Vədud,
əl-Məcid,
əl-Bais,
əş-Şəhid,
əl-Haqq,
əl-Vəkil,
əl-Qəviyy,
əl-Mətin,
əl-Vəliyy,
əl-Həmid,
əl-Muhsi,
əl-Mübdü,
əl-Muid,
əl-Muhyi,
əl-Mümit,
əl-Həyy,
əl-Qayyum,
əl-Vacid,
əl-Macid,
əl-Vahid,
əl-Əhəd,

əs-Saməd,
əl-Qadir,
əl-Muqtədir,
əl-Muqaddim,
əl-Muəxxir,
əl-Əvvəl,
əl-Axir,
əz-Zahir,
əl-Batin,
əl-Vali,
əl-Mütəali,
əl-Bərr,
ət-Təvvab,
əl-Müntəqim,
əl-Əfüvv,
ər-Rauf,
Məlik əl Mülk,
Zül Cəlali vəl İkrəm,
əl-Muqsid,
əl-Cami,
əl-Ğaniyy,
əl-Muğni,
əl-Mani,
əd-Darr,
ən-Nafi,
ən-Nur,
əl-Hadi,
əl-Bədi,
əl-Baqi,
əl-Varis,
ər-Rəşid,
əs-Sabur

“XƏMSƏ”DƏN “QURAN”ADƏK

Bir zaman var idi ki, mən də hamı kimi yaşayır, yeyib-içir, işləyirdim. Ancaq, məni yaradan Allahdan isə haqqı ilə xəbərim yox idi.

Rəbbim məni əvvəlcə sıxıntılar, çətinliklər, çilələr səbəbilə cahillikdən çıxarıb düşünməyi, əllərimi göylərə açıb Onu çağırmağı öyrətdi. Sonra Dinin yasaq olduğu bir toplumda əvvəlcə “Xəmsə” ilə tanış etdi. Orada yazılmışdı:

Bismilləhir Rəhmənil Rəhim!

Hikmət xəzinəsinə budur açar, ey həkim!
Odur fikrin əvvəli, Odur kəlamın sonu,
Nə iş görəsən, Allahın adıyla qurtar onu.
Gəlib hamıdan əvvəl, hər bir varlıqdan qabaq,
Yaşayanlar içində əbədi Odur ancaq.
Səxavət qaynağını o qaynatdı binadan,
Bütün var olanları yalnız Odur yaradan.
Böyük Allah, tutmasa hər kim Sənin yolunu,
İqrarını qanmasa, inkar edər çərx onu.

Beləliklə də “Xəmsə”dən “Quran”a qədər bir yol keçdim. Müqəddəs yerləri ziyarət etdim, dini təhsil aldım, dini kitablar yazdım. Quran və ibadətlər sayəsində çox bələlərdən qurtuldum, xeyir buldum, qalib çıxdım.

Mənə ən böyük nemət olan İslamı bəxş etdiyi üçün
Rəbbimə həmd olsun!

Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə!

Həmd (şükür və tərif) olsun Allaha – aləmlərin Rəbbinə, Mərhəmətli, Rəhmli olana, Haqq-hesab (qiyamət) gününün sahibinə! Biz yalnız Sənə ibadət edirik və yalnız Səndən kömək diləyirik! Bizi doğru yola yönəlt! Nemət verdiyin kəslərin yoluna! Qəzəbə düçar olmuşların və (haqdan) azmışların yox! Amin!

SALAM VER, HÖRMƏTLƏ MƏNDƏN SALAM AL

Bu yerdə mən kimi yatanlar çoxdur,
Onları xatirə salan ki, yoxdur.
Təzə kəklik yad et məni ürəkdən
Məzarım yanından ötüb keçərkən,
Üstümdə görərsən göyərmiş otlar,
Baş daşım uçulmuş, çökmüşdür məzar.
Qəbrimin tozunu sovurmuş yellər,
Dostlardan anan yox məni bir nəfər.

Qəbrim şüşəsinə əl qoyan zaman
O pak gövhərimi heç olmasa an.
Uzaqdan sən mənə göz yaşı töksən,
Mən sənə parlaq nur saçaram göydən.
Duadan bir dilək istəsən əgər,
Mən Amin deyərəm, qəbula keçər.
Salam ver, hörmətlə məndən səlam al,
Gəl qəbrim üstünə edim istiqbal.
Hər zaman diriyəm sənin kimi mən,
Mən cana gələrəm, sən cana gəlsən.
Bu yerdə sanma yar-yoldaşsız məni.
Məni görməsən də, görürəm səni.
Bu ölənlər ilə gəl danış barı,
Unutma, yada sal bu yatanları.
Qəbrimə gələrkən qədəhi doldur,
Nizami yatdığı yerə qədəh vur.
Ey uğurlu Xızır, sanma ki, mənim
Bu meydən içilən meydər məqsədim.
O meydə özümü unudum dedim,
Özümü unudub məclis bəzədim.
Mey dalğınlıqdandır, səbuh xumardan,
Mənə pak şərabı vəd etmiş Yəzdan.
O böyük Tanrıya aydındır bu iş,
Ömrümdə dilimə şərab dəyməmiş.
Bu dilim, dodağım görmüş isə cam,
Olsun Nizamiyə hər halal – haram.

(“İsgəndərnamə” – “Şərəfnamə”)

**İnsanlar, bilmədiyiniz şeyi danışmayın! Allahdan qorxun,
böyüklərin qeybətini etməyin, böhtan atmayın!
Onlara ancaq hörmət və məhəbbət bəsləyin! Yoxsa başınıza
bəla gələr! Unutmayın ki, Şeyx Nizami kimi bir
Allah dostunu sevəni Allah da sevər!**

PAXILLARI MƏZƏMMƏT

Paxıl! Göz yumaraq açıq nemətə,
Saqqız çeynəyirsən girib xəlvətə.
Ey mənim yazımı oğruyan insan,
Qarşımda kölgətək sən alçalırsan...

Ayağımın altını qazmaqları mahaldır,
Mən fələyəm, yazımı pozmaqları mahaldır...

Şəkər əvəzinə dadılır zəhər,
Hər sözün ardınca gəlir söyüşlər...

Ətəyimdən tökdüm dürrü dəniztək,
Tənə daşlarından sinəm oldu təng...

Haqsızlıqdan alışıb yanan olub ürəyim,
Alçaqları unudub, danan olub ürəyim...

Paxıllıqdan qocalar gənci bada verəndir,
Hər sözünə dağ kimi əks-səda verəndir.
Bir südəmər uşaqsan ahılların gözündə,
Şirin südün zəhərdir, paxılların gözündə.
Cavanların qədrini çətin bilər qocalar,
Sanma qayğı göstərər, uğur dilər qocalar...
Qoca qurdlar can atır – mən sızlayım, göynəyim,
Bir günahsız Yusifəm, parçalanıb köynəyim...

Etsə Nizamiyə paxıllıq hər kəs,
Nəmsiz bir göz görsün, ahsız bir nəfəs!

("Xəmsə" dan seçmələr)

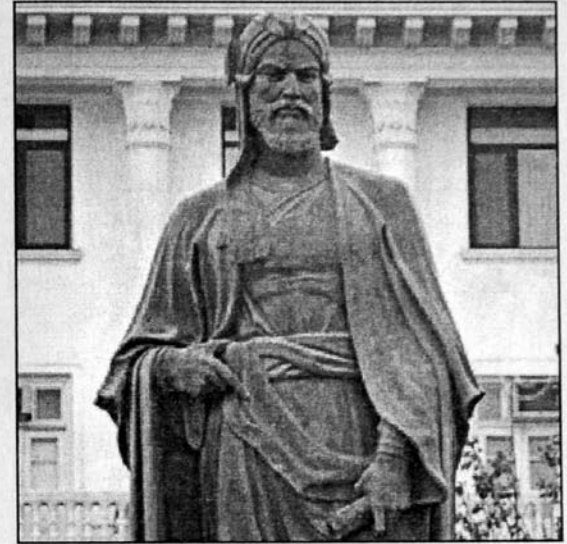
İKİÜZLÜLƏRİ MƏZƏMMƏT

Saxta qızıl kəsməyə qurşanıbdır çoxları,
Qəlp pulunu qəlbinə nur sanıbdır çoxları.
Üzü qızıl, içi mis saxta pul san onları,
Hər sözünə qulp qoyar, tanı hər an onları.
Üzlərinə baxanda aydan arı hər biri,
Əməliylə aləmin riyakarı hər biri.
Üzdə şamdır, daxildə düyünlü ud hamısı,
Üzdə sadə, daxildə xəbis vücut hamısı.
Harayçını əzaba, əziyyəyə salarlar,
İstəkləri dildədir, heç bilinməz kinkləri.
Təlaşları eyləyib qəm əsiri onları,
Nəfəsləri varsa da, sanma diri onları.
Sözlərinə inanıb ixtilat qatmaq nədir?
Əgər kefli deyilsən, palçığa batmaq nədir?
Dağ kimidir hər biri, açsan əgər sirrini,
Səs verərək səsinə car eyləyər sirrini.
Sədaqətdən dəm vurub sirdaşına dönərlər,
Səndən bir şey qapınca hey başına dönərlər.
Təmənnadır yaradan elə əhdi-peymanı,
Allah kəssin qərəzli belə əhdi-peymanı.
Təmənnalı olarsa dostun, aman, dostluğu,
Düşmənçilik deməkdir dostun haman dostluğu.
İkibaşlı dostluğu dostluq sanma heç zaman,
Qərəzli dost düşməndir, arxalanma heç zaman.
Dost da dostun eybini hünər sanan olarmı?
Dost daddığım zəhəri şəkər sanan olarmı?
Sadiq dostun sağaldar şəfasıyla yaramı,
Dönük dostun sızladar cəfayla yaramı.
Bir-birinə isnişib həyan olar pişiklər,
Balasını istəkdən yeyən olar pişiklər.
Dost odur ki, dostunun gizli saxlar sirrini,
Zəmanətək faş eylər bu alçaqlar sirrini.

Səndən üstün olmağa hey can atar dostların,
Hünərinə hünəri çətin çatar dostların.
Qoşa çapar səninlə səməndinin hər biri,
Əsirgəməz başından kəməndini hər biri.
Saxta dostun dünyanın alçağıdır, dost deyil,
Ürəyinə yatmayan bir yağıdır, dost deyil.
Bədən duymaz havadar kimdir sənə dünyada,
Ürək duyar vəfadar kimdir sənə dünyada.
Mın ürəyin qəmindən qoymusan qan qəlbinə,
Bir gülsən ki, sancılıb mın bir tikan qəlbinə.
Firudinə bərabər sultan hanı cahanda?
Mın ətiri duymağa imkan hanı cahanda?
Sır saxlamaz qəlbində ər sirrinin sirdaşı,
Öz qəlbindir dünyada hər sirrinin sirdaşı.
Ürəyinin sirrini faş eyləsə dil sənin,
Yad qəlbində bir sirin qala bilməz, bil, sənin.
Könül elə sirdaşla gərək bölə sirrini,
Günəş kimi yaymaya hər gün çölə sirrini.
Qəlbin nazik olmasa hey sirrini açarmı?
Şüşə zərif olmasa, mey sirrini açarmı?
Həyat nəyə gərəkdir bir həmdəmin olmasa?
İnsan çətin yaşayar dosta əmin olmasa.
Varlığına əminsən sən ki, hələ həyatda,
Çalış, könül sirdaşı gətir ələ həyatda.
Bilməmiş ki, dostunun nəcabəti, əsli var,
Könül sirin – incidir, etmə ona etibar.

("Sirlər Xəzinəsi", XVIII Söhbət)

ŞEYX NİZAMİNİN ŞAHLARA VƏ SARAYLARA MÜNASİBƏTİ

Şahlar məclisindən kənar ol, kənar!
Pambıq od görəndə alışıb yanar...

Şah dediyin ki, var, tənəkdir, tənək,
Kim uzaqsa ona ilişməyəcək...

Kimsənin şahlarla tutmaz dostluğu...

Bilirsən şahmatın iki şahı var,
Hər qəlbə yeni qəm gətirir onlar...

Şahlar intiqama başlarsa əgər,
Hirsi yatsın deyə, qızar, qan tökər.
Marala acığı tutarsa hərgah,
Qırar üzəngini at qovaraq şah.

İtə hirslənərsə əgər, hirsindən,
Məhrum eylər iti öz dərisindən...

Kini cuşa gəlsə, acıqlansa şah,
Rəhm etməz, olarsa oğlu da hərgah.
Padşahın tinəti atəşdir, ancaq,
Yanğına yaxşıdır uzaqdan baxmaq...

Padişah sayılmaz öylə bir kimsə,
Tanrının xalqına əziyyət versə...

Alçaqlıq becərən şahmı sayılır?
Alçaqlıq başqadır, şahlıq başqadır...

Şah xalqla edərsə dəva-ədavət,
Xalq şaha qələbə çalar nəhayət...

Padşahın ayağı sürüşsə artıq,
Çıxar məmləkətdə bir qarışıqlıq.
Yaman göz şah ilə başlarsa oyun,
Hiylələr, fitnələr olar qol-boyun...

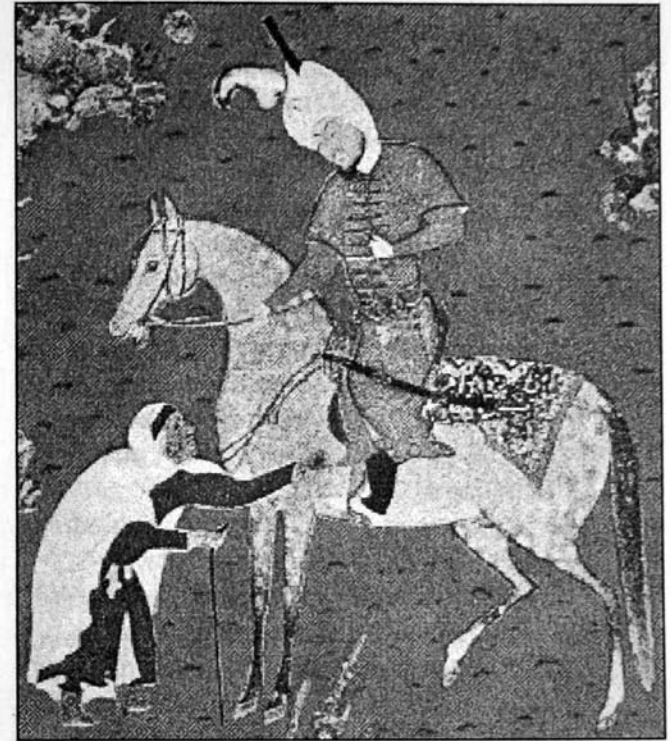
Əsil tacidarlıq düşün, yaxşı bil:
Yüzlərlə tac yıgıb saxlamaq deyil.
Hökmdar odur ki, hər başa müdam,
Mərhəmət göstərüb tac edə ənam...

Şahın məclisində gərək hər zaman
Ola alimlərə əbədi məkan.
Şah yeyib-yatmağa meyl etməyərək,
Bilik toplamağa çalışsın gərək...

Padşaha o zaman öyüd bar verər,
Ki, yolu qürurdan, kindən təmizlər.
Padşaha nəsihət verən bir insan,
Toxumunu şor yerdə səpmiş o nadan...

("Xəmsə"dən seçmələr)

QARI VƏ SULTAN SƏNCƏR DASTANI

Haqsızlığın odunda bir qarı yandı oda,
Səncərin ətəyindən yapışdı bir gün o da:
"Zülm əlindən qalmışam mən zarıya-zarıya,
Zülmün divan tutdurur bir köməksiz qarıya.
Kefli-kefli qarımın ağzını kəsdi darğan,
Təpiklədi doyunca, o ki var, əzdi darğan.
Bir günahım olmadan çölə atdı daxmadan,
Sürüklədi saçımdan fəryadıma baxmadan.
Mən zülmün zindanında qansız gördüm yağımı,
Ürəyimə, canıma basdı zülmün dağını.

Dedi: "Ey qozbel qarı, söylə, filan gecədə
Filankəsi öldürən kimdi sizin küçədə?"
Evimi çox axtardı, - qatil hardadır, - deyə,
Bu müsibət, həqarət sığarmı yerə, göyə?
Darğan sərxoşluq edir, el-obada qan olur,
Bir günahsız qarıya dözülməz divan olur.
Əyyaşlıqla soyurlar el varını darğalar,
Divana da çəkirlər bir qarını darğalar.
Bu zülmə, haqsızlığa dözmək çətindir, çətin,
Mənim abırım tapdanır, səninsə ədalətin.
Bu yaralı sinəmdə əzilməmiş yer hanı?
Ruhum uçub bədəndən, tapşırıram bu canı.
Sən dadıma çatmasan, şah demərəm adına,
Qiyamətin günündə çatmasınlar dadına.
"Dad, aman", deyə-deyə qalxan görüm səni mən,
Zülmünün cəzasını alan görüm səni mən
Hər elin hökmdarı el dərdinə qalandı,
Zülmün hara çatıb ki, var-yoxumuz talandı.
Yetimlərin malını talamaqdır işin də,
Abxazları soymusan, şirə qalıb dişində.
Qarıların nəyi var, quldurluqdan sən utan!
Utan, utan, onların ağbirçəyindən utan!
"Şaham" deyib öyünmə, sən ki qulsan tamaha,
Viran qoydun elləri, şah olmaz səndən daha.
Şah elin hər işini nizama salsın gərək,
Həmişə öz xalqının qeydinə qalsın gərək.
Hökmünə, fərmanına baş əyər hamı onda,
Sevib, sonsuz məhəbbət bəsləyər hamı onda.
Aləmi alt-üst edib, talamısan elləri,
Xalqa xeyrin dəyibmi şah olan gündən bəri?
Şan-şöhrəti dünyaya sığışmazdı türklərin,
Ölkəsi ədalətlə güllü yazdı türklərin.
Zalımlığın bəllidir, işin-peşən talandır,
Sən ki, hindli quldursan, türk olmağın yalandır.

Zavallı əkinçinin xırmanı dənsiz qaldı,
Şəhərli ev-əşiksiz, yurdsuz, məskənsiz qaldı.
Ölüm gələr, qorxudan saralarsan, solarsan,
Əllərini qaldırıb, sən də təslim olarsan.
Ədalətin - gecənə nur saçan aydı sənin,
Bu günün - sabahına haydı-haraydı sənin.
Xoş sözümdən sevincin ağbirçəkli qadın da,
Ağbirçəyin sözünü yaxşı saxla yadında:
"Zavallı məzlumların var-yoxunu talama,
Dərdlilərin oxunu öz sinənə qalama.
Künc-bucaqda qalana sən bu qədər atma ox,
Yoxsulların ahından, qarğışından çəkin, qorx!
Səadət qarısını açmağa yaranmısan,
Sanma sitəm dalınca qaçmağa yaranmısan.
Hökmdar olmusan ki, yetişsən haraya,
Daim məlhəm qoyasan hər sızlayan yaraya.
Məzlumlar güvənirlər şöhrətinə, adına,
Sən də yetiş onların köməyinə, dadına.
Nəfəs dərən sailin nəfəsini dinlə sən,
Dünyadan bezənləri süzmə gəndən kinlə sən.
Qoy səltənət mülkündə əsməsin qara yellər,
Qoy kərəmət tacını başında görsün ellər."
Xorasanda Səncərin zülmü elə car oldu,
Eşitmədi bunları bəlaya düçar oldu.
İnsan indi taparmı, arasa ədaləti?
Zümrüd quşu aparıb harasa ədaləti.
Haqsızlıq arsız göyü heyran qoyubdur indi,
Torpaq zülmün əlindən cana doyubdur indi.
Nizami, etirazın həddini aşdı yenə,
Qana dönmüş qəlbində qan seli daşdı yenə.

(*"Sirlər Xəzinəsi", IV Söhbət*)

HÖKMDARIN XALQA QAYĞISI VƏ ƏDALƏTİ

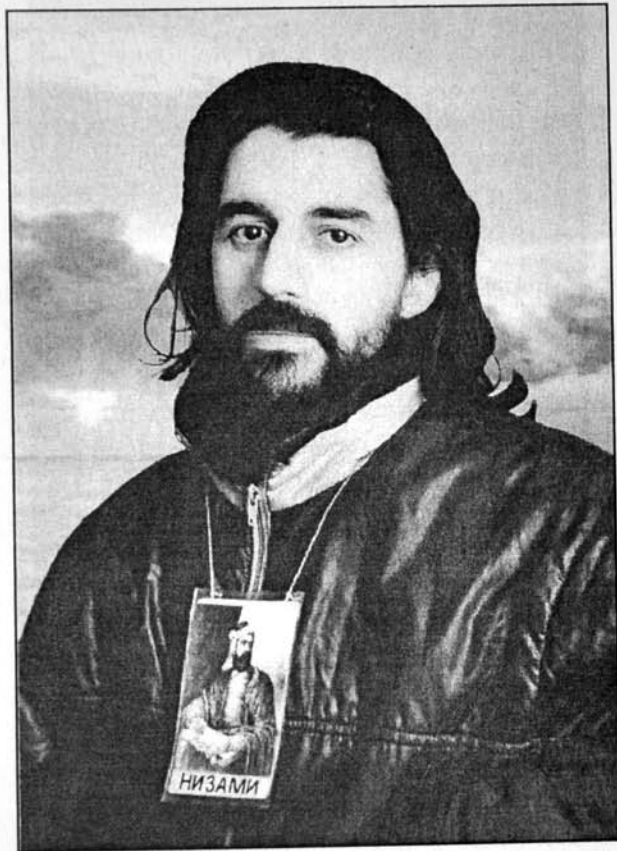

Ey mərdlik qalxanını atıb diz çökən insan!
Qəflət divi azgınlıq yoluna çəkən insan!
Güvənirsən şahlığa, şahlıq gəldi gedərdi,
Güvənirsən həyata, həyatın da gedərdi.
Eyş-işrətlə vurursan öz ömrünü sona sən,
Fələk qatıb başını, oyuncaqsan ona sən.
Qurani, qılıncını bir kənara atmısan,
Əlində cam, sürahi nəşəylə baş qatmısan.
Nə güzgün, nə darağın bir an əldən düşəndir,
Gözəl-göyçək qadıntək sığallanmaq peşəndir.
Rəbiyə olmasaydı xilaskarı, köməyi,
Susuzluq təşnə düzdə öldürərdi köpəyi.
İgidsənsə, kişilik adından utan barı,
Ərsiz hünər göstərən qadıncan utan barı.

Qul olmusan iblisə, qəlbə girən şeytana,
Əl atırsan fitnəyə, iftiraya böhtana.
Öyünmə ki, igidsən, hər gözə iti oxsan,
Bədbəxtin birisən ki, bir qadınca da yoxsan.
Ağıl-kamal bəsləməz igidliyə ədavət,
Hünər də, igidlik də ədalətdir, ədalət.
Hamı sirab, sən təşnə, təşnə halla öyünmə,
Öz üzündə olmayan gözəl xalla öyünmə.
Sən ki, fələk deyilsən, cəza hökmü yazırsan,
Cəza hökmü yazmaqla hər cəzaya hazırsan.
Ədalətin ucaltsın qoy nəslinin adını,
El gözündən salmasın özünü, övladını.
Haqsızlığa uyaraq günaha batmaq nədir?
Qan töküüb, zalım olub, abırını atmaq nədir?
Bundan əzəl öyündün, qılıncını şaxıtdın,
Neçə igid öldürüb, nahaq qanlar axıtdın.
El gücü - sel gücüdür, hər an çəkin bu seldən,
Yataqda da can alar qisas oxu qəfildən.
Xalqa divan tutanı divan gözlər hər yanda,
Məzlumların fəryadı qorxuludur cahanda.
Hindli ərlər vermədi canlarını sadağa,
Saldı Sultan Mahmudun sağ canını yatağa.
Xalq intiqam fikrindən çox çətin ki, daşıma,
Nə müsibət gətirər, qisas sənənin başına.
Məslək əri həmdəmdi mələklərin özüylə,
Yumurtaya can verər tısağa öz gözüylə.
Qılınc çəkib yerimə məzlum kəsin üstünə,
Hər səhər qarğış oxu tökülməsin üstünə.
Dünya özü zalımdır, zülm eləyir varlığa,
Ədalət hakimliyi qalıb hökmdarlığa.
Kim ki, zülmün evini bərbad edib indidən,
Öz sabahkı evini abad edib indidən.

(“Sirlər Xəzinəsi”, IV Söhbət)

ŞEYX NİZAMİNİN NƏVƏSİ, VARİSİ, DAVAMÇISI

Səyyah-Yazıçı
Əlişir Nizamisoy Gəncəvi:

**Mən Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin
soyundanam, Onun varisi, davamçısıyam!**

Bir çoxları Onun nəslindən olduqlarını iddia edirlər, ancaq nə həyatları, nə də ki, əməlləri heç uyğun gəlmir. Boş sözü deməyə də nə var ki!..

Ancaq mənim həyatım, fəaliyyətim və nəhayət göstərdiyim nəticələr bütün dünyaya bəllidir. Bu dünyada hələ heç kəs mənim miqyasımda, mənim səviyyəmdə, mənim bəslədiyim sevgi və sayğı ilə Şeyx Həzrətlərinə xidmət göstərməmiş, mənim qədər Onun duasını almağa müvəffəq olmamışdır. Mən yeganəyəm! – Qəbul etsəniz də, etməsəniz də!!!

“Nizami Gəncəvinin nəvəsi olduğumu necə sübut edərsən?!” – dedilər.

Əgər deyirəmsə, deməli bu gerçəkdir.

**Tarixi həqiqətdir. Qan yaddaşdır.
Məndə özünü biruzə vermişdir.**

Anlamayanlara o zaman Molla Nəsrəddindən xəbər verim. Bir gün ona “Yerin mərkəzi haradadır?” deyə, sual verirlər. Molla olduğu yerdə əsasını torpağa batırır və belə bəyan edir:

“Yerin mərkəzi buradır! Əgər inanmırsınızsa, buyurub ölçə bilərsiniz!”

Mən də Gəncə şəhərində ayaqlarımı möhkəm-möhkəm yerə sıxıb deyirəm ki, əgər aləmə bəlli olan bu qədər yaşantı və işimdən, ortalığa çıxardığım nəticədən sonra bu gerçəkliyi görə bilmirsinizsə (görmək üçün isə göz lazımdır), buyurub ulu əcdadım Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətləri zamanından tutmuş ta bu günə qədər olan tariximi araşdırı bilərsiniz!..

Xaqani 27, avqust - 11.09.2008

SƏYYAH - DƏRVIŞİN QISA HEKAYƏSİ

Gəncə hələ ruslar tərəfindən işğal olunmamışdı. Şəhər özünün əmin-amanlıq dövrünü yaşayırdı. Əsrlərdən bəri gələn Mənəvi Bağlantı – Işıqlı Yol davam edirdi. Dünyanın hər yerindən insanlar bu müqəddəs torpaqda uyuyan Böyük Evliya İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərini ziyarət etmək, məzarına əl toxundurmaq üçün axın-axın axışıb gəlirdilər. Zəvvarlar arasında hər millətin, irqin təmsilçilərinə rast gəlmək olurdu. Onlar buralarda bir və ya bir neçə gün qalır həm ziyarətlərini edir, həm də əgər başqa işləri var isə onu sahmana salıb yollarına davam edərdilər. Zəvvarlar arasında sırf ziyarət üçün gələnlər də vardı, həm ziyarət həm ticarət, həm səyahət həm ziyarət məqsədilə təşrif buyuranlar da. Bir sözlə Gəncə şəhərinə kim gəlirsə gəlsin, təxirəsalınmaz vəzifə kimi ilk öncə fəaliyyətə Şeyx Nizami (Q.S.) Həzrətləri ilə görüşməkdən başlayar, Onun xeyir-duasını almaq üçün Müqəddəs Məkanda – Şeyx Düzündə əsrlərdən bəri qərar tutmuş Məqbərəyə üz tutardılar.

Günlərin birində bu şərəfli yurdda bir dərviş göründü. Libasından bəlli olduğu kimi o, buraya gələndə qədər az yerlər gəzməmişdi. Məqbərə idarəçisi hamıya olduğu kimi ona qarşı da məhəbbət və hörmət, diqqət və qayğı göstərdi. Onu özlərinin Nizamiyyə Dərgahında yerləşdirdi. Səyyah-Dərviş qaldığı bir neçə gün zaman müddətində vaxtını ancaq ziyarətdə və ibadətdə keçirdi. Sağollaşarkən dərvişin yaşantısı və qulluğuna heyran qalmış Məqbərə İdarəçisi onun xurcununa 100 manat pul qoydu. Bu dəstək Allahın “Qəriblərə, yolçulara yardım edin!” əmrindən irəli gəlirdi. Səyyah-Dərviş Allahına şükür, quluna da təşəkkür edib yoluna düzəldi.

Çoxları dərvişin birdəfəlik getdiyini düşünsə də ancaq belə olmadı. Bir müddət sonra o yenə də ziyarətə gəldi. Bu dəfə

daha çox qaldı. O, yalnız ziyarət-ibadətlə kifayətlənmir, həm də məqbərə işlərinə köməklik edir, xidmət göstərirdi. Dərviş Əfəndinin səliqə-səhmanlığı, nizam-intizamı, dürüst-səmimi olması onu hər kəsə sevdirmişdi... Zamanı gəldi Səyyah-Dərviş yenə də halallaşmış-sağollaşmış. Ayrı-larkən Məqbərə İdarəçisi bu dəfə onun xurcununa 50 manat qoydu. Səyyah-Dərviş Allahına şükür, quluna da təşəkkür edib yoluna düzəldi.

Günlər, bəlkə də aylar keçdi. Dərviş bir daha Şeyx Həzrətlərinin məzarı başında göründü. O, heç də özünü burada qərib hesab etmirdi. Ətrafındakılar onun qardaşları idilər. Çünki, bir iplə bağlanmışdılar. İnsanlarla daha çox qaynayıb-qarışır, əlindən gələni heç kimdən əsirgəmirdi. Dərvişlər yolçu olurlar.

Vaxt yetişdi, yol tədarükü görüldü. İdarəçi bu dəfə ona 25 manat yardımında bulundu. Səyyah-Dərviş Allahına şükür, quluna da təşəkkür edib yoluna düzəldi.

Bu gediş uzun sürmədi. Dərviş yenidən öz sevimli məkanına döndü. O sanki həmişəlik qalacaq kimi təsir bağışlayırdı. Ancaq xurcun hazırlananda gedəcəyi bəlli oldu. Ürəklər üzüldü: “Kaş ki, getməyəydi” - dedilər. Məqbərə İdarəçisi bu dəfə ona heç bir maddi dəstək etmədi. Səyyah-Dərviş Allahına şükür, quluna da təşəkkür edib yoluna düzəldi.

Bu səfər ki, yolçuluq əvvəlkilərdən çox az sürdü. Səyyah-Dərvişin gəlişi mənəvi qardaşlarının – müridlərin sevincinə səbəb oldu. Şeyx Əfəndi – Nizamiyyə Təriqəti Başçısı, Məqbərə İdarəçisi bu ahıl yaşında çox ziyarətçilər görmüş, çox insanlar qəbul edib yola salmışdı. Ancaq hələ beləsinə rast gəlməmişdi. Ondan soruşdu:

– Oğlum, mən bu yaşında çox insanlarla rastlaşmışam. Ancaq sən onlara bənzəmirsən. Sənə pul verdin, ya vermədin heç dəyişmədin. Əksinə, daha çox ziyarət, ibadət etdin, xidmət göstərdin.

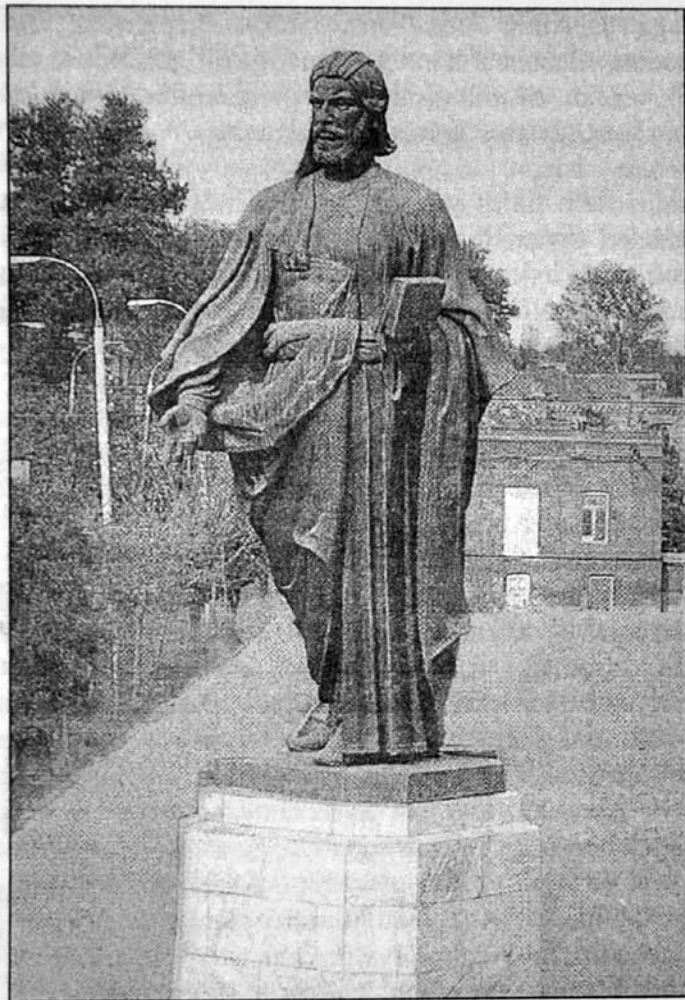
– Əfəndim, mənə buraya çəkib gətirən Böyük Evliyaya – Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinə olan sevgimdir. Bunu heç nə ilə əvəz etmək mümkün deyil. Bu, ruhi bir bağlantıdır. Səmadan milyonlar yağsa belə yenə də əqidəmiş, yolumuz dəyişməzdir. Sizin verdiyiniz pulları isə, kimsəsizlərə, yoxsullara, xəstələrə xərclədim. Sizdən bir xahişim var: İcazə verin həyatımın sonunadək burada yaşayıb, Böyük Şeyxə xidmət göstərim.

Səyyah-Dərviş Şeyx Əfəndinin əlini öpdü, təcəllisini qəbul etdi, Təriqətinə daxil olub davamiyyəyə başladı.

Bir neçə il sonra Şeyx Əfəndi dünyadan axirətə köçdü. O, əbədi aləmə getməzdən öncə belə vəsiyyət etmişdi:

“Uzun illər Ulu Şeyximizə – Böyük Evliyaya xidmət göstərdim. Onun qurduğu Nizamiyyə Təriqətinə ləyaqətlə rəhbərlik etdim. Bizlərə gələn hər kəsi sizinlə bərabər razı

salmağa çalışdım. Heç kəsin bizdən inciməsinə əsla yol vermədim. Məhəbbət-hörmət, diqqət-qayğı göstərdim, yardım-dəstək verdim. Müridlərimizin sayı minlərlədir. Onlara dünyanın hər yerində rast gəlmək mümkündür. Vəzifələri qurtuluş dini olan İslamı olduğu kimi bəşəriyyətdə çatdırmaqdan ibarətdir. Belə fikirdəyəm ki, müridlərimiz bu müqəddəs işin öhdəsindən ləyaqətlə gəlirlər. Bu məni sevindirir... Zaman gələcək mən axirətə yol alacağam. Sizə yeni rəhbər lazım olacaq. Əmanətimi verəcəyim şəxs isə Səyyah-Dərvişdir. Çünki o, Səmimi və Sadiqdir. Təqvada və Təriqətdə yüksək məqama ərməşdir. Məndən sonra Şeyx odur. Onu sevin, ona bağlanın! Məndən sonra Böyük Evliyadan bizə gələn Nizamiyyə Təriqətini yaşadacaq İnsan odur... Bir zaman gələcək müqəddəs şəhərimiz Gəncə yadellilərin basqınına, işğalına məruz qalacaq. Amansız qatillər maddi və mənəvi nə varsa hamısını məhv etməyə çalışacaqlar. Onlar yerli əhalinin bir qismini qıracaq, bir qismini ətraflara sürgün edəcək, bir qismini də əsir olaraq aparacaqlar. Mənfur işğalçıların hökmranlığı altında yaşamaq istəməyən qalan bir qisim Gəncəli də dünyanın dörd bir tərəfinə köç edəcəkdir. Ancaq işğalçı qatillər nəyə nail olsalar da Mənəvi Bağlantını qırmağa, məhv etməyə, İşıqlı Yolu söndürməyə gücləri çatmayacaq. 200 il sonra Bizim Mənəvi Zəncirimizdən bir Ruh dünyaya təşrif edəcək. O, dünyanın hər üzünü görərək, çilələr çəkərək, elm toplayaraq yetişəcək və tələb olunan məqama – Kamillik Zirvəsinə çatacaq, unudulmuş Təriqətimizi yenidən gündəmə gətirərək canlandıracaqdır. Bu Adam Şeyxlik Əmanətlərini təqdim etdiyim Səyyah-Dərvişin soyundan olacaqdır. Səyyah-Dərviş deyərək adlandırdığım şəxs isə Böyük Evliya, Ulu Şeyximiz Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin soyundandır. Bunu unutmayın!”

**DÜNYANI NAMUSLA OLUR SAXLAMAQ,
ONUNLA UCALIR DÖVLƏT VƏ BAYRAQ!**

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.)

NİZAMİ GƏNCƏVİ FATEHDİR

**İşıqsan yollara məşəllər kimi,
Şəfəqin aydıdır son səhər kimi.**

“Fateh” sözü Fəthedən, Fəthedici mənasını verir.

Ölkələri fəth edən dövlət və ordu başçılarına fateh deyilməmişdir.

Bir də könülləri, ürəkləri fəth edənlər vardır ki, onlara da Mənəvi Fatehlər deyə bilərik. Məsələn, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri kimi.

Şeyx Nizami könülləri, ürəkləri fəth edən Mənəvi Fatehdir!

Bütün fatehlər gəldi-gedərdir, – Ölkələr Fatehi də, Könüllər Fatehi də. Bunlardan Könüllər Fatehi qalıcıdır, daimidir. Çünki, onlara hər zaman, hər an bəşərin ehtiyacı vardır. Mənəvi Fatehlərsiz yer üzərində həyat mümkün deyildir. Allah onları insanları irşad etsinlər deyə göndərmişdir.

Nəsillər durmadan dəyişir, yeniləşir. Mənəvi Fatehlər isə dəyişməz qalmaqla yanaşı, hər gələn təzə nəsli yenidən fəth edərək qəlblərinə hakim olur və onların Könül Sultanına çevrilirlər. Bu hal qiyamətə qədər davam edəcəkdir.

**Nə mutlu Fateh Şeyx Nizamiyə! Könüllərin Fatehinə!
Bəşəriyyətin Mənəvi Fatehinə!**

**Çalış sən də o şamdan bir azca nur alasan,
Sən də Nizami kimi dönüb çıraq olasan.**

ƏSRLƏRİN PREZİDENTİ

1991-ci il idi. Bu il YUNESKO-nun qərarı ilə “Nizami ili” adlandırılmışdı. Ulu Əcdadım Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin 850-ci doğum-ildönümü münasibətilə Onun əziz və şərəfli xatirəsinə həsr etdiyim, bəşər tarixində bənzəri olmayan Dünya Səyahətimdən yenicə Vətənimə – Gözəl Gəncəmə qayıtmışdım. Uzun illərdən bəri davam edərək gələn adətəmə görə Mənəvi Atamın məqbərəsini növbəti dəfə ziyarət edib rahatlıq içərisində geri dönürdüm. Bu zaman qarşı tərəfdən Azərbaycan və İranın yüksək vəzifəli şəxslərinin məqbərəyə doğru addımladıqlarını gördüm. İçlərindən biri – tanınmış xalq şairi mənə onlarla birlikdə olmağa dəvət etdi. Dəvətə cavab olaraq yaxınlaşıb salamlayıb görüşdüm; təşəkkür etdim; ancaq yenicə ziyarət etdiyimi bildirdim. Buna baxmayaraq, başqalarının da onlara qatılmağını israr edincə razı oldum.

Məqbərəyə qədər olan bu qısa məsafədə hər iki ölkənin mədəniyyət nazirlərinin ziyarətlə əlaqəsi olmayan, tamamilə başqa mənalara səsləndirən ucuz və aşağı ikili söhbətlərinin şahidi oldum.

Nəhayət, heç olmasa Şeyx Nizami məqbərəsinin qapısı önündə belə utanmayaraq nazirlərin öz dövlət başçılarını mədh

etməsi (daha doğrusu yaltaqlıq yarışması) özünün ən yüksək zirvəsinə qalxdı. Hara gəldiklərini unudan bu dövlət adamları çəkişməkdən qızıışmışdılar. Əlbəttə, bu çox ayıb olan bir mənzərə idi və mən onlara qoşulduğum üçün özümü qınadım. Az qala bu dəstəni tərk etmək qərarına gəlmişdim ki, hər iki mədəniyyət naziri üzlərini mənə çevirərək:

“Gəlin Əlişirdən soruşaq!” deyərək, toplaşanların diqqətini mənə yönəltdilər.

– Nəyi?! – dilləndim.

– Bizə de görək, sizin prezidentmi yaxşıdır, yoxsa bizimmi prezident?

Bunların nə davranışları, nə də ki, yerinə görə eləmədikləri aşağı söhbətləri və mənə verdikləri mənasız suala görə onları heç cürə mədəniyyət naziri hesab etmək olmazdı. Bu daha çox mafioz münasibətlərinə bənzəyirdi, nəinki normal dövlət məmurları münasibətinə... Onları bəlkə də başqa bir “sahənin naziri” etmək mümkündür, mədəniyyət naziri isə heç cürə. Bir, Şeyx Həzrətlərinin cəmi üç metr məsafədə olan məzarına baxdım, bir də nazirlərə və diqqətlərinə mənə tuşlamış digərlərinə, dedim:

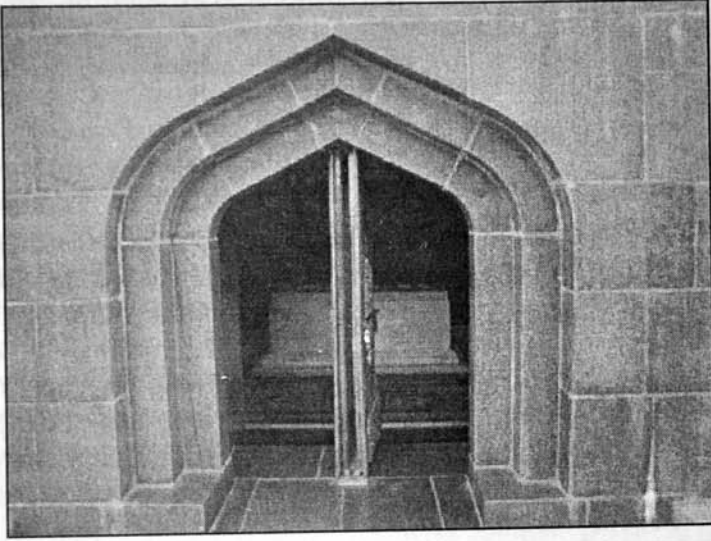
– Siz nə məqsədlə bu yerə gəlmisiniz və hazırda harada durmusunuz?

Səs gəldi: – Nizami məqbərəsindəyik.

– Bax, görürsünüz! 850 il keçməsinə baxmayaraq, bu torpağa ayağı dəyən hər bir kəs – istər rəsmi, istərsə də qeyri-rəsmi, istər qonaq, istərsə də yoldan ötən – bu müqəddəs yerə gəlməyi Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərini ziyarət etməyi özünə borc bilir və ona şərəf və ləyaqət gətirəcək bir iş kimi baxırlar. Məgər siz də bu gün bu məqsədlə burada deyilsinizmi?!

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətləri 850 il əvvəl də, bu gün də dünyanın hər tərəfindən gəlmiş müxtəlif dinə, irqə malik insanlar tərəfindən ziyarət olunmuş, olunur və qiyamətə qədər də olunacaqdır! Çünki, O, bir Allah Dostu, Əsil İnsandır!

Dövlət başçıları Azərbaycanda olduqda Gəncəyə gəlir, sevgi və sayğılarını ifadə etmək üçün Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərini ziyarət edir, Ona hörmət və məhəbbətlə təzim göstərirlər.

Prezidentlər gəldi-gedərdir! Hakimiyyət müddəti bitdimi, daha onlar prezident deyillər və heç bir səlahiyyətləri də qalmır. Adları da tarixin bir tərəfinə atılır. Bir çoxlarınınkı tamamilə silinir, bəzilərinin taleyi isə daha faciəli olur.

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətləri isə qalıcıdır! Ona olan hörmət və məhəbbət, Ona olan mənəvi ehtiyac illər ötdük-cə daha da artır və dərinləşir.

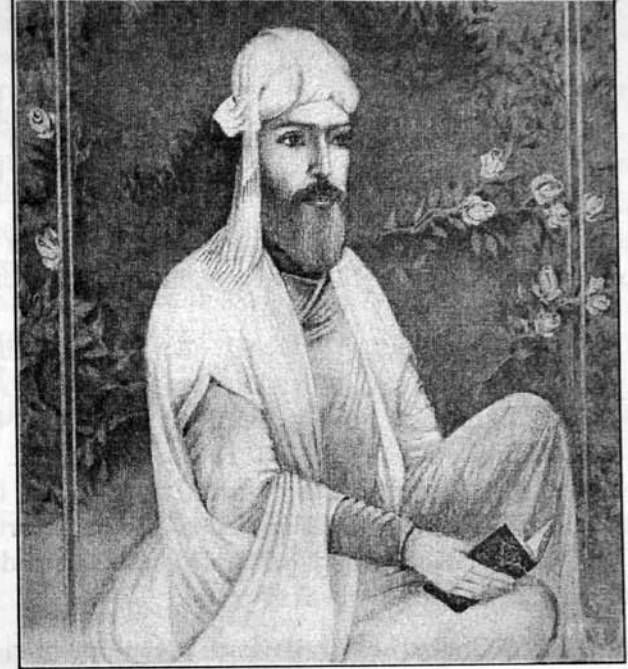
BÜTÜN ƏSRLƏRİN PREZİDENTİ ODUR - ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVIDİR!

Odur, Böyük, Gözəl və Sevilən İnsan! Odur ki, dünən də, bu gün də, prezidentlər və siz nazirlər təzim etmək üçün onun ayağına gəliniz!!!

11.09.2008

NİZAMİ GƏNCƏVIDƏ ELM

**Qüvvət elmdədir! Başqa cür heç kəs,
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz!**

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətləri XII əsrdə yaşamış, çalışmışdır. Əsrlərindən gördüyüm kimi O, elmin müxtəlif sahələri üzrə nəinki öz sözünü demiş, hətta bu sahələrdə yerinə yetirmiş olduğu işlər – təcrübələr, analizlər, sintezlər və sairələr haqqında da bizə dəyərli məlumatlar vermişdir.

Təfəkkür etdikdə bu nəticəyə gəlirəm ki, O, öz dövründə yaşasa da, bu gün bizim dövrdə artıq gerçəkliyə çevrilmiş, adi saydığımız elmi nailiyyətlər haqqında məlumatlıydı və bunlar

barədə əvvəlcədən bizə xəbər verə bilməmişdi. Bəlkə də məhz bu səbəbdəndir ki:

**Şərqdə Onu “Xəbər gətirən” mənasını verən
“Peyğəmbər” adlandırmışlar.**

Təbii sual olunur:

Bəs bu qədər zəngin bilik, təcrübə, elmi dəlillər Onda haradan, kimdən idi? Yüz illər sonra baş verəcəkləri bu qədər dəqiqliklə O, necə bilə bilərdi? Bir sözlə zamanında ağıla, düşüncəyə gəlməyəcək Elm Onda necə hasil olmuşdu?

Normal qaydada düşünərək bioloji fərd kimi insana baxsaq, onun bu böyüklükdə Elmi İmkana malik olması və bu qədər ağırlıqda yükü qaldırması, çəkməsi praktiki olaraq mümkün deyildir.

Elə elmi məsələlər var ki, onlar haqqında XII əsrin ən ali təhsil ocaqlarında dərsi keçirilməmiş, məlumatı belə verilməmişdir.

XXI əsrdə yaşadığımızdan, yüz illər əvvəl mümkün olmayanlar bu gün bizə adi görünə bilər və görünür də. Ancaq bu, 870 il əvvəl yaşamış insanın şüuru xaricindəydi. Nizami Gəncəvi isə bunlardan məlumatlıydı. Hansı kitablardan, hansı məktəblərdən, hansı mənbələrdən, kimdən, necə?... Axı dedim ki, bəhs etdiyim elmi məsələlər, nəzəriyyələr, təcrübələr ümumiyyətlə Şeyx Nizami dövrü insanının şüuru xaricindəydi. O zaman buradan belə fikir meydana çıxır ki:

**Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri adi insan deyildir. –
O, Seçilmişlərdəndir! Buna görə də O, Dahidir!
Dahilər isə adi insanlardan fərqləndikləri, öz həyat və
fəaliyyətləri baxımından onlardan üstün olduqları üçün
Dahi adlandırılmışlar!**

Malik olduğu elm isə Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə hər şeyə Qadir olan Allah Təalə tərəfindən bəxş edilmişdir.

23.01.2011, 23:16

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİYƏ QARŞI İKİ CÜRƏ YAXINLAŞMA

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə və başqa böyüklərimizə qarşı münasibətdə əsasən iki cürə yaxınlaşma mövcuddur.

Birincisi, hörmət və məhəbbətdən dolayı olan yaxınlaşmadır. Bu əsil münasibətdir, əsil sevgidir. Heç bir dünyəvi mənfəətə əsaslanmır. Sevnən öz sevgilisini ürəyində, hissiyatlarında, əməllərində yaşadır. Və bunu başqaları ilə bölüşməyə can atır.

Kimin ki, dünyada bir məşuqu var,
O adam həqiqi bir aşıq olar.

(“Xosrov və Şirin”)

İkincisi, ixtisasından, vəzifəsindən dolayı olan yaxınlaşmadır. Burada münasibət icra xarakteri daşıyır və müəyyən mənfəətə əsaslanır. Məsələn, filologiya fakültəsini bitirmiş şəxs elmi dərəcə almaq üçün elmi işlə məşğul olmaq istəyir. Elmi rəhbəri ona Nizami Gəncəvi ilə bağlı bir mövzu verir. O da bu mövzu ilə bağlı araşdırmalar aparır, nəhayətdə müəyyən nəticə əldə edərək, elmi dərəcə alır. Bu ardıcılıqla elmlər namizədi, doktor olur. Özü üçün iş yeri, maaş, dərəcə, vəzifə, məqam və sairə əldə edir. Onun ixtisası, sənəti budur. O, ixtisası üzrə çalışır və dünyalığ ehtiyaclarını bu yolla ödəməyə çalışır.

Bir ürəkdə olmaz iki sevgili,
İki ürəklinin düz olmaz dili.
(“Xosrov və Şirin”)

Və yaxud, hər hansı vəzifə sahibinə dahi şairin adı ilə bağlı bir tədbir hazırlayıb həyata keçirmək tapşırılır. Vəzifəsindən dolayı məmur bunu edir. Çünki, onun işi bundan ibarətdir. Elə ki, tədbir bitdi, o yenə də ədalətsizliyini edəcək, rüşvətini alacaq, ağıllı adamlara badalaq vuracaq, xalqına xor baxacaq və sairə. Daha onun üçün maraqlı deyildir ki, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin elə onun özü kimilərindən zəhləsi gedir, əsərlərində birinci onun kimilərini qamçılımışdır. Əgər məmurun bundan xəbəri olsa belə, yenə də öz əməllərini yerinə yetirəcək, əməyini satacaq, parasını qazanacaqdır.

Eşq ilə hökumət uymaz heç zaman,
Bunlardan birini tutmalı insan.
(“Xosrov və Şirin”)

Birinci yaxınlaşma səmimidir, safdır, mənəvi bağlantı üzərindədir. İkinci yaxınlaşma isə əksinə, şəxsi mənfəətə əsaslanır, maddi mənfəət üzərindədir. Məsələn, Nizamişünas bir elm adamının ateist olması bu deməkdir.

Buna görə də insan yapışanda bilməlidir ki, hansı işdən yapışır. Bu iş onun həyatının mənasına çevriləcəkmi, yoxsa yox. Yəni ki, həyat tərzini başqa, sənəti başqamı olacaq. Belə olarsa, o ömrü boyu həm özünü aldadacaq, həm də başqalarını...

Kimin ki, eşqdən nişanı yoxdur,
Demək ruhu yoxdur və canı yoxdur.
(“Yeddi Gözəl”)

01.02.2009, 09:00

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ MƏKTƏBİNİN NİZAMNAMƏSİ

**BU YOL ELƏ BİLMƏ Kİ, HƏR KİŞİNİN YOLUDUR,
BU YOL NİZAMİ KİMİ ƏR KİŞİNİN YOLUDUR!**

Bu günə qədər Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini dini sahədə araşdıranlar onun bəlli bir təriqətə mənsub olduğunu yazmışlar. Ancaq Onun hansı təriqətə mənsubluğu məsələsində isə tərəddüd etmişlər. Bəziləri Şeyx Nizaminin 12-ci əsrdə daha çox yayılmış Əxi təriqəti şeyxlərindən olduğunu söyləmişlər. Ancaq, heç də belə deyildir. **Doqquz əsr sonra ilk dəfə olaraq əsl həqiqəti açıqlayıram:** Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri (Q.S.) Nizamiyyə Təriqətinə mənsub olmuşdur. O, bu təriqətin Qurucusu və ilk Şeyxidir. Şeyx Həzrətləri hətta “İsgəndərnamə”nin “İqbalnamə” hissəsinin “İsgəndərin şimala çatması və yəcuc səddini bağlaması” hekayəsində bu təriqətin Nizamnaməsini də vermişdir. Nizamnamə aşağıdakı kimidir:

1. Doğrusu budur ki, bizlər qədimdən,
Bu dağı, bu çölü etmişik məskən.
Fağır bir tayfayıq, həm də dinpərvər,
Düzlükdən keçmərik əsla tük qədər.
Əyri dolanmaqla yoxdur işimiz,
Düzlükdən başqa yol tanımırıq biz.
Əyrilik yoluna çəkmişik hasar,
Düzlüklə olmuşuq əzabdan kənar.
Yalan gətirmərik biz dilimizə,
Əyri yuxular da görünməz bizə.

2. Faydasız etmərik heç sorğu sual,
Çünki Allaha da xoş getməz bu hal.

3. Allahdan nə gəlsə edərik şükür,
Çünki narazılıq naşükürlükdür.
Biz razı qalarıq nə gəlsə Həqqdən,
Düşmənlik edərmi pərəstiş edən?

4. Acizin dərdinə edərik çara,
Xilas eyləyərik düşərsə dara.
Bizim aramızda bilsək ki, əgər,
Birinə bir işdə yetişib zərər,
Biz öz kisəmizdən onu ödərik,
Verib mayasını təmin edərik.

5. Bizdə bərabərdir hamının varı,
Bərabər bölərik bütün malları.
Bizdə artıq deyil heç kəsdən heç kəs,
Bizdə ağlayana heç kimsə gülməz.

6. Oğrudan qorxmırıq biz nə şəhərdə,
Keşikçi qoyarıq nə də çöllərdə.
Oğruluq eləməz bizdən bir nəfər,
Oğrulaya bilməz bizdən özlər.
Nə zəncir, nə qıfıl görər qapılar,
Gözətçisiz otlar bizim mal-davar.

7. Bizim uşaqları böyüdər Allah,
Naxıra şir, pələng toxunmaz əsla.
Bizim bir qoyuna dəysə canavar,
Ordaca gəbərüb yerində qalar.
Kim dərsə bir sünbül bizim əkindən,
Qəfil bir ox dəyər düz ürəyindən.

8. Biz əkin zamanı səpərik dəni,
Haqqa tapşırıq sonra əkini.
Altı ay olarıq əkindən uzaq,
Bir də biçin vaxtı gələrik ancaq.
Bizim bərəkətli münbit zəmilər,
Düz birə yeddi yüz məhsul yetirər.

9. Bir, yaxud yüz belə işi bacarsaq,
Allaha təvəkkül edərik ancaq.
Bizi hifz eləyən Allahdır, Allah,
Biz yalnız Allaha gətiririk pənah.

10. Xəbərçilik bilməz bir nəfərimiz,
Özgənin eybinə göz yumarıq biz.

11. Birini qəzəbli, acıqlı görsək,
Ona məsləhətlə elərik kömək.

12. Heç kəsi pis yola əsla çəkmərik,
Fitnə axtarmırıq, qan da tökmərik.

13. Dərdlinin dərdinə olarıq şərək,
Şad olsa, onunla şadlıq eylərik.

14. Qızıla, gümüşə aldanmaz heç kəs,
Bunlar bizim yerdə bir şeyə dəyməz.

15. Xəsislik bilmərik dünyada bizlər,
Zorla şey almırıq bir arpa qədar.

16. Bizdən qaçmaz əsla vəhşi heyvanlar,
Vermərik onlara əziyyət, azar.
Ehtiyac olanda gur, cüyür, ceyran,
Özləri axışub girər qarıdan.

Ovlamaq istəsək onlardan əgər,
Ovlarıq ehtiyac duyulan qədr.
Lazım olmayanı biz nahaq yerə,
Qırmarıq, ziynətdir onlar çöllərə.

17. Nə öküz, nə eşşək kimi yeyərik,
Nə də ağzımızı möhürləyərik.
Süfrəyə hər cürə nemət düzsələr,
Yeyərik, gözümüz qalana qədr.
18. Bizdə cavanlardan ölüm uzaqdır,
Ölüm çox yaşamış qocaya haqdır.
Ölüyə biz əsla saxlamarıq yas,
Bilirik bu dərdə bir çarə olmaz.
19. Üzə deyilməyən bir sözü heç kəs,
Bizlərdə qaydadır, daldada deməz.
20. Kim nə cür dolanır, danışmarıq biz,
Kimsənin işinə qarışmarıq biz.
21. Naşükür deyilik qismətimizə,
Razıyıq qəzadan nə gəlsə bizə.
Allahın lütf edib verdiyi şeyə,
Demərik: "Bu hardan? Bu belə niyə?"
22. Bizimlə birlikdə o adam yaşar,
Ki, ola bizimtək təmiz pəhrizkar.
Tutduğumuz yoldan çıxsə bir insan,
Kim olsa qovarıq öz aramızdan!

22.09.2008, 07:43

NİZAMİ GƏNCƏVİ YARADICILIĞINDA EBRU SƏNƏTİ

(Dünya Nizamişünaslığında ilk dəfə)

İncəsənətin ən maraqlı, əsrarəngiz və heyrətamiz sahələrindən biri də Ebru sənətidir. Qısa desək, Ebru su üzərində naxışdır.

Ebru Allahın insanlara bəxş etdiyi möcüzə, Onun qüdrət əlamətlərindən biridir.

Ebru sənəti rəssamlıqdan fərqlənən bir sahədir. Rəssam düşündüyünü, görə bilmək istədiyini çəkir, əks etdirir. Ebruda isə, əvvəlcə suyun üzərində rəngbərəng naxışlar, rəsmlər çəkilir. Sonra kağız suyun üzərinə qoyulur və rəsmlər olduğu kimi kağız üzərinə köçürülür. Rəsmlər suyun üzərində necə varsa, eyni şəkildə də kağızda əks olunur. Şəkilləri parça, taxta, keramika, şüşə üstünə də köçürmək mümkündür.

Ebruda istifadə edilən boyalar təbii olduğu üçün heç bir zaman solub-saralmır. Boyalar xüsusi tərkibli əlavələrlə torpaqdan hazırlanır. Sonra boyanın yumşaqlığını, incəliyini təmin etmək və su üzərində qalmasını saxlamaq, dibə çökməsinin qarşısını almaq üçün ona təzə inək ödü əlavə olunur. Boyalar bir-birinə yapışmamalı, qarışmamalıdır. Öd həmçinin su üzərindəki rəsmləri yapışqan kimi kağıza yapışdırmağa da imkan verir.

İstifadə olunacaq su məhlulu qatılaştırılmış şəkildə hazırlanır. Qatılaştırılmış su Gəvən ağacından alınır. Gəvənin gövdəsindən çıxarılan kraxmal şəkilli maddə suyu qatılaştırır ki, bununla da boyalar suyun üzərində parçalanmır.

Şəkil çəkmə işi özəl fırçalar vasitəsilə həyata keçirilir. Əksər hallarda fırçanın gövdəsini gül ağacından, başlığını isə at quyruğundan hazırlayırlar.

Şəkillər Allahın izni və insanın fəaliyyəti nəticəsində sirli-sehrli bir ortamda meydana çıxır.

Ebrunun özəlliklərindən biri də bir rəsm əsərinin heç cürə başqasına bənzəməməsidir. Çəkilmiş bir tablunun tam eynisini

yenidən almaq mümkünsüzdür. Ümumi oxşar mənzərə olsa da, əslində hər dəfə müxtəlif əsərlər həyata gəlmiş olur.

Beləki, nəqqaş Ebru əməliyyatı zamanı hansı əhval-ruhiyyəyədirsə, bu hiss və duyğular şəkildə öz əksini tapmış olur. Zamanın müxtəlif anlarında insan ruhunun vəziyyəti eyni ola bilmədiyi kimi onun yaratdığı əsər də eyni ola bilməz. Çünki, insanın ruhu Ebruda istifadə olunan bütün maddələrə təsir göstərir, onun halını, durumunu dəyişir. Bütün bunları – insanın ruhunu, əhval-ruhiyyəsini kağız üzərində, daha doğrusu sudan kağıza köçürülmüş rəsm əsərində görmək olur.

Bir sözlə, Ebru insanın hisslərini ifadə edir və insan özü də Ebruda əks olunur.

Araşdırmaçılar Ebrunun yaranma məkanını – vətəni təyin etməkdə çətinlik çəkirlər. Bu baxımdan, ölkələr arasında Türkiyə (Orta Asiya), Çin, Yaponiya, İran, Hindistan, Pakistan və hətta qədim Misirin də adı çəkilməkdədir.

Ebrunun yaranma dövrü də mübahisəlidir, dəqiq müəyyənləşdirilməmişdir. Əksəriyyət onun dünya səhnəsinə gəlişini 12-ci əsrə aid edir. Ebrunun 16-cı əsrdə İpək Yolu ilə Azərbaycana, buradan da Türkiyəyə keçdiyini söyləyənlər də vardır.

Ancaq, hər halda Ebrunun yaranma tarixi daha qədimlərə gedib çıxır. Beləki, dahi alim və şair Nizami Gəncəvi özünün mənzum romanı olan ikinci poeması “Xosrov və Şirin”in “Şapurun Şirini tərif və Xosrovun ona aşiq olması” hissəsində (səhifə 62, 1983) rəssam Şapur haqqında danışıarkən yazır:

Şapur adlı ona yaxın bir adam,
Məğribdən Lahura gəzmişdi tamam.
Nəqşində Maninin şöhrəti vardı,
Rəsmində İqlidisin qüdrəti vardı.
Zirək, şəkil çəkən, qələmi iti,
Xəyalən çəkərdi min bir surəti.
**İncə, zərif işdə xeyli pərgardı,
Suların üstündə naxış salardı.**

Yəni, Xosrovun yaxın dostu Şapur Məğribdən Lahura (Məşriqə) qədər bir yol keçmişdi, gəzmişdi, səyahət etmişdi. Onun nəqşində – surət və təsvirlərində nəqqaş Maninin şöhrəti, rəsmində yunan alimi, “Həndəsənin Atası”, məşhur “Əsaslar” kitabının müəllifi İqlidisin (Evklidin) qüdrəti görünməkdəydi. Zirək şəkil çəkir, qələmi itiydi; xəyalən min bir surət çəkirdi. İncə, zərif işi görməkdə çox bacarıqlıydı, suların üstündə naxış salırdı, rəsm əsəri meydana gətirirdi.

Gördüyümüz kimi son beytdə söhbət Ebru sənətindən gedir. Dahi Şairimiz su üstündəki naxış sənətini – Ebrunu incə, zərif iş adlandırır. Bu, həqiqətən də belədir.

Nizami Gəncəvi zamanında Ebru sənəti vardı, tanınırdı, inkişaf etmişdi ki, dahi şairimiz bunu da unutmamış, xalqımıza məxsus olan bir incəsənət növü kimi öz məşhur əsərində əks etdirməyi lazım bilmişdi. Deməli, Ebrunun tarixini söyləyənlərdən fərqli olaraq, deyə bilərik ki, bu sənət Azərbaycan ərazisinə 16-cı əsrdə gəlməmişdi; o artıq 12-ci əsrdə var idi.

Bu səbəbdən də biz Ebrunun Azərbaycandakı tarixini 4 əsr keçmiş çəkmiş oluruq.

Ancaq bununla da kifayətlənmirik. Beləki, əsərin qəhrəmanlarından biri Xosrov Pərviz tarixi şəxsiyyətdir və 591-628 illərdə Sasanilər dövlətinin hökmdarı olmuşdur. Əgər rəssam Şapur Xosrovun yaxın adamı, dostu idisə, bu o deməkdir ki, onun məşğul olduğu “incə, zərif iş” – Ebru hələ 6-7-ci əsrlərdə mövcud idi. Nizami Gəncəvi özündən cəmi 6 əsr əvvəlki dövrün mənzərəsindən xəbər vermişdi. Bu elə bir dövr idi ki, Azərbaycan Sasanilər dövləti tərəfindən işğal olunmuşdu. Araşdırmaçılardan bir qismi Ebrunun İran ərazisindən çıxdığını da söyləmişlər. Bu da həqiqətə uyğundur. Çünki, bəşəriyyətə bəllidir ki, qədim şəhərimiz Təbriz tarixən elm, mədəniyyət, incəsənət ocağı olmuşdur. Bu füsunkar şəhərdə incəsənətin, rəssamlığın, memarlığın, nəqqaşlığın, heykəltaraşlığın və nəhayət Ebrunun Təbriz Məktəbi fəaliyyət göstərmişdir. Təbriz ustalarının, memar və rəssamlarının səsi dünyanın daha hansı

yerindən gəlmir ki. Təbriz Xosrov Pərviz zamanında da, elə bu gün də İranın işğalı altındadır. Deməli, İran ərazisindədir. İran ərazisindən yazırlar, ancaq hansı şəhərdə, hansı xalq tərəfindən yaradıldığı haqqında susurlar. Bu gün mən qətiyyətlə deyə bilərəm ki, ecazkar Ebru sənətinin vətəni Azərbaycan Türklərinin ana şəhəri olan Təbrizdir.

Ebru Təbriz Nəqqaşlıq Məktəbinin yetirməsidir.

Nizami Gəncəvi rəssam Şapurun Məğribdən Lahura (Məşriqə) qədər gəzdiyini yazır.

Məğrib ərəbcə günbatan deməkdir. Məğrib ölkələri şimali Afrikanın qərb hissəsində yerləşir. Buraya Mərakeş, Əlcəzair, Tunis və Liviya əraziləri aiddir.

Lahur, yaxud Lahor Pakistanın ikinci böyük şəhəridir və Hindistan sərhədindən bir neçə kilometr məsafədə yerləşir.

Yəni, Ebru sənətinə malik rəssam Şapur Məğribdən Məşriqə qədər bir yol keçmişdir.

Bu o deməkdir ki, Ebru Təbriz şəhərində azəri türklər tərəfindən icad edildi, sonra Məğribdən Məşriqə qədər olan bir ərazidə tanındı, yayıldı. Bu coğrafiyada Türkiyədə də var, Çin, Hindistan, Yaponiya, Misir də.

Bütün bu dediklərimizi nəzərə alsaq cəsarətlə nəticə çıxara bilərik ki, Ebru Azərbaycana gəlmə deyil – doğmadır. Azərbaycandan dünyaya yayılmışdır. Və onun yaranma tarixi ən azı 6-7-ci əsrlərə dayanır.

Teymur Xan Azərbaycan torpaqlarını tutduqdan sonra, məşhur Təbriz ustalarını, sənətkarlarını özü ilə bərabər ölkəsinə aparmışdır. Təbriz ustaları Teymurilər Dövlətinin, xüsusən də Səmərqənd şəhərinin tikinti-quruculuq, rəssamlıq, nəqqaşlıq, memarlıq işlərində müstəsna rol oynamışlar. Məhz elə bu dövrdən başlayaraq Təbrizlilər malik olduqları Ebru sənətini soy qardaşları Cağatay türklərinə öyrətmişlər. Cağatay türkləri də öz növbələrində bu sənətin inkişafında mühüm rollardan birini oynamışlar. Bir rəvayətdə, Cağatay türklərinin dilində Ebru “əbrə”, “əbrə” adı ilə səslənmiş və “damarlı”, başqa bir

rəvayətdə isə bulud topalarına oxşadığı üçün “bulud topaları” mənasını verir.

Ebrunun fars dilində “ab-ru”, yəni “su üzü” mənasını verdiyini söyləyənlər də var.

Bu yerdə bir tarixi faktı da qeyd etmək yerinə düşər: Qədim Buxara məşhur Nəqşbəndi Təriqətinin yarandığı şəhərdir. Təriqətin qurucusu Bəhaəddin Nəqşbəndidir. Bu məşhur İslam alimi 14-cü əsrdə (1318-1389) Buxarada doğulub, yaşayıb yaratmış, burada da dəfn olunmuşdur. Nizami Nurlu Səyahətim zamanı, 1990-cı ildə Buxarada olarkən, Buxaralı ziyalı qardaşlarımla təklifi ilə mən bu gün dünyada ən böyük İslami Təriqət olan Nəqşbəndi Təriqətinin qurucusu Bəhaəddin Nəqşbəndi Həzrətlərinin məzarını ziyarət etmişdim.

Nəqşbəndilər öz əlinin zəhmətilə dolanmağı üstün tutur və bunu da təbliğ edirdilər. Hz. Nəqşbəndi özü nəqqaşlıq sənəti ilə, xüsusən su üzərinə naxış salma sənəti ilə məşğul olmuşdur. Nəqşbəndi adı da elə bununla bağlı yaranmışdır.

Hz. Bəhaəddin Nəqşbəndi Orta Asiya, İran, Anadolu və Ərəbstana səyahət etmiş, sufilik təlimini təbliğ etmişdir.

Əvət, Ebru sənətinin inkişafında Cağatay türklərinin xidmətləri danılmazdır. Əgər nə zamansa, Çin, Hindistan, Yaponiyada Ebru ilə məşğul olunmuşsa, bu ancaq və ancaq Cağatay türklərinin fəaliyyəti sayəsində mümkün olmuşdur. Hal hazırda bu ölkələrdə Ebrunun nə olduğundan ya heç nə bilmir, ya da çox az adamın bu sənətdən məlumatı vardır. Bu da Ebrunun sırf Türk İncəsənət Növü olduğunu sübut etməkdədir.

Türkiyə tarixçilərindən Ebrunun 16-cı əsrdə onlara İrandan keçdiyini yazanlar var. O zaman İran adında dövlət yox idi – Səfəvilər adlı bir türk dövləti vardı. Şah İsmayılın Çaldıran savaşında (1514) I Sultan Səlimə məğlubiyyətindən sonra Təbrizli incəsənət ustalarından ibarət bir dəstə İstanbula köçürülmüşdür. Beləcə Ebru da onlarla birlikdə o zamanın Osmanlı, bu günün isə Türkiyə dövləti ərazisinə gəlmişdir.

Ebru sənətinin kimlər tərəfindən, harada və nə zaman yaradılmasının qısa tarixi belədir.

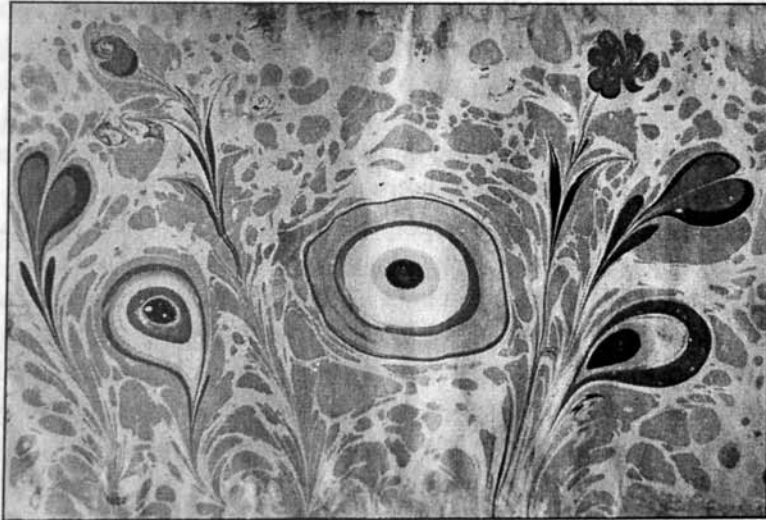
Bu gün Ebru Türk İncəsənət Növü kimi dünyada tanınmaqdadır. Batıda Ebru **“Türk Kağızı”** kimi bilinir. Sənət aləmində isə Ebruya Türk Mərmərləməsi də deyilir. Lakin, mərmər boyalar – çoxşaxəli Ebru sənətinin yalnız bir şaxəsini təşkil etməkdədir. Ebrunun “Battal”, “Necmeddin”, “Daraqılı”, “Çiçəkli” kimi növləri vardır.

Türkiyədə Ebrunun mükəmməl bir məktəbi yaradılmışdır. Və türk milləti öz dədə-babalarından miras qalmış incə və zərif Ebru sənətini yaşatmaqda, inkişaf etdirməkdə və bütün dünyaya tanıtmadaırlar.

Ebru sənətinin də taleyinə səyahət etmək yazılıbmış. Onun səyahət istiqaməti Məğribdən Məşriqədir.

Son illərdə Ebru yenidən öz mənşəyinə – Azərbaycana dönmüşdür. Ölkəmizdə artıq Türkiyə ali məktəblərində təhsil almış gənc mütəxəssislərimiz fəaliyyət göstərməkdə, Ebru incəsənətinin sirrlərini insanlarımızı öyrətməkdədirlər.

07.01.2012, 22:48

NİZAMİ GƏNCƏVİ HARALIDIR

“Nizami Gəncəvi haralıdır?” - bu sual son 70 il ərzində daha çox səslənməyə başlamış və yaşadığımız zamanda bu səslənmə daha da şiddətlənmişdir.

Axı, görəsən niyə haralı olması doğulduğu gündən bəşəriyyətə məlum olan Dünya Dahisinin hansı məkana məxsusluğunu bu dərəcədə “araşdırmağa” girişmişlər. Buna səbəb nədir?! Buna ehtiyac varmı?! İsbata ehtiyacı olmayan bir məsələ üzərində bu qədər durulurmu, vaxt sərf etməyə lüzum varmı?! Bəlkə insanlar zaman-zaman irəli getməkdən, inkişaf etməkdən daha çox cahilliyə, saxtakarlığa, dələduzluğa yuvarlanırlar...

Bu gün bu sual hansı məqsədlə verilsə verilsin, axmaqlıqdır, səfehlikdir, elmə deyil elmsizliyə, insanlığa deyil şeytanlığa, sülhə deyil zülmə xidmət etməkdir. Alt yapısını (bazasını) haram mənfəət təşkil edir.

Tarixi keçmişimizdən bu günümüzdə bir Düşüncə Səyahəti edək:

1. Hamıya məlumdur ki, Dahi Alim və şairimizin əsil adı İlyas, atasının adı Yusifdir - İlyas Yusif oğlu.

Nizami Gəncəvi onun ləqəbidir və iki söz birləşməsindən yaranmışdır: Nizami və Gəncəvi.

“Nizami” sözləri ən gözəl nizamlı şəkildə bir-birinə bağlayan, mirvari dənələri kimi düzən, uyğun qaydaya, üsluba salan mənasını verir.

“Gəncəvi” sözü “Gəncəli” deməkdir, yəni, Gəncə şəhərinin sakini, Gəncədən olan.

Deməli:

Nizami Gəncəli, Gəncədən olan Nizami, Gəncədən olan İlyas Yusif oğlu Nizami.

Bir daha anladım ki, Nizami Gəncəvi Gəncə şəhərindən olan Nizami mənasını verir və belədir!

2. Nizami Gəncəvi elə özü öz əsərlərində kifayət qədər dəlillərlə haralı olduğunu yazmış, məsələyə özü aydınlıq saçmış və heç bir qaranlıq yer qoymamışdır.

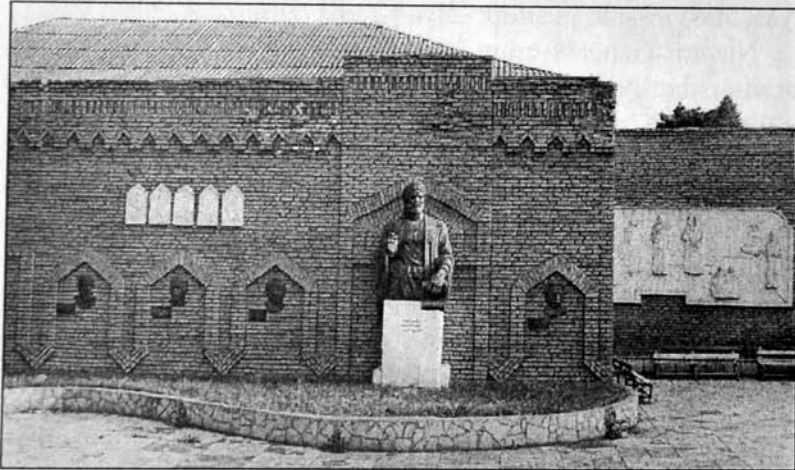
Hər şey "Xəmsə"də yazılmışdır. Məsələ ilə bağlı hamısını burada göstərməyə ehtiyac yoxdur. Mən sadəcə Ulu Əcdadımın bir neçə şeirini yenidən diqqətə çatdırıram:

Bir səs gəldi cahandan: - Ey qul, yetər əyləncə!
Axı kimdi Nizami, axı, hardadı Gəncə?..

Babilim, Harut yaxan əziz Gəncədir ancaq,
Zöhrəmsə xatirimdir ulduz nurladan çıraq.
Gəncənin zöhrəsisə Mizan bürcünə dəyər,
O səbəbdən onda var bir ruhani məntiqlər...

Boğazımı gör necə düyünləyibdir Gəncə,
Yoxsa İraq xəznəsi mənim olardı, mənəcə...

Aləm deyir övladsan sən dünyaya, Nizami,
Sığışmazsan Gəncəyə gen dünyada, Nizami...

Nizami Gəncəvi doğma şəhəri Gəncəyə ən yüksək dəyər verərək deyir:

Tam əks-əyarlı nəqdi Gəncədən,
Rumi çeşnisiylə parladınca mən,
Ona şah adını bəxş etdi dilim,
Naxşından istədim sulansın əlim.
("Yeddi Gözəl")

Vətəninə, Yurduna xüsusi bir məhəbbətlə bağlanan Dahi Şairimiz öləndə də ondan ayırmamağı, Gəncədə - doğulub, yaşayıb, ərsəyə yetdiyi məkanda da dəfn etməyi xalqına vəsiyyət etmişdir:

Bir ovuc torpağam mən dərgahında,
Artıq bir şikaram şikargahında.
Nizami tutmuşdur Gəncədə məskən,
O, məhrum olmasın salamlarından.
("İsgəndərnamə")

3. Nizami Gəncəvidən sonra onun əsərlərinə 500-dən çox nəzirə yazılmışdır. Onu tanıyan və tanıdan, əsərlərinə nəzirə yazan məşhurlar hamısı bir fikirdə yekdil olmuş, Dahi Alim və Şairimizin Gəncəli olduğunu, Gəncədə doğulub Gəncədə vəfat etdiyini, burada da dəfn olunduğunu bildirmiş, öz əsərlərində əks etdirmişlər. Mən yalnız Nizami Yurdu Gəncə şəhərindən yüzlərlə kilometr məsafədə yerləşən, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərindən tam 300 il sonra Herat şəhərində dünyaya gəlmiş, burada yaşamış və vəfat etmiş böyük Əlişir Nəvainin sözləri ilə kifayətlənəcəyəm:

Nizami bir fildir, yox bərabəri,
Söz incisi almış ondan dəyəri.
Gəncədə olsa da aramı onun,
Xəzinələr üstədir məqamı onun.

Bundan başqa Mir Əlişir Nəvai öz “Xəmsə”sində “Həzrəti Şeyxi Nizami” deyərək mədhiyyə etdiyi Nizami Gəncəvinin böyük bir məhəbbətlə sevmiş, onu öz ustası adlandıraraq yazmışdır:

Bu kəlamı gözəl, sözləri gövhər,
Şer meydanında göstərüb hünər.
Xərabə dünyada Gəncə əhlinə,
Bəxş edib beş yeni dolu xəzinə...
Məna yox, hər sözü qənddi-şəkərdi,
Mürəkkəbi sanki müşk-ənbərdi.
Həyat çeşməsiydi mürəkkəb qabı,
Xıızr ondan almışdı həyat güləbi.
Şairlərin ən xoş kəlamıdır o,
“Xəmsə”ni yaradan Nizamidir o.
“Xəmsə” demək azdır adına onun,
Düz beş xəzinədir, sahibi Qarun.
Keçirsə “Xəmsə”ni hər kəs nəzərdən,
Min xəzinə tapar hər bir əsərdən.
Belə dürrə yaradan böyük sənətkar,
Tacidar olmağa ixtiyarı var.

(“Yeddi Səyyarə”)

4. Şeyx Nizami Gəncəvi Gəncə şəhərində vəfat etmiş, burada dəfn edilmiş, məzar-məqbərəsi də buradadır.

Gəncə şəhəri
Şeyx Nizami Gəncəvi
Məqbərəsindən başlayır.

Beləliklə, həqiqət gün kimi aydın olduğu halda Nizami Gəncəvinin Gəncəli olduğunu inkar edib, saxta iddialarla çıxış edərək onu Gəncəli olmaqdan “çıxarmaq” istəyənlər kimlərdir və onların məqsədi nədir?

İlk öncə bunlar saxtakar və təxribatçılardır, dövlətimizə, millətimizə dil uzadanlardır. Məqsədləri, aldıqları hər cürə maddi və mənəvi dəstək müqabilində öhdəçilik götürüb, ölkədə sabitliyi pozaraq ortalığı qarışdırmaq, milliqarşিদurma yaratmaqdır. Onlar elmə zidd, millətə zidd, milli mənliliyimizə zidd, nəhayət, dövlətimizə zidd məlumatlar yayır, yazılar dərc etdirirlər. Bunlar kim olursa olsun, xaindirlər və onlara qarşı ciddi tədbirlər görülməlidir. Millətin heysiyyəti ilə oynamaq olmaz! Dövlətə qarşı gəlmək olmaz!

İkincisi, bunlar dələduzlar və oğrulardır. Özgə malını nə yolla olursa olsun, mənimsəməyə qərarlıdırlar. Bu, onların iç üzü, yaşam tərzidir.

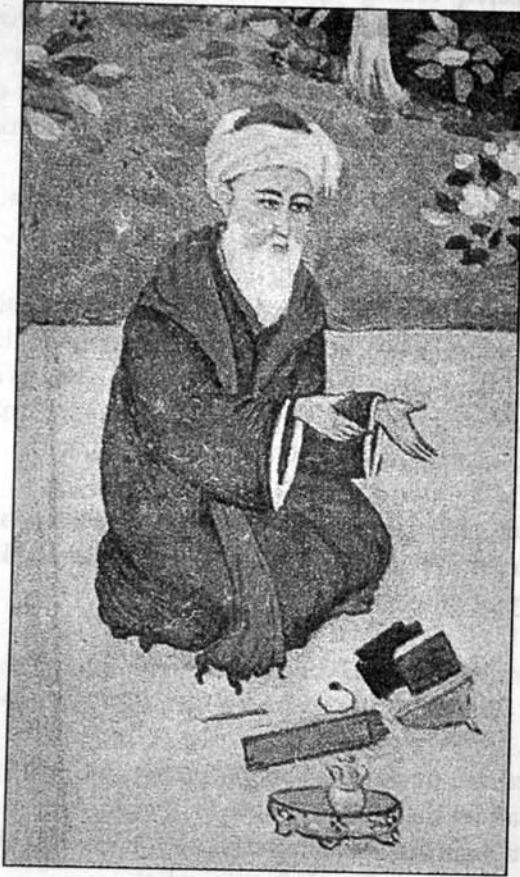
Belə götürdükdə bu murdar oyunu oynayanlar əsasən farslar və ermənilərdir. Qırmızı dənizdən Yapon dənizinədək bir yol keçdim, ancaq heç yerdə Nizami Gəncəvi ilə bağlı saxtakarlığa rast gəlmədim: İran, Tacikistan və Ermənistandan savayı.

Nəhayət, 870 il sonra “Nizami Gəncəvi haralıdır?” sualına bir daha mən - onun 22-ci nəvəsi dünyaya səs salaraq bəyan edirəm ki:

Ulu Babam İlyas Yusif oğlu
Şeyx Nizami Gəncəvi həzrətləri əslən Gəncəlidir,
Gəncə şəhərində anadan olmuşdur.
Nizami Babam öz doğma şəhərini sevir, onunla fəxr edirdi.
Gəncə şəhəri də, Nizami Gəncəvi də ilk öncə mənimdir,
sonra sizindir, Azərbaycanındır, bəşəriyyətidir,
Yer Kürəsinindir!
Alışlar olsun Nizami Gəncəviyə - Gəncəli Nizamiyə!

21.07.2011, 17:43

NİZAMİ GƏNCƏVINİN MİLLİYYƏTİ

Gözəl ilə böyüyə - Türk, gözəlliklə böyüklüyə - Türklük,
gözəl və böyük sözə - Türkcə,
gözəllik və böyüklük diyarına - Türkistan deyən Şairə
hansı ağız "türk deyildir" deyə bilər.

M.Ə. Rəsulzadə

Dahi Azərbaycan Alimi və Şairi İlyas Yusif oğlu Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri kimliyini, soyunu, milliyətini öz əsərlərində kifayət qədər açıq dəlillərlə ifadə etmişdir. Onun Azərbaycanlı bir Türk olduğu elmi baxımdan da çoxdan sübut olunmuşdur.

İnsanlara, insanlığa, başqa xalqlara, irqlərə hörmətlə yanaşan Böyük Ədib öz milləti olan türkləri dərin bir məhəbbətlə sevmiş, onları ən gözəl sözlərlə vəsf etmişdir.

Dağ kimi ucalmışdı bir zaman Türk Dövləti,
Sarmışdı məmləkəti ədaləti, şafqəti...

Əgər sən zalım tərbiyə etsən,
Türk deyil, talançı bir hindlisən.
(*"Sirlər Xəzinəsi"*)

Xəzər dağından Çin suyuna qədər,
Türklərlə doludur bütün bu yerlər.

yəni,

Xəzər dağından (Qafqaz dağından) Çin dənizinə qədər,
Bütün Yer üzünü Türk görürəm. (*"İsgəndərnamə"*)

"Xosrov və Şirin" məsnəvisində Məhinbanu qardaşı qızı Şirinə məsləhət verərkən, Əfrasiyab nəslindən bir türk olduğu ilə fəxr edərək belə deyir:

Əgər o aydırsa, biz afitabıq,
O, Keyxosrov, bizsə Əfrasiyabıq.

yəni,

Əgər farslar aydırsa, biz türklər Günəşik,
Onlar farsdırsa (Keyxosrovdursa), biz türkün (Əfrasiyabıq).

Torki ke şəkare lənke uyəm,
Amakene xədənə uyəm.

(Elə türk ki, onun ayağının ovçusuyam, Onun oxunun
hədəfiyəm.)
(*"Leyli və Məcnun"*)

Nizami Gəncəvi millətini, dilini, soyunu-kökünü sevən bir
insan olaraq, türklüyə, türk dilinə xor baxanlara belə bəyan
etmişdir:

Almaz Türklüyümü həbəş ölkəsi,
Olmuş xoş dovğadan məhrum cümləsi.

yəni,

Bu həbəş (cahillər) ölkəsində türklüyümü almazlar,
Ona görə də yaxşı dovğa yeməzlər. (*"Yeddi Gözəl"*)

Nizami Gəncəvi sevimli həyat yoldaşı Afaq Xanımın vaxt-
sız vəfatı ilə bağlı "Xosrov və Şirin"də açıqşkar yazmışdır:

O türküm getdisə bir gün çadırdan,
Saxla türkzadəmi Sən, ey Yaradan!

Burada dahi şair "Türküm" dedikdə xanımı Afaqı,
"Türkzadəm" (yəni, Türksoylum) dedikdə isə oğlu
Mühəmmədi bildirmişdir.

Ana tərəfi fars olan Şirvan şahı Axsitan Nizami Gəncəviyə
"Leyli və Məcnun"u fars dilində yazmağı əmr edirərək belə
deyir:

Türk dili yaramaz şah nəslimizə,
Əskiklik gətirər türk dili bizə.

Burada şahın şairə fars dilində yazmasını əmr etməsiylə
məsələ tam aydınlaşır: Yəni, farsa əmr etməzlər ki, fars dilində
yaz, türk dilində yazma. Demək ki, Nizami Gəncəvi türk
olduğundan şah ona fars dilində yazmağı əmr etmişdir.

Özünün fars şovinizmi ilə fərqlənən Firdovsi türklərə dil
uzadaraq, "Ey yolçu, getdiyən yol düz deyil, bu səni Kəbəyə
deyil, Türkiştana aparır", deyir.

Türk oğlu Türk Nizami Gəncəvi isə fars Firdovsidən fərqli
olaraq,

**"Ey yolçu, sənin yolun düzdür. O səni Kəbəyə,
Türkiştana aparır",**

deyə öz doğma millətinə sevgi və sayğısını ifadə etmişdir.

Nizami Gəncəvi əsərlərini araşdıran fars tədqiqatçıları
Dahi Şairimiz haqqında

"Buye tork miayəd" (Ondan Türk iyi gəlir), demişlər.

Nəhayət, Nizami Gəncəvi fars dilində yazmasına baxma-
yaraq, məhz Türk Şairi olduğunu aşağıdakı beyti ilə bir daha
təsdiq edir:

Sərayende-ye tork baçeşim təng,
Fru həşte kisu be kisu-ye cəng.

(Türk Şair kiçik gözü ilə cəngim tellərinin (səsinə) dalmışdı.)
(*"Xosrov və Şirin"*)

**Bu söylədiklərimdən sonra hansı ağız
Dahi Şairimizin Türk olduğunu inkar edə bilər!**

Bir neçə il bundan öncə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında (AKTA) fəaliyyət göstərən "Nizami Gəncəvi" şöbəsinə rəhbərlik edərkən, İrandan Şeyx Nizami Yurdu Gəncə şəhərinə gəlmiş qonaqlara Nizami Gəncəvi və muzey haqqında söhbət açmaq bu dəfə mənim üzərimə düşmüşdü. İran dövlətinin Dahi Şairimizə olan münasibətini bildiyimdən, Onun həyatından daha çox danışmağa üstünlük verdim. Nizami Gəncəvinin Gəncə şəhərində doğulub, burada da vəfat etdiyini, milliyətçə Azərbaycanlı bir türk olduğunu "Xəmsə"dəki dəlillərlə açıqladım. Bu zaman qonaqlardan biri Nizami Gəncəvinin Gəncəli bir Türk olduğuna açıqca etirazını bildirdi...

Yenə də bir neçə il bundan öncə, İran dövlət başçısı Gəncədə Şeyx Nizami Gəncəvi məqbərəsini ziyarət edərkən "Xatirə Kitabı"na Nizami Gəncəvinin onlara məxsusluğu barədə bir "iz" qoyub getdi...

Gəncədən iki yüz kilometr aralıda yerləşən Qax rayonunda Qum adlı bir kənd var. Bu kəndin əhalisinin əksəriyyətini dilləri ləzgi dilləri qrupuna daxil olan saxurlar təşkil edir. Qumlular, qaxlılar və sairələr bu fikirdədirlər ki, Dahi Nizami Gəncəvi əslən Gəncə şəhərindən yox, Qaxın Qum kəndindəndir. Və bu düşüncələrini də sağa-sola bildirməkdə, yaymaqdadırlar...

İranda da Qum adlı bir şəhər var. Bu ölkənin farsları da deyir ki, Nizami Gəncəvi əslən Azərbaycanın Gəncə şəhərindən deyil, İranın Qum şəhərindəndir...

Əgər dünyada Qum adında bir dövlət olsaydı, çox yəqin ki, bu dövlətin əhalisi Qum kəndinin və ya şəhərinin əhalisinin qarşısına çıxar və haray salaraq dünyaya bəyan edərdilər ki, onların Nizami Gəncəviyə sahiblik haqqı daha çoxdur. Çünki, onların bu adda dövlətləri var. Allaha şükür ki, belə bir adda dünyada dövlət yoxdur və çox güman ki, heç bir zaman da olmayacaqdır!..

Farslar da, saxurlar da eyni düşüncədədirlər ki:
Nizami Gəncəvinin ata vətəni Qumdur.

O zaman buradan belə çıxır ki, Nizami Gəncəvi İranın Qum kəndindən olduğu üçün fars, Qaxın Qum kəndindən olduğu üçün isə saxurdur...

Onu da deyim ki, "Qum" sözü əslən, mənşə etibarilə türkçə bir sözdür...

Nizami Gəncəvinin 850-ci doğumildönümünə həsr etdiyim I Dünya Səyahətim zamanı Tacikistan Səfərimi xatırlamaq yerinə düşür. Bu ölkədə hamı - dövlət başçısından tutmuş fəhlə-kəndlisinə qədər, alimindən-yazıçısından tutmuş şagird-tələbəsinə qədər bu fikirdədirlər ki:

"Azərbaycan Türkləri əslən tacikdirlər. 11-ci əsrdə səlcuq türkləri Orta Asiyadan gəlmiş və onları türkləşdirmişlər. Nizami Gəncəvi də özbəöz tacikdir"...

Kürdlərin son zamanlarda dünyada artan ictimai-siyasi fəallığının sonucularından biri də Nizami Gəncəvi ilə bağlıdır. Onlar da Dahi Şairimizin milliyətçə kürd olduğu iddiasındadırlar...

Bütün ömrləri boyu onlara sığınacaq, çörək vermiş türk millətinə qarşı əvəzində düşmənçilik etmiş və etməkdə olan haylar (ermənilər) qəzet-jurnal-kitab demə, tele-radio-internet demə - hər yerdə bar-bar bağırırlar ki, Nizami Gəncəvi Azərbaycanlı deyil, guya O daha çox Ermənistandan yazmışdır. Hətta bu qudurmuşlar vaxtilə Nizami Gəncəvinin 850 illik yubileyini bir Azərbaycanlı şair kimi qeyd olunmasını boykot etməyə çağırmışdılar...

Yuxarıda yazdığım həqiqətlərdən görüldüyü kimi Dahi Azərbaycan Alimi və Şairi Nizami Gəncəvi Həzrətlərini fars, saxur, tacik, kürd və sairə adlandıraraq özününküləşdirmək cəhdləri vardır və bu hal indi də davam etməkdədir...

Babalarımın gələn məlumatına görə biz İlyas Yusif oğlu Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin soyundanıq. Özümüz də soy, milliyyət baxımından türkün.

Əgər iddiaçıların dedikləri ilə razılaşsalar, onda belə çıxır ki, mən həm fars, həm tacik, həm kürd, həm saxur və həm də və sairəyəm... Bu ki, lap gülməlidir!! Özü də oyuncaqlı-gülməli!!

Bizi yaradan və hər şeyə qadir olan Allahımız Öz Sözü olan Quranda buyurur ki:

“Bu dünya əyləncədən və oyun-oyuncaqdan başqa bir şey deyildir!” Allah doğru söylədi!

Mən Ulu Babam Nizami Gəncəvi Həzrətlərini özününküləşdirmək istəyən iddiaçı millətlərin nümayəndələri ilə aparmış olduğum ikili söhbəti diqqətinizə çatdırıram (Tacikistan Yazıçılar Birliyinin Başçısı Mumin Kanoatla olan söhbətimi isə “Azərbaycan Türklərinin tarixini, dilini və soykökünü saxtalaşdırıcılarla üz-üzə” başlıqlı yazımda vermişəm):

- Sizin atanız-babanız varmı?

- Vaar.

- Təbii ki, sizin atanızın-babanızın haralı və milliyyətə kim olduğunu hər halda sizdən yaxşı bilən olmaz. Elədirmi?

- Elədir.

- Belə olduğu halda mən də öz ata-babamı sizdən daha yaxşı tanıyıram. Elə deyilmi?

- Elədir.

- Mən də bilirəm ki, Ulu Babam Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri Gəncə şəhərində doğulub, burada vəfat edib, məzarı da bu şəhərdədir. Özü də milliyyətə türkdür. İndi siz qarşımda durub israrla mənə sübut etməyə çalışırsınız ki, Nizami Gəncəvi Gəncəli deyil və milliyyəti də başqadır. Məgər bu gülməli, həm də saxtakarlıq deyilmi?!

Əlbəttə, razıyam ki, Nizami Gəncəvi dünya xalqlarının sevimlisidir. O, artıq Bəşəriyyətə, Yer Kürəsinə məxsusdur. Ancaq bununla yanaşı Onun dəqiq bilinən ünvanı da vardır:

**Azərbaycan, Gəncə şəhəri, Şeyx Düzü,
Şeyx Nizami Gəncəvi Məqbərəsi.**

Nizami Gəncəviyə sevgi və sayğı bəsləyən hər bir dünya sakininə sonsuz təşəkkürümü bildirirəm. Ancaq bu əsil həqiqəti dəyişməməli, saxtakarlığa yol açmamalıdır. Bir şeyi də hər kəs bilməlidir ki:

**Sevgidən ucalıq umma dünyada,
Çünki, Əlişirlə qurtardı o da!**

Bunu ona görə deyirəm ki, məhz mən - Əlişir Nizamisoy Gəncəvi Şərqdən Qərbədək bir yol keçmiş, dünyada tayı-bərabəri, bənzəri olmayan Dünya Səyahəti həyata keçirmiş, Vətənim, Ulu Əcdadım İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvinin mədəni irsini təbliğ etmişəm.

Sual verirəm: Hansı birinizdə belə bir hal olmuşdur?

- Dünya yaranandan belə bir fədakarlıq olmamış və olmayacaq da!

Bilirsinizmi niyə?

- Çünki, mənim damarlarımdan Babam İlyas Nizaminin qanı axır, ona görə!

Sizlərdə isə bu yoxdur! Siz nə qədər Ona yaxın olmağa çalışsanız da, mənim qədər yaxın ola bilməzsiniz! Bəllidir axı:

Ot öz kökü üstündə bitir!!!

Başqa tərəfdən Dahi Alim və Şairin Vətəni Azərbaycanda Onun ləyaqət və şərəfini, hörmət və ehtiramını, dəyər və xatirəsini hər yerdən və hər kəsdən daha üstün tuturlar.

Özümüzdəndir axı, ona görə.

Nizami Gəncəvi ilə bağlı Azərbaycanda keçirilən və keçirilməkdə olan tədbirlər dünyanın heç bir ölkəsində keçirilməmişdir. Bu da bir sübut!

2011-ci il Nizami Gəncəvinin 870-ci doğumildönümüdür. Azərbaycan Dövlət Başçısının göstərişi var ki, bu tarixi hadisə ən gözəl və ən mükəmməl şəkildə qeyd olunmalıdır. Şairin məqbərəsi yerləşən ərazi cənnət bağçasına çevriləcəkdir. Burada əsaslı tikinti-təmir və abadlıq işləri ən yüksək səviyyədə yerinə yetirilməkdədir.

Nəhayət, Nizami Yurdu Gəncə şəhərində dövlət səviyyəsində möhtəşəm elm ocağı - Nizami Gəncəvi Mərkəzi fəaliyyətə başlayacaqdır. Daha nələr, nələr...

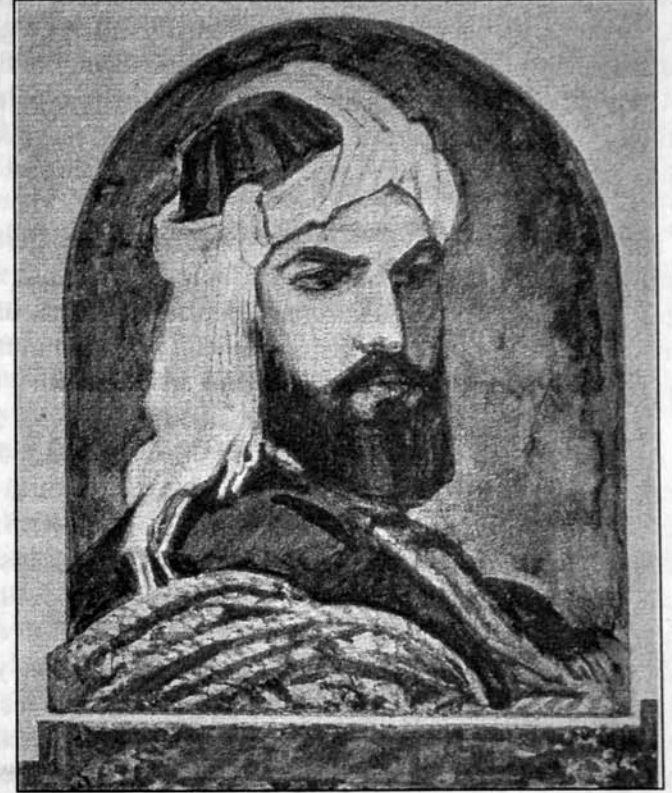
Bunlar hamısı bizdə - Azərbaycanda, Gəncədə baş verəcəkdir. Bu da sizə daha yeni-yeni sübutlar! Daha nə istəyirsiniz? Bu yazdıqlarımdan sizdə də olmuşmu-olacaqmı?! - Bəlli deyil! Siz sadəcə olaraq “nə yoğurdum nə yaptım, hazırca kökə tapdım” istəyirsiniz...

Yenədəmi “Nizami Gəncəvi bizimdir” deyəcəksiniz? Belə başa düşürəm ki, bütün bunlardan sonra bir abır-həya edəcək, başqasının malına-mülkünə göz dikməyəcəksiniz!

**Hər kim Nizamiyə söyləsə rəhmət,
Arzum budur, ruhu şad olsun hər vəqt.**

28.07.2011, 12:14

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ HƏZRƏTLƏRİNİ DİNİ ŞƏXSİYYƏT SAYMAYAN KİMLƏRDİR

Bundan düz 1400 il əvvəl bir dəstə insan vardı ki, onlar “Allah və Rəsuluna iman gətirdik” - deyərdilər, ancaq əslində Allah və Rəsulunun buyuruqlarına əməl etməzdilər. Allah və Rəsulunu sevdiklərini iddia və bəyan edərdilər, ancaq əslində

sevgiləri pula-paraya, vəzifəyə, şöhrətə – bir sözlə dünyalıq mənfəətlərə yönəlmişdi. İctimai mənfəət isə gözlərinə görünür, heç ağıllarına belə gəlmirdi. Əsas niyyətləri, məqsədləri də gerçəkliyi əks etdirmək yox, toplumda qarışıqlıq yaradaraq öz şəxsi istəklərinə nail olmaqdan ibarətdi.

Ancaq Allah Rəsulunu həqiqi bir məhəbbətlə sevən və ona bağlanan insanlar da vardı ki, Həzrəti Muhəmməd Mustafa (S.A.S.) öz Rəsulluq vəzifəsini yerinə yetirib, Allah dərğahına köçdükdən sonra bu mübarək Rəsulun yolunu davam etdirdilər və Allah qatında sevilən kimsələrdən oldular. Tarix onları bu günümüzə qədər yaşatmaqdadır. Çünki, onların sevgisi də, bağlılıqları da səmimi idi, saxta deyildi, şəxsi mənfəət güdməyə əsaslanmamışdı.

İkiüzlülər, münafıqlar, mənfəətpərəstlər, şöhrətpərəstlər, axşam yatıb səhər özlərini peyğəmbər, evliya, alim, müqəddəs, vergili elan edənlər isə ancaq öz nəfislərini düşünərək ümumi işə nə qədər zərər verməyə çalışsalar da, zamanın müəyyən anında yox olub getdilər, heç izləri-tozları da qalmadı.

Alimlər Rəsulların varisleridir!!!

Allahın Rəsulu Muhəmməd Mustafadan (S.A.S.) 500 il sonra yaşamış və dünya mədəniyyəti xəzinəsinə 5 dürlü əsər töhfə etmiş Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri (Q.S.) öz zamanının, dövrünün Şeyxi, Mürşidi idi. Bu Mübarək İnsana o zaman da, elə bu zamanda da “Şeyxzaman” deyə müraciət edənlər vardır. Nizami Şeyxzaman Kamil bir Mürşid olaraq Allah Azimüşşan tərəfindən buyurulan irşad vəzifəsini yerinə yetirib, hörmətlə Allah dərğahına köçmüşdür. Onun əsil adı İlyas, atasının adı isə Yusifdir. Oğlunun adı Muhəmməddir – Muhəmməd Nizami. Bildiyimiz kimi hər üç mübarək ad Qurani Kərimdə adı çəkilən Nəbilərin adlarıdır.

Bu gün – 1400 il sonra necə ki, Allah Rəsuluna (S.A.S.) sevgilərinin olduğunu bəyan edib, ancaq əməlləri Rəsulullahın buyuruqlarına uyğun gəlmədiyi kimi, Onun varisi Allah Dostu Şeyx Nizamiyə (Q.S.) də eyni yaxınlaşmaya, eyni münasibətə

rast gəlirik, görürük.

Bu xüsusda hər şeydən öncə iki münasibəti ayırd etmək lazımdır: Bunlardan birincisi “Sevgi”, ikincisi isə “Rəğbət”dir.

“Sevirəm” demək, sevdiyinə bağlanmaq, ona bənzəmək, onun yolu ilə getməkdir. Əgər mürid Mürşidini – Mənəvi Atasını sevirsə, deməli ona bağlıdır, onun əqidəsinə, yaşam tərzinə sadıqdır; onun yolundadır və heç bir təmənnə güdmədən onun yolunu ləyaqətlə davam etdirir. Bu yolla gedənləri özünə qardaş, sirdaş, silahdaş bilir. Bunun örnəyi yaxın zamanlarımızın ən yadda qalan hadisələrindən biri olan məşhur fransız səyyahı və alimi Jak İv Kustonun həyatının son illərində İslam dinini qəbul etməsidir. Kapitan Kusto xristian olmuşdu. Ancaq uzun illər boyunca araşdırdığı öz kəşfinin cavabını son İlahi Kitab olan Qurani Kərimdə tapdıqdan sonra, onda bu Müqəddəs Kitaba və bu Kitabı insanlara çatdıran son Rəsul Muhəmmədə (S.A.S.) və nəhayət son Din olan İslama qarşı hədsiz bir sevgi oyanmışdı. Kapitan Kusto 78 yaşında İslam dinini qəbul etmiş və 80 yaşında bir müslüman olaraq dünyasını dəyişmişdir. Bax bu, əsil sevgi idi. Necə ki, Allahın Rəsulu (S.A.S.) buyurmuşdur:

İnsan sevdiyi ilə bərabərdir!

Rəğbət Sevgidən fərqlidir. Birisinin başqasına rəğbəti ola bilər, ancaq sevgisi olmaya da bilər. Sevgi varsa, deməli, şübhəsiz rəğbət də vardır. **Sevgisiz Rəğbət var. Ancaq Rəğbətsiz Sevgi anlayışı yoxdur.**

Məsələn, bir neçə il öncə Bakıya gəlmiş Roma Papası öz çıxışında üç dəfə Nizami Gəncəvini xatırladı. Papanın Şeyx Nizamiyə rəğbəti vardı, ancaq sevgisi yoxdu. Sevgisi olsaydı, Şeyx Nizaminin bütün ömrü boyu qanunları ilə yaşayıb təbliğ etdiyi İslam Dinini qəbul edərdi.

İndi görək Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini dini şəxsiyyət kimlər saymır. “Nizami Gəncəvi dini şəxsiyyət deyil” kəlməsini dilə gətirənlərdə görəsən bir utanan sifət varmı? Bu qədər də saxtakarlıq, savadsızlıq, acizlikmi olar! Bu sözü dilə

gətirmək yayın qızmar istisində Günəşi, Gəncədə yaşaya-yaşaya bu şəhərin mövcudluğunu inkar etməyə bənzəyir. Qıssası, bu, bütün dünyaya bəlli olan bir varlığın olmadığını həyasızlıqla bəşəriyyətə bəyan etməkdir.

Nizami Gəncəvi yaradıcılığından dissertasiya müdafiə edib elmlər doktoru, elmlər namizədi adı alan, adı Nizamişünas gedən və yaxud özünü Nizamisevər adlandıran, ancaq “Nizami dini şəxsiyyət deyildir” deyə bəyan edən kəslərə sözümdür: Ya siz hələ o boyda dağı – həqiqəti görməkdə kərsiniz, ya o boyda “Xəmsə”ni oxumaqla (əgər oxumusunuzsa) qanmazsınız, ya Şeyx Nizami haqqında deyilən o boyda sözləri eşitməkdə kərsiniz, ya da ki, ümumiyyətlə, ağılsız, gicbəsər bir məxluqsunuz.

Bəs deyilmi!!! Bu saxtakarlığımızdan, səfehliyinizdən nə zaman əl çəkəcəksiniz?! - Sizə bu yetmiş ildə Lenin-Stalinin “Kommunizm, ateizm iynəsi”ni elə vurublar ki, çətin düzəlib adam olarsınız.

Hər şeydən öncə bilməlisiniz ki, “Şeyx” dini rütbədir və hər kəsə də verilmir. Əgər Şeyx Nizami deyə müraciət olunursa, göründüyü kimi elə adı üstündədir. 12-ci əsrdən ta bu günümüzədək İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəviyə həm sağlığında, həm də dünyasını dəyişdikdən sonra “Şeyx Nizami” deyə müraciət olunmuşdur. Şeyx Nizamidən tam 300 il sonra yaşamış dahi şairimiz Nizaməddin Mir Əlişir Nəvai (türk olduğu üçün ona bizim deyirəm) onu özünə ustad bilmiş və öz “Xəmsə”sini doğma türk dilimizdə qələmə almışdır. Həzrəti Əlişir Nəvai “Xəmsə”sindəki hər bir məsnəvidə ulu ustadına həsr etdiyi özəl bölmə belə adlanır:

“Həzrət Şeyx Nizamiyə mədhiyə”

Bundan başqa Nizami Gəncəvini “Həkim Nizami” deyə də adlandırmışlar. Həkim ləqəbi keçmişdə bütün elmlərə vaqif xüsusi şəxsiyyətlərə, alimlərə verilirdi. Güney Azərbaycanımızın mərkəz şəhəri Təbrizdəki meydan da belə adlanır:

Həkim Nizami meydanı”.

Şeyx Nizami İslam qanunları ilə idarə olunan bir dövlətdə anadan olmuş, böyümüş, təhsil almışdı. Belə bir dövlətdə təhsil sistemi elə idi ki, mədrəsəyə ilk olaraq ayaq basanlara hər şeydən öncə Allahın dini İslamı öyrədirdilər. Birinci sinif uşaqlara Allahdan, Allah Rəsulundan, İslamın əsaslarından dərslər verilirdi. Təbii ki, Şeyx Nizami də gələcəyin həm də İlahiyyətçi Alimi kimi belə mədrəsə divarları arasından çıxmışdı.

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri İslamı sevərək yaşayan bir şəxsiyyət olmuşdur. “Xəmsə”dəki məsnəvilər Allahın, Rəsulun mədhi, Merac və Minacatla başlayır. Bu Bilik Xəzinəsi başdan-başa ayət və hədislərlə, dini mövzularla doludur.

Rəsulullah zamanında meydana çıxmış bir dəstə insan Allah və Rəsuluna iman gətirdiklərini bəyan etsələr də, başqa yerdə özlərinə bir məscid tikdirib oraya toplanardılar. Onların niyyətləri İslama xidmət deyildi, əksinə, Allah Rəsuluna müxalifət edib onun ətrafına toplananları öz tərəflərinə çəkib parçalanma etmək və İslamı məhv etməkdən ibarətdi. Əgər onlar həqiqətən də Allah və Rəsuluna iman gətirsəydilər, Allahın seçdiyi son Rəsul Muhəmməd Mustafanın (S.A.S.) başına toplaşardılar. Çünki hər şeydən öncə O, Allahın Rəsulu idi – bu işdə birincilik, rəhbərlik ona məxsus idi.

Müxalifət pisə və pisləyə qarşı lazımdır ki, düzəlsin. Yaxşıya qarşı müxalifət axmaqlıqdır, səfehlikdir, gicbəsərlikdir. Yaxşıya müxalifət olunmaz, yaxşını özünə rəhbər seçib onun ətrafında toplanmaq, birləşmək lazımdır.

Bir kimsə yaxşı bir əməl işlədikdə və bunda fərqləndikdə, “o niyə şöhrət tapdı, əzizləndi, hörmətə mindi; mən də istəyirəm” deyərək öz sənətini, işini-gücünü buraxıb ağılna gələni etmək əlbəttə ki, axmaqlıqdır. Bu yaxşı əməli sən öz sahəndə işləməli və arzusunda olduğun yaxşı adı öz sahəndə qazanmalısan.

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini sevdiklərini bəyan edirlər, lap yaxşı edirlər. Ancaq bu heç də haqq vermir ki, Onun haqqında istədiyini danışa, istədiyini edəsən. Şeyx Həzrətlərini

kimlərə təy tutasan, mübarək adını onların yanında hallandırasan. Belə tip münasibət kommunist tərbiyəsinin nəticəsidir. Bunu yapanlar da kommunist uşaqlarıdır ki, hələ də aramızdadır və özlərinin gic-gici düşüncə və əməlləri ilə toplumu aldatmaqda, insanlara zərər verməkdədirlər. Necə ki, 70 il öncə özlərinin sapıq ideyaları ilə Yerin üçdən birində yaşayan 300 milyona qədər insanı aldatmış, kommunist dikturasını qurmuş, milyonlarla insanı amansızcasına qətlə yetirmişdilər.

Günümüzdə bir dəstə insan vardır ki, bir çatı altına toplanıb sanballı, xeyirli işlərlə məşğul olmaq yerinə, şəxsi mənfəət güdüb, şöhrətpərəstlik azarına tutulub, gündə bir bacadan banlamaqla məşğuldurlar. Ancaq onlar bunu da bilməlidirlər ki, bacadan banlayanlara bizim məmləkətdə “xoruz” deyirlər, “xoruz”.

Bu səbəbdən belə yerdə belə kəslər barədə deyirlər ki: sən ey saxta elm adamı get ateizmdən əl çək və tövbə et, sən də get dağda qoyunlarını otar, sən get babandan qalma sazını dinqıldad, sən də get ay xanım kəndinizdə inəyinizi sağ, sən a bəy keçəl başını qaşı, sən də yaxşı olar ki, zurnanı çalasan, sən də hələ bir protezini ağzına tax, sən ay hiyləgər cırtıdan gavurlara deyil, vətəninə xidmət et, sən də deyirlər qız uşağısan – get əyninə paltar geyin... Bəlkə bu halda daha çox faydalı olarsınız, nəin ki, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini dini şəxsiyyət saymamaqla, qəbul etməməklə.

**Çoxları aşıq olmaq həvəsindədirlər,
ancaq çömçəyə qul dolayırlar.**

**Məntiqi cəhətdən əsaslandırılmayan nitqə isə
çərənləmə deyilir.**

Bacardığınız işdən yapışın. Bilmədiyiniz şeyə burnunuzu soxmayın – yerindən qopa bilər.

Şeyx Nizami məqbərəsi dini mahiyyət daşıyır. İnsanların əksəriyyətinin ziyarət mədəniyyəti yoxdur. Bilmək və birdəfə-

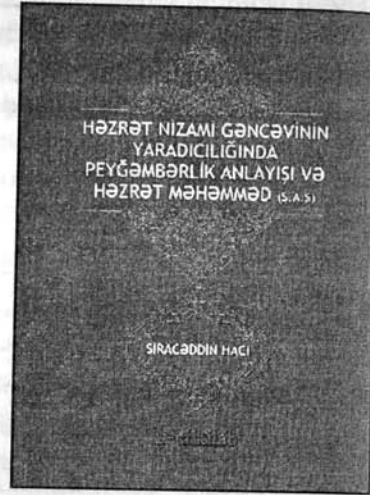
lik yadda həkk etmək lazımdır ki, məqbərə əyləncə yeri, teatr səhnəsi deyil. Burada istədiyini kimi hərəkət edə, danışa, hətta istədiyini şəkildə geyinə də bilməzsən. Diskotekalardakı kimi çırınçılpaq Şeyxin məzarına yaxınlaşmaq, qəbir ziyarətinə uyğun gəlməyən davranış və danışmalar əslində günahdır, hörmətsizlikdir. İslam dininə görə qəbir ziyarəti zamanı dünyadan köçən üçün ən yaxşı xatırlama onun ruhuna Quran oxumaqdır. Yerdə qalan deyiləcək bütün uyğun sözlər yalnız və yalnız bundan sonra gəlir.

Şeyx Nizami siyasət adamı deyildi. O, Alim idi. Dünən, elə bu gün də Onun adından, hətta məqbərəsindən belə siyasi məqsədlər üçün istifadə edirlər. Bu əsil yaramazlıqdır! Dünyanın yarısını gəzmişəm, ancaq heç bir ölkədə belə bir münasibətə rast gəlməmişəm. Bu, günahdır! Özü də böyük günah!! Allah bunu bağışlamayacaq! Bağışlamayacaq ona görə ki, O, qul haqqına qarışmır. Qulun haqqını vermədən isə bağışlanma yoxdur!

Məzar başı teatr səhnəsi də deyil ki, ağına gələn hər bir rola girə biləsən. Burada xurafat, mövhumat örtüyünə bürünüb “möcüzə tapdıqlarını” bəyan edib özlərini insanların gözündə şişirtmək istəyənlər bilməlidirlər ki, heç bir şey alınmayacaq. Əksinə, özlərini biabır edirlər. Yaxşı olar ki, bu artistliklərini bir tərəfə qoyub, ağılsız, gic-gici söz və davranışlarından əl çəkib bacardıqları işin qulpundan yapışsınlar. İnsanları çaşbaş salıb, ağıllarını qarışdırmasınlar. Onsuz da sizin çürük, saxta əməlləriniz bir fayda və nəticə verməyəcək. Nəsibiniz isə günah və günah olacaq! Ən əsası isə nə aləmlərin Rəbbi olan Allah Təalə, nə də Onun Dostu Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri sizdən razı qalmayacaqlar!!!

22.09.2008, 07:43

HƏZRƏT NİZAMİ GƏNCƏVINİN YARADICILIĞINDA PEYĞƏMBƏRLİK ANLAYIŞI VƏ HƏZRƏT MƏHƏMMƏD (S.A.S.)

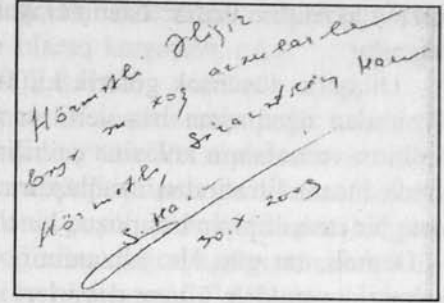

2008-ci ilin Aprel ayı idi. Bahar fəslinin bu hissəsində sevimli Rəsulumuz Muhəmməd Mustafə (S.A.S.) dünyamıza təşrif buyurmuşdur. Elə bu ilin bu ayında da mənim "Allah Rəsulunun Müqəddəs Kəlamları" kitabımın I cildi nəşr olunmuşdu. Gəncədən Bakıya növbəti səfərimdə məqsəd üzərində uzun illər çalışdığım, nəhayət işıq üzü görmüş Kitabıma qovuşmaqdı. Bu sevincli günlərimdə xeyirxah insanlardan Nizamişinas Alim, F.E.D., Professor Siracəddin Hacı haqqında eşitdim. Çox sevindim. Heç tərəddüd etmədən, vaxt itirmədən Siracəddin müəllimin işlədiyi Türk Liseyinə getdim. Beləliklə də onunla görüşüb, yaxından tanış oldum. Siracəddin müəllim mənə 2006-cı ildə nəfis şəkildə nəşr olunmuş "Həzrət Nizami Gəncəvinin yaradıcılığında Peyğəmbərlik anlayışı və Həzrət

Məhəmməd (S.A.S.) " kitabını hədiyyə etdi. Mən də ona "Allah Rəsulunun Müqəddəs Kəlamları" kitabımın I cildini bağışladım.

Bir il sonra Siracəddin müəllimlə növbəti görüşümüz zamanı o mənə gözəl, bənzərsiz, mükəmməl kitabının II cildini də hədiyyə verdi.

Bu ilin Ramazan Bayramı ərfəsində Siracəddin müəllimə zəng vurub onu təbrik etdim. Bir də xahiş etdim ki, gözəl kitabındakı yazılardan "Nurlu Səyahət" də dərc etmək üçün bizə icazə versin. O, məmnuniyyətlə razı oldu. Təşəkkür edirik! Telefon söhbəti zamanı sayın Siracəddin müəllim onu da bildirdi ki, gözəl kitabının III cildi də artıq nəşr olunmuşdur. Təbrik edirik! Allah davamını nəsib eyləsin! Amin!

Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) haqqında çox kitablar yazılıb. Ancaq Siracəddin Hacınin kitabı onlardan fərqlənir. Bu, dünya Nizamişünaslığında yeni bir hadisədir! Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvinin (Q.S.) əsil həyat və yaradıcılığını açan, işıqlandıran, mükəmməl, bənzərsiz bir əsərdir. Kitab adama mənəvi zövq verir və bununla yanaşı ondan doymaq da olmur. Oxuduqca oxumaq istəyirsən! Sizlərə də oxumağı məsləhət görürəm!

Mən Siracəddin Hacıni özümə qardaş bilirəm. Çünki biz, eyni yolun yolçularıyıq. Bu yolla tam 870 il bundan öncə Allah Dostu Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) addımlamış, bu yolun gözəlliyini göstərmiş və bu yolla getməyi insanlara buyurmuşdur. Bu yol, Allah və Rəsulunun yoludur! Nə mutlu bu yolla gedənlərə!

Hz. Nizamiyə görə düşüncəmizin qaynaqları

Hz. Nizami Gəncəviyə görə bizim düşüncəmizin, varlığımızın qaynaqları üçdür: İslami Dəyərlər, Milli Dəyərlər, Bəşəri Dəyərlər.

Diqqətlə düşünsək görərik ki, bu dəyərlər pozulanda İlahi Nizamdan uzaqlaşma baş verir və insan köləliyə yuvarlanır, yadların və nəfsinin köləsinə çevrilir. Bu dəyərlərin pozulması sonda insanı fitrətindən uzaqlaşdırır, ədalətsiz, kölə, sevgidən uzaq bir insan tipi və başıpozuq bir toplum yaranır.

Deməli, bu gün Hz. Nizaminin və eləcə də bütün böyüklərimizin yaratdığı ölməz dəyərləri olduğu kimi öyrənmək bir milli və təxirəsalınmaz vəzivədir.

Peyğəmbərlik anlayışı

Biz, “Hz. Nizami Gəncəvi yaradıcılığında Peyğəmbərlik anlayışı və Hz. Məhəmməd (S.A.S.)” mövzusunun daha dərinləndirilməsi üçün bütövlükdə İslam dinində Peyğəmbərlik İnstitutunun yeri və önəmi üzərində də durmağı doğru sayırıq. Hər şeydən öncə onu deməliyik ki, Peyğəmbərlər Allaha yaxın ən uca zirvələrdir. İslam Dinində Peyğəmbərliklə bağlı bir neçə qavram var: Nübüvvət, Vəhy, Nəbi, Rəsul

“Nübüvvət” ərəbcə “bilinməyən bir şeyi xəbər vermək” deməkdir. “Dini kultürümüzdə peyğamberlik diye intikal edən nübüvvət terim olaraq şöyle tanımlanır: Kainatı yaratan Allahın, dini ve dünyevi konularda insanları bilgilendirip buyuruklarını haber vermək üzere seçtiyi bir insani elçilikle görevlendirmesidir. Yüce Allah elçilik yapmakla görevlendirdiği kişiye başta kendi varlığı, nitelikleri, canlı-cansız bütün yaratıkları barındıran kainatın yaratılışı, oluşumu, yaratılış amacı, işleyişi ve sonu, ahiret alemi, varlıklar içinde insanın

yeri, önemi ve görevleri, bilgi üretme yöntemleri, fert ve toplumun mutluluğu için dünya hayatında uyulması gereken belli başlı kurallar olmak üzere insanı ilgilendiren hemen her konuda vehy yoluyla bilgiler öğretmiş ve bunları diğer insanlara tebliğ etmesini emr etmiştir. Şu halda Allah ile yaratıkları arasında ilişki ve iletişimi ifade eden nübüvvət müessesinde vehy aslı bir unsur olaraq karşımıza çıkar”. (“İslamda İncə Esasları”, İstanbul, 2002, s. 162)

İslam Dinində Peyğəmbərlik İnstitutu ilə bağlı başqa bir önəmli məsələ Vəhy anlayışıdır. “Gizlice söylemek ve bildirmek, ya da gizlice söylenen söz” anlamında işlənen bu söz termin olaraq... Allah Tealanın çeşitli konulara ilişkin bilgileri söz və ya mana şeklinde, doğrudan doğruya, yaxut melek vasitəsiylə peyğamberlərə gizlice bildirmesidir”. (“İslamda İncə Esasları”, İstanbul, 2002, s. 162)

Peyğəmbərlik anlayışı-İnstitutu ilə bağlı terminlərdən biri də “Nəbi-Rəsul” qavramıdır. “Nəbi” ərəbcə “xəbər verən”, “xəbər verilən insan” deməkdir. “Rəsul” isə “xəbər gətirən elçi” anlamındadır. Bu iki termin yerinə daha çox “Peyğəmbər” qavramı işlənilir. İslam Dinində “Nəbi” və “Rəsul” terminləri çox zaman bir-birini yerinə işləndiyi kimi, alimlər bu iki qavram arasında fərq olduğunu da irəli sürmüşlər: “... “resul” yeni bir şəriatla göndərilən peyğamber”, “nebi” isə önceki bir peyğamberin getirdiyi şəriatı tebliğ edən peyğamber diye tanımlanmışdır”. (“İslamda İncə Esasları”, İstanbul, 2002, s. 165)

Qurani-Kərimdə “Rəsul” qavramı “Mələk”, ya da “Mələklər” anlamında da işlədilmişdir:

“Həmd göyləri və yeri yoxdan var edən, mələkləri iki, üç və dörd qanadlı elçilər edən, yaratmaqda dilədiyi qədər də artıran Allaha məxsusdur. Allah şübhə yoxdur ki, hər şeyə qadirdir”.

(Fatir, 35/1)

İslam Dininə görə, Peyğəmbərlik Uca Allahın insanlara rəhmətinin, sevgisinin, ədalət və hikmətinin göstəricisidir. Peyğəmbərlik İnstitutunu zəruri edən şərt Uca Allahın insanları

bu dünyada və axirətdə xoşbəxt etmək istəyidir. İnsan təkabuşına, ağılı və duyğuları ilə Allahı doğru tanımaq gücündə deyil. Onun həmişə çaşmaq, yolunu azmaq ehtimalı var. Ona görə də, Uca Allah insanı yaratdı, ona doğrunu açıqlayan bir kitab, bu kitabı insanlara öyrədəcək Müəllimlər-Peyğəmbərlər göndərdi. Peyğəmbərlik, kitabı, müəllimi, məktəbi olan, hədəfi Allahın razı qalacağı insan yetişdirmək olaraq müəyyənləşdirilmiş bir sistemdir.

Yuxarıda deyildiyi kimi, Peyğəmbərlərə iman İslam və İmanın əsaslarından biridir:

“Allah pisi yaxşıdan ayırmadan möminləri yaşadığınız bu hal üzrə buraxacaq deyildir. Allah sizə qeybi bildirəcək də deyildir. Ancaq Allah Peyğəmbərlərindən dilədiyini seçər (ona qullarının qəlblərində olanları bildirir). Bu halda Allaha və Peyğəmbərlərinə iman edin. Əgər inansanız və qorxsanız, ən böyük mükafat sizindir”.

(Ali-İmran, 3/179)

“Ey iman edənlər! Allaha, Peyğəmbərinə, endirdiyi Kitaba və daha öncə endirdiyi kitaba iman edin. Kim Allahı, mələklərini, Kitablarını, Peyğəmbərlərini və Axirət Gününü inkar edərsə, son dərəcə böyük bir sapıqlığa düşmüş olar”. (Nisa, 4/136)

“Allahı və Peyğəmbərlərini inkar edənlər, Allah və Peyğəmbərləri arasını açmaq istəyənlər, bir qisminə inanıb, bir qismini inkar edənlər və (iman ilə küfr) arasında bir yol tutmaq istəyənlər. Kafir olanlar məhz bunlardır. Biz belə kafirlər üçün zəliledici bir əzab hazırladıq”.

(Nisa, 4/152)

“Allah və Peyğəmbərlərinə iman edənlərə, onlardan heç biri arasında fərq qoymayanlara isə mükafatları veriləcəkdir. Allah çox bağışlayıcıdır, çox mərhəmətlidir”. (Nisa, 4/152)

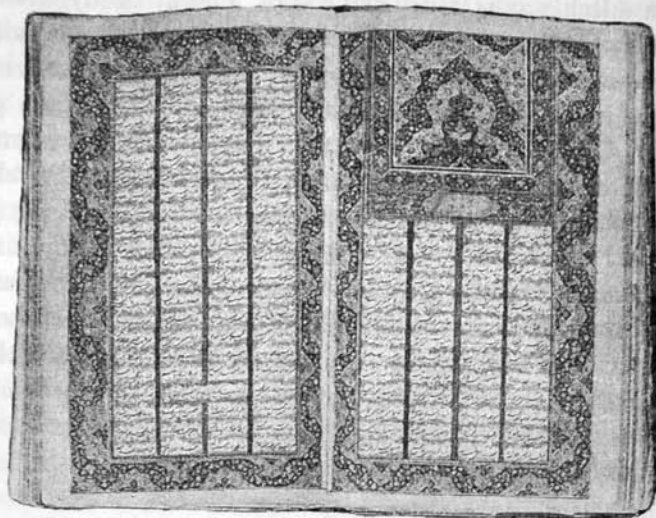
Bu ayələrdən aydın göründüyü kimi, Uca Allah bir neçə önəmli məsələni bir yerdə vurğulatur. Bu məsələlərdən biri Peyğəmbər seçiminin insanların əlində olmamasıdır. Peyğəmbərləri Uca Allah seçir. Uca Allah seçdiyi Peyğəmbərlərin səlahiyyətlərinin sınırını da özü bəlli edir. Bu ayədə önə çıxan ikinci məsələ Allaha imanla Peyğəmbərə imanın yanaşı, bir-

birinə bağlı olaraq verilməsidir. Qadir Allahın Peyğəmbərlərə iman etmədən Allaha imanın mümkünsüzlüyünü buyurması, əmr etməsi bir yandan Allahın birliyi inancının qorunub saxlanmasının hədəf olduğunu, başqa yəndən isə Peyğəmbərlik İnstitutunun və Peyğəmbərlərin önəmini göstərir.

Uca Allah seçdiklərinə yetki verir, Onları qoruyur və insanlara Uca Allaha qovuşduracaq yolun Peyğəmbər öndərliyində gediləcəyini bildirir. Peyğəmbər öndərliyindən, ona iman etməkdən imtina isə küfrə gedən yolun önünü açır. Ona görə də, Uca Allah yuxarıdakı ayələrdə Peyğəmbərlərə imandan imtinanın ağır cəzasını da göstərdiyimiz önəmli məsələlərlə birgə xatırlamağı zəruri sayır. Mərhəmətli Allah bu yanlış yola girənlərin “azacağı”, “kafir olacağı”, zəliledici bir əzaba düşər olacağı” israrla bildirir. Allaha və Peyğəmbərə inananların isə “mükafatlandırılacağı” bəyan edilərək, bunun ardından isə Uca Allahın “bağışlayıcı və mərhəmətli” olduğu önə çəkilir. Deməli, Peyğəmbərlik və Peyğəmbərlər Allahın birliyi inancının ayrılmaz tərkib hissəsidir və bu məsələnin yanlış yozumuna Allahın heç bir güzəşti yoxdur.

SİRACƏDDİN HACI, f.e.d., professor
 (“Həzrət Nizami Gəncəvi yaradıcılığında
Peyğəmbərlik anlayışı və
Həzrət Məhəmməd (S.A.S.)” kitabından)

NİZAMI GƏNCƏVINİN TÜRKÇƏ DİVANİ TEHRAN KİTABXANASINDA

On beşinci əsr fars və tacik təzkirəçisi, yazıçı Dövlətsah Səmərqəndi (1431-1495) özünün məşhur “Təzkirət üş-şüəra” (1481-87) əsərində (burada 350-yə yaxın şairin, o cümlədən Nizami Gəncəvi haqqında da məlumat verilir) Nizami Gəncəvinin Türkçə Divanının olduğunu qeyd edir.

İyirminci əsrdə yaşayıb çalışmış digər tanınmış fars ədəbiyyatşünası, Nizami Gəncəvi haqqında tədqiqat işi aparmış və Onun qəsidə və qəzəllər divanını tərtib etmiş Səid Nəfisi (1895-1966) də 500 il sonra eyni həqiqəti təsdiqləyərək Dahi Şairimizin Türkçə Divanının mövcudluğu barədə xəbər vermişdir.

Bu iki məşhur fars ədəbiyyatşünası arasındakı 500 il ərzində gəlmiş-keçmiş çox sayda elm adamları da belə bir Divanın var olmasından yazmış, xəbər vermiş, hətta, araşdırmalar da aparmışlar.

Nizami Gəncəvinin öz Ana Dilində yazmış olduğu lirik şeirlər toplusunun – Divanının olduğunu hamıdan çox bildirənlər də elə məhz farslar özləri olmuşlar. Deməli, belə bir Divan olmuş ki, onun haqqında yüz illərdir danışılır və hətta bu məsələ günümüzdə belə danışılmaqdadır. Yüzlərdən gələn bu səs Türkçə Divanı aşkar olanadək dünyanın hər tərəfinə yayılacaq, eşidiləcək, əks-səda verəcəkdir.

2003-cü ildə ölkəyə Nizami Gəncəvinin Türkçə Divanının Misirin Qahirə şəhərindəki Xədiviyyə kitabxanasında tapıldığı barədə şad bir xəbər yayıldı. Bütün xalq silkələyən, oyadan bu xəbər haqqında mətbuatda yazılar dərc edildi, tele-radio məkanında xüsusi verilişlər təqdim olundu. Bütün xalq dərindən rahat nəfəs aldı; üzlər güldü, könüllər sevindi. Xalq “Böyük Tapıntı” xəbərindən çox məmnun qaldı.

Ancaq, bu sevinc uzun sürmədi. Çox keçmədi ki, əldə olunan Divanın Nizami Gəncəviyə deyil, başqa bir şairə məxsus olduğu bəyan edildi.

Təbii bir sual doğur:

Bəs görəsən hal hazırda Nizami Gəncəvinin bu məşhur Türkçə Divanı haradadır?

Suala cavab verməyə tələsmədən onu deyə bilərəm ki, qiyməti heç bir maddiyyətlə ölçülə bilməyəcək Türkçə Divanın axtarılması məsələsində biz Azərbaycanlılar tərəfindən demək olar ki, heç bir ciddi cəhd göstərilməmişdir. Sonra da gileygüzar, qeybət edirik ki, filankəslər bizim böyüklərimizə, tariximizə, mədəniyyətimizə, malımıza - mülkümüzə, torpağımıza sahib çıxır, şairimizi əlimizdən alırlar...

Azərbaycanlılar və ümumən bütün türklər artıq bir şeyi bilməlidirlər ki, onlara məxsus Nizami Gəncəvinin Türkçə Divanı çoxdan milliyyətçi farslar tərəfindən özəlləşdirilib, ona sahib çıxıblar.

Beləki, Nizami Gəncəvinin Türkçə Divanını artıq Qahirədə yox, Tehrandə axtarmaq lazım gələcək.

Fikri axtarırlarım mənə bunu deməyə əsas verir ki, (və mənim buna heç bir şübhəm yoxdur) Türkcə Divan Tehran Kitabxanasında yeni şifrə altında gizlədilir. Çünki, bu illər ərzində farslar əllərini bağlayıb oturmamış, alimləri tərəfindən yeri bildirilən bu qiymətsiz xəzinənin izinə düşmüş, nəhayətdə onu əldə edərək İrana gətirməyə müvəffəq olmuşlar. İzi azdırmaq üçün isə, inandırıcı görünən, əslində isə heç bir elmi əsasa malik olmayan şaiyələr yaymaqdadırlar.

Bu yerdə Azərbaycan tarixinin önəmli bir qisminin Ermənistanın Matenadaran muzeyində gizlədilməsini də qeyd etmək çox yerinə düşər. Zaman-zaman ermənilər fürsət düşən kimi kimliyimizi, tariximizi, mədəniyyətimizi əks etdirən qədim kitabları, əlyazmaları, sənədləri, şəkilləri, mədəni-məişət əşyalarını sandıq-sandıq, torba-torba daşıyıb yığmış, gizlətməşlər. Buradaca qeyd etmək yerinə düşər ki, Matenadaran saxlanılan Nizami Gəncəvinin 261 vərəqlik əlyazmasında "Xəmsə"si, 268 vərəqlik "Nizaminin Divanı"nda isə "Xəmsə" mövzularına uyğun 48 şəkil verilmişdir. Bunlardan başqa muzeydə Azərbaycan və Türkiyə Türkcəsində, ərəb, fars, kürd, yunan dillərində 200 mindən çox əlyazma mövcuddur.

Saxta tarix istehsalçıları olan hayların indi milli-mənəvi dəyərlərimizi özündə yaşadan abidələrimizin başına nə oyun açdıqlarını, onlardan hansı məqsədlər üçün istifadə etdiklərini ağla gətirmək o qədər də çətin deyil.

Farsların nə zamansa Nizami Gəncəvinin Türkcə Divanının onlarda olmasını bəyan edib etməyəcəkləri barədə bir söz deyə bilmərəm. Bircə onu deyə bilərəm ki:

"Türkcə Divan Mülkünün sahiblik sənədi bu gün ərəblərin deyil, farsların əlindədir!"

Ümid edirəm ki, nə zamansa bu sənəd Divanın həqiqi sahiblərinin – türklərin əlində olacaqdır. İnşəallah!

14.03.2011

HZ. NƏVAİNİN HZ. NİZAMİYƏ SEVGİSİ BÖYÜKDÜR

Həzrət Nizaməddin Mir Əlişir Nəvai Şeyxi Nizami Gəncəvi Həzrətlərini özünə ustad bilmiş və bütün həyatı boyu onu dərin sevgi və sayğı ilə yad etmişdir. Bu sevgi və sayğı sonsuzdur. Əbəs yerə deyildir ki, Həzrət Nəvai "Xəmsə"sinə daxil olan bütün məsnəvilər Həzrət Şeyx Nizamiyə mədhiyyə ilə başlayır.

Bu kəlamı gözəl, sözləri gövhər,
 Şer meydanında göstərib hünər.
 Xərabə dünyada Gəncə əhlinə,
 Bəxş edib beş yeni dolu xəzinə...
 Məna yox, hər sözü qənddi-şəkərdi,
 Mürəkkəbi sanki müşk-ənbərdi...
 Həyat çeşməsiydi mürəkkəb qabı,
 Xızr ondan almışdı həyat güləbi.
 Şairlərin ən xoş kəlamıdır O,
 "Xəmsə"ni yaradan Nizamidir O.
 "Xəmsə" demək azdır adına onun,
 Düz beş xəzinədir, sahibi Qarun.
 Keçirsə "Xəmsə"ni hər kəs nəzərdən,
 Min xəzinə tapar hər bir əsərdən.
 Belə dürr yaradan böyük sənətkar,
 Tacidar olmağa ixtiyarı var.

(Yeddi Səyyarə)

Əlişir Nəvainin Ustadı Nizami Gəncəviyə bəsləmiş olduğu böyük sevgi və sayğı bu gün özbək xalqının ürəyində və əməlinə yaşamaqdadır.

Mən Özbəkistanda olarkən kiçikdən tutmuş böyüyə qədər hər bir kəsin Hz. Nəvainin Hz. Nizami böyüklüyünü etiraf edən "Fərhad və Şirin" məsnəvisindəki aşağıdakı beytlərini əzbərdən söyləyirdilər:

Bu meydanda sanma asandır durmaq,
 Nizami ilə pəncə-pəncəyə vurmaq.
 Nizamiyə pəncə uzatsa hər kəs,
 Qırılar pəncəsi, murada yetməz.
 Şir pəncəsi gərək şirlə edə cəng,
 Bari şir olmasa qoy olsun pələng.

Bu o deməkdir ki, "Xəmsə" yazmaq, Nizaminin meydanına meydan oxumaq, pəncəsinə pəncə vurmaq asan məsələ

deyildir. Nizami bir şirdir. Şirlə ancaq şir qarşı-qarşıya çıxa bilər. Şir olmasan da bari heç olmasa pələng olmalısan.

Nizami Gəncəvi Əlişir Nəvainin ən çox oxuduğu, ədəbi fəaliyyətini tədqiq etdiyi və yüksək qiymətləndirdiyi şairdir, elm adamıdır. Nəvai Nizami yaradıcılığına dərinədən bələd olmaqla yanaşı, ona qarşı olan nəcib hisslərini zaman-zaman öz əsərlərində məhəbbətlə əks etdirmiş, ondan sonra şeir yazmağın nə qədər çətin olduğunu yazmışdır.

Yalnız bu xəzinədən almışdır kami,
 O Gəncədə yatan böyük Nizami.
 Nizami bir fildir, yox bərabəri,
 Söz incisi almış ondan dəyəri.
 Gəncədə olsa da aramı onun,
 Xəzinələr üstədir məqamı onun.
 Ağır qapıları səs eyləməzdən,
 Könül xəzinəsini eylədi mədən.
 O mədənə qarı – iki dodağı,
 Bir kəsin dəyməsin ora ayağı.
 O hikmət memarı söz yaradarkən,
 Daş atan yaratmış onu əzəldən.

Nəvainin çox zəngin özəl kitabevi olmuşdur. Burada Nizami Gəncəvinin bu gün bizə məlum olan bütün və bəlkə də məlum olmayan başqa əsərləri də özünəməxsus yer tutmuşdu. Nizami Gəncəvinin Əlişir Nəvainin şəxsi rəhbərliyi və nəzarəti altında köçürülmüş və məhəbbətlə qorunmuş əsərləri bu günümüzədək gəlib çatmışdır. Ümidim var ki, Şeyx Nizaminin türk dilində yazdığı məşhur “Divan”ı da haradasa onların arasında olmalıdır.

Nizamidən sonra gələn demək olar ki, bütün şairlər, yazıçılar bu və ya başqa şəkildə ondan faydalanmış, mənəvi xəzinəsindən pay alaraq yeni-yeni əsərlər yazmışlar. Böyük Əlişir Nəvai bu şairlər silsiləsi içərisində ən yüksək yerdə durur. Onun Şeyx Nizamidən aldığı yol dərsi, mənəvi qida mübarək ruhuna hopmuş, belə deyə bilərəm ki, aralarında olan 300 il fərqi-nə baxmayaraq, Nəvai özünə ustad, mürşid bildiyi Nizamiyə tam bir təriqət zənciri ilə bağlanmış və onu rabitə etmişdir.

Nazim olub söz düri serobiğa,
Çarx “Nizamiy” yazıb alkobiğa.

“Quddisə sirruh” – nə maoniydir ol,
Ruhu qüdüs feyzi nişonidir ol.
(Heyrət ül-Əbrar)

Əsərlərindən göründüyü kimi Nəvai öz “Xəmsə”sini və bununla yanaşı bir çox əsərlərini mürşidi kamil, şairlər piri, söz mülkünün sultanı, Gəncə şahı adlandırdığı Şeyx Nizaminin xeyir-duası ilə qələmə almışdır. Nəvai Şeyx Nizaminin istəyini, arzusunu yerinə yetirib türk dilində – doğma dilimizdə “Xəmsə” yazan ilk dahi şairimizdir. O, bütün türk dünyasının iftixarıdır. O, həm də bizim şairdir!

Kim bu yol içraki alar saldı qam,
Bir neçə qam olsa manqa həm haram.
Farsi oldi çu alarğa əda,
Turki ila qılsam oni ibtida.

Farsi el tapti çu xursandlik,
Türk dağı tapsa barumandlik...
Menki tələb yolida qoydum qadam,
Bardur umidim ki, çu tutsam qalam.
(Heyrət ul-Əbrar)

Nəvai yolu Nizami yolunun davamıdır. Onlar bir yolun yolçuları, bir zəncirin üzvləri olmuşlar. Bu “Qızıl Zəncir” onların həm ədəbi, həm də dini əsasda bir-birlərinə möhkəm bağlanmışdır. Nəvai deyir:

Gəncə vətən, könlü onun gəncəxiz,
Xatiri gəncürü dili gəncəriz.
Fikrəti-mizanı bulub «Xəmsə»sənc,
“Xəmsə” demə, bəlkə degil “Pənc gənc”.
Yoldasa, bu yolda Nizami yolum,
Qoldasa, Xosrov ilə Cami qolum.
(Heyrət ul-Əbrar)

Şeyx Nizamidən sonra onun möhtəşəm “Xəmsə”sinə yüzdən artıq nəzirə yazılmışdır. Dahi Əlişir Nəvai öz ustadına böyük sevgi nümayiş etdirərək, böyük bir həqiqəti səmimi olaraq söyləyir ki, heç kəsə onun – Şeyx Nizami Gəncəvinin səviyyəsinə yüksəlmək müəssər olmamışdır.

Köp kişi həm qıldı tatabbu havas,
Sərvu gül otrosiğa getirdi xas.
(Heyrət ul-Əbrar)

“Qızıl Zəncir” artıq 900 ilə yaxındır ki, özünün yeni üzvləri hesabına zənginləşməkdədir. Mən də bu zəncirin üzvlərindən biriyəm, həm də sonuncusu deyiləm. Allaha şükürlər olsun!

09.02.2010

HZ. MİR ƏLİŞİR NƏVAİ VƏ HZ. MEVLANA MUHƏMMƏD FÜZULİ

POEZİYA GECƏSİ (Çıxış mətni)

Hörmətli dostlar! Bu gün biz sizinlə bu salonda iki böyük şəxsiyyətin nuruna, işığına toplaşmışıq.

Onlar bütün Türk dünyasının fəxri, doğma-qardaş azəri-özbək xalqının bəşər mədəniyyətinə bəxş etdiyi nadir şəxsiyyət və parlaq simalar olan Nizaməddin Mir Əlişir Nəvai və Mevlana Muhəmməd Füzuli Həzrətləridir.

Beş əsr əvvəl Əlişir Nəvai ustadı Həzrəti Şeyx Nizami "Xəmsə"sinə nəzirə olaraq yazdığı öz "Xəmsə"sində belə bəyan etmişdir:

Nizomiy olsa Barda birlə Qanja,
Qadam Rum ahliyə ham qilsə ranja.

Çekib Xosrov doğı tiği zabonni,
Yurub fath aylasa Hindustonni.

Yana Jomiy Ajamda ursa kavbat,
Arabda doğı çolsa küsi şavkat.

Aqar bir kavm, qar yuz, yüksə minqdur,
Muayyan turk ulusi xud meninqdir.

Olibmen taxti farmonimda oson,
Çerik çekmay Xitodin to Xuroson.

Xuroson demakim, Şerozu Tabrez,
Ki qilmişdur kayi kilkim şakarrez.

Könqul berişi sözumqa turk can ham,
Ne yolğuz turk, balkim türkmon ham...

Azərbaycan türkcəsi ilə desək:

İstər bircə olsun, istərsə min bir,
Bütün türk elləri yalnız mənimdir.
Xətadan başlamış Xorasanadək,
Ellər fərmanımda dövrən sürəcəkdir.
Şiraz da Təbriz də mənim yerimdir,
Orda şöhrətlənən söz şəkərimdir.

Əlişir Nəvaidən yarım əsr sonra dünyaya göz açmış Muhəmməd Füzuli isə "Leyli və Məcnun" poemasında yazmışdır:

Kim söylər idi ögüb kəlami,
Övsafi-Cəliliyu Nizami.
Bilmişlər idi ki, hüsni-göftar,
Qədrim qədərincə məndə həm var.

Çün var idi məstlikdə lafım,
Ta anlana sidqımı xilafım.
Mən xəstəyi etdilər nişanə,
Bir rəng ilə tiri-imtihanə.
“Lütf eylə! - dedilər, - ey süxənsənc!
Faş eylə cəhanə bir nihan gənc!
Leyli və Məcnun əcəmdə çoxdur,
Ətrakda ol fəsanə yoxdur.
Təqrirə gətir bu dastanı,
Qıl tazə bu əski bustanı”.

Bu şeir parçalarından göründüyü kimi həm Nəvai, həm də Füzuli türk olduqları üçün fəxr etmiş, özləri ana dilləri olan türk dilində yazmış və bu dildə də yazmağı, yaratmağı bizlərə vəsiyyət etmişlər.

Eyni tarixi dövrdə yaşamış bu iki böyük mütəfəkkir şairlərimizdən danışarkən özlərindən üç əsr öncə yaşamış dahi sələfləri olan Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini xatırlamamaq mümkün deyildir. Əlişir Nəvai və Muhəmməd Füzuli özlərinə Ustad bildikləri Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini böyük bir məhəbbətlə sevmiş, onun ədəbi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş, əsərlərindən faydalanmış, bəhrələnmişlər.

Böyük Muhəmməd Füzuli “Leyli və Məcnun”da deyir:

Türkü ərəbi əcəmdə əyyam,
Hər şairə vemiş idi bir kam.
Bulmuşdu səfayi-dil Nizami,
Şirvanşaha düşüb qirami.
Olmuşdu Nəvayi-süxəndan,
Mənzuri-şahənşahi-Xorasan.

Hörmətli dostlar! 1141-ci il Avqust ayının 22-də Gəncə şəhərində bir günəş doğdu. Dünya Söz sisteminin düzəni, nizamı və mərkəzi olan bu Günəş İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi haqqında onun böyük xələfi və müridi Əlişir Nəvai belə yazmışdır:

Qanja kuyəşiki kutarqaç alan,
Ayladi suz mamlakatin yakkalam!

Əlişir Nəvainin yazdığı kimi Gəncə günəşinin işığından yüzlərlə, minlərlə insan nurlandı, onun işığına qızındı, onu vəsf etdi. “Sirlər xəzinəsi”nə nəzirə olaraq yazdığı “Heyrətül əbrar” məsnəvisində Əlişir Nəvai öz Ustadı haqqında deyir:

Gəncə vətən, könlü anın gəncixiz,
Xatiri qəncürü dili gəncəriz.

Fikrəti-mizanı bulub “Xəmsə” sənc,
”Xəmsə” demə, bəlkə degil “Pənc gənc”.

Kəffəyi-mizan ona əflak olub,
Batmani-daşı kürəyi-xak olub.

Dartsa yüz qari xirəd xazini,
Çekmaqay oninq kupidən azini.

Xani-lətayifqa sözü münqəsim,
Dürri-məaniyəgə dili müntəzim.

Nazim olub söz düri serabiğa,
Çərx Nizami yazıb alqabiğa.

“Qüddüsə sirruh” nə məaniydir ol,
Ruhu qüddüs feyzi nişanıdır ol.

Dürlərindən yer yüzü məmlu bulub,
Bəlkə fələk bürcləri həm dolub.

Mənim böyüklərimizə olan məhəbbətim sonsuzdur. Məhz bu məhəbbət nəticədə dünya tarixində misli-bərabəri olmayan iki böyük dünya səyahəti həyata keçirməyimə səbəb oldu. Bunlar Şeyx Nizami Gəncəvinin 850 və Mevlana Muhəmməd Füzulinin 500 illik yubileyləri şərəfinə olan səyahətlərdir. Mən irili-xırdalı dünyanın 40-a yaxın ölkəsində olmuşam. Ancaq Nizami Gəncəviyə ən yüksək hörmət və məhəbbətə Özbəkistanda rast gəldim. Bu hər şeydən əvvəl özbək qardaşlarımızın Əlişir Nəvainin ustasına olan məhəbbətini öz ürəklərində və əməllərində davam etdirmələrini göstərir. Mən altı ay Özbəkistanda səyahət etmişəm. Özbək xalqından həmişə hörmət və məhəbbət görmüşəm. Özbəkistanın demək olar ki, hər bir vilayətində Nizami Gəncəvi adına məktəb və ya küçə vardır. Səyahət zamanı görüş keçirdiyim Daşkənd Dövlət Pedaqoji İnstitutu da Nizami Gəncəvinin adını daşıyır. Özbəkistanda uşaqdan tutmuş böyüyə qədər hər kəs Əlişir Nəvainin “Fərhad və Şirin”də yazdığı bu misraları əzbərdən bilir:

Emos asan bu meydan içra turmok,
Nizomiy panjasığa panja urmok.
Kerak şer ollida ham şeri janqi,
Aqar şer olmasa bori palanqi.

Öləncə qədər heç vaxt yadımdan çıxmaz. Buxara vilayəti Peşku rayonunun Varaxşa qışlağında İlyas Yusif Nizami adına 7 sayılı orta məktəbdə mənimlə görüş təşkil edilmişdi. Məktəb kollektivi qarşısında çıxışından sonra bədii hissə göstərildi. Səhnəyə Şeyx Nizami və Əlişir Nəvai libasını geyinmiş iki şagird çıxdı. Onlar Nəvai “Xəmsə”sindəki ustadla şagirdin dialoqunu səsləndirdilər. Uşaqlar şer parçalarını elə bir həvəslə və ürəkdən söyləyirdilər ki, sanki danışan onlar deyil,

Nizami və Nəvai idi. Tamaşa qurtarar-qurtarmaz mən artıq özümü saxlaya bilmədim, sevinc və həyəcədən doğan göz yaşları içərisində səhnəyə addımlayaraq “Şeyx Nizami” və “Əmir Əlişir Nəvai”ni bağrıma basıb, üzlərindən, gözlərindən öpdüm. Bu hadisənin təsirindən bütün hamımız bir müddət ayrılı bilmədik.

Hörmətli dostlar! Səyahətlərimdən bəhs edən “Nizami Nurlu Səyahət” adlı 22 cildə kitab yazmışam. Bu Azərbaycan türkcəsində yazılmış ilk səyahətnamə əsəridir. Türkmənistan səfərini özündə əks etdirən 1-ci cild 2003-cü ildə nəşr edildi. Bu il isə təxminən 700 səhifə həcmində olacaq “Özbəkistan səfəri”ni nəşrə hazırlayıram. Bu haqqda Özbəkistanın Azərbaycandakı səfirliyinə də məlumat vermişəm.

Hörmətli dostlar! Keçən ay Azərbaycan prezidenti, hörmətli İlham Əliyev Cənablarının qardaş Özbəkistana səfəri oldu. Bu səfər zamanı yadda qalan ən əlamətdar hadisələrdən biri də Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin adını daşıyan Pedaqoji institut qarşısında dahi şairimizin abidəsinin açılışı oldu. Azərbaycan dövlət başçısının Əlişir Nəvaiyə respublikamızda abidə qoyulacağını bildirməsi hamı kimi mənə də sevindirdi. Eyni soydan və eyni dindən olan xalqlarımızın daha da inkişaf etməsi və yaxınlaşması üçün bizdən bütün sahələrdə çalışmaq tələb olunur. Bu məqsədlə də biz Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyətini təsis etdik. Qeydiyyatdan keçirilmək üçün Ədliyyə Nazirliyinə təqdim etdiyimiz Cəmiyyətimizin hər zaman Azərbaycan dövlətçiliyi mənafeyindən çıxış edərək daha geniş məzmununda və formada fəaliyyət göstərəcəyini düşünürük.

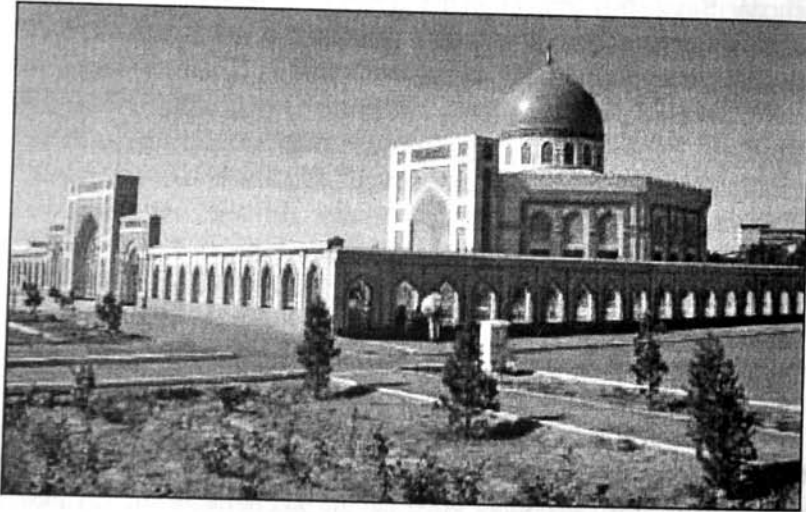
Böyük şairimiz Əlişir Nəvainin anadan olmasının 565 illik yubileyi yaxınlaşır. Bu məqsədlə yeni səyahət layihəsi işləyib hazırlamışıq. Şərti layihəyə görə həyata keçiriləcək bu səyahət Gəncədən - Şeyx Nizami məqbərəsindən başlayacaq, Heratda - Əlişir Nəvainin uyuduğu torpaqda başa çatacaqdır. Səyahətin marşrutu təxminən 5 dövləti əhatə edəcəkdir. Mən bu gün bu

zalda iştirak edən Azərbaycan və Özbəkistan nümayəndələrini belə bir gözəl layihənin gerçəkləşməsində iştirak etməyə və dəstək verməyə çağırıram. Əgər səyahət baş tutarsa onda bu Əlişir Nəvai xatirəsinə bütün tarixlər boyu edilmiş ən gözəl və bənzərsiz bir hədiyyə olacaqdır.

Sözümün sonunda Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin soyundan olan bir şəxs olaraq, onun yeganə mənəvi varisi, müridi kimi bu çox vacib və gözəl gecənin təşkilatçılarna və iştirakçılara öz dərin təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Yaşasın Azərbaycan və Özbək xalqlarının qardaşlığı, dostluğu və birliyi!

Baki, 27.04.2004

Həzrət Əlişir Nəvai məscidi

SEVGİLİ MÜRŞİDİMƏ MƏKTUB

Bismilləhir Rəhmənil Rəhim!

Eşqim Sənə bəyan olsun!
Canım Sənə fəda olsun!
Damarımdan təmiz axan
Qanımla Sənə həlal olsun!

Küffar atdı bizə qurşun,
Şəhidlərə salam olsun!
Bizlər getsək zərər olmaz,
Sən sağ ol, başın sağ olsun!

Yeddi sənə, yeddi ölkə,
Gəzdim, keçdim dağ və dərə.
Təkliflərdən mən vaz keçdim,
Qərar tutdum fəqət Səndə.

Allahımı sevirəm mən,
Rəsulumu sevirəm mən.
Qəlbim dolu məhəbbətlə
Sizləri həm sevirəm mən.

Mümin olmaq istərəm mən,
Sadiq olmaq istərəm mən,
İslam üçün, Sənin üçün,
Şəhid olmaq istərəm mən!

Sən günəşsən, Sən istisən,
Sən ümmansən, Sən sərinsən.
Küfür dolu bu dünyada,
İslama Sən tək öndərsən!

Çilə Səndən ayırammaz,
Dünya Səndən ayırammaz,
O çarəsi bulunmayan,
Ölüm Səndən ayırammaz!

13.06.1998, cümə ertəsi, 22-50

İNSAN SEVDİYİ İLƏ BƏRABƏRDİR

Sevimli Rəsulumuz Muhəmməd Mustafa (S.A.S) söhbətlərinin birində deyir ki, o da bəşərdir, zamanı çatdıqda o da bu dünyanı tərk edəcək. Bu sözləri eşidən və Rəsulumuzu çox sevən səhabələrdən biri dərdə düşər olur və bütün gününü ağlamaqla keçirir. Nəhayət, dözə bilməyib, göz yaşları içərisində Allah Elçisinin yanına gəlir və belə deyir:

– Anam, atam sənə fəda olsun, ya Rəsulallah! Sənsiz mən necə yaşayacağam, ayrılığa necə dözəcəyəm!

Bu müraciətin üzərinə Allahın Rəsulu (S.A.S) belə bir məşhur hədisi ilə cavab verir:

Əl məru məmən əhəbbə! –

İnsan sevdiyi ilə bərabərdir!

Bu dünyada məni sevirənsə, axirətdə də mənimlə bərabər olacaqsan.

Deyilmiş bu hədisdən səhabə rahatlanır və sevinc içərisində evinə döner.

Sevgi və iman bir-birlərinə bağlı, bir-birlərini tamamlayan məfhumlardır. Onların varlığını ayrılıqda götürüb təsəvvür və dərk etmək qeyri-mümkündür. Əgər arada sevgi varsa, demək inam da vardır. İnam olan yerdə isə sevgi özünü mütləq göstərəcəkdir və göstərir də.

Sevgisiz iman və imansız sevgi anlayışı yoxdur!

Kim bunun əksini iddia edərsə, demək o, yaşamamış, görməmiş, bilməmiş və yaxud sadəcə olaraq boşboğazdır.

Sevimli Rəsulumuz Muhəmməd Mustafa (S.A.S) aşağıdakı Hədisi-Şərifində bu məsələnin tam və hərtərəfli izahını vermişdir:

“Nəfsim qüdrəti əlində olan Allaha and olsun ki, iman etmədikə cənnətə girə bilməzsiniz. Bir-birinizi sevmədikə də iman etmiş olmazsınız!”

Ən böyük sevgi Allaha məxsusdur, ondan sonra Rəsuluna (S.A.S.) məxsusdur, ondan sonra Ana və Ataya məxsusdur, ondan sonra Bəndəyə məxsusdur.

Göründüyü kimi Sevginin Mənzərəsi ümumi şəkildə 4 mərtəbəlidir:

Sevginin ilki Allahadır. Çünki, sevgi hissini yaradan elə Onun Özüdür.

İkincisi, Allahın Elçisinə, yəni Rəsuluna (S.A.S.) məxsusdur. Çünki, O, (S.A.S.) Allahın yaratmış olduğu sevgi hissini insanlara daşıyıcı, aşılایıcıdır. Yəni, Allahla insanlar arasında əlaqələndiricidir, sevgi hissələrinin bağlayıcısıdır. Rəsul (S.A.S.) bəşəriyyətdən seçilmiş yeganədir. Allahın ən çox sevdiyi quldur.

Üçüncüsü, Ana və Ataya məxsusdur. Çünki, Ana və Ata cütlüyü Allahın əmri ilə bizi dünyaya gətirir, əziyyətimizi çəkir, böyüdüb ərəsəyə çatdırır. Bizim dünya səhnəsinə gəlməyimiz üçün Ana və Ata arasında sevgi, birləşmə hissələrini yaradan Allahdır. Bu sevgi olmadan biz yarana bilmərik.

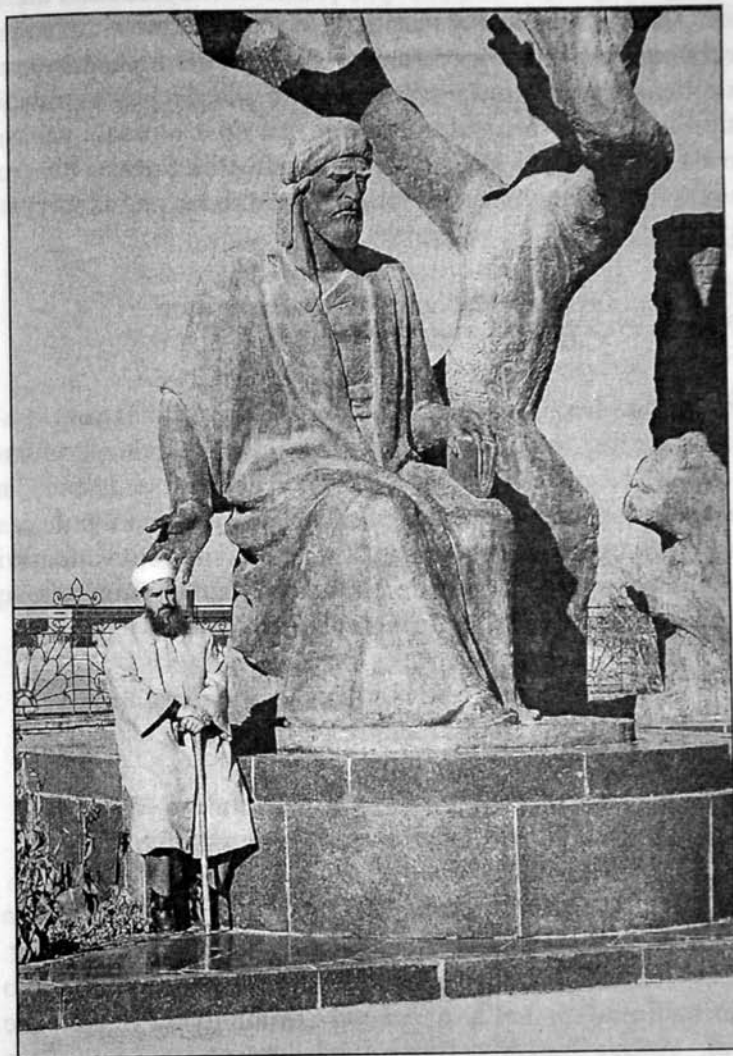
Dördüncüsü, Allahın yaratdığı bəndələrinə, qullarınadır. Kimliyindən asılı olmayaraq.

Bir sözlə: **Yaradılanı sevirik Yaradandan ötrü.**

Hər şeyi yaradan Allahdır. O cümlədən insanları da. Allahı seviriksə, Onun yaratdıqlarını – insanları da sevməli, hörmətlə yanaşmalıyıq.

Ancaq, təkcə yuxarıdakılarla sevgi mərtəbəsi bitmir. İnsanlardan başqa Allahın digər yaratdıqları da var. Məsələn, bitki və heyvanat aləmi və sairə. Onlara qarşı da “Yaradılanı sevirik Yaradandan ötrü” prinsipi üzrə yanaşmalı, davranmalıyıq.

Sevgi ən ali hissiyyətdir. Sevgi olmadan yaşayış mümkün deyil. Hər şeyin təməl daşı sevgidir.

Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu) Həzrətləri haqqında orta məktəb illərindən bilirdim. Başqaları kimi mən də onu yalnız bir şair kimi tanıyır, şeirlərini oxuyurdum. Ancaq onun Allah dostu olduğunu isə çox-çox sonralar anladım. **Şeyxlə** yaxınlığım, ona ruhi bağlılığım isə Azərbaycan Texnologiya İnstitutunda təhsil aldığım illərdə baş vermişdi. İnstitut illəri mənim həyatımda gərgin bir dövr olmaqla yanaşı, həm də axtarış illəri idi. Mühəndislik elmi ilə yanaşı, bir çox elmlərlə də maraqlanır, bu ətrafda əlimə keçən ədəbiyyatı oxuyurdum.

Oxudum, xəbərdar oldum da vardım,
Varlıqlar sirrini yer-yer axtardım.

Mən düz beş il demək olar ki, tərkidünya bir həyat yaşadım. Ev-institut, institut-ev. Gecə-gündüz elm öyrənmək, mütləq etmək, başqa bir şey yox. Dünya həyatı unudulmuşdu. Kitablarla dostluq, yoldaşlıq edirdim. Əlimə keçən pulu da onlara xərcləməyə çalışırdım. Yaşadığım mühtdə mənəvi rahatlıq tapmadığımdan meylimi bir dəfəlik kitablarıma salaraq qapalı bir həyat sürməyi üstün tutmuşdum.

Köhnə, cındır döşəkli bu dünyadan sən əl çək,
Kirli ətəyini yu, nəfsin gözünə mil çək.

Ya sən qəriblər kimi ruzi yığ yol getməyə,
Ya çəkil **Nizamitək** dünyadan bir guşəyə.

Mənim bu halımdan “narahat” olan valideynlərim bəzən giley-güzar edər, “eşiyə-bacaya” çıxmağı məsləhət görürdilər. Mən isə “eşikdə-bacada” mənalı bir şey görmürdüm və o zaman rastlaşdığım kəslərin mənəvi durumları da məni qane etmirdi. Ancaq bununla yanaşı tənha həyatımda kiminləsə ünsiyyət saxlamağa, dərhləşməyə çox ehtiyac duyurdum.

Allahsızlığı var gücü ilə təbliğ edən, İslam dininin, Qurani-Kərim oxumağın qadağan edildiyi kommunist sistemində yaşadığım zamanlarda mən belə bir ünsiyyəti oxuduğum kitablar arasında “Xəmsə”də tapdım. “Xəmsə” mənim məsləhət, nəsihət yerim oldu. Elə bil **Babam Nizamının** ruhu hopub ona. Oxuduqca səsini eşidir, özünü görürəm **Şair Babamın**:

Dedim: “Məni görmək istərsə hər kim,
Beytimdə görünər ona surətim”.
Şəri oxunanda bu **Nizamının**,
Özü də hər sözdə görünər yəqin.
Yüz il sonra sorsan bəs o, hardadır?
Hər beyti səslənər: “Burda, burdadır!”

Aramızda əbədi qalacaq və heç bir zaman qırılmayacaq ünsiyyət, ruhi bağlantı, rabitə yarandı. Əlbəttə, o zaman bu mənim üçün çox böyük dəstək, yeganə təsəlli idi.

Qəbrim şüşəsinə əl qoyan zaman,
O pak gövhərimi heç olmasa an.
Uzaqdan sən mənə göz yaş töksən,
Mən sənə parlaq nur saçaram göydən.
Duadan bir dilək istəsən əgər,
Mən “Amin” deyərəm qəbula keçər.

Salam ver, hörmətlə məndən salam al,
Gəl qəbrim üstünə edim istiqbal.
Hər zaman diriyəm sən kimi mən,
Mən cana gələrəm, sən cana gəlsən.
Bu yerdə sanma yar-yoldaşsız məni,
Məni görməsən də görürəm səni.
Bu ölənlər ilə gəl danış barı,
Unutma, yada sal, bu yatanları.

Bir gün ətrafımda cərəyan edən sıxıntılar səbəbiylə üzücü narahatlıqlar burulğanında ikən içimdən gələn bir səs, mənəvi bir işarətlə evdən çıxdım, yeddi kilometrə qədər yolu yayaq qət edib, **Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin** məqbərəsinə yetişdim. Əlimi qəbrinə toxundurdu, salam verdim, göz yaşı tökərək dərdimi söylədim, dua etdim. Canıma bir rahatlıq gəldi, könlüm sərirlədi, beynim açıldı. Elə bil üstümdən tonlarla yük qaldırıldı. Özümü gümrəh hiss etdim. Sevindim. Sevindim ki, buraya gəldim, bir Allah dostunu ziyarət etdim, fayda gördüm. Bu xoş və təravətli, nikbin hisslərlə geriye dönməyə məqbərənin hovuzu başında bir neçə adamla rastlaşdım. Onlar yemək yeyirdilər. Yaxınlaşıb salam verdim, “İştahlı olasınız!” dedim. Onlar salamımı təəccüblə və bir qədər də gecikdirərək aldılar. İçlərindən yaşlı birisi inciməş halda mənə dedi: “Ayə, sən dəlisənmi, cinlisənmi?! Yanımızdan düz keçib getdin, nə özün səlam vermədin, nə də ki, verdiyimiz səlamı almadın. İndi də gəlibsən ki, “Səlam əleykum, necəsiniz, iştahlı olasınız!” Mən mat-məəttəl onun üzünə baxdım. Doğrusu heç bir şey görməmişdim, eşitməmişdim. Heç nə xatirəmə gəlmirdi. Onlardan üzr istəyib, sağollaşıb, gəldiyim yolla da payı-piyada geriye – evə döndüm.

Bu hadisədən sonra **Şeyximin** məzarını ziyarət mənə mənəvi tələbatdan, ehtiyacdən doğan bir ənənəyə çevrildi. Bu gün çox-çox illər sonra mən bir şeyi fəxrlə deyə bilərəm ki, imanlı-dinli bir həyat yaşamağım, “Xəmsə”dən Qurani-Kərimə qədər bir yol keçməyimdə, sonralar isə dini təhsil almağım vəsilə kimi **Allahın Sadiq Qulu və Dostu, Mürşidi Kamil Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu) Həzrətləri** olmuşdur.

Mənim əlimdən tutdu əli çiraqlı **Ustad**,
Gəlib çatdıq bir bağın ətəyinə xeyli şad.
Ətəyimi arıtdı kədər tikanlarından,
Gülə qərğ etdi mənə gül nəfəsli o **İnsan**.

Aləmlərin Rəbbi olan Allahım **Şeyx Nizami Gəncəvinin** üzü suyu hörmətinə mənə hidayət etdi. Ən böyük nemət olan İslam Dinini bilmək və yaşamaq şərəfi ilə şərəfləndirərək müminlərin cərgəsinə qatdı.

Səninlə bir yolun yolçusuyam mən,
Mənim də qibləmdir Sənin öz qiblən.
Dünya yetirməmiş Sərintək İnsan,
Səni tək yaratmış Böyük Yaradan.

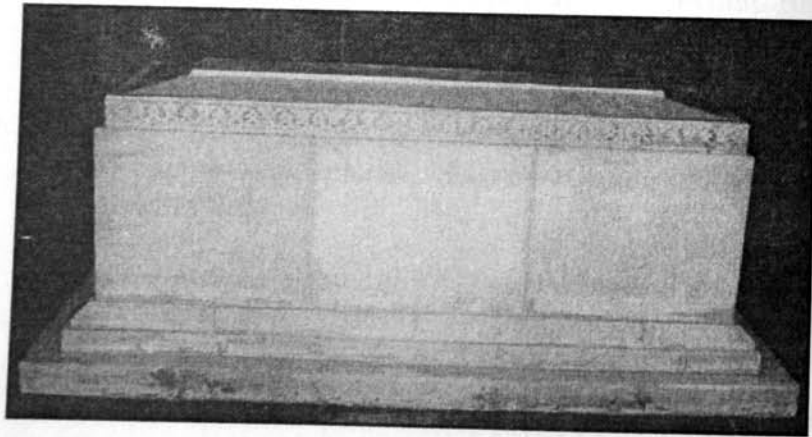
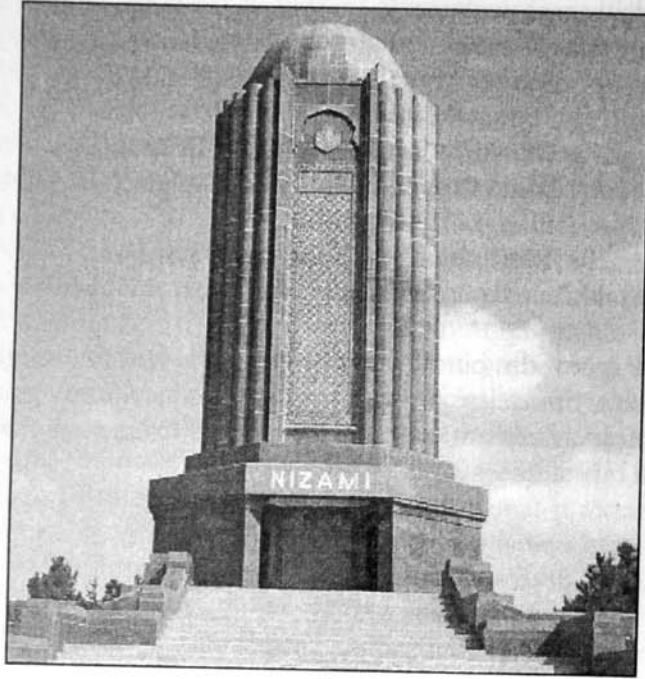
Şükürlər olsun Sənə, Ya Rəbbi!
Təşəkkür edirəm Sənə, Ya Şeyx Nizami Gəncəvi!

Ona görə də bu **Xeyirxah İnsana** olan öz sevgi və sayğılarımı ifadə etmək haqqındakı düşüncələrim gələcək səyahətimin məzmun baxımından əsas təkanedici səbəblərdən biri oldu.

Sənin ruhun məndədir,
Ürəyim Gəncəməndədir.
Əziyyəyə dözəcəm,
Məqsədimə yetəcəm,
Səni hər bir məkanda,
Qəlblərə yetirəcəm.
Rahat yat əziz Babam,
Rahat yat müdrik Babam,
Sənsiz dünyada yoxam!

Əlişir Azəri, 1989

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ MƏQBƏRƏSİ, MƏZARI

SEVGİ VƏ SEVMƏK HAQQINDA

Bilirsinizmi sevgi nədir? – **Sevgi bütün kainatı, aləmləri Allahın izni ilə ayaqda tutan bitməz–tükənməz qüvvədir, gücdür, enerji mənbəyidir!**

Kainatda hər şey cəzbə bağlıdır,
Filosoflar bunu eşq adlandırır.

Sevgi ən ali insani hissiyyətdir, duyğudur, istəkdir.

Bu dünyada bütün işlər sevgidən başlayır, hər şey sevgidən yaranır, sevgi ilə bərqərar olur, sevgilə də sona yetir. Sevgisiz heç bir şey mümkün deyil. Onsuz nə günəş çıxar, nə yağış yağar, nə ot cücərar, nə də ki, meyvə bitər. Yalnız sevgi insanı ucaldar, ona uğur qazandırır. Bütün bunların müqabilində isə o, bizdən sadəcə bir şey tələb edir – İradə və Səmimiyyət!

Biz sizinlə indi elə bir zamanda yaşayırıq ki, camaatın başı dünyaya qarışdığından ən ülvü insani duyğu olan sevgi və məhəbbəti unutmuşlar. Hətta çoxları sevgi və məhəbbət nə olan şeydir, haqqı ilə anlamamaqdadırlar. Bəlkə də elə bu səbəbdəndir ki, insanlar mənim **Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə** olan bağlılığımı və məhəbbətimi dərk etməkdə acizdirlər. Onlar bilmirlər ki, sevmək demək özünü tamamilə sevdinin yolunda əritmək, bu yolda hər cür cəfalara dözmək deməkdir. Əks halda bu sevgi zamanın müəyyən anında sönməz gedər, heç izi-tozu da qalmaz. Çünki, belə bir sevgi nəfsani sevgidir. Keçicidir, müvəqqətidir, sönməndir, öləndir! Həqiqi sevgi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur! **Şeyx Nizami** demişkən:

Məhəbbət daimi olmasa əgər,
Gəncliyin bir şəhvət oynuna dönər.

Əbədi olan həqiqi sevgi isə Allah üçün olan sevgidir.
Allah sevgisi içərisində baş verən bir sevgidir. Bunu isə ancaq

və ancaq yaşayanlar bilər! Yaşamayanların, özlərini dünyaya qurban verənlərin bizdən nə xəbəri!!!

Buna görə də mən hər şeydən əvvəl sizə, türk əsilli ulu əcdadımız **Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin** həqiqi məhəbbət haqqındakı bizlərə olan nəsihətini xatırlatmaq istəyirəm:

Məhəbbət odur ki, odu sönməsin,
İnsan yaşadığıca üzü dönməsin.
Həqiqi məhəbbət o məhəbbətdir,
İlki də, sonu da əbədiyyətdir.

Dahi Şairimizin doqquz əsr öncə yazmış olduğu bu mükəmməl şeir parçasını misra-misra qısaca olaraq belə təfsir edərdim:

Məhəbbət odur ki, odu sönməsin –

Bu, birinci misra onu deyir ki, məhəbbət yanar bir oddur və həmişə də yanar olaraq qalmalıdır. Hərəkətsiz, enerjisiz, dinamikasız və nəhayət fəaliyyətsiz bir məhəbbət anlayışı yoxdur! Soyuqluqdan məhəbbət doğa bilməz! Əgər məhəbbət var isə, demək o özünü əməli həyatda bu və ya başqa şəkildə mütləq göstərməlidir.

İnsan yaşadığıca üzü dönməsin –

İkinci misra ondan xəbər verir ki, əgər insanda kimə isə, nəyə isə məhəbbət varsa, o səmimi olmalıdır, saf olmalıdır, təmənnasız olmalıdır. Yalnız bu halda o dünya həyatının çətinlikləri qarşısında tab gətirə, üzü dönməyə bilər.

Həqiqi məhəbbət o məhəbbətdir,
İlki də, sonu da əbədiyyətdir –

Nəhayət, üçüncü və dördüncü misralar birdəfəlik olaraq ən ali insani duyğu olan məhəbbətin nə olduğunu açıq şəkildə qarşımıza qoyur. Yəni, əgər doğrudan da məhəbbət varsa və o həqiqi, səmimi, qarışıqsız, saf bir məhəbbətdirsə, onun ilki də, sonu da daimidir, dönməzdir, əbədidir.

Sevmək o deməkdir ki, sevənlə sevgilisi, yəni aşıqla məşuq arasında hər hansı bir uyğunluq vardır. Bu uyğunluq özünü iki fərdin bir-birlərinə olan münasibətlərinin oxşar nöqtələrində aşkara çıxarır. Yəni əgər aşiq məşuqu sevirə, ona hörməti, məhəbbəti varsa bu o deməkdir ki, məşuqda olan hər hansı bir mənəvi keyfiyyət elə aşıqın özündə də vardır. Əgər bu mənəvi keyfiyyət, hal, xüsusiyyət yoxdursa, onda bir nəfərin mənəvi filankəsi sevirəm, ona hörmətim var deməsi riya olur, ikiüzlülük olur, yalan olur. Konkret olaraq əgər hər hansı bir şəxs **“Mən Nizami Gəncəvini sevirəm, ona hörmətim, məhəbbətim vardır”** deyirsə, o zaman buradan o münasibət hasil olur ki, onun özündə də **Şeyx Nizamidən nə isə bir şey vardır.** Əgər bu **“bir şey”** yoxdursa, onda bu adam ya boşboğazdır, ya yalançıdır və yaxud da ki, hər hansı bir şəxsi mənfəət və ya məqsəd güdür.

Hər şeydən əvvəl Şeyx Nizamini sevmək, həm də onun sevdiyini və onu sevənləri sevmək deməkdir. Əgər birisi əlində mikrafon, yüksək kürsüdən saatlarla durub millətə **Nizami Gəncəviyə** olan hörmət və məhəbbətinin olduğunu bəyan edərək aləmə car çəkirsə, ancaq **Şeyx Nizami** sevdiyini sevmirsə və yaxud Nizamisevər bir insana qarşı laqeyiddirsə, ona hörməti, məhəbbəti, diqqət və qayğısı yoxdursa, demək bu halda o Boşboğaz və Yalançıdır! Səmimiyyətdən əsər-ələmət yoxdur! – Soyuq Daş, Quru Odundur!

Allahı sevirəm deyən bir insan Allahı sevənləri sevməzmi?!
Vətənim sevirəm deyən, vətən qeyrəti çəkənləri sevməzmi?!

Sevməlidir, hörmət etməlidir, qayğı və diqqət də göstərməlidir!!! Əgər bu yox isə, demək arada ikiüzlülük və yalan vardır. Bu münafıqlardan və yalançılardan Allaha sığınırım!

Amin!

Bir günləri adi bir qadın tanınmış abid bir oğlana onu sevdiyini açıqlayır. Oğlan qadına inanmır, sevgisinin nəfsani olduğunu düşünür. Qadın isə dediyindən dönmür, tam beş il oğlanın arxasınca sürünür, ona saysız-hesabsız məktublarla, ağzındakı dili ilə müraciət edir, hətta yalvarır da... Məhəbbətinin səmimi, saf olduğunu inandırmağa çalışır. Ölənə qədər ona xidmət edəcəyinə, itaət göstərəcəyinə, son nəfəsinə qədər sadıq qalacağına söz verir. "Təki sən əlini ver əlimə hara istəyirsən gedək, bütün çətinliklərə səninlə bərabər dözməyə hazırım, bu yolumdan da dönmərəm" deyir. Qadının bu neçə illik münasibətini görən abid oğlan nəhayətdə qadına inanmaya bilmir və onlar evlənilər. Amma qadın daha bilmirdi ki, Allahın imtahanı haqdır, o bir gün gələcək və hər şeyi safçürük edəcək. Nəfsani hisslərlə oğlana bağlanmış qadın öz istəyinə nail olub, kamını alandan sonra soyumağa başlayır. Daha əvvəlki dillərdən, sözlərdən əsər-ələmət qalmır. O qədər adiləşir ki, imtahan ortalığa girdiyi zaman ayağı sürüşür, yolundan azır, arxa çevirir və nəticədə ərinə xəyanət edir. Çünki onun sevgisi dünyəviydi, nəfsaniydi, şəhvətə bağlıydı, həqiqi, səmimi deyildi. Buna görə də sənən oldu, ölən oldu, daimi olmadı!

Həqiqi olan məhəbbətin yolunda isə insan özünü qurban verir, heç "of" da deməz. Belə bir məhəbbət Allah üçün də ola bilər, vətən üçün də ola bilər, bəndə üçün də!

Sevmək demək həm də sevdiyini yamsılamaq deməkdir! Sevdiyinin yaxşısı da, pisi də onundur. Həqiqi aşıq məşuqdakı nöqsanları görməz. Nöqsanlar, qüsurlar da onun üçün əzizdir, qəbul ediləndir. Və onun məhəbbətinə bir nöqtə qədər belə xələl gətirməz. Çünki, həqiqi bir məhəbbətlə sevən qəlb ancaq və ancaq yaxşılığı duyar, yaxşılığa doğru istiqamət alar. Heç bir kənar təsir onu bu yoldan ayıra, çəkindirə bilməz. Ayırırsa, bu məhəbbət deyil – şəhvət oyunudur. Onun da ki, ömrü az olur. Yazı da qış olur!

İnsan ola bilər bu dünya həyatında sevdiyinə qovuşmasın. Ancaq ona bütün gücü, varlığı, ruhu ilə can atsın, cəhd etsin, çalışsın. Önemli olanı da elə budur: Sevdiyinə qovuşmaq niyyəti və bu niyyətdən doğan fədakarlıq! İnanın, o bu dünyada sevgilisinə qovuşmasa da, heç şübhə olmasın ki, axirət həyatı onları mütləq birləşdirəcəkdir.

Sevimli Peyğəmbərimiz Muhəmməd Mustafa (S.A.S) səhbətlərinin birində deyir ki, o da bəşərdir, zamanı çatdıqda o da bu dünyanı tərk edəcəkdir. Bu sözləri eşidən və Peyğəmbərimizi çox sevən səhabələrdən biri dərdə düşər olur və bütün gününü ağlamaqla keçirir. Nəhayət dözə bilməyib, göz yaşları içərisində Allah Elçisinin (S.A.S) yanına gəlir və belə deyir:

– Anam, atam sənə fəda olsun, ya Rəsulallah (S.A.S)! Sənsiz mən necə yaşayacağam, ayrılığa necə dözəcəyəm!

Bu müraciətin üzərinə Sevimli Rəsulumuz (S.A.S) belə bir məşhur hədisi ilə cavab verir:

– **İnsan sevdiyi ilə bərabərdir!**

Bu dünyada məni sevirənsə, axirətdə də mənimlə bərabər olacaqsan.

Deymiş bu hədisdən şəhəbə rahatlanır və sevinc içərisində evinə dönmür.

Sevgidən danışarkən onu ilahi və bəşəri olmaqla iki yerə ayırmaq lazımdır. İlahi sevgi dedikdə bizi yaradan və öldürən, yedirən və içirən Allahımıza olan sevgi nəzərdə tutulur. Bəşəri sevgi isə insanın insana olan sevgisidir.

Ən Böyük Azərbaycanlı və Ən Böyük Dünya Vətəndaşı olan Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri ilahi eşqin ən yüksək zirvəsini fəth etmiş bir Allah Dostudur, Allahın Yaradır, Allahın Sevgilisidir. O, həmçinin öz cahansümul əsərlərində bəşəri məhəbbətin Allah sevgisində əriyən ən yüksək nümunələrini yaratmışdır. Bu dünyada Leyli və Məcnunun, Xosrov və Şirinin məhəbbətindən daha saf və daha faciəli bir məhəbbət əsəri yazılmamışdır.

Tarix Şeyx Nizaminin, Alim və Şair Nizaminin, Dahi Nizaminin kəniz Afaqa qarşı olan məhəbbəti qədər böyük və səmimi bir məhəbbət tanımır!

Tarix həmçinin, Allahın aciz bir qulu olan Əlişirin Babası Şeyx Nizamiyə olan məhəbbəti qədər də bir məhəbbət görməmişdir!

Leylinin Məcnuna, Xosrovun Şirinə, **Şeyx Nizaminin** Afaqa, Əlişirin də Şeyx Nizamiyə olan məhəbbəti ona görə ən yüksək zirvələri fəth etdi, əbədiləşdi ki, bu məhəbbət səmimidir, safdır, həqiqidir, dönməzdir və həm də təmənnasızdır. Təmənnə olan yerdə nə həqiqi məhəbbət, nə də ki, xoşbəxtlik ola bilməz! Bu sevgi örnəkləri ona görə bu günümüzdə qədər gəlib yaşadı, yaşayır və yaşayacaqdır ki, onlar dünya həyatı yollarında qarşılaşdıqları bütün çətinliklərə baxmayaraq, yanar odları söngimədi, sönmədi, əksinə, maneələrə rast gəldikcə daha da cəsarətlə alışmağa, yanmağa başladı. Yanaraq da keçilməz görünən bütün səddləri əridib dəf etdi.

Bax, mənim **Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə** olan sevgim belə bir sevgidir. Biz bu dünyada bərabərlik, heç şübhəm yoxdur, inanıram və inandığıma da şahidlik edirəm ki, axirətdə də bir yerdə olacağıq. İnşəallah!

Allah üçün Şeyx Nizamiyə olan məhəbbətim mənə yetər. Bu mübarək insana olan sevgim bu dünyada da, axirətdə də mənə dayaq olar və məni xoşbəxt edər. Çünki, Allah dostunu sevəni Allah da sevər və onun hörmətinə bizlərə yardım edər və günahlarımızı bağışlayar. İnşəallah!

Bəyan edirəm ki, bu gün bütün dünyada Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini mənim qədər sevən yoxdur!

**Sevgidən ucalıq umma dünyada,
Çünki Əlişirlə qurtardı o da!**

**Bizi – eşq fədailərini anlamayanlarla işimiz yoxdur!
Anlayanlara Allahdan səlamlar olsun!**

Səyahətim haqqında isə, qısaca olaraq onu deyə bilərəm ki, bu bir alın yazısıdır, Allahın mənə etdiyi lütfü və verdiyi nemətidir. Çünki, dünyada təsadüfi heç bir şey yoxdur. Hər şey Allahdandır və Ona da dönəcəkdir!

Səyahətim müddətində və eləcə də ondan sonra, elə bu gün də mənim fəaliyyətimlə və şəxsiyyətimlə bağlı bir çox əfsanələr, uydurmalar, dedi-qodular, söz-söhbətlər yayılmaqdadır. Bu da təbiidir. Çünki göründüyü kimi, hər halda yaşadığımız cəmiyyətin ictimai-mənəvi səviyyəsi məni anlamağa qadir olmayıb, fəaliyyətimi də yetərinə dəyərləndirmək iqtidarında deyildir. Min bir əziyyətlə həyata keçirdiyim, dünya tarixində öz nadirliyi və bənzərsizliyi ilə seçilən və yer tutan səyahətim haqqında ən doğrusunu isə, Allahın izni ilə, mənim kitablarım deyəcək. İnşəallah!

**Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu) Həzrətlərinin
nuru ilə həyata keçirmiş olduğum səyahət həqiqətən də
XX əsrin ən böyük, ən möhtəşəm və ən ali
Sadiqlik və Qəhrəmanlıq dastanıdır!**

Əgər siz XX əsrin ən böyük Sevgi Mücəssəməsindən xəbər tutmaq istəyirsinizsə o zaman "Nizami Nurlu Səyahət"i oxuyun!

**İllər, əsrlər ötəcək, həyata keçirmiş olduğum səyahətlər
və yazmış olduğum kitablar sadə, adi və aciz bir insanın
böyük insana, dahi insana və qadir insana olan əsil məhəbbətinin
bariz ifadəsi kimi tarixdə yaşayacaqdır!**

Sizlərə də belə bir mənalı həyat və əbədi məhəbbət arzu edirəm!

SƏYAHƏT YAZISI ÜZƏRİNDƏ DÜŞÜNCƏLƏR

- I -

Səyahət yazısı üzərində işləyərkən keçmiş günlərim gözlərimin qarşısına gəlir və xatırlayıram – rastlaşdığım insanları, dostları, tanışları... Əlbəttə, onlarla bir daha yenə görüşməyi çox istərdim. Bəlkə də bəziləri ilə bu dünya həyatında yenidən, bəziləri ilə məktub vasitəsilə görüşəcəyəm. Bəziləri ilə isə heç bir zaman...

Səyahətnaməni yazarkən mən sanki ikinci dəfə o illərə, günlərə qayıdır, keçmiş həyatımı yaşayıram. Sanki, yenə də iyirmi doqquz yaşında həyat eşqi ilə çırpınan dəliqanlı gənc bir oğlanam. Bu dəfə gəzərək deyil, yazaraq yaşayır, fəaliyyət göstərirəm. Əlbəttə, bu çox heyvətlidir. Bununla mən ikinci həyat yaşayıram. İkisini də eyni vaxtda. Birini yazaraq, o birisini yaşayaraq. – Aradakı fərq 21 ildir. Bu da mənim kövrək həyatıma bir mənə, rahatlıq gətirir.

- II -

İnsan var ki, ölkədən çıxıb gedir, bir neçə il işləyib var-dövlət toplayır. Sonra qayıdıb gəlir və ömrünün sonuna qədər topladığını yeməklə məşğul olur.

Mən də bir neçə il Vətəndən kənarında gəzdim, səyahət etdim, ancaq pul deyil, bilgi topladım, elm qazandım. İndi də topladığım bilgiləri, qazandığım elmləri ömrümün sonuna qədər yazmaqla məşğul olacağam.

Gəncə-Bakı qatarı, 21.08.2007, 07:22

- III -

Səyahət zamanı dəfələrlə ölümlə üzləşdim. Ancaq ölüm baş vermədi. Allahın izni və Şeyx Nizami Babamın duaları ilə sağ qaldım və hələki yaşamaqdayam. Rəbbim çoxcildli səyahət kitablarımın tam nəşrini nəsb etlən, Amin!

SƏYAHƏT ETMƏK İDEYASI NECƏ YARANDI

İdeya necə yarandı? – Səyahətim zamanı eləcə də ondan sonra ən çox verilən suallardan biri də bu idi. Belə bir sualın çoxlarını maraqlandırması təsadüfi və həm də səbəbsiz deyildi. Çünki, zamanəmizin bu qatmaqarışlıq vaxtında səyahətim insanlar üçün gözlənilməz, qeyri-adi, qəribə, bəziləri üçün də ağılsız və axmaq bir hərəkət kimi görünürdü. Bu ona görə belə görünürdü ki, Azərbaycanda və eləcə də artıq müstəqillik haqqında qəti qərarlarını vermiş keçmiş Sovet İttifaqının başqa respublikalarında da emosiyaların aşırıb-daşdığı, mitinq və nümayişlərin tüğyan etdiyi, insan tələfatına gətirib çıxaran münaqişələrin, çəkişmələrin, dava-dalaş və toqquşmaların coşub-qalxdığı, iqtisadi vəziyyətin və insanların dolanışıq səviyyəsinin kəskin surətdə aşağı düşdüyü, cinayətkarlığın artdığı və təhlükəsizliyə zəmanət verilməyən bir zamanda belə bir addım atmaq kiminsə ağılına gəlmişdi. Ancaq əvvəlcədən onu deyim ki, burada təsadüfi heç bir şey yoxdur. -

Hər şey Allahdandır və Ona da dönəcəkdir!

Yaşamaq – düşünmək, düşünmək də yaşamaq deməkdir. İnsan düşünmürsə yaşamır demək. Sevimli Rəsulumuz Muhəmməd Mustafa (S.A.S.) buyurmuşdur: **“Düşüncə kimi bir ibadət yoxdur!”** Düşünməyən insan özünü tanımaz. Özünü tanımayan – Allahını da tanımaz. Allahını tanımayan isə heç nəyə yaramaz. Quru odun ondan daha faydalıdır, heç olmasa sobada yandırılaraq evi qızdırmağa yarıyır.

Allaha könül ver, dinlə bu səsi,
İncədir xilqətin hicab pərdəsi.
Çalış həqiqətlə özünü bil sən,
Allahı bilərsən özünü bilsən.

Hər bir insanın əməlləri, qurub-yaratdıqları onun düşüncələrinin gerçək həyatdakı təzahürləridir. Hər hansı bir ideya

yoxdan yaranmadığı kimi, yoxdan da həyata keçmir. Hər şeyin təməlinə bir səbəb vardır. Ümumiyyətlə dünyada səbəbsiz, təsadüfi heç bir şey yoxdur. -

Xeyir də, şər də yaradılmaq cəhətindən Allaha məxsusdur!

Məşhur türk səyyahı Evliya Çələbi haqqında belə bir rəvayət söylənir ki, bir gün o yuxuda Muhəmməd Rəsulu (S.A.S.) görür. Sevindiyyindən “Şəfaət ya Rəsulallah” demək istədiyi halda həyəcandan çəsarəq “Səyahət ya Rəsulallah” deyir. Beləliklə də bütün ömrünü səyahətlərdə keçirməli olur. Demək Evliya Çələbinin bir səyyah kimi yaşaması, fəaliyyət göstərməsi və bu sahədə xidmət etməsi lazım imiş. Belə də oldu!

Düşünən, təfəkkür edən insanda hər şeydən öncə istək, arzu yaranır. Bu istək və arzulara çatmaq, onları həyatda yaşamaq üçün insan yenə də düşünür. Bu ətrafda məqsəd formalaşır və insanın ona çatmaq cəhdləri ilə möhkəmlənir. İstək, arzu və məqsədi özündə cəmləşdirib daha yüksək təfəkkür məhsulu kimi meydana çıxan ideya müəyyən mərhələlərin, zəhmət, hətta bəzən əzab və iztirabların, məhdudiyət və məhrumiyətlərin nəticəsi kimi yaranır. Elə ki, yarandı, bala ananın bətnində yapışan kimi yapışib içini narahatlıqlarla doldurur. Bu narahatlığa son qoymağın bir yolu var: İdeya gerçəkləşməlidir! Lakin, onun gerçəkləşməsi, həyatiləşməsi heç də asan deyildir. Məqsədə çatmaq və ya heç çatmamaq da olar. Ələlxüsus, ideya mövcud mühitə tay gəlmədikdə, onun sərhədlərini aşdıqda, özünə həmdərd, həmfikir tapmadıqda, qəbul olunmadıqda bu gərgin və işgəncəli bir işə çevrilir. Lakin, çəkilən zəhmət hədəf getmir, sonu sevinc, rahatlıq gətirir. Önemli olanı isə niyyətdir. Allahın Rəsulu (S.A.S.) **“Bütün əməllər niyyətə görədir”** – demişdir. Niyyətin hara mənzilin də ora!

Əzaba qatlaşmaqla hər niyyətə çatarsan,
Zəlillikdən qurtarıb ülvyyəyə çatarsan.

Səyahət etmək ideyası da məhz belə düşüncələrin, fikri axtarışların və araşdırmaların nəticəsi kimi meydana çıxdı. Uzun müddət bu ideyanı içimdə gəzdirdim, onunla yaşadım.

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin 850-ci Doğumildönümünə həsr olunmuş I DÜNYA SƏYAHƏTİNİN XƏRİTƏSİ

SƏYAHƏTİMİN MƏQSƏDİ

Yer üzərində ta qədim zamanlardan bu günə qədər səyyahlar, dərvişlər olub, bu gün də var, gələcəkdə də olacaq. Hər səyyahın öz məqsədi, öz məsləki olub. Yeni coğrafi yerlərin kəşfi və ya artıq kəşf olunmuş yerlərə yeni, daha səmərəli və münasib yollar axtarib tapmaq, elmi, dini, və sairə məqsədli müxtəlif səyahətlər, ekspedisiyalar, missiyalar olub. Bəziləri elm, bilik arxasınca düşmüş, bəziləri də hər hansı bir təsir və ya məcburiyyət qarşısında öz doğma vətənlərini tərk edərək eldənelə, ölkədən-ölkəyə dolaşmışlar. Bunlardan başqa müasir dövrimüzdə yubiley və idman xarakterli, rekord məqsədli səyahətlər də həyata keçirilməkdədir. Səyahətlər öz icra mühiti, məzmunu, məqsədi, keçirilmə forması, hərəkət üsulu və s. ilə biri-birindən fərqlənir. Bütün olan müxtəlifliyə, fərqlərə baxmayaraq səyahətlər cəmiyyətə xidmət göstərərək, ümumbəşəri mədəniyyətin və tarixin layiqli hissəsini təşkil etməklə bərabər hər zaman insanların böyük diqqət və marağına səbəb olmuşdur. Bu haqda yazılan kitablar və əsərlər isə zaman-zaman macərəsəvənlər və ümumən oxucu kütləsi tərəfindən rəğbətlə qarşılanmış və sevilə-sevilə oxunmuşdur. Əgər kim düşünsə ki, səyahətim bəzi “ağzıgöyçəklərin” ifadəsi ilə desək kororanə baş vermişdir və yaxud, hər hansı bir gəzinti və turist səfəri olmuşdur, yanılır. Bu hər şeydən əvvəl mənim üçün həyatı dərk, dünyanı dərk və özünü təsdiqdir. Bəziləri sual etdilər ki, səyahət nəyə lazım olmuş, elə evdə də oturub müəyyən işlərlə məşğul olmaq mümkünmüş. Hər şeydən əvvəl onu deyim ki, **Şeyx Nizami**, onun həyat və fəaliyyəti haqqında bu doqquz yüz ildə çox yazılıb, çox deyilib, elmi-tədqiqat işləri aparılıb, əsərləri min tirajlarla dünya xalqlarının dilində nəşr edilib, onların kitab rəfini bəzəyir. Belə bir layiqli iş bu gün də davam etdirilir. Araşdırmaçılar və yazarlar **Nizami Dünyasına** baş vuraraq, bu sirli-sehrli aləmi qazıyıb, bəhrələni özələrinə məxsus əsərlər yazır və **Nizami Ensiklopediyasını** yeni töhfələrlə zənginləşdirirlər. Bütün bunlarla müqayisədə **“Nizami-850”** rəmzi altında həyata keçirdiyim səyahət öz məqsədi, məzmunu və fəaliyyət forması etibarlı ilə sələflərim

və sələflərimkindən fərqlənməklə yanaşı, eyni zamanda bənzərsiz, orijinal bir missiya idi. Hələ heç kim dünyada indiyə qədər hər hansı bir şairin şərafinə bu cür səyahət həyata keçirməmişdi. Bu yeganə idi. Başqa tərəfdən də mən bu nadir tədbiri həyata keçirməklə artıq çoxdan unudulmuş, tariximizin, mədəniyyətimizin ayrılmaz bir hissəsi olan səyahətçilik və dərvişçilik ənənəsini bərpa etdim.

Öz sonunu düşünən üzü ağdır, üzü ağ,
Səltənətlə dəbdəbə dərvişlikdədir ancaq.

Səyahətimdə əsas məqsəd Şeyx Nizami Gəncəvinin YUNESKO tərəfindən qeyd ediləcək 850-ci doğumildönümü qarşısında Dahi Şairin həyat və yaradıcılığını, Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini, böyük şəxsiyyətlərini, milli və dini adət-ənənələrimizin təbliği, yerlərdə ictimaiyyətə respublikadakı ictimai-siyasi vəziyyət və Qarabağ hadisələri haqqında doğru-düzgün məlumat vermək, xalqımızın haq-ədalət səsini çatdırmaq idi. Bununla yanaşı mən səyahət etdiyim ölkələrin xalqları, onların adət-ənənələri ilə tanış olmaq, tarixi yerlərini ziyarət etmək, insanları ilə ünsiyyət tapmaq və məni maraqlandıran başqa məsələlər haqqında lazımı biliklər toplamaq və sairə məqsədi güdürdüm.

Dünya pərgarını göz diyar-diyar,
Səndən xeyir görsün bütün insanlar.
Bu dünya mülkünə özünsən ağa,
Çalış o dünyanı ələ almağa.
Bu yolda zəhməti qəbul edərək,
Allah rızası güd, xeyrindən əl çək!

Azərbaycanda müharibə gedirdi. Sevimli Rəsulumuz Muhəmmədin (S.A.S) **“Ümmətimin səyahəti cihaddır!”** kimi mübarək sözlərini rəhbər tutaraq sözlüm və qələmimlə mən də bu müharibəyə qatıldım.

Qəflətdə oynama qeyrət vaxtıdır,
İndi hünər vaxtı, şöhrət vaxtıdır!

AZƏRBAYCAN TÜRKÇƏSİNDƏ İLK ÇOXCİLDLİ SƏYAHƏTNAMƏ ƏSƏRİ

XX əsrin məşhur Azərbaycan səyyahı, yazıçı, araşdırmaçı, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Coğrafiya Cəmiyyətinin həqiqi üzvü (1993), Azərbaycan Ziyalıları Cəmiyyətinin "Fəxri Ziyalı"sı (2007), Azərbaycan tarixində səyyahların ilk təşkilatı olan Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyətinin Təsisçisi və ilk Başçısı (2004), "Nurlu Səyahət" qəzetinin Təsisçisi və Baş Redaktoru (2007) Əlişir Azəri bir neçə Dünya Səyahəti həyata keçirmişdir. Onun səyahətləri sələfləri və xələflərindən fərqlənməklə yanaşı, nadir və bənzərsiz bir səyahət olmuşdur. Hələ heç kim dünyada indiyə qədər hər hansı bir şairin şərəfinə belə bir səyahət həyata keçirməmişdir. Bu yeganədir. Digər tərəfdən Əlişir Azəri çağdaş Azərbaycanın və eləcə də Türk Dünyasının yeganə peşəkar səyyahı kimi bu nadir tədbirləri həyata keçirməklə təxminən 200 illik fasilədən sonra artıq çoxdan unudulmuş, tariximizin və mədəniyyətimizin ayrılmaz hissəsi olan səyahətçilik ənənələrini bərpa edərək, yeni məzmun və formada davam etdirmişdir.

Səyahətlərində əsas məqsəd vətəni Azərbaycanı, onun tarixini, mədəniyyətini, böyük şəxsiyyətlərinin təbliği, Qarabağ hadisələri haqqında əsl həqiqəti, xalqın haq və ədalət səsini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq olmuşdur. Yüzlərlə orta və ali məktəblərdə, əmək kollektivlərində, elmi və mədəni-maarif müəssisələrində, hərbi hissələrdə, hüquq-muhafizə orqanlarında görüşlər keçirmiş, tele-radioda (30-a qədər) və mətbuat səhifələrində (300-ə yaxın müsahibə və məqalə) çıxışlar etmişdir. Bu çıxışlardan ona çatacaq əmək haqqını bütünlüklə yetimlər evinə və uşaq fondlarına keçirmişdir.

Əlişir Azəri səyahətlərindən bəhs edən Azərbaycan Türkçəsində ilk çoxcildli səyahətnamə əsərlərinin müəllifidir. Bu

kitablarda Əlişir Azərinin Nizami Nurlu Səyahətlərindən bəhs edilir. Onun 40-a yaxın ölkədə gəzdiyi yerlərdən, keçirdiyi görüşlərindən, etdiyi çıxışlarından, qarşılaşdığı müxtəlif və maraqlı hadisə və münasibətlərdən, apardığı müşahidə və araşdırmalarından, ümumən səfər təəssüratlarından söhbət açılır. Kitablarda həmçinin ölkələr haqqında ensiklopedik məlumatlar da verilmişdir. Bir sözlə, oxucu təxminən 23 il əvvələ "səfər" edəcək, o dövrün mənzərəsi ilə sənədli faktlarla tanış olmaq imkanı əldə edəcəkdir.

Səyahət Kitabını şərti olaraq 3 yerə bölmək olar:

1. Başlanğıc, 2. Səyahət haqqında düşüncələr və ona hazırlıq mərhələsi, 3. Səfər yazısı.

Birinci hissədə Şeyx Nizami Gəncəvi ilə bağlı yazılar özünə yer tutur. İkinci hissədə səyyahın bu fikrə necə gəldiyindən və səyahətə hazırlıq mərhələsindən bəhs edilir. Sonuncu hissə bütünlüklə ərazisində səyahət edilmiş ölkəyə həsr olunmuşdur.

Çoxcildli "Nzami Nurlu Səyahət" in "Türkmənistan səfəri" (2003, 482 səhifə), "Özbəkistan səfəri" (2006, 768 səhifə), "Tacikistan səfəri" (2007, 296 səhifə) və "Qırğızıstan Səfəri" (2011, 452 səhifə) nəşr olunmuş, 5-ci cild "Qazaxıstan səfəri" isə nəşrə hazırlanmaqdadır.

Kitabları Azərbaycanda olduğu kimi, dünyanın bir çox ölkələrinə də yayılmışdır. Özəlliklə Türkiyə universitetləri, təhsil və mədəniyyət müəssisələri, rəsmi və qeyri rəsmi idarə və təşkilatları kitablara böyük maraq göstərmiş və alaraq dəyərləndirmişlər.

Kitabları əldə etmək istəyənlər Gəncə və Bakıdakı kitab dükanlarına və yaxud səyyah-yazıçının birbaşa özünə müraciət edə bilərlər.

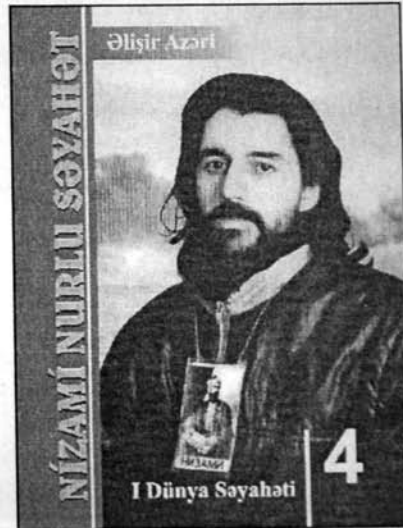
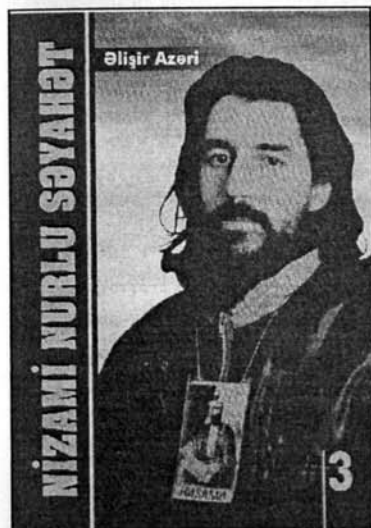
İstəmə Ünvanı:

Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, 27,

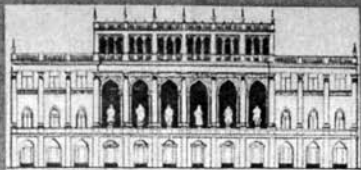
Telefon: (050, 070) 3525239,

(055) 8960122

SƏYAHƏT KİTABLARI

NIZAMI NURLU SƏYAHƏT – SƏRGİNİN FOTOALBOMU

НИЗАМИ ГАНЖЕВИ АДИНИ АЗЕРБАЙДЖАН
ВӘДӘБИЯТИ МУЗЕЙИ

Низами Ганжави – 850

Шаирь һәср олунмуш
сəyahət

22 АВГУСТ 1988 – 15 СЕНТАБР 1991

NİZAMİSEVƏR, NİZAMİŞÜNAS ALİM, SƏXAVƏTLİ VƏ QAYĞIKEŞ İNSAN PROFESSOR ARİF HACIYEV

Nizami Gəncəvi adına Respublika Ədəbiyyatı Muzeyinin mərhum Direktoru, Professor, Nizamişünas Alim Hörmətli Arif Hacıyev Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin 850-ci doğumildönümü münasibətilə həyata keçirdiyim Dünya Səyahəti zamanı mənə Bakıdan dəstək verən yeganə şəxsiyyət olmuşdur. O, poçt vasitəsilə rəhbərlik etdiyi Muzeyin Bələdçi Kitabını və Şeyx Nizami Gəncəvi şəkillərini göndərir, mən də Səyahət Proqramıma uyğun olaraq çıxış etdiyim yerlərdə bunları xatirə olaraq təşkilatlara və şəxslərə bağışlayırdım. Nizami Nurlu Səyahətimdən dənəndən sonra isə Arif müəllim muzeydə mənimlə görüş keçirmiş, səyahətimi işıqlandıran “Nizami Nurlu Səyahət” adlı Sərgi təşkil etmişdi. Sonra Sərgi materialları əsa-

sında səyahətimi özündə əks etdirən 6 səhifədən ibarət “Nizami Nurlu Səyahət” adlı, foto-albom düzəltdirib 2 nüsxədə mənə hədiyyə etmişdi. (1-ci nüsxənin ölçüsü: 30sm x 24,5sm; 2-ci nüsxənin ölçüsü: 41sm x 31,5 sm)

Mevlanə Muhəmməd Füzuli Həzrətlərinin 500-cü Doğumildönümünə həsr etdiyim II Dünya Səyahətimə demək olar ki, Bakıda hazırlaşdım.

“Füzuli-500” Elmi-Mədəni Ekspedisiyanın Təşkilat Komitəsini (TK) təsis etdik. Mən onun Rəhbəri seçildim. Professor Arif Hacıyev TK-nın qərarı üçün rəhbərlik etdiyi Muzeyin binasını - öz iş otağını bizə təklif etdi. Bu, insani bir addım, Milli-Mənəvi Dəyərlərimizə və Böyüklərimizə olan böyük sevginin ifadəsi idi.

Bakıda yaşadığım ilk günlərdə yaşama yeri problemim vardı. Arif müəllim bunu hiss edincə belə dedi:

- Əlişir müəllim, mənim bu direktor kabinetim sənə ixtiyarındadır. Burada işləmək və yaşamaq üçün hər cürə şərait vardır. Soyuducuda nəyim varsa halallıqla istifadə edə bilərsiniz.

Bu, əsil Atalıq Qayğısı idi.

Arif müəllimin mənə göstərmiş olduğu diqqət və qayğısı, hörmət və məhəbbəti təbii ki, hər şeydən əvvəl Nizami Gəncəviyə olan münasibətdən qaynaqlanırdı. Onun bu yaxşılığını heç bir zaman unutmadım və unutmayacağam. Arif müəllimdən sonra onu vəzifədə əvəz edənlərdən isə belə bir münasibət görmədim.

Hörmətli Professorun 1991-ci ildə rus dilində nəşr olunmuş “İ проşлое, і современност” (“Keçmiş və Müasirlik”) kitabını 12.04.1993-cü ildə mənə hədiyyə etdi. O, kitabda belə yazmışdı:

“Dostum Əlişir Gəncəviyə!

Arzularına nail olsun! Var olsun!

Romantikliyinə həyat qarışsın!...

“Toje romantik”. 12.4.93”

Əməkdar Elm Xadimi, Filologiya Elmləri Doktoru, Professor Arif Allahyar oğlu Hacıyev həmçinin "Romantizm və Realizm", "Sovet Şərqi Ədəbiyyatında Realizm", "Azərbaycan Realizmi", "İntibah və Nizami Gəncəvi poeziyası", "Qəhrəman axtarışında" monoqrafiyalarının müəllifidir.

Həyatımda ilk dəfə mənə "**Əlişir Gəncəvi**" deyə müraciət edən məhz Arif Müəllim olmuşdur. Bu, əlbəttə ki, böyük qiymət idi. Yerinə yetirmiş olduğum işin dəyəriydi.

Arif müəllim sırf elm adamı idi. Alverlə işi yoxdu. Pul-para, var-dövlət, vəzifə-rütbə onun üçün elə bir əhəmiyyət kəsb etmirdi. Ancaq təəssüflər olsun ki, həyatının son illəri sıxıntılar içərisində keçdi. O illəri, olmuş hadisələri xatırlayarkən təsirlənməmək olmur.

İkinci Dünya Səyahətindən qayıtdıqdan sonra (1994-cü il) ara-sıra Arif müəllimlə görüşürdüm. Ancaq onun əvvəlki kimi nikbin deyil, bikef, halsız, hətta bəzən kədərli olduğunu görür, hiss edirdim. növbəti dəfə Ulu Əcdadımın adını daşıyan Muzeyə gələrkən əməkdaşlar onun xəstəxanada olduğunu söylədilər. Birbaş xəstəxanaya getdim. Arif müəllimlə görüşdüm. O daha da zəifləmiş, hətta qocalmışdı. Şişmiş qolu bilək-dən sarıqlı idi. Onu bıçaqla vurmuşdular. Muzey əməkdaşlarından aldığım məlumata görə kimlərsə bir rus ivanını ələ almış, içirtmiş və onu bu hadisəni törətməyə təhrik etmişlər. Əgər əlini qabağa uzatmasaymış, bıçaq bədəninə dəyəcəkmiş.

Arif müəllim mənə sonuc olaraq bunları dedi:

**"Bütün ömrüm boyu vicdanla işlədim, yaşadım.
Mən Muzeylə nəfəs alırdım. Bu da axırı..."**

Qocaman elm xadimi bu sözləri söyləyərkən, gözlərindən damla-damla yaşlar axaraq torpağa qarışıdı. Mən çox həyəcanlandım, təsirləndim, kövrəldim. Arif Müəllimi bağrıma basıb ona təsəlliverici sözlər söylədim (əlimdən başqa nə gəlirdi ki), üzündən öpdüm.

Aldığı mənəvi və fiziki zərbələr azmış kimi Arif Müəllimi işdən - Muzeyin Direktoru vəzifəsindən də çıxartdılar. O, bir müddət MEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda Baş Elmi İşçi olaraq çalışdı. Mən burada da Arif Müəllimlə görüşdüm. Bu dəfə gördüyümdə, onda artıq həyata və işə qarşı demək olar ki, heç bir maraq qalmamışdı. Çünki, o, həyatının son illərində istədiyini görə bilməmişdi. Bu görmək istədiyi isə Dəyər idi. Çox sürmədi ki, bütün şüurlu həyatını elmə həsr etmiş əsil İnsan və alim, Professor Arif Hacıyev bu sərt üzlü dünyanı və onun daşqəlblə insanlarını tərk edərək əbədi rahatlığına qovuşdu.

Allah Sənə rəhmət eyləsin, Arif Müəllim!

Amin!

Nizamisevər və Nizamişünas Alim Arif müəllim Hacıyev ilk dəfə olaraq Azərbaycanda "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası"nın olmasını istəmiş və bu yolda çalışmışdır. Ancaq onun "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası" yaratmaq kimi Nurlu Arzusu hələ də həll olunmamış qalır.

Növbəti səhifədə Möhtərəm Professor Arif Hacıyevin 1992-ci ildə qələmə aldığı "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası" məqaləsini sizlərə təqdim edirəm.

NİZAMİ GƏNCƏVİ ENSİKLOPEDIYASI

“Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası” yaratmaq geniş bilik, təmənnaşız cəfakəşlik və böyük inam tələb edir. Belə bir müqəddəs işi Akademiyamızın elmi-tədqiqat institutu hüququnda olan, şairin adını daşıyan Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi artıq öz öhdəsinə götürüb.

Ensiklopediya, Muzeyin 1991-1999-cu illər elmi-tədqiqat planına daxil edilib. Hazırlıq işləri gedir. “**Ensiklopediya qrupu**” təşkil olunub. Elmi fondlar şöbəsində “**Nizami Gəncəvi Kitabxanası**” yaranır ki, burada şairin bütün dillərdə nəşrolunmuş əsərləri, onun yaradıcılığı haqqında monoqrafiyalar, məqalələr və başqa çap materialları toplanır. **Fundamental İzahlı Bibliografik Kartoteka** tərtib olunur. Ensiklopediyanın strukturu əsasında ayrıca “Adlar kartotekası” tərtib olunur. Gələcək ensiklopedik məqalələrin müəlliflərinin siyahısı tutulur. Nizaminin davamçılarının, tədqiqatçılarının, tərcüməçilərinin siyahıları hazırlanır, onlar haqqında materiallar (fotoşkilləri, qısa elmi tərcümeyi-halları və s.) yığılmaqdadır. Ensiklopediyanın sözlüyü, geniş plan prospekti hazırlanır. Yaxın vaxtda təsdiq olunacaq “Redaksiya heyəti” bir növ Əlaqələndirmə Şurası vəzifəsini icra etməlidir. Biz gözləyirik ki, “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası”nın yaradılmasında Akademiya İnstitutlarının mütəxəssisləri, ali məktəblərimizin alimləri, respublika kitabxanalarımızın əməkdaşları, xarici ölkələrlə əlaqələri olan cəmiyyətlərimiz ayrı-ayrı ziyalılarımız, mədəniyyət xadimlərimiz yaxından iştirak edəcəklər.

Əvvəlcədən onu qeyd edirəm ki, Nizami haqqında Ensiklopediya yaratmağın öz çətinlikləri var. Məlumdur ki, bu cür ensiklopediya yaratmaq üçün adətən yazıçının akademik tələb əsasında hazırlanmış külliyatı əldə olunmalıdır. Nizaminin əsərləri hələ nə fars, nə də Azərbaycan dilində belə tam nəşrini görməyib. Orta əsrlərdən bizim dövrümüzdə gəlib çatan şairin əsərlərinin əlyazmaları əsasında, məlum olduğu kimi çoxlu

mətn fərqləri vardır və bu əlyazmalar bir yerə cəmlənib, bunların əsasında vahid (“svodny”) mətn deyilən bir toplu hazırlanıb çap olunmayıbdır. Bu əsərlərin özü, necə deyərlər, bütün dünyaya səpələnib, hələ çoxlarının həтта yerləri belə dəqiq məlum deyil. Ensiklopediyası yaradılan şair, yazıçı, gərək hərtərəfli tədqiq oluna. Demək olmaz ki, Nizami haqqında monoqrafiyalar, məqalələr vardır. Lakin bunların hamısını toplayıb, “yoxlayıcı maşının” yaddaşından keçirsək, yəni təkrar fikirləri, mülahizələri, səthiliyi, elmi dəyəri olmayan səhifələri təmizləyib çıxarsaq, on kitabdan bəlkə bir dəyərlı kitab ancaq yığıla və Ensiklopediya xeyrli ola. Halbuki, Nizami estetikası, Nizami poetikası, Nizaminin fəlsəfi-dini görüşləri, Nizami əsərlərinin bədii tərcüməsi və bu kimi mühüm məsələlər hələ də Nizamişünasların diqqətini cəlb etmir. Biz böyük qürur hissi ilə daim qeyd edirik ki, Nizamini bütün dünya tanıyır, amma dünyanın neçə və hansı dillərində səslənir – bu haqda bizim tam məlumatımız yoxdur. Müxtəsər, nə Puşkin və ya Lermontov, nə Dante və ya Höte kimi, Nizami hələ öyrənilməmişdir. Belə bir halda ortaya adicə bir sual çıxır: Əgər biz hazırlıq işlərini görməmişiksə, əgər Nizami irsi hərtərəfli işıqlandırılmamışsa, onda “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası”nı necə yarada bilərik? Bəlkə doğrudan da bu məsələnin vaxtı hələ gəlib çatmayıb və doğrudan da gözləmək lazımdır.

Şübhəsiz ki, ümumiyyətlə, Ensiklopediya bir ilə - beş ilə yaranmır. Və bir nəfərin, on nəfərin işi deyil. Lakin onu da nəzərə alaq ki, bu Ensiklopediya bir çox məsələləri həll edə bilər və etməlidir.

Nizami Ensiklopediyasını yaratmaq – dünya Nizamişünaslığının mərkəzini Azərbaycanda yerləşdirmək deməkdir.

Nizami Ensiklopediyasını yaratmaq – Azərbaycan xalqının maddi-mənəvi mədəniyyətinin sosial tarixi, dini-fəlsəfi fikrinin bir çox məsələlərinin həlli deməkdir, çünki bu Ensiklopediyada tək Nizamidən yox, onun xalqından da söhbət gedəcəkdir.

Odur ki, "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası" adi normativ, məlumatverici "material toplusu" yox, həm orijinal bir tədqiqat əsəri, eyni zamanda da "Bilik Xəzinəsi" olmalıdır. Nizami yaradıcılığı, Nizami poeziyası özü-özlüyündə bir ensiklopediyadır. "Xəmsə"ni bir "Poetik Ensiklopediya" hesab etmək olar və əgər çətinliklərdən danışırıqsa, ən çətin iş elə bu "Poetik Ensiklopediya"ni "Elmi Ensiklopediya" ya çevirməkdir.

Razılışaq ki, "Ensiklopediya" Nizami Gəncəvi haqqında geniş və məzmunlu məqalə ilə açılmalıdır. Nizami, xalqının ən yaxşı milli keyfiyyətlərini – yüksək əxlaqi bütövlüyünü, mənəvi zənginliyini, fiziki gözəlliyini özündə təcəssüm etdirən obrazlar yaratmışdır. Cəmiyyətin bütün sosial təbəqələri – şahlar və sərkərdələr, kəndlilər və şəhərlilər, peşəkarlar və tacirlər, incəsənət və elm yaradıcıları "Xəmsə" aləminin "sakinləridir". Yüksək hümanizm, sosial ədalət, insan ləyaqətinin müdafiəsi, müharibələrin pislənməsi, sülh və zəhmət ideyasının təsdiqi, təbiət gözəlliyinin tərənnümü, insan varlığının fəlsəfi problemləri haqqında düşüncələr Azərbaycan Renessansı şairinin bu geniş bədii aləmini və eyni zamanda onun bir insan kimi, şəxsiyyət kimi daxili dünyasını açmaq – giriş məqaləsinin məqsədi və məzmunu olmalıdır. Nizami milli irsinin qüdrətli davamçısı olmaqla bərabər, həm də Şərq və Qərb elmi-fəlsəfi, bədii-estetik fikrinin fəaliyyətlərini dərinlən mənimsəmiş və inkişaf etmişdir. O, farsdilli, ərəbdilli, türkdilli, Qafqazrxası ərəzləri ədəbiyyatlarının zənginləşməsində misilsiz rol oynamışdır. Avropa və Amerika oxucularının, yazıçıların, tərcüməçilərinin, alimlərinin zəka və qəlbini fəth və valeh etmişdir. Giriş məqaləsi belə milli və ümumbəşəri dahinin portretini verməlidir. Bu "portretin" ardınca gələn "Nizami yaradıcılığının problemləri", "Nizaminin poetik irsi", "Nizami əsərlərində adlar", "Nizaminin davamçıları", "Nizaminin tərcüməçiləri və tərcümələri", "Nizami və incəsənət" kimi bölmələrdə geniş detalları ilə açılmalıdır. Həcm məsələsinə gəldikdə demək lazımdır ki, əlbəttə, Nizami elə dühadır ki,

onun "Ensiklopediyası" bir neçə cildə də ola bilər. Lakin məsələyə real baxmaq lazımdır. Biz "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası"ni 1999-cu ildə bir cildə çapa təqdim etməliyik ki, 2001-ci ildə şairin 860 illiyinə belə elmi-ədəbi abidəni ucalda bilək.

Geniş məqalələr silsiləsi şairin fəlsəfi-ontoloji, sosial-mənəvi görüşlərinə həsr olunmalıdır. Nizami və mifologiya, zərdüştlük, yəhudilik, xristianlıq, İslam, panteizm, sufizm və sairə kimi məsələlər xüsusi məqalələr tələb edir. Bunların hamısı Nizaminin əsərlərində, dünya görüşündə prinsipial yer tutur. Və bu məqalələrin müəllifləri bir şeyi daim yadda saxlamalıdır ki, Nizaminin ensiklopedikliyi tək bilik zənginliyi və genişliyi demək deyil, şairin ensiklopedizmi çox mürəkkəb, lakin daxilən harmonik olan bir sintetik sistemdir. Nizaminin dünyagörüşü müxtəlif fəlsəfi, dini, ictimai, etik, estetik nəzəriyyələr əsasında formalaşmış bir renessans dünyagörüşüdür. Və elə bu səbəbdən də Nizamini "axıradək açmaq", "kəşf etmək" çox çətin işdir. Ona görə də hər hansı alim, hər hansı bir mövqedən çıxış edərsə, özü üçün Nizamidə "istədiyini" tapır, və Nizamini ya "özünə çəkir", ya da təhrif edir. "Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası"nın əsas məqsədlərindən biri elə budur ki, oxucunu belə mürəkkəb, zəngin bir aləmə daxil etsin. Nizami xəzinəsinin sirlərini açsın, unikallığını, təkrarolunmazlığını və əbədiliyini əyani şəkildə dərk etsin.

İzahata ehtiyacı olan bir məsələ də var. Nizamini çox vaxt "şair və mütəfəkkir" adlandırırlar. Şairliyi – aydındır. O da düzdür ki, Nizami – mütəfəkkirdir. Amma Nizami elmi-fəlsəfi əsərlər yazmayıb ki, ona Əflatun və ya İbn Sina kimi filosof, mütəfəkkir deyək. Nizamini "Şair-Mütəfəkkir" kimi xarakterizə etmək düzgün olar. Söhbət xırda detaldan getmir. Nizami özünün yaratdığı Simnar və Şida kimi qəhrəmanlarının doğma qardaşıdır. Xatırladaq ki, Simnar və ya Şida adı memar deyil. Onlar həm alim, həm də sənətkardırlar. Onlar bədii memarlıq əsərlərini cəbr, həndəsə kimi elmi qanunların əsasında

yaradırlar. Nizaminin poeziyasını da fəlsəfi əsassız, bünövrəsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Yaradan və yaradılan, İnsan və Kainat, Xeyir və Şər, Məhəbbət və Nifrət, Həyat və Ölüm – bunlar Nizamidə ayrı-ayrılıqda yox, dialektik birlikdə götürülməlidir. Bu problemlər Nizami əsərlərinin süjetlərini istiqamətləndirir. Nizami üçün insan kainatın biruzəsidir. Ona görə (məhz ona görə, biliklərini nümayiş etdirmək üçün yox) Nizami insana, insan həyatına, varlığa kosmik nöqteyi-nəzərdən baxaraq, astronomiya və astrologiya, fizika və kimya, cəbr və həndəsə qanunlarına, qanunauyğunluqlarına müraciət edir. Nizami əsərlərində “təbiət elmləri” məsələlərinə həsr ediləcək ensiklopedik məqalələr də bu cəhəti, mürəkkəbliyi mütləq nəzərə almaq lazımdır.

Nəhayət, Nizami yaradıcılığında “milli mədəniyyət” məsələsi. Nizaminin bədii xəritəsində, bildiyimiz kimi şairə məlum olan bütün diyarlar, dövlətlər, şəhərlər yerləşmişdir. Çin və Hindistandan Fransa və İspaniyaya, Misir və Yəməndən – Saklab və Qıpçaq torpaqlarına kimi. Və bu dövlətlər, mərkəzlər, xalqlar elə-belə “bəzək” üçün, “ornamental fon” kimi verilmir. Türk, fars, ərəb, çin hind, bizans, yunan mədəniyyətlərini Nizami gözəl bilmiş, bu mədəniyyətlər haqqında dəqiq və maraqlı məlumatlar verib, bunları bu günkü dilimizdə desək, - “ümumbəşəri sərvətlər” kimi qiymətləndirir. Bu məsələlərin içində “Nizami və türk poeziyasında türk aləmi” məsələsinə aid məqalə ən vacib məqalələrdən biri olmalıdır.

Zənnimcə, Ensiklopediyanın maraqlı, lakin ən çətin hazırlanacaq məqalələri Nizaminin poetik irsinə həsr edilən məqalələr olacaq. Nizaminin bütün lirik əsərləri və poemaları ayrı-ayrılıqda xüsusi məqalələrlə təhlil və tədqiq olunmalıdır. Burada şairin əsərlərinin yaranması tarixi, xüsusiyyətləri, müasirlərinin və sonrakı nəsillərin bu əsərlərə münasibətləri, əsərlərin variantları və sairə məsələlər işıqlandırılmalıdır. İkinci vacib məsələ – Nizaminin əsərlərinin nəşri məsələsidir. Söhbət həm əlyazmalarından, həm də yeni dövr nəşrlərindən

gedir, harada, nə vaxt, kim tərəfindən çap olunması haqqında yığcam və dəqiq məlumatlar və Nizamiyə mənsub olmasına şübhə mübahisə doğuran əsərlərin təhlili də bu silsilə məqalələrdə verilməlidir. Sözsüz ki, “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası”na Nizami əsərlərinin poetikası haqqında professional, tədqiqat xarakterli məqalələr daxil olmalıdır. Nizami süjetləri, obrazları, üslubu, janrları, şeir formaları, poetik, strukturu və sairə bunların hamısı təhlil tələb edir ki, şairin yüksək sənətkarlığı açılsın və nümayiş etdirilsin. Əlbəttə, bu məsələ də çətinliklərlə üzləşir, çünki, Nizamişünaslar şairin poetikası və estetikası ilə istənilən qədər ciddi məşğul olmayıblar. Ensiklopediya məqalələrinin müəllifləri həm Nizaminin fars dilini çox mükəmməl bilməli, həm yüksək səviyyəli nəzəriyyəçi olmalıdırlar, “şərq” və “qərb” poetikasını dərinləndirilməlidir. Əks halda, Nizaminin üslubu, leksikası, obrazlarının çoxsaylılığı, çoxmənalılığı haqqında, şairin bədii arsenalının zənginliyi haqqında söz deməkdə çətinlik çəkməyə və belə bir vəziyyətdə Ensiklopediyanın ümumi səviyyəsi və dəyəri zəifləyər.

Əgər Nizaminin əsərlərini diqqətlə oxusaq, görərik ki, bu əsərlərdə 1000-ə qədər adlar var: mifoloji (insan, heyvan, quş və s.), əfsanəvi, dini, tarixi adlar, müasirlərinin adları, qəhrəmanların və əsərlərin adları, alim, şair, sənətkar adları, astronomik (ulduzlar, bürcələr), coğrafi (dağlar, çaylar, diyarlar) adlar, dövlət, şəhərlər və xalqların adları. Bu adlar bütün əsərlərində dənə-dənə işlənir və hamısı xüsusi ensiklopedik məqalələr tələb edir. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Nizami bu adları çox vaxt adi lüğət sözləri yox, bədii kontekstində məcaziləşdirir və obraz kimi, bədii priyom kimi işlədir. Bu sahədə də “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası”nı yaratmaq üçün, demək olar ki, alimlərimiz kifayət qədər hazırlıq işləri görməmişlər. (Ayrı-ayrı əsərlərinin sonunda verilmiş qısa şərhlərə nəzərə almasaq).

Qəzənfər Əliyev “Nizaminin mövzu və süjetləri Şərq

xalqlarının ədəbiyyatlarında” tədqiqatını sanki “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası” üçün hazırlamışdır. Bu kitabda verilən materiallar (xırda ixtisarlarla, dəqiqləşdirmələrlə) Ensiklopediyanın “Nizaminin davamçıları” bölməsi kimi istifadə edilə bilər. Burada ancaq, “Avropa” hissəsini (məsələn, Qotssi, Höte, Şiller, Xlebnikov, Ptçinin və başqaları haqqında məqalələr) hazırlamaq lazım gələcək. Şübhəsiz ki, bu məqalələr oxucular üçün maraqlı olacaq.

Əsas məqsəd Nizaminin yüzlərlə şairlərə və bunların vasitəsilə – bütün dünya ədəbiyyatına göstərdiyi təsirin məsəbləşməni nümayiş etdirməkdir.

Beləliklə də Ensiklopediya açıq-aydın göstərəcək ki, ümumdünya ədəbiyyatında böyük bir “Nizami Ədəbiyyatı” var və belə ədəbiyyatı Nizamidən başqa heç kəs (nə Homer, nə Firdovsi, nə Şekspir, nə Dostoyevski inciməsinlər) yaratmamışdır.

Uzun illərdir ki, bəlkə elə bu səbəbdən əlimizdə Nizaminin dünyanın hansı dillərinə tərcümə olduğu haqda dəqiq məlumatımız yox dərəcəsidir. Odur ki, çox ciddi, düşünülmüş, məqsədyönlü iş aparmaq lazımdır ki, bu haqda Ensiklopediyanı kifayət qədər informativ məqalələrlə təmin edək. Bunun üçün müxtəlif dilləri bilən ədəbiyyatşünas müəlliflərimiz olmalıdır ki, onlar Nizaminin tərcümələrini elmi baxımdan qiymətləndirə bilsinlər.

Nizamişünaslıq – dünyamiqyaslı elmdir və “Nizami Gəncəvi Ensiklopediya”sında biz Dünya Nizamişünaslığından danışmalıyıq.

Lakin bu sahədə də pərakəndəlik vardır. Bundan başqa Ensiklopediyanı tərtib edəndə biz görək vahid bir meyarı, elmi prinsipi rəhbər tutaq. “Nizamişünaslar” siyahısına biz Nizami haqqında yazanların hamısını salmalıyıq. Məsələn, bir kəs Nizami haqqında çıxmış monoqrafiyaya qəzet və ya jurnal rəyi yazır – bu da Nizamişünaslar sırasında durmalıdırmı? Əlbəttə, yox. Belə müəlliflər, məqalələr itməməlidirlər, lakin onları

Ensiklopediyanın Biblioqrafiyasında vermək olar. Ensiklopediya isə “İzahlı biblioqrafiya” deyil.

Unutmayaq ki, Ensiklopedik məqalə hazırlayanda Ensiklopediyanın əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş və redaksiya heyəti tərəfindən qəbul olunmuş elmi-metodoloji mövqedən yazılmalıdır. Əks halda Ensiklopediya, düşünülmüş elmi sistem kimi yox, eklektik toplu kimi təsir bağışlaya bilər.

Bir sıra məqalələr Nizami poeziyasında rəssamlıq, poeziya, musiqi, memarlıq, heykəltaraşlıq, müğənnilik, rəqqasəlik sənətlərinə həsr olunmalıdır. Bu məqalələrin vəzifəsi birinci növbədə Nizaminin estetikasını açmaqdır. Estetik, ideal, faciəvilik, gözəllik və başqa estetik kateqoriyalar və anlayışlar Nizaminin bədii aləmində “Yaşayan”, yaradan, mübarizə edən, sevən və sevilən qəhrəmanların daxili, mənəvi həyatını açmalıdır, onların dünyəvi həyat tərzini işıqlandırmalıdır.

Ayrıca məqalələri Nizami süjetlərinin, obrazlarının, səhnələrinin Nizamidən sonrakı dövrlərdə bədii ədəbiyyatda, təsviri sənətdə, o cümlədən – orta əsr miniatürlərində, musiqidə, kitab illüstrasiyalarında, teatr (balet, opera, dram) əsərlərində, heykəltaraşlıq sənətində, kino və televiziya necə əksini tapması haqqında geniş məlumat verməlidir.

Lap axırda “Nizami adına...” altında bir sıra məqalələr Dahi Şairimizin adını daşıyan kitabxanalar, orta və ali məktəblər, kinoteatr və muzeylər, küçə və meydanlar haqqında məlumat verən məqalələrin Ensiklopediyada dərc olunması yaxşı olardı.

Axırncı qeydim – əvvəlinci qeydim. “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası” yaratmağın çətinlikləri gördüyümüz kimi çoxdur. Nizamini bütün dünyadan “yığib” bir yerə toplamaq özü bir böyük çətinlikdir. Bu çətinliyi aradan götürmək üçün çox geniş və operativ şəkildə, ikitərəfli işləyən “əməkdaşlıq rabitəsi” yaratmaq lazımdır. Nizami haqqında materialları toplamaq üçün təkcə Azərbaycan, rus, fars dillərini bilmək kifayət deyil. Ensiklopediyanın yaradılmasında yapon, çin,

hind, ərəb, yunan, italyan, fransız, ingilis, alman, latın, ispan, polyak dillərini, Baltikyana, Orta Asiya, Rusiya federasiyası xalqlarının dillərini bilən ədəbiyyat üzrə mütəxəssisləri cəlb etmək lazımdır.

Mədəniyyət tarixində ayrı-ayrı görkəmli nümayəndələrin ensiklopediyasının yaradılmasında dünya elminin nailiyyətləri o qədər də çox deyil. Bu gün yalnız Dantenin, Hötenin, Balzakın, Dikkensin, Şevçenkonun, Lermontovun və bir neçə başqa yazıçıların ensiklopediyaları mövcuddur. Təcrübə göstərir ki, belə ensiklopediyaları yaratmaq doğrudan da yüngül iş deyil. Lakin bu ağırlığa baxmayaraq, bir şey də aydındır ki, belə ensiklopediyalar çəkisi-qiyəti olmayan milli və bəşəri sərvətə çevrilir.

Azərbaycan və dünya dahiləri sırasında Nizami Gəncəvi də durur. O da ensiklopediyasını, öz mənəvi abidəsini varislərindən gözləyir.

Nizaminin ölməzliyini biz həmişə onun beytilə qeyd edirik:

**“Yüz il sonra sorsan ki, o, hardadır,
Hər beyti deyəcək: burda, burdadır!”**

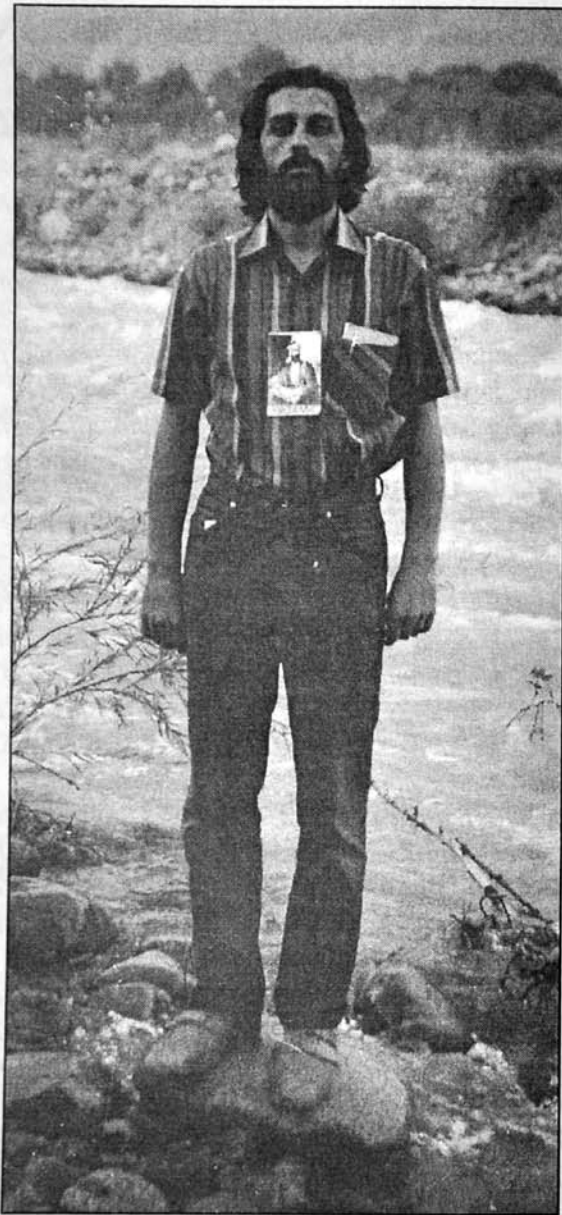
Bəli, Nizami – ürəyimizdədir, dilimizdədir, elmi və bədii əsrlərimizdədir. Amma mənə belə gəlir ki, bu beyt “Nizami Gəncəvi Ensiklopediyası” üzərində həkk olunarsa, daha da yerinə düşmüş olar...

ARİF HACIYEV, professor
Nizami Gəncəvi adına
Ədəbiyyat Muzeyinin Direktoru,
“Ədəbiyyat qəzeti”, 21.02.1992

AZƏRBAYCAN TÜRKLƏRİNİN TARİXİNİ, DİLİNİ VƏ SOYKÖKÜNÜ SAXTALAŞDIRANLARLA ÜZ-ÜZƏ

Hələ keçmiş Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı dövründə fars tarixçiləri ilə eyni mövqedən çıxış edərək, Azərbaycan türklərinin və ümumən türk xalqlarının tarixinə, soykökünə, dilinə və ərazi bütövlüyünə dil uzadanlardan, onları saxtalaşdırma yolunda çalışanlardan – Tacikistan kommunist partiyası mərkəzi komitəsinin keçmiş birinci katibi, SSRİ Elmlər Akademiyasının akademiki, SSRİ Şərqişünaslıq İnstitutunun direktoru, Mərkəzi Asiya mədəniyyətlərini öyrənən beynəlxalq assosiasiyasının prezidenti, Şərq və Asiya tədqiqatları üzrə beynəlxalq ittifaqın vitse prezidenti, Asiya və Afrika ölkələri həmrəyliyi sovet komitəsinin sədr müavini Babacan Qafurovu və tacik sovet şairi, Tacikistan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin I katibi (1971), SSRİ Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin katibi (1978), SSRİ dövlət mukafatı laureatı (1977), “Şərəf nişanı” ordenli Mumin Kanoatı (əsl adı və soyadı Muminşo Kanoatov; 20.05.1932, Dağlıq Bədəxşan MV, Kəlai-Xumb r-n, Kurqovad kəndi) misal göstərmək olar.

Milliyyətçi-şovinst ruhlu “Taciklər” kitabının müəllifi B. Qafurovu görə bilmədim. Çünki, o, artıq çoxdan dünyasını dəyişmişdi. Əvəzində onunla eyni yolun yolçusu olan M. Kanoatla tale məni üz-üzə qarşılaşdırdı. Bu tarixi görüş (bəlkə də döyüş) düz on altı il bundan öncə, 1990-cı ilin isti iyul günlərinin birində, dahiliyi və məşhurluğu ilə iftixar etdiyimiz Nizami Gəncəvinin 850-ci doğumildönümünü münasibətilə həyata keçirdiyim dünya səyahətinin Tacikistan səfəri zamanı baş vermişdi. Aramızda getmiş ikili söhbəti necə varsa, eləcə də sizlərə təqdim edir və bir daha düşünüb-daşınmağı, nəticə çıxarmağı öhdənizə buraxıram.

Tacikistanın başkəndi Düşənbə şəhərinə gəlib çatana qədər mən bu dağlar ölkəsinin bir çox şəhər, qəsəbə və kəndlərini gəzmiş-görmüş, tanış olmuş, hətta xoş bir səyahət təsadüfünə nəticəsində Tursunzadə şəhərində “39-cu paralel” üzrə yerləşən Orta Asiya və Qafqaz cumhuriyyətləri gənclərinin festivalında iştirak etməyə də fürsət tapmışdım. Bütün bu gəzintilər, görüşlər, ünsiyyət və münasibətlər məndə bu ölkə və xalq haqqında, bu yerlərin ictimai-siyasi, mənəvi-psixoloji, etik-əxlaqi və sairə abi-havası barədə artıq kifayət qədər təəssürat oyatmışdı. Elə ilk günlərdən taciklərin milliyyətçi-şovinst ruhlu görüş və düşüncələri diqqətimi cəlb etdi. Onların yaxın qonşuları, yüz illər boyu içərisində yaşadıkları türk kökənli xalqlara, özəlliklə də özbəklərə qarşı kin-küdurət bəslədiklərinin, onlardan hər zaman giley-güzar, qeybət etdiklərinin şahidi oldum. Bu hal o zaman mənə çox təəccübləndirmiş, həm də təsirləndirmişdi. Çünki, Tacikistanadək mən iki ay Türkmənistanında, altı ay da Özbəkistanda səyahət etmiş, ancaq heç yerdə bu iki ölkə xalqları tərəfindən qonşuları taciklərə qarşı hər hansı bir mənfi münasibətin, emosiyanın üzə vurulmasına rast gəlməmişdim. Sanki, aralarında heç bir müşkülət yoxmuş. Bu baxımdan Tacikistanda rastlaşdığım mənzərə bir səyyah kimi içimi müəyyən sorularla doldurdu və mən bu sorulara cavab axtarmağa başladım.

Hər şeydən öncə qeyd etmək istəyirəm ki, hal hazırda dünyə səhnəsində o qədər də tanınmayan taciklər milli mənsubiyyətlərindən söz açaraq bol-bol təriflənməyi, tanınmış şəxsiyyətlərindən danışaraq lovğalanmağı sevirlər, özlərini ali irq sayaraq, başqalarından üstün tuturlar. Bəzən bu, başqa xalqların milli mənliyinin tapdalanması və təhqiri yolu ilə də müşayiət olunurdu. Bu halı mən onların yaşlısında, yeniyetməsində, fəhləkəndlisində, ziyalisində və nəhayət dövlət adamlarında da gördüm. Hamı – bütün taciklər bir ideologiya ilə silahlanmışdılar. Dediklərimi Tacikistan EA prezidentinin Nizami Gəncəvini Azərbaycan şairi adlandırdığım üçün üstümə bağıraraq,

məxsus olduğum ölkənin rəsmi dairələrindən və ziyalılarında narazılığını sərt bir şəkildə dilə gətirdiyi zaman və eləcə də Mumin Kanoatla apardığım söhbət nəticəsində bir daha yəqin etdim.

Tacikistan yazıçıları başçısının yanına Tursunzadə festivallında tanış olduğum Yazıçılar Birliyinin katibi, şair Rəhmət Nəzri ilə getməyi qərara aldım. Belə bir araçılığın olmasını söhbətimizin baş tutması üçün məqsədəuyğun saymışdım. Zatən Nəzri, mənim kimi birisinin Tacikistanda bulunduğunu çoxdan öz şefinə xəbər vermişdi.

Qəbul otağında ağsaçlı yaşlı bir nəfər məni görünə, ayağa qalxıb, tez-tələsik üstümə kim və nə işlə məşğul olduğum, nə məqsədlə müraciət edəcəyim barədə sorular yağdırmağa başladı. Sanki, bir xəfiyyə əməkdaşı idi. Özümü bir anlığa yazıçılar təşkilatında deyil, polis idarəsində hiss etdim. Bu münasibətlə bərabərimdə dayanmış Nəzriyə baxdım, o, yerində mıxlanmış vəziyyətdə durmuşdu. Ağbaş yaşlıya özüm haqqında bəzi bilgiler verdim ki, bəlkə başımdan əl çəkə, bizi sərbəst buraxa. Ancaq o:

– Mən də Nizami haqqında yazdığım elmi-tənqidi məqaləmi dərc etdirməyə hazırlayıram! – deyərək, qonaqsevərliyi ağılna belə gətirmədən, bizdən əvvəl qapını açıb içəriyə soxuldu.

Biz içəriyə girdikdə, ağbaş artıq başçının sol cinahında yerini yaxşıca möhkəmlətməmişdi. Güman etmək olardı ki, onu I katibin elə özü dəvət etmişdi. R. Nəzri Mumin Kanoatla məni guya heç tanımır kimi, “Azərbaycandan gəlmiş bir nəfər” deyər təqdim etdi və dərhal da otaqdan çıxdı.

Elmlər akademiyası prezidentindən fərqli olaraq Yazıçılar Birliyinin I katibi məni yumşaqılıqla qarşıladı və “Buyurun, əyləşin”, deyər nəvaziş göstərdi. Sonra vücudunu heç tərpətmədən yalnız gözlərini üzərimdə o yana-bu yana gəzdirməyə başladı. Oturduğum anda da baxışları üzərimdə donaraq qaldı. Bu, şovinist-milliyətçi bir insanın baxışları idi və bu baxışlar söhbətimizin hansı məcrada gedəcəyindən xəbər verirdi...

Sükunəti mən pozası oldum. Tanışlıq üçün özüm və səyahətim haqqında məlumat verdim. Elə ki, “Azərbaycan” və “Nizami” sözlərini bir yerdə eşitdilər, katiblə ağbaşın baxışları bir-birində kəsişdi və daha öncədən planladıkları kimi Nizami məsnəvilərini “araşdırmağa” başladılar. Onlar danışmaqda bir-birlərinə aman vermir, bu sahədə sanki yarışırıdılar. Özəlliklə də “Xosrov və Şirin” və “İsgəndərnamə” məsnəvilərindəki tarixi hadisələrin üzərində dayanaraq, səsləri özlərinə xoş gəlmiş kimi dediklərini döndə-döndə təkrarlayırdılar. Bu, necə deyərlər mənə olan eşitdirmələrdən sonra, tacik yazıçılarının başçısı burnunu dimdik yuxarı dikəldərək belə bəyan etdi:

– Yer üzünü su basanda, Nuhun gəmisi Pamir və Himalay dağlarının kəlləsində lövbər salmışdı. Buna görə də dünyada ilk insanlar burada, yəni indiki Tacikistanın ərazisində meydana çıxmış və buradan da bütün dünyaya səpələnmişlər.

Düşüncəyə qapıldım ki, görəsən bunun Nizami Gəncəviyə, səyahətimə, ümumən mətləbə nə dəxli var. Məşədi İbad demişkən: “Heç gör hənanın yeridir!” Bir də ki, axı, Kanoatın uydurduğuna yox, Allahın kitabı olan Qurani Kərimə isnad etsək görərik ki, əslində Nuh Rəsulullahın (Ə.S.) gəmisi “Pamir və Himalay dağlarının kəlləsində” deyil, Cudi dağı üzərində oturmuşdur. Cudi dağı isə, türklər məmləkəti Türkiyənin ərazisindən axan Dəclə çayı kənarında yerləşən Mardin və Siirt vilayətləri hüdudunda hündürlüyü 2100 metr olan bir dağdır. Necə ki, Qurani Kərimin Hud surəsinin 44-cü ayəsində Rəbbimiz belə buyurmaqdadır:

“...Gəmi Cudi dağı üzərində oturdu və: “Zalimlər məhv olsun!” – deyildi. Həqiqətən də Allah doğru söylədi! Kanoatın isə bu sahədə aqli gücü yetmədiyindən, mövzunu davam etdirə bilməyib, tez geriye – Nizami Gəncəvi məsələsinə atladı və yeni bir bəyanatla çıxış etdi:

– Belə götürsək, Nizami Gəncəvinin Azərbaycanla nə əlaqəsi var ki! O, özbəöz tacikdir və tacik dilində də yazmışdır! Odur e...y, get Düşənbənin kitab dükanlarının hansına baxırsan

bax, doludur Nizami kitabları ilə. Onun bu yaxınlarda "Xəmsə"sini beş cildde tacik dilində yenidən nəşr etmişik. Nizami bizimkidir və bizimki olaraq da qalacaqdır! Mən tez-tez mərhum xalq şairimiz, Tacikistan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin keçmiş sədri Mirzə Tursunzadəyə xatırladırdım ki, nəyə görə Nizami, Xaqani, Məhsəti, Fələki, İbn Sina, Əlişir Nəvai və sairə kimi dahilər əslində biz taciklərə məxsus olduqları halda, başqalarının adına yazılır.

Nizami haqqında yubiley materiallarımız hazırdır, bu yaxınlarda dərc etdirəcəyik. Biz Nizamini heç bir zaman heç kimə nə "hədiyyə" edəcək, nə də ki, onun barəsində kimlərəşə güzəştə getməyəcəyik. Biz Nizamidən kənara çıxmayacaq, əksinə, həmişə ona doğru gedəcəyik. Nizami məsələsində sizinlə bizim aramızda toqquşma olmasa daha yaxşıdır. Məsələnin mübahisəsiz həllinin yeganə bir çıxış yolu var, o da azərilərin özlərini irandilli xalqlara aid edib, tacik dilini qəbul etməsidir. Yalnız bu halda siz Nizamini və başqa dahilərimizi özünüzdə aid edə bilər, ən qədim və ən mədəni xalqlar sırasında maneəsiz yer tutarsınız.

– Yaxşı, bax, siz deyirsiniz ki, Nizami Gəncəninin Azərbaycanla heç bir əlaqəsi yoxdur. Bəs o zaman mən haradan, nə məqsədlə gəlmişəm və kimin adı ilə sizin qapınızı döymüşəm, – deyə, nəhayət ki, sözə başladım və bundan sonra ikili söhbət aşağıdakı şəkildə davam etdi. – Axı bütün dünya bilir ki, Nizami Gəncəvi, ləqəbindən də aydınca görüldüyü kimi Gəncə şəhərində anadan olmuş, öz adıbəlli əsrlərini bu şəhərdə yazmış, yaşadığı məmləkətdən heç bir yerə getməmiş, elə burada da vəfat etmişdir. "Şeyx düzü"ndə yerləşən, əsrlər boyu ziyarətəgah olmuş Şeyx Nizami türbəsi də bu günə qədər Gəncə şəhərindədir. Mən də bu şəhərdə anadan olmuşam və Şeyxlər Şeyxi Nizami türbəsinin Şeyx düzündə, Şeyx düzünün Gəncədə, Gəncənin isə Azərbaycanda olduğunun sizin qarşınızdakı canlı şahidiyəm. Gördüyünüz mən isə, Şeyx Nizami soyundan bir insanam ki, qarşınızda dayanmışam! – deyə ciddiliklə bil-

dirdim və ulu babamın doğma yurdu haqqında yazmış olduğu şeir parçalarını dalbadal söhbətdaşımın üzünə söylədim:

Bir səs gəldi cahandan: - Ey qul, yetər əyləncə!
Axı kimdi Nizami, axı, hardadı Gəncə?..
Nizami tutmuşdur Gəncədə məskən,
O məhrum olmasın salamlarından...
Babilim, Harut yaxan əziz Gəncədir ancaq,
Zöhrəmsə xatirimdir ulduz nurladan çıraq.
Gəncənin zöhrəsisə Mizan bürcünə dəyər,
O səbəbdən onda var bir ruhani məntiqlər...
Boğazımı gör necə düynləyibdir Gəncə,
Yoxsa İraq xəznəsi mənim olardı, mənə...
Aləm deyir övladsan sən dünyaya, Nizami,
Sığışmazsan Gəncəyə gen dünyada, Nizami...

Şeyx Nizamidən 300 il sonra yaşamış Mir Əlişir Nəvai isə öz sevimli ustadı və onun vətəni haqqında belə demişdir:

Nizami bir fildir, yox bərabəri,
Söz incisi almış ondan dəyəri.
Gəncədə olsa da aramı onun,
Xəzinələr üstədir məqamı onu.

– Hesab edirəm ki, Nizami Gəncəninin doğma vətəni Gəncə və Azərbaycanla bağlılığı haqqında yuxarıda söylədiklərim yetərlidir, – deyə, Kanoatdan cavab istədim.

– Bununla mən demək istədim ki, Nizamının türklərlə və türk dili ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Türklərin vətəni Volqa çayından Kamçatkaya qədərdir. Ağ türklər sayılan hunlardan başqa, yerdə qalan bütün türklər monqoloid tip olmuşlar. Orta Asiya türklərin deyil, biz taciklərin dədə-baba torpağıdır. Yəni də təkrar edirəm: "Nizami özbəöz tacikdir, vəssəlam! Həqiqət budur!"

- Ancaq siz belə deyirsiniz, farslar da başqa cür.
- Nə deyir onlar?! – Kanoat qaşları çatılmış halda soruşdu.
- Onlar da deyir ki, Nizami farsdır, fars dilində yazmışdır.

İndi kimə inanaq.

– Sən bu farsları bir kənara qoy! Öncə bil onlar kimdir, sonra danış!

– Yaxşı, deyin biz də bilək, kimdir bu farslar?

– Biz taciklər farsların ulu əcdadlarıyıq. Uzaq keçmişdə onlar bizdən ayrılaraq, indiki İranın ərazisinə köçmüş və burada məskunlaşmışlar. Yeni məkanda isə onlar fars adı altında tarixə düşmüşlər. Taciklərdən ayrıldıqdan sonra farslar müəyyən dəyişikliyə məruz qaldıqları üçün biz burada onları “Xarab olmuş taciklər”, deyə adlandırırıq.

Yəni ki, saf tacik olmaqdan çıxmışlar. Bu gün isə farslar Nizami, Firdovsi, Rudəki, Cami, Xəyyam, Şirazi, Dəhləvi və sairə kimi dahiləri öz adlarına çıxaraq “Farsın böyükleri” deyə adlandırmış və bütün dünyaya da elə bu şəkildə təbliğ etmişlər. Əslində isə onlar tacikdirlər.

Sən heç bilirsənmi, tacik sözünün mənası nədir? Biz bu gün dünyada fars dilli xalqlar kimi tanınan, əslində isə fars yox, tacik dilli xalqların başının tacıyıq. Həm də təkcə fars dilli xalqların deyil. – Ümumiyyətlə insan nəslinin! Axı mən sözü-mün əvvəlində əbəs yerə demədim ki, Nuhun gəmisini Pamirin kəlləsində yerə oturub. Yəni insan nəsli də məhz buradan törəyib. Bəli, tacik sözü “tac” sözündən alınmışdır. Yəni ən yüksək, ən böyük, ən ali, ən qiymətli və nəhayət, ən qədim! Biz ali irq olaraq dünyada ən qədim tarixə və mədəniyyətə malik bir xalqıq. Tarixi araşdırsaq görərik ki, Yer üzərindəki bütün xalqlara elm, mədəniyyət məhz bizim ərazidən, biz taciklərdən sirayət etmişdir. Tarixən elm, mədəniyyət beşiyi olmuş Səmərqənd, Buxara kimi şəhərlərdə bir zamanlar əhalinin 80-90%-ni taciklər təşkil etdikləri halda, bu gün o yerlər özbəklər tərəfindən işğal edilmişdir. Bax, bu özbəklər var ha, torpaqlarımızı mənimsədikləri bəs deyil, hələ bir dahilərimizi də “işğal”

edib mənimsəmək fikrinə düşmüşlər. Onlar “Əlişir Nəvai özbək şairidir” deyirlər. Halbuki, düzünə qalsa Əlişir Nəvai tacik böyükleri sırasına qatılmalıdır. Nə olsun ki, o, baş əsəri olan “Xəmsə”-sini özbək dilində yazmışdır. Onun tacik dilində də gözəl şerləri var. Nəvainin özbək dilində yazması onun əslən özbək olmasına dəlalət etmir. Dahi şairin bu dilə müraciət etməsi könüllü deyil, məcburiyyətdən dolayı olmuşdur. Axı, Nəvai özbəklərin hakim olduğu bir dövrdə yaşayıb yazmış, həmçinin xan sarayında vəzir də işləmişdir.

– Tarixdən bildiyim qədər Əlişir Nəvainin yaşadığı əsrdə özbək hakimiyyəti, özbək dili ifadəsi deyil, türklərin hakimiyyəti, türk dili ifadəsi vardı. Nəvai də, əsərlərində oxuduğumuz kimi özünü soy baxımından türk adlandırmış, şah əsəri “Xəmsə”-sini öz ana dili olan türk dilində yazmış və bununla fəxr etmişdir. Bu münasibətlə o, “Xəmsə”-sində belə deyir:

İstər bircə olsun, istərsə min bir,
Bütün türk elləri yalnız mənimdir.
Xətadan başlamış Xorasanadək,
Ellər fərmanımda dövrən sürəcək.
Şiraz da Təbriz də mənim yerimdir,
Orda şöhrətlənən söz şəkərimdir.

Bundan başqa Mir Əlişir Nəvai “Həzrəti Şeyxi Nizami” deyə mədh etdiyi Nizami Gəncəvini böyük bir məhəbbətlə sevmiş, onu öz ustadı adlandıraraq yazmışdır:

Bu kəlamı gözəl, sözləri gövhər,
Şer meydanında göstərib hünər.
Xərabə dünyada Gəncə əhlinə,
Bəxş edib beş yeni dolu xəzinə...
Məna yox, hər sözü qənddi-şəkərdi,
Mürəkkəbi sanki müşk-ənbərdi.
Həyat çeşməsiydi mürəkkəb qabı,

Xıızr ondan almışdı həyat güləbi.
Şairlərin ən xoş kəlamıdır o,
“Xəmsə”ni yaradan Nizamidir o.
“Xəmsə” demək azdır adına onun,
Düz beş xəzinədir, sahibi Qarun.
Keçirsə “Xəmsə”ni hər kəs nəzərdən,
Min xəzinə tapar hər bir əsərdən.
Belə dürr yaradan böyük sənətkar,
Tacidar olmağa ixtiyarı var.

(“Yeddi Səyyarə”)

Bu meydanda sanma asandır durmaq,
Nizami ilə pəncə-pəncəyə vurmaq.
Nizamiyə pəncə uzatsa hər kəs,
Qırılar pəncəsi, murada yetməz.
Şir pəncəsi gərək şirlə edə cəng,
Bari şir olmasa qoy olsun pələng.

(“Fərhad və Şirin”)

– deyə bu şeir parçalarını söylədim və sonra da yuxarıda deyilməmiş məsələ ətrafında fikrimi belə tamamladım:

– Sizin Əlişir Nəvai haqqında “hakimiyyətin, mövcud rejimin tələbiylə, məcburiyyətdən dolayı başqa dildə yazmaq” iddianızı Nizami Gəncəviyə şamil etsəydiniz daha doğru və daha inandırıcı çıxardı. Çünki, onun taleyində bu həqiqətən də belə olmuşdur. Necə ki, şah Axsitanın “Leyli və Məcnun”u fars dilində yazmaq əmrinə qarşı dahi şair öz münasibətini aşağıdakı şəkildə bildirmişdi:

Qulluq halqasına düşdü qulağım,
Qan vurdu beynimə, əsdi dodağım.
Nə cürətim vardı ki, evdən qaçam,
Nə də gözüm vardı, xəzinə saçam.

Ömrüm viran oldu, solub saraldı,
Bu əmrin önündə cavabsız qaldım.

Ancaq Nizaminin Türk Dilində Divanının olduğunu söyləyən araşdırmaçılar da vardır. İnşəallah dahi şairin doğma türk dilində yazdığı şeirlər toplusu nə zamansa üzə çıxarılacaqdır. Son olaraq onu da diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri adibəlli “Xəmsə”sini fars dilində yazmasına baxmayaraq, məhz elə bu əsərində də özünün türk soylu olduğunu açıqca bizlərə göstərməkdədir.

Dağ kimi ucalmışdı bir zaman Türk Dövləti,
Sarmışdı məmləkəti ədaləti, şəfqəti...
Almaz Türklüyümü həbəş ölkəsi,
Olmuş xoş dovğadan məhrum cümləsi.

Bundan başqa sevimli xanımı Afaqın dünyadan getməsilə bağlı “Xosrov və Şirin”də Nizami açıqşakar yazmışdır:

O türkümlə getdisə bir gün çadırdan,
Saxla türkdədəmi Sən, ey Yaradan!

Burada dahi şair “Türkümlə” dedikdə xanımı Afaqı, “Türkdədəmi” (yəni, Türksöylümü) dedikdə isə oğlu Muhəmmədi bildirmişdir.

“Leyli və Məcnun”da isə yazıldığı kimi şah Axsitan Nizamiyə fars dilində yazmağı əmr edir:

Türk dili yaramaz şah nəslimizə,
Əskiklik gətirər türk dili bizə.

Burada şahın şairə fars dilində yazmasını əmr etməsiylə məsələ tam aydınlaşır: Yəni, farsa əmr etməzlər ki, fars dilində yaz, türk dilində yazma. Demək ki, Nizami türk olduğundan

şah ona fars dilində yazmağı əmr etmişdir.

Bu söylədiklərimi dinlədikdən sonra hansı ağız dahi şairin türk olduğunu inkar edə bilər! – dedim.

Tacikistan Yazıçılar Birliyi I katibinin üzünə sərt bir donuqluq çökdü. O, içərisində baş qaldırmış qəzəb səbəbiylə mənə qarşı nə isə söyləmək, bəlkə də üstümə bağırmaq istəyirdi. Ancaq gördüyüm kimi son anda özünü toparlayıb ələ almağı bacardı və siyasi bir yumşaqlıqla dilləndi:

– Əlişir, axı sən də taciksən. Nəhayət ki, bunu başa düşməli, bilməlisən. Bax, sən də biz taciklər kimi xarici görkəminə görə oxabənzər şəkildəsən. Tacikləri başqa millətlərdən fərqləndirən cismani özəllik məhz onların oxabənzərşəkili olmalarıdır. Bu gün türk dilində danışan azərilər əslində soy baxımından türk deyil, tacikdirlər. 11-ci əsrdə Orta Asiyadan gələn səlcuq türkləri Azərbaycanı işğal etdikdən sonra, sizi öz doğma tacik dilinizi dəyişməyə, türk dilində danışmağa məcbur etdilər. Siz soy olaraq taciksınız, diliniz də tacik dili olmuşdur, ancaq bu gün türk dilində danışırınsınız.

– Mənim sizə bir sualım var. Əgər qaneedici cavabla inandıra bilsəniz, o zaman mən sizinlə razılaşıcaq və istəyinizlə “tacik” olacağam. Yox, əgər lazımı cavab verə bilməsəniz, o zaman sizin iddialarınız doğru deyildir.

– Mən razıyam, buyurub istədiyiniz soruları verə bilərsiniz, – deyərək Kanoat nəhayət ki, məni yola gətirdiyini zənn edərək həvəslə bildirdi.

– Suala keçməzdən öncə bir az tarixə səyahət etmək istədim. Mən ixtisasca tarixçi deyiləm, mühəndisəm, ancaq buna baxmayaraq, tarix kitablarından oxumuşam, tarix elmindən xəbərim vardır. Nə qədər olmasa, ilk qəbul imtahanımı pedaqoji institutun tarix fakültəsinə daxil olmaq üçün vermişdim; tarixçi olmaq istəyirdim, lakin nəsisib olmadı. Buna baxmayaraq, mənim ən çox maraqlandığım və sərbəst olaraq məşğul olduğum, araşdırdığım elmlərdən biri də tarix elmidir. Tariximizi bilməsək məhv olarıq! Necə ki, bəzi xalqlar məhz bu üzdən

tarixin müəyyən səhifəsində yoxluğa məhkum qalmışlar. Tarix elminə olan münasibətim haqqında bu qədər. İndi isə bir neçə tarixi faktı diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm:

VII əsr ərəb tarixçisi İbn Hişamın yazdığına görə, İslam xəlifəsi Übeyddən Azərbaycan və türklər haqqında soruşduqda, o: **“Azərbaycan qədimdən türklərlə məskunlaşmış bir ölkədir”**, deyərək bildirmişdir.

IX-X əsrdə Orta Asiyada mövcud olmuş Samani dövlətinin vəziri Bələmin öz tarixi əsərində

“Azərbaycanın sərhədləri Həmədandan başlayıb, Əhər və Zəncanı əhatə etməklə Dərbəndə qədər gedib çatır. Bu arada olan bütün şəhərlər Azərbaycan şəhərləridir”, deyərək məlumat verir.

Azərbaycanı gəzmiş başqa ərəb tarixçisi və səyyahı İbn Əzrək 1070-ci ildə **“Gəncə Türklərin Böyük Başkəndidir”** - deyərək göstərmişdir.

Qaldırdığınız məsələyə gəldikdə isə, hər şeydən öncə aydınlıq üçün nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Qafqaz çox millətli bir ərazidir. Doqquz əsr bundan öncə, elə indi də burada onlarla irili-xırdalı xalqlar, millətlər, etnik qruplar yaşamış və yaşamaqda davam edirlər. Bu gün təkcə Dağıstanda otuzdan artıq yerli xalq yaşayır. Dağın bir tərəfində bir xalq, o biri tərəfində isə başqa xalq mövcuddur. Dilləri də başqa-başqa, bir-birlərinə bənzəmir. Qafqazda sayca ən böyük xalq isə Azərbaycan Türkləridir. Səlcuqlar gəlmədən öncə, elə indi də bu ərazilərdə türk soyu üstünlük təşkil etmiş və etməkdədir. Siz dediniz ki, guya səlcuq türklərinin işğalından sonra Qafqazda yaşayan taciklər zorla türkləşdirilmişlər. Sizin bu iddianıza gəlincə, birincisi, onu demək istəyirəm ki, Qafqazda heç bir zaman taciklər yaşamamışlar. Ümumiyyətlə tarixi qaynaqlarda taciklərin buralarda yaşamalarına dair heç bir bilgiyə rast gəlinmir. İkinci bir tərəfdən haqlı sual olunur: Necə ola bilər ki, sayca ən böyük xalq assimilyasiyaya, yəni bir xalqın öz dilini, mədəniyyətini, milli şüurunu itirməklə başqa bir xalqa qarış-

ması prosesinə məruz qaldı, ancaq onunla iç-içə və qonşuluqda yaşayan sayca çox kiçik xalqlar bu qanuna tabe olmadılar? Yəni, onların üzərindən “əriyərək yox olma” küləyi vaz keçdi. Axı assimilyasiya qanunua görə sayca böyük xalqın kiçik xalq içərisində deyil, əksinə, kiçik xalqın böyük xalq içərisində zaman-zaman əriyərək qarışması, yox olması mümkündür. Başqa bir tərəfdən də, hal-hazırda Azərbaycanda farsdilli xalqlardan talışlar, tatlar, kürdlər yaşamaqdadır. Göründüyü kimi onlar yox olmamış, öz dillərini də qoruyub saxlamışlar. Halbuki, adlarını çəkdiyim bu farsdilli xalqların azəri türkləri ilə müqayisədə sayları sox cüzidir. Bax, bunu siz necə izah edə bilərsiniz?!...

Son olaraq bir həqiqəti də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Sizin hər halda oğuz türklərinin dastanı olan “Kitabi-Dədə Qorqud”dan xəbəriniz vardır. Bu möhtəşəm abidənin ağız ədəbiyyatından yazılı ədəbiyata gətirilməsindən 1400 il keçir. Bunun təsdiqi olaraq Kitabın Müqəddimə hissəsində yazılmışdır:

“Rəsul Əleyhissəlam zamanına yaxın Bayat boyundan Qorqud Ata derlər bir ər qopdu. Oğuzun ol kişi tamam bilicisiydi. Nə dersə olardı, qayıbdən dürlü xəbər söylərdi. Haqtəalə onun könlünə ilham edərdi”.

Azərbaycan xalq ədəbiyyatının ən qədim yazılı abidəsi “Kitabi-Dədə Qorqud”da cərəyan edən olaylar coğrafi baxımdan Azərbaycan ərazisində baş vermişdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” araşdırmaçısı V. Bartold yazır ki, dastan Qafqaz mühitindən başqa bir yerdə yarana bilməzdi. VII əsrdə, yəni 1400 il bundan öncə Azərbaycan ərazisində, ümumən bütün Qafqazda bizim əcdadlarımız olan oğuzlar geniş yayılmış və hal-hazırda mövcud olan yer adları bunun ən aydın və dəyərli sübutudur. Bu münasibətlə Dəmir Qapı Dərbənd, Bərdə, Gəncə, Dərəşam, Əlincə, Qaradağ, Göyçə gölü, Qaraçuq və sairə kimi yer adlarını misal göstərmək olar ki, bunlar da tarixi Azərbaycan torpaqları ərazisindədir.

“Kitabi-Dədə Qorqud” Azərbaycan Türklərinin bədii

təfəkkürünün məhsulu olaraq, onların keçmişini, tarixini, mədəniyyətini, dilini, ədəbiyyatını, adət-ənənələrini özündə əks etdirməklə yanaşı, Azərbaycan ozanları tərəfindən yaradılmışdır. Alman alimi və səyyahı Adam Oleari Dərbəndin yerli xalqı olan azəri türklərindən Dədə Qorqud hekayələrini eşitdiyini, Qazan Xanın arvadı Burla Xatunun, eləcə də Dədə Qorqudun özünün burada qəbirlərinin olduğunu göstərmişdir. Böyük türk səyyahı və alimi Evliya Çələbi isə, “Səyahətnamə”sində Dərbənddə Dədə Qorqudun qəbri olduğunu və şirvanlıların bu qəbrə böyük ehtiram və etiqad bəslədiklərini qeyd etmişdir. Həmçinin “Dərbəndnamə”lərdə də Dədə Qorqud qəbrinin Dərbənddə olması göstərilir.

Oğuzların bir qolu olan Səlcuq Türkləri isə 11-ci əsrdə Qafqazdan keçərək, Kiçik Asiyanı fəth etməyə başlamışlar. Azərbaycanda onlar demək olar ki, heç bir müqavimətə rast gəlməmiş, əksinə, öz qan qardaşları olan bu günkü azəri türkləri tərəfindən sevgi və sayğı ilə qarşılanmış, diqqət, qayğı və dəstək görmüşlər. Beləliklə, aydın olur ki, hələ Səlcuq türkləri Qafqaza gəlməzdən 400 il öncə Dədə Qorqud Kitabının xəbər verdiyi kimi indiki Azərbaycan torpaqlarında taciklər deyil, azərbaycanlıların əcdadı olan oğuz türkləri yaşamışlar. Bəs, buna sizin sözlünüz nədir?!...

Ortalığa dərin bir sükut çökdü. Mumin Kanoat, ağbaş, bir də mən. Cavab çıxmadı. Mən heç onu gözləməirdim də. Bundan o yana söhbəti davam etdirməyin daha əhəmiyyəti yox idi. Çünki lazım olan hər şeyi demişdim. Elə Kanoatın özü də bundan sonra mənimlə çənə vurmağın heç bir fayda verməyəcəyini dərk etmişdi. Ayağa qalxıb, həmsöhbətlərimlə sağollaşdım və qalib görkəmində onları tərk etdim.

Tacikistan Yazıçılar Birliyinin binasını tərk etmək üzrə ikən mənimlə maraqlanan bir ədəbiyyatçı alimlə görüşməli oldum. Qısa tanışlıqdan sonra, nədənsə o, məni günorta yeməyinə dəvət etdi. “Nədənsə” ona görə ki, buraya qədər müraciət etdiyim heç bir təşkilatda mənə qarşı belə “qonaqsevərlik” təklif olunmamışdı. Başa düşmək olardı ki, tacik yazıçıları başda Kanoat olmaqla mənə “müftə yemək” qonaqlığı verməyəcəkdilər. Bəs, bu yedirilən yeməyin arxasında görəsən nə duracaqdı?

Ədəbiyyatçı alim məni yaxınlıqda, ağaclar altında yerləşən yeməkevinə gətirdi. Yenicə oturmuşduq ki, qonşu masada qızğın söhbət başladı. Bir neçə tacik Moskvadan gəlmiş rus tarixçinin başına toplaşmış, onu yedirib-ıçırmaqdan danışdırmağa başladılar. Elə ilk söhbətdən işin nə yerdə olduğunu, mənə nə “yeməyi bişirilib hazırlandığını” anladım. Rus tarixçi taciklərin yaltaq nəvazişləri əhatəsində araşdırma bədələrinə dalbadal başına qaldıraraq gillədir, şişlikdən tıxaya-tıxaya onu buraya sürükləmiş kolleqalarının xoşuna gələn, ürəklərindən olan və məqsədlərini ifadə edən “fətvalar” verirdi. Onlar qəsdən yüksək səslə danışdıqlarından, hər şey aydınca eşidilirdi. Moskvalı tarixçi yeyib-ıçırmaqdan kefi saz halda belə bəyan etdi:

– Bu Azərbaycanlılar var ha, onlar türk əsilli-zad deyillər! Bunlar əsil tacikdirlər, ancaq özlərindən xəbərləri yoxdur. Səlcuq türkləri Qafqazı işğal etdikdən sonra onları zorla türkləşdirmişlər. Səmərqənd, Buxara da tacik şəhərləridir. Özbəklərin, ümumiyyətlə türk dilli xalqların Orta Asiya ilə heç bir əlaqələri yoxdur. Onlar buraya gəlmədirlər. Orta Asiya taciklərin vətənidir!

Vurğulu-vurğulu deyilən bu sözlərdən sonra, qonşu masada toplaşanlardan biri çevrilib məni seyr etdi. O, bu deyilənlərə qarşı reaksiyamin nə olacağını görmək istəyirdi. Mən isə sakitdim və öz qabağıma baxırdım. Çünki, artıq sözümü Kanoata demişdim və şübhəsiz ki, qonşu masadakıların da bundan xəbərləri vardı. Mənim yeməkevinə dəvətim də öncədən

planlaşdırılmışdı, məqsəddi. Yəni ki, Kanoatın biz azəri türklərinin tarixinə, soykökünə və dilinə qarşı qaldırdığı əsassız iddiasını bir daha hansısa rusun dili ilə mənə eşitdirərək, bu məsələdə taciklərlə rusların görüşlərinin üst-üstə düşməsinə nümayiş etdirməkdə. Məni yeməyə dəvət etmiş ədəbiyyatçının üzünə baxdım. O, başını aşağı sallamışdı. Emosiyaya qapılmadan, əhvalımı da pozmadan qabağıma gətirilmiş yeməyi iştaha ilə yedim və sonra da oyunbazların qonşu masada hazırladıkları “yeməyə” arxa çevirərək, ikinci dəfə qalib sifətilə onları – tacik və rus saxtakarları tərk etdim.

Yeməkevində toplaşanların işi daldan atılan daşa bənzəyirdi ki, o da heç dabanıma da dəymədi. Necə deyərlər:

İt hürər, karvan keçər!

Düşənbədə fəaliyyət göstərdiyim müddətdə hər gün gecələmə yeri tapmaq mənim üçün əsil problemə çevrilirdi. Əlaqədə olduğum təşkilatlar bu məsələdə də mənə laqeyid münasibət bəsləyir, köməklik göstərmirdilər. Bu gün də belə oldu. Yenə də heç bir qonaqevində mənə yer verilmədi. Əlacsız qalıb, “Surxob – 156” qəsəbəsinə – xoş bir rastlaşma nədəniylə tanış olduğum tələbə dostlarımın kasıb “komalarına” üz tutdum. İlk görüşümdə tələbələr səyahətimi yüksək qiymətləndirmiş və məni öz yanlarında görməkdən məmnun qaldıqlarını söyləmişdilər. Bu dəfə də belə oldu. Tələbələr məni görüb çox sevindilər, o saat da işlərimlə bağlı sorğu-suala tutdular.

Axşam qışlaqdan tələbələrin yaşlı yerliləri gəldi. Onlar da bizimlə gecələyəcəkdilər. Söhbət əsnasında saqqallı yaşlılardan birisi gənclərə belə “dərs” verdi:

– Bu özbəklərin dili yoxdur! Onlar dili biz taciklərdən götürmüş, sonuna da “lık, lik” və sairə əlavə edərək özlərinə dil əmələ gətirmişlər.

Ağsaqqalların gənclərlə milliyətçi-şovnist ruhda etdikləri söhbətlər gecə yarısındanək davam etdi. Onlar Kanoat kimi

yüksək təhsil görmüş olmayıb, adi tacik kəndliləri idilər.

Əlbəttə, öz xalqını, tarixini, mədəniyyətini, dilini, dahi şəxsiyyətlərini sevmək və təbliğ etmək yaxşı özəllikdir. Biz insanları yaradan Rəbbimiz müqəddəs kitabımız olan Qurani Kərimdə buyurur ki:

Ey iman gətirənlər! Biz sizi bir kişi ilə bir qadından (Adəm və Həvvadan) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız (kimliyinizi biləsiniz) deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Allah yanında ən hörmətli olanınız isə Allahdan ən çox qorxanınız, pis əməllərdən ən çox çəkinəsinizdir. Həqiqətən Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır”.

(Əl-Hucurat, 15)

Ancaq bütün bunlarla yanaşı həddimizi də bilməliyik. Çünki: **“Allah həddini aşanları sevməz!”**

Sonuc olaraq onu da qeyd etmək istəyirəm ki, başqa səhərlərdən fərqli olaraq Tacikistanın başkəndi Düşənbə mənim sülh məramlı, xeyrxah niyyətli səyahətimə laqeyid yanaşdı, soyuq münasibət bəslədi. Bu da səbəbsiz deyildi. Səyahətimin qayəsində uyğun olaraq müraciət etdiyim təşkilatlar və şəxslər bir şeyi özlərinə sığışdırma bilmirdilər ki, Xəzər dənizini aşaraq yüzlərlə kilometr yolu qət edən bir Azərbaycanlı gənc Tacikistanda taciklərə Nizamidən danışır. Rəsmi və ictimai dairələr açıq şəkildə üzümə vurmasalar da, mənim Düşənbədə və ümumiyyətlə Tacikistanda olmağımdan heç də rahat deyildilər. Əvət, mən onlar üçün təhlükəli adam idim. Çünki:

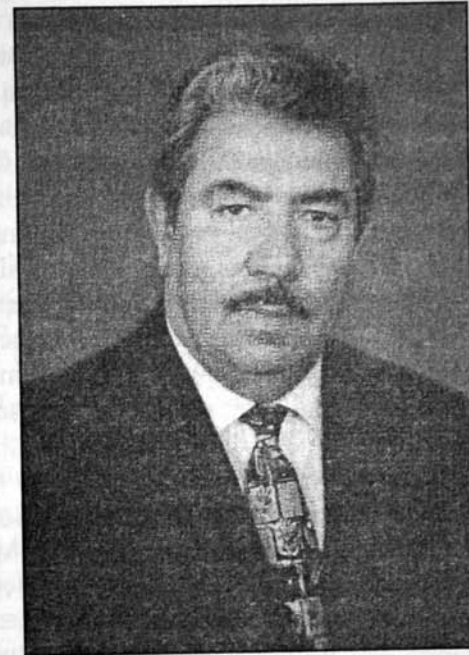
“NİZAMİ AZƏRBAYCAN ŞAİRİDİR!” deyirdim.

Bu gün 3 iyul 1990-cı il dünya müsəlmanlarının ən böyük bayramı olan Qurban Bayramının birinci günüdür. Bu gün hər yerdə İslam qardaşlığından, birlik və bəra-bərlikdən danışılır, mənalı-mənalı şüarlar səsləndirilir. Tacikistanda da o cümlələrdən. Ümid edək ki, belə də olacaqdır. İnşəallah!

Ya, Şeyx Nizaminin Ruhü!

“Nizami Nurlu Səyahət”, III cild, Tacikistan səfəri

BÖYÜK ALİM, İCTİMAİ-SİYASİ XADİM, XEYİRXAH VƏ MƏRHƏMƏTLİ İNSAN

Böyük Alim, ictimai-siyasi xadim, Akademik Məmmədtəği Cəfərovlə şəxsi tanışlığım 2003-cü ildə olmuşdur. Bu zamana qədərsə, təbii ki, onun elmi, ictimai, siyasi fəaliyyətindən xəbərim vardı və belə bir istedadlı şəxsiyyətin vətənimizdə olmasından bir insan kimi fəxr edirdim.

2003-cü ildə nəhayət ki, Nizami Nurlu Səyahətimin nəticəsi olaraq eyniadlı “Nizami Nurlu Səyahət” kitabımın I cildi (2003, 482 səhifə) nəşr olundu. Bu, mənim üçün həyatımda nail olduğum böyük uğurlardan biri idi. Səyahətnamə üslubunda yazılmış, Azərbaycan dilində isə bu ilk səyahət kitabım ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılandı.

Otağında oturub Nizami Nurlu Səyahətimin II cildi üzərində işləyirdim ki, telefon çaldı. Zəng edən məndən kitabımı hədiyyə istəyirdi. Mən onu evimə dəvət etdim və məmnuniyyətlə kitabımı bağışladım. Bu şəxs Məmmədağlı müəllimlə yaşıd idi və onunla bərabər təhsil almışdı. Söhbət əsnasında o, hörmətli Akademiklə görüşməyi məsləhət bildi. Birlikdə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında olduq. Möhtərəm Akademik Cənabları bizi hörmətlə qarşıladı. İlk öncə kitabımı hədiyyə etdim. Məmmədağlı müəllim həyatım və fəaliyyətimlə maraqlandı. Ümumi şəkildə məlumat verdim. Uzun illərdən bəri işsiz qaldığımı eşidərkən təsirləndi və mənə AKTA muzeyində təşkil olunmuş Nizami Gəncəvi bölməsinə rəhbərlik etməyi təklif etdi. Minnətdarlığımı bildirib, qəbul etdim. Beləliklə, bir il bu təşkilatda çalışdım. Bu, Gəncə şəhərində Vətənim və Millətim qarşısında göstərdiyim xidmətlər müqabilində mənə edilmiş ikinci xeyirxahlıq idi. Və mən bunu heç bir zaman unutmadım və inşaallah unutmayacaq, sözlərimdə, yazılarımda ifadə edəcəyəm.

AKTA-da işlədiyim müddətdə “Nizami Nurlu Səyahət”-in II cildi də (2006, 768 səhifə) nəşr olundu. Məmmədağlı müəllimə bu kitabımı da hədiyyə edərkən çox sevindi və onu yüksək qiymətləndirdi.

Nəşr olunmuş hər iki kitabımı Türkiyə universitetlərinə apararkən hər iki dəfədə Məmmədağlı müəllim AKTA ilə qarşılaşmış ali məktəb olan Qars Qafqaz Universitetinə haqqımda ünvanladığı xüsusi məktubunu verdi. Gəncə hava limanına mənə sayğı göstərmələri üçün zəng vurdu. Onun vasitəsilə Naxçıvan Dövlət Universitetinin Rektoru, Akademik, Millət Vəkili hörmətli İsa Həbibbəyli ilə tanış oldum. Naxçıvandakı işlərimdə İsa müəllim hər zaman mənə dəstək oldu, köməklik göstərdi. Allah onlardan razı olsun!

Böyük Alim, ictimai-siyasi xadim, Möhtərəm Akademik Məmmədağlı Cəfərov Cənabları yaddaşımda hər zaman xeyirxah və mərhəmətli İnsan kimi qalacaqdır!

Akademik Məmmədağlı İbrahim oğlu Cəfərov 1936-cı il iyulun 15-də Qərbi Azərbaycanın İrəvan mahalı, Amasiya elinin Oxçuoğlu kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Körpə yaşlarından anasını itirən M.Cəfərov uşaqlıq və yeniyetməlik çağlarında həyatın sərt və amansız sınaqları ilə üzləşmişdir. Ailəsi, qohum-əqrəbası və başqa soydaşları ilə birlikdə o, erməni faşistlərinin soyqırım siyasətinə məruz qalmışdır.

M. Cəfərov 1950-ci ildə kənd natamam orta məktəbini, 1954-cü ildə İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu, 1959-cu ildə Azərbaycan kənd Təsərrüfatı İnstitutunun aqronomluq fakültəsini bitirmişdir. 1957-59-cu illərdə AKTİ Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin Sədri işləmiş, 1959-60-cü illərdə AKTİ Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı Kafedrasının assistenti, Respublika Kənd Təsərrüfatı və Tədarükü İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin üzvü, 1961-63-cü illərdə AKTİ-nin Aqrokimya və Torpaqşünaslıq Kafedrasının aspirantı, 1963-65-ci illərdə AKTİ-nin Aqrokimya Kafedrasının assistenti olmuşdur. 1964-cü ildə “Azərbaycanın əsas torpaq tiplərində fosforun birləşmələri” mövzusunda namizədlik Dissertasiyasını müdafiə etmiş və Kənd Təsərrüfatı Elmləri Namizədi elmi dərəcəsi almışdır. 1966-73-cü illərdə AKTİ-nin Aqrokimya kafedrasının dosenti olmuşdur. 1973-cü ildə Belorusiya Elmi-Tədqiqat Əkinçilik İnstitutunda “Azərbaycan torpaqlarında və əkinçilikdə fosfatlar problemi” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1973-83-cü illərdə Torpaqşünaslıq və Kənd Təsərrüfatı Meliorasiya Kafedrasının müdiri olaraq çalışmış, 1975-ci ildə SSRİ AAK tərəfindən ona professor elmi adı verilmişdir. 1979-80-ci illərdə AKTİ Həmkarlar İttifaqı Yerli Komitəsinin Sədri olmuşdur.

1980-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı və 1981-ci ildə Şərəf Nişanı Ordeni ilə təltif edilmişdir. 1983-89-cu illərdə AKTİ-nin Rektoru vəzifəsində çalışmışdır. 1986-cı ildə SSRİ-nin Maarif Əlaçısı, 1988-ci ildə isə SSRİ Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri sərəgisinin gümüş medalı ilə təltif edilmişdir. 1989-cu ildə Azərbaycan EA müxbir üzvü

seçilmiş, 1989-92-ci illərdə AKTA Torpaqşünaslıq Kafedrasının Professoru olmuşdur. 1991-ci ildə Aqrokimyəçi və Aqroekoloq Alimlərin Beynəlxalq Assosiasiyasının Rəyasət Heyətinin üzvü, 1992-ci ildə isə Azərbaycan Respublikası Təhsil nazirliyinin Tədris Müəssisələrini qeydiyyatı alan Ekspert Komissiyasının üzvü, Azərbaycan Ziyalılar Cəmiyyəti İdarə Heyətinin Sədri, Yeni Azərbaycan partiyası Siyasi Şurasının üzvü, YAP Gəncə Şəhər Təşkilatının Sədri, 1992-ci ildə AKTA Torpaqşünaslıq Kafedrasının Müdiri, 1994-cü ildə Azərbaycan EA Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutunda Doktorluq Dissertasiyasının müdafiəsi üzrə İxtisaslaşmış Elmi Şuranın həmsədri olmuşdur.

1995-ci ildə AKTA-nın Rektoru təyin olunmuşdur. 1996-cı ildə Beynəlxalq Enerji-İnformasiya Elmlər Akademiyasının Həqiqi Üzvü, 1997-ci ildə Beynəlxalq İnformatika Akademiyasının Həqiqi Üzvü seçilmişdir. 1997-2004-cü illərdə Azərbaycan Ziyalılar Cəmiyyətinin Sədri olmuşdur. 2000-ci ildə Beynəlxalq Aqrar Təhsil Akademiyasının Həqiqi Üzvü, 2001-ci ildə isə Aqrar elminin sənayeyə və kənd təsərrüfatına tətbiqinə dair tövsiyələri Parisdə beynəlxalq müsabiqədə Qızıl Medala layiq görülmüşdür. 2002-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının üzvü seçilmişdir.

2007-ci il iyunun 17-də Gəncə şəhərində vəfat etmişdir. Allah rəhmət eyləsin!

Əsil Alim və Dövlət Adamı, Xeyirxah və Mərhəmətli İnsan, Akademik Məmmədtağı Cəfərov Cənabları son və əbədi dünyaya yol aldısı da, Onun işıqlı düşüncələri və əməlləri bu dünyada yaşayacaq və insanların daha yaxşı və firavan yaşamaları üçün şərait yaradacaqdır.

Düşünən, Duyan İnsanlar Onun əziz və şərəfli xatirəsini unutmayacaq, yaddaşlarında, ürəklərində saxlayacaqlar.

(Növbəti səhifədə Akademik M.Cəfərovun "Nizami poemalarında təbiətşünaslığın aktual problemləri" məqaləsini təqdim edirəm)

Əlişir Gəncəvi

NİZAMİ POEMALARINDA TƏBİƏTŞÜNASLIĞIN AKTUAL PROBLEMLƏRİ

Möhtərəm Akademik Məmmədtağı Müəllim İrəvan mahalında doğulub boya-başa çatmasına baxmayaraq, Azərbaycanımızın hər bir guşəsi Onun üçün əziz və doğma idi. O, həyat və fəaliyyətinin bağlandığı Gəncə şəhərini və bu qədim yurdun yetirdiyi dahi Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərini dərin bir məhəbbətlə seviridi.

Aşağıda Möhtərəm Akademikin Möhtərəm Şeyx Nizami Gəncəvi yaradıcılığı ilə bağlı məqaləsini sizlərə təqdim edirik.

Planetimizin klassik alimləri cərgəsində parlaq ulduz kimi şölə saçan dahi Nizami Gəncəvi hələ XII əsrin ortalarında öz dərin zəkası ilə təbiətşünaslığın bəzi problemlərini müasir səviyyədə dərk edərək böyük məharətlə xalqına çatdırmışdır. Fitri istedadı, ensiklopedik biliyə və güclü elmi idraka malik olan Nizami Gəncəvi yaşadığı cəmiyyətin siyasi və iqtisadi qüdrətini elmlərə arxalanmaqla aydın şəkildə görürdü. O, "Yeddi Gözəl" poemasında yazmışdı:

İnsana arxadır onun kamalı,
Ağıldır hər kəsin dövləti, malı.
Kim ki, yetişmədi ağıldan bara,
Oxşar insan sifət əjdahalara.

N. Gəncəvi bu misralarda insan barının ağıl olduğunu xatırladır. Təbiətdə isə ağacın barı meyvədir. Şair bu şeir parçasında ağılın bəşəriyyət üçün ən böyük nemət olduğunu göstərməyə çalışmışdır. Göründüyü kimi dahi Nizami insanı kamilləşdirən ağıl və zəkaya verdiyi qiymət müasirliyini bu

gün də saxlamışdır. Xüsusilə belə keyfiyyətləri yüksək vəzifələrdə çalışan kadrlarda axtarmaq lazımdır. O keyfiyyətlər olmadıqda rəhbər işdə çalışan şəxs insanlığa və elmə öz nadan münasibətini dərhal bildirir və özü də həyat səhnəsində tez ifşa olunur. Ulu Alimimiz öz əsərlərində dünyanın dərk olunmasında insan idrakına yüksək qiymət verməklə, təbiətşünaslığın sirli problemlərini kəşf etmək üçün özünün “Yeddi Gözəl” poemasında yazmışdı:

Sən çalış yaxşıca öyrən dünyanı,
Bəşəri, bitkini, daşı, heyvanı.

Deməli, Nizami Gəncəvinin dahiliyi ondadır ki, O, elmi müşahidələri abstrakt təfəkkürdə yox, təbiətin özündə canlı müşahidələr yolu ilə dərk etməyin konsepsiyasında görmüşdür. Təbiətşünaslıqla məşğul olan alimlər yaxşı bilirlər ki, bitkilərin günəşə, suya, qida məhluluna tərəf meyilləri mövcuddur (buna tropizm meyli deyilir). Təəccüblüdür ki, hələ cəhalət dövründə, təbiət elmləri inkişaf etməyən bir zamanda Nizami biologiyanın ən müasir problemi olan heliotropizm haqda ölməz təlimini yaratmışdır. O, yuxarıda göstərilən poemasında yazır:

Günəş hər tərəfə dolandırsa baş,
Ona üz döndərər gül yavaş-yavaş.

Şair bu misralarda göstərir ki, insan istiliyi sevdiyi kimi, gül də günəşi-istiliyi sevir. Nizaminin poemalarını mütaliə etdikcə, təəssüflənirsən ki, təbiətşünaslığın müasir nailiyyətlərinin banilərini öz xalqımızın dahiləri arasında axtarmamışıq. Bütün nailiyyətləri XVIII əsrin sonu və XIX əsrin əvvəllərində Darvində, Dokuçayevdə, Vilyamsda, Miçurində, Vavilovda, Pavlovda və başqa alimlər arasında axtarmışıq. Bu alimlərin klassik tədqiqatçı olmasını heç kim şübhə altına ala bilməz,

lakin onların kəşf etdiyi elmi mülahizələrin çoxunu, altı, yeddi əsr əvvəl xalqımızın dahi alimlərinin əsərlərində, poema və dastanlarında görmək və təbliğ etmək lazımdır. Nizaminin “Yeddi Gözəl” poemasına müraciət edək:

Əzəldən sevdiyim əməkdir, işdir,
Hər ağac bir bağdan gətirilmişdir.

Müfəssəl deyilmiş bu kəlamda, müasir, calağ, hibridləşmə, iqlimə uyğunlaşma və sairə elmi-praktiki təlim öz əksini tapmışdır. “Xosrov və Şirin” poemasında göstərilir:

Ağacın çatlamasa hər bir budağı,
Heç bir bahar görməz dünyanın bağı.
Cütcü saf tum atsa torpağa əgər,
Torpaqdan da əlbət saf tum göyərər.

Belə elmi poetik konsepsiyada Nizami biologiyanın hüceyrə səviyyəsində inkişafını, ona təsir göstərən həyat amillərinin əhəmiyyətini, toxumçuluğun mahiyyətini, yüksək aqrotexnikanın rolunu elmi əsaslarla klassik səviyyədə müşahidə etmişdir. Aqrar mütəxəssislərə məlumdur ki, kənd təsərrüfatı bitkilərinin becərilməsinə və yüksək ekoloji təmiz məhsul götürülməsinə şəran torpaqlar əkinçilikdə maneçilik törədir. Müasir əkinçilikdə şəran torpaqların meliorasiya tədbirlərini həyata keçirmədən və eləcə də təkrar şəranlaşmanın qarşısını kompleks aqrotexniki üsullarla almadan, məhsuldarlığa nail olmaq mümkün deyil. Bu baxımdan Nizami “Yeddi Gözəl”də yazır:

Hər kim toxum əksə şəranlıq çölə,
Bircə peşmançılıq gətirər ələ.
O kəsə deyərəm daim bəxtiyar,
Səpdiyi toxumdan görsün elə bar.

Respublikamızın sosial-iqtisadi inkişaf mərhələləri, tarixi salnaməsinə nəzər yetirsək, aydın olur ki, qazanılmış az-çox nailiyyətlərdə alimlərimizin və mütəxəssislərimizin şəxsi rolu az olmayıb. Lakin bütün beşilliklərdə müvəffəqiyyətlər "Nailiyyətlərimizin ilhamçısı və təşkilatçısı olan partiya və onun rəhbərlərinin fitri istedadı" ilə əlaqələndirilmiş, uğursuzluqlar isə alimlərin və mütəxəssislərin bacarıqsızlığı ilə izah olunmuşdur. Bu məsələyə Şeyx Nizami "İqbalnamə" poemasında belə qiymət verir:

Qüvvət elmdədir, başqa cür heç kəs,
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz!
Hər uca rütbədən biliniz, fəqət,
Alimin rütbəsi ucadır, əlbətt.

N. Gəncəvi alimə hələ o dövrdə belə bir qiymət vermişdir. Əfsuslar olsun ki, bu gün alimlərə, onların əməli fəaliyyətlərinə yerli və mərkəzi rəhbərlər lazımı qiymət verməkdən uzaqdırlar. Elmə yalnız elmi və kamil adamlar qayğı göstərək onun inkişafına təkan verə bilərik. Yarımçıq elmi təfəkkürə malik olan adamlara dolğun cavabı "Leyli və Məcnun" poemasında Dahi Şair belə ifadə edir:

Kamil bir palançı olsa da insan,
Yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan.

"İqbalnamə"də isə:

Bağlı bir qapıya açar axtarsan,
Ancaq alimlərdə axtar, taparsan.
Göndər qanacaqlı yanına qanan,
Alimin yanına alim hər zaman.

Müasir əkinçilikdə məhsulun rəhni toxumun seçilməsi,

saxlanması və onun irsi xüsusiyyətlərindəndir. Bu gün toxumçuluq təsərrüfatlarının yaradılması, sağlam yüksək kondisiyalı, fərdi və seleksiya üsulu ilə seçilmiş toxum materialının əldə edilməsi üçün vacibdir. Bu məsələyə Nizami "Sirlər Xəzinəsi" poemasında belə münasibət bəsləyir:

Əkinçi də toxumu əziz tutar, bəsləyər,
Gələcəkdə götürüsün deyə, ondan bol bəhər.

Müasir biokimya, fiziologiya və aqrokimya elmləri bir tərəfli azotlu birləşmələrlə meyvə və bostan bitkilərinin qidalanmasını və müxtəlif boy maddələrinin təsiri altıda kütləvi böyümüş kal meyvələrin istifadəsinin əleyhinədir. Lakin bu anormal vəziyyəti Böyük Nizami "Xosrov və Şirin" poemasında çoxdan göstərmişdir:

Meyvə kal olduqda böyüyər, artar,
Yetişən zamanda yerə düşər bar.

Yaxud, şair həmin poemada bağlarda bu gün aparılan "yaşıl budama", "cavanlaşdırma" və quru budaqların kəsilməsi kimi aqrobioloji tədbirlərin mahiyyətini belə izah edir:

Cavan ağac hər bağın gözəlidir, gözəli,
Qocaldımı, sındırar onu bağbanın əli.

Müasir aqrar elminin qarşısında duran problemlərdən biri də, aqroekologiyanın mövsümlər üzrə dəyişməsinin flora və faunaya təsiri mexanizminin öyrənilməsidir. Bu təbii qanunauyğunluğu müşahidə edən dahi Nizami elmi-poetik şəkildə belə təsvir etmişdir:

Bağ, bağça gözəldir, şəndir gülüstan,
Sərv ilə lalər güldüyü zaman.

Öylə ki, bağlara boz xəzan girər,
Bülbül öz yerini qarğaya verər.

İrsi xüsusiyyətlərin nəsələ keçməsinə müasir molekulyar gen nəzəriyyəsinə səkkiz əsr bundan əvvəl müşahidə edən Nizami Gəncəvi "Xosrov və Şirin" poemasında belə təsvir edir:

Sən yaxşısan, o da pis olmayacaq,
Öz tumuna bənzər göyərən budaq.
Əvvəl əyri bitən bir cavan budaq,
Zənn etmə qocalsa, düzgün olacaq.
Hər anadan olan övladını mægər,
Hər gül meyvə verməz, hər qamış şəkər.

Məlum olduğu kimi on ildən artıqdır ki, başqa elm sahələri kimi aqrobiologiya elminin inkişafına da inzibati-amirlik idarə etmə üsulu ağır zərbə vurub. Nəticədə torpaq münbitliyi, su rejimi, aqroekoloji və bu kimi şəraitlər nəzərə alınmadan bitkilərin becərilməsi aqrar-sənaye kompleksinin bu günkü böhran vəziyyəti ilə nəticələnmişdir. Bu məsələnin şərhini "Yeddi Gözəl" poemasında Dahi Şair belə təsvir edir:

Ağac əkilməli münbit bir yerə,
Ta behişt barı tək meyvələr verə.

"Leyli və Məcnun" poemasında:

Bir əkin yerini vursa quraqlıq,
Yağışın mənası qalarmı artıq?

"İsgəndərnamə" poemasında:

Əgər bir damcı su yoxsa quyuda,
İp uzun, ya qısa olsa nə fayda.

Şiddətli küləklər qopduğu zaman,
Düşər yarpağımız bir-bir ağacdən.

Dahi Nizami təbii amillər nəzərə alınmadan yüksək məhsul götürülməsinin qeyri-mümkünlüyünü əsrlərin dərinliyindən xəbər verdiyi halda biz onlara biganə olmuşuq. Alim və mütəxəssislərə yuxarıdan Miçurin təlimi diktə olunaraq "Təbiətdən mərhəmət gözləmək olmaz" şüarı tövsiyə olunmuşdur. Bu isə təbii iqtisadi zonaların güclü antropogen təsirlərə məruz qalmasına və təbiətin inkişaf qanunauyğunluğunun kobud şəkildə pozulmasına səbəb olmuşdur. Son vaxtlar antikübrə əhvalruhiyyəsi geniş yayılmışdır. Guya torpaqların zəhərlənməsi və məhsulun tərkibində nitrid və nitradların toplanması kübrənin bilavasitə təsiri nəticəsində baş verir. Lakin bilmək lazımdır ki, torpağın tərkibində olan ehtiyat qida maddələrinin miqdarı nəzərə alınmaqla, çatmayan hissəsi dəqiq norma ilə verildikdə mütləq bitkilərin məhsulu yüksəlir və onun keyfiyyəti xeyli yaxşılaşır. Torpağa normadan artıq verilən bütün xeyirli birləşmələr də bitkiyə ziyan verə bilər. Bu məsələnin elmi əsasını "Xosrov və Şirin" poemasında Nizami Gəncəvi belə təsvir edir:

Duzla ağarsa da xörəyin üzü,
Qaydasında gərək tökəsən duzu.

Yaxud, "Leyli və Məcnun" poemasında yazır:

Bir inci saflığı varsa da suda,
Artıq içiləndə dərd verir o da.
Halva çox şirindir, şəkər kimidir,
Kəkliyi azmışa zəhər kimidir.

Bitkilərin qidalanmasına dair müasir tədqiqatlar torpaq məhlulunda anion və kationlar nisbətinin dəyişməsindən fizioloji antogenizmin mövcudluğunu sübut etmişdir. İnsan və

bitkilərin qidalanma prosesinin fizioloji mexanizmi haqda da elmi təlimə yenə Nizaminin "İqbalnamə"sində rast gəlirik:

Sirkədən xoşlansan süddən et həzər,
Sirkəylə süd içmək azar törədir.

Ümumiyyətlə Nizami əsərlərində hər hansı elmi kəşfə nail olmaq üçün xüsusilə də bioloji aləmin sirlərinin öyrənilməsində şair səbirli və təmkinli olmağa başlıca meyar kimi məsləhət görür. O, "Xosrov və Şirin" poemasında yazır:

Ağıllı adamlar səbirsiz olmaz,
Keçi yüyürməklə heç ətə dolmaz.

Orta Asiya respublikalarında və Azərbaycanda böyük sahələrə malik olan şoran torpaqların müasir təsnifatında "nəmli şoran" və "qara şoran" növləri öyrənilmişdir. Belə ki, nəmli şoranlar qədim səyyahlarda və müasir tədqiqatçılarda belə bir təsəvvür yaratmışdır ki, guya onların suyu duzsuz ola bilər. Lakin, dahi Nizaminin yuxarıda göstərilən poemasında həmin məsələ daha dəqiq göstərilmişdir:

Sulu görünərək nə qədər şoran,
Su axtaranları qırmış susuzdan.

Dahi Nizami insan şəxsiyyəti, onun mənəvi paklığı, obyektivliyi, yenilməzliyi və sairə keyfiyyətlərini təbiətin özü ilə, onun maddi varlığı ilə müqayisə edən şairdir. O, bu məsələyə "Sirlər Xəzinəsi"ndə belə qiymət verir:

Gül əyri olduğundan tikanı qucaqladı,
Qamış öz düzlüyündən qazandı şəkər adı.
Bir qəlpə torpaq ol ki, onda vəfa var gerçək,
İnsaf palçıqından ol, ondadır bitki, çiçək.

Biologiya sahəsində çalışan alim və mütəxəssislər parklarda, yolların kənarında və şəhərlərin yaşıllaşdırılmasında dekorativ məqsədlər üçün meyvəsiz ağac və kolların əkilməsinin əleyhinədirlər. Bu məsələyə "Xosrov və Şirin" poemasında Dahi Şair belə yanaşır:

Mənimçün üstündə gül olan tikan,
Yaxşıdır meyvəsiz sərv ağacından.

Ekelogiyanın yaxşılaşdırılmasında yaşıllaşdırmaya böyük qiymət verən Nizami, ağac və bitki örtüyünə təbiətin müqəddəs neməti kimi baxmışdır. Hətta onu kəsən adamın taxt-tac sahibi olsa da, mütləq cəzaya çatmasını "İqbalnamə"də belə göstərir:

Böyk bir ağaca mişar çəkmə sən,
Zəhhak bunun üçün düşdü təxtindən.

Nizami Gəncəvi amalı olan gözütöxlük, insanın nəyi varsa ona qane olması, gərgin zəhmət və alın təri ilə dolanması və sairə ümumbəşəri keyfiyyətləri öz poemalarında təbliğ və təsvir etmişdir. O, "Xosrov və Şirin" poemasında yazır:

Çörəyin, suyun var, qane ol, otur,
Ən azad bir ölkə inan ki, odur.

Yaxud, "Şərəfnamə"də yazır:

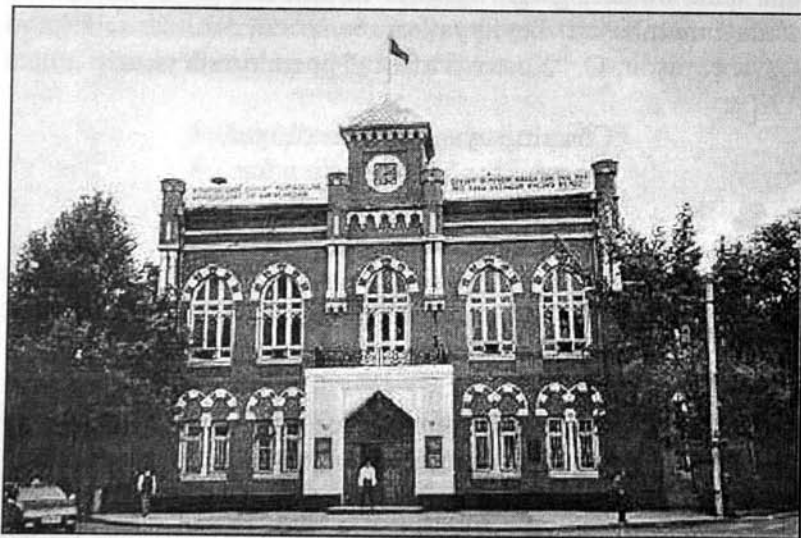
Olma şahlar kimi yemək düşkünü,
Qorx, səni yaxalar fəlakət günü.

Yuxarıda dahi Nizaminin poemalarının təhlilindən aydın olur ki, o, bir çox elmi-problematik məsələləri əsrin dərinliklərindən müasir dövrümüzdə çatdırmışdır. Onun ölməz irsini xalqımız daim yüksək qiymətləndirir. Azərbaycan Milli Elmlər

Akademiyası, Ali Məktəb kollektivləri və bütövlükdə Azərbaycan xalqı Nizaminin yaratdığı tükənməz xəzinəyə müntəzəm müraciət edir, ondan bəhrələnir. Nizami irsinin öyrənilməsi daim diqqət mərkəzində olmalı, əsərləri dönə-dönə çap olunmalı, ölkəmizdə və dünyanın müxtəlif guşələrində muzeylər yaradılmalıdır.

Belə bir nadir muzey AKTA-da yaradılmışdır, lakin cahil və nadan, təsadüfi bir "rəhbər" onu ləğv etmişdir. Budur, bizim ziyalılarımızın milli qürur, vətəndaşlıq borcu! Bu gün dahi Nizaminin 860 illik yubileyi ərəfəsində, onun xalqımıza çatdırdığı incilərə müqəddəs hisslərə yanaşaraq şairə olan borcumuzu nümayiş etdirməli, onun dəyərli, zəngin ədəbi irsini gələcək nəsillərə ərməğan etməliyik.

MƏMMƏDTAĞI CƏFƏROV, akademik
(Nizami Gəncəvinin 860 illiyi münasibətilə, 2001)

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ HƏZRƏTLƏRİNİ ANMA GÜNÜ - I I Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbir

22 avqust 2008-ci il saat 11:00-da, Cümə günü Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq qədim Gəncə şəhərində gözəl və nadir bir hadisə yaşandı. Dahi alim və şair Nizami Gəncəvinin anadan olduğu gündə "Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini Anma Günü" - I Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbir keçirildi. Tədbirin təşəbbüsçüsü və təşkilatçısı səyyah-yazıçı Əlişir Azərinin rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyəti və "Nurlu Səyahət" qəzeti redaksiyasıdır.

Bu gözəl tədbirin Avqustun 22-də keçirilməsi təsadüfi olmayıb, qanunauyğunluqdur, elmə uyğunluqdur, gerçəkliyə uyğunluqdur. Məhz bu gündə İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi Həzrətləri qədim türk şəhəri Gəncədə ziyalı ailəsində anadan olmuş, bu gündə də – 22 avqust 1989-cu ildə Şeyx Nizami nəvəsi Əlişir Azəri türksöylü Ulu Babasının 850-ci doğum-ildönümünə həsr etdiyi, dünyada tayı-bərabəri və bənzəri olmayan Nurlu Səyahətinə başlamışdır.

İndi isə 22 avqust 2008-ci ildə yeni bir ənənənin – "Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini Anma Günü"nin qeyd olunmasının başlanğıcı qoyuldu.

İlk tədbirə əsasən Nizamisevərlər – elm, mədəniyyət, incəsənət xadimləri, şair və yazıçılar, jurnalistlər, ümumən yaradıcı insanlar, qələm sahibləri dəvət olunmuşdular.

I Anma Günü Tədbiri dahi şairimizin adını daşıyan kitabxanada – Nizami Gəncəvi Kitabxanasında keçirildi. 30 nəfər Nizamisevərin qatıldığı tədbiri səyyah-yazıçı Əlişir Azəri açaraq belə dedi: **"Bismilləhir Rahmənilə Rahim!"**

Hörmətli Dostlar! Bu gün bizim hamımız buraya bir varlığın işığına – türk soylu ulu əcdadımız, Azərbaycan Türklərinin və eləcə də bütün Türk Dünyasının iftixarı, Allah Dostu və

Mürşidi Kamil, Könüllər Sultanı və Şairlər Piri, Dünya Ədəbiyyatının Günəşi, Dahi Alim və Mütəfəkkir, qədim və məşhur Gəncə şəhərinin Qeyrətli Sakini, Möhtərəm Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu) Həzrətlərinin işığına – Nur Nizaminin Nuruna toplaşmışıq.

Şeyx Nizami Babamız İslam dininə məxsus olmuşdur. O, yüksək İlahiyyət təhsili görmüşdü, Hafız idi – Qurani Kərimi əzbərdən bilirdi. Təfsir, Hədis, Fıqh elmləri üzrə yüksək zirvələri fəth etmişdi. Bu gün burada oturan bizlər də İslam dininə məxsusuq. Əlhəmdülilləh! Dinimizin qanunları baxımından dünyadan köçmüş bir insan üçün ən yaxşı xatirə onun ruhuna Quran oxumaqdır. Gəlin hamımız birlikdə böyük savab işləyib, Şeyx Nizami babamızın ruhu üçün Fatihə surəsini oxuyaq.
Əl-Fatihə: **Bismiləhir Rahmənil Rahim!**

Əlhəmdü lilləhi Rabbil Aləmin. Ər-Rahmənil Rahim, Məliki yevmiddin, İyyəkə nəabudu və iyyəkə nəstəin, İhdinəs sıradal müstəqim, Sıradal ləzinə ənəmtə aleyhim, Ğayril məğdubi aleyhim vələddallin. Amin!

Hörmətli Dostlar! Biz sizinlə indi elə bir zamanda yaşayırıq ki, camaatın başı dünyaya qarışdığından ən ülvi insani duyğu olan sevgi və məhəbbəti unutmuşlar. Hətta, çoxları sevgi nə

olan şeydir, haqqı ilə anlamamaqdadırlar. Bilmirlər ki, sevmək demək özünü tamamilə sevdinin yolunda əritmək, bu yolda hər cürə cəfalara dözmək deməkdir. Əks halda bu sevgi zamanın müəyyən anında sönər gedər, heç izi-tozu da qalmaz. Belə bir sevgi nəfsani sevgidir. Keçicidir, müvəqqətidir, sönəndir, öləndir. Həqiqi sevgi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Əbədi olan həqiqi sevgi isə Allah üçün olan sevgidir. Allah sevgisi içəri-sində baş verən bir sevgidir. Bunu isə ancaq və ancaq yaşayanlar bilər! Yaşamayanların, özlərini dünyaya qurban verənlərin bundan nə xəbəri!

Buna görə də mən hər şeydən əvvəl sizə, türk əsilli ulu əcdadımız Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin həqiqi məhəbbət haqqındakı bizlərə olan nəsihətini xatırlatmaq istəyirəm.

Məhəbbət odur ki, odu sönməsin
İnsan yaşadıqca üzü dönməsin.
Həqiqi məhəbbət o məhəbbətdir,
İlki də, sonu da əbədiyyətdir.

Dahi şairimizin doqquz əsr öncə yazmış olduğu bu mükəmməl şeir parçasını misra-misra qısaca olaraq belə şərh edərdim:

Məhəbbət odur ki, odu sönməsin. –

Bu birinci misra onu deyir ki, məhəbbət yanar bir oddur və həmişə də yanar olaraq qalmalıdır. Hərəkətsiz, enerjisiz, dinamikasız və nəhayət fəaliyyətsiz bir məhəbbət anlayışı yoxdur! Soyuqluqdan məhəbbət doğa bilməz! Əgər məhəbbət varsa, demək o özünü əməli həyatda bu və ya başqa şəkildə göstərməlidir.

İnsan yaşadıqca üzü dönməsin. -

İkinci misra ondan xəbər verir ki, əgər insanda kimə isə, nəyə isə məhəbbət varsa, o səmimi olmalıdır, saf olmalıdır, təmən-

nasız olmalıdır. Yalnız bu halda o dünya həyatının çətinlikləri qarşısında tab gətirə, üzü dönməyə bilər.

Həqiqi məhəbbət o məhəbbətdir,
İlki də sonu da əbədiyyətdir.-

Nəhayət, üçüncü və dördüncü misralar birdəfəlik olaraq ən ali insani duyğu olan məhəbbətin nə olduğunu açıq şəkildə qarşımıza qoyur. Yəni, əgər doğrudan da məhəbbət varsa və o həqiqi, səmimi, qarışıqsız, saf bir məhəbbətdirsə, onun ilki də, sonu da daimidir, dönməzdir, əbədidir.

Ən Böyük Azərbaycanlı və Ən Böyük Dünya Vətəndaşı olan Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri ilahi eşqin ən yüksək zirvəsini fəth etmiş bir Allah Dostudur, Allahın Yarıdır, Allahın Sevgilisidir. O, həmçinin öz cahanşümul əsərlərində bəşəri məhəbbətin Allah sevgisində əriyən ən yüksək nümunələrini yaratmışdır.

Bax, mənim Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə olan sevgim belə bir sevgidir. Biz bu dünyada bərabərlik, heç şübhəm yoxdur, inanıram və inandığıma da şahidlik edirəm ki, axirətdə də bir yerdə olacağıq. İnşəallah!

Allah üçün Şeyx Nizamiyə olan məhəbbətim mənə yetər. Bu mübarək insana olan sevgim bu dünyada da, axirətdə də mənə dayaq olar və məni xoşbəxt edir. Çünki, Allah dostunu sevəni Allah da sevər və onun hörmətinə bizlərə yardım edir və günahlarımızı bağışlayar. İnşəallah!

**Sevgidən ucalıq umma dünyada,
Çünki Əlişirlə qurtardı o da!"**

Sonra aparıcı vəzifəsini də yerinə yetirən Əlişir Azəri bildirdi ki, bu ictimai bir tədbirdir, iştirakçılardan hər kəs çıxış edə, söz söyləyə bilər. Ancaq siyasi məzmunlu söhbətlərə yer verilməsin və çıxış edəndə də müdaxilə olunmasın. Çıxışın son-

unda sual verilə bilər. Bundan sonra aparıcı ilk sözü tanınmış Nizamişünas alim, professor Xəlil Yusifliyə verdi. Professor Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığından və öz elmi fəaliyyətindən bilgiler verdi. Xəlil müəllim Nizami Gəncəvinə "Böyük İnsan, Qeyri-adi İnsan, Əvəzi olmayan, çox Nadir İnsan!" deyə vəsf etdi. Bundan sonra çıxışlar ardıcılığı belə davam etdi.

Gəncə Elm Mərkəzinin şöbə müdiri, filologiya elmləri namizədi Ruziyə Quliyeva sözüə "Bismillah"la başladı və "Xəmsə"dən Allahın mədhini əzbərdən söylədi. Ruziyə Xanım hər şeydən öncə Şeyx Nizami xatirəsini əməli işlərimizlə zintəndirməyi məsləhət gördü. Bildirdi ki, Şeyx Nizami Məqbərəsi şəhər kənarında yerləşdiyindən, bu, ziyarətə getmək istəyənlər üçün çətinlik törədir. Buna görə də təklif etdi ki, Məqbərəyə gedən xüsusi avtobus marşrutu açılsın. Nizami-sevər alim həmçinin "Nizami Şəhərciyi" qurulması ideyasını da tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırdı.

İki çıxışdan sonra aparıcı incəsənətə yer verdi ki, əhvalar daha da xoş olsun. Nadir istedad sahibi qədim musiqi alətləri – saz, ney, balaban, zurna, tütək, tar və sairənin tədqiqi və ifaçılıq sənəti ilə məşğul olan Güloğlan Məmmədbəyli Şeyx Nizami haqqında ürək sözlərini iştirakçılara çatdırdı, "İbrət Güzgüsü" kitabından "Nizami" şeirini söylədi və neydə gözəl bir musiqi ifa etdi.

Tanınmış şair və jurnalist Elman Eloğlu gözəl və zəngin məzmunlu çıxışları ilə tədbir iştirakçılarna sevincli anlar yaşatdı. Şair Anma Gününün davamı olaraq "Nizami Ədəbi Məclisi"ni qurmağı və hər ay toplaşmağı təklif etdi. Bu həm yeni istedadların ortaya çıxmasına şərait yaradar, həm də ədəbi proseslərin inkişafını sürətləndirərdi.

Söz incəsənətə verildi: istedadlı aktrisa Rəhilə Xanım Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin iki məşhur qəzəloni özünə-məxsus gözəl tərzdə ifa etdi.

Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının dosenti, Adil Ramazanov çıxışında ilk öncə 70-ci illərdə Yaponiyaya olan elmi ezamiyyəti zamanı Tokio Universitetinə Nizami Gəncəvi "Xəmsə"sinə hədiyyə etdiyini dedi. Bir ay öncə isə Türkiyənin Van şəhərində keçirilmiş elmi konfransda iştirakı zamanı öz çıxışında Nizami Gəncəvi Həzrətlərini necə xatırladığından söhbət açdı və dahi şairə həsr etdiyi şerini söylədi.

Gəncə şəhərinə bitişik, Göy-Göl rayonu, Quşqara kənd orta məktəbin coğrafiya müəllimi Elnur İmanov qeyd etdi ki, şərqdə bütün dahilər mədrəsə divarları arasından çıxmışlar – Şeyx Nizami Gəncəvi də o cümlədən. Buna görə də çox yaxşı olardı ki, Gəncədə "Nizami Mədrəsəsi" fəaliyyət göstərsin.

Fəlsəfə elmləri namizədi, Nizamişünas alim Sabir Həsənzadə çıxışında Şeyx Nizamini bütün elmlərə vəqif Həkim Nizami olaraq qiymətləndirdi və Böyük alimin əsərlərindəki elmi mahiyyət daşıyan beytləri özünəməxsus ustalıqla şərh edib iştirakçıları heyrətləndirdi.

Əslən Axısxa türklərindən olan Gəncəli müğənni Arif Türkel Nizami Gəncəviyə böyük sevgi və sayğısının olduğunu bildirdi və "Sənsiz" romansını ifa etdi. O, həmçinin Gəncə haqqında bir mahnı bəstələdiyini və yaxın günlərdə ilk ifasını edəcəyini də tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırdı.

Qocaman Nizamisevər, Nur Nizami Ruhu ilə nəfəs alıb yaşayan, qəlbinə gələnləri kitab səhifələrinə düzən və yorulmaq bilmədən Şeyx Nizami yaradıcılığını təbliğ edən Məsail Qul sevimli Ustadına olan məhəbbətini açıqladı, onun qızıl misralarını dilə gətirdi. Məsail müəllim də bu gözəl tədbirin ayda iki dəfə olaraq ədəbi məclis şəklində davam etməsini arzuladı.

Əlişir Azəri həmçinin çıxışlar arasında Nizami Nurlu Səyahəti zamanı rastlaşdığı maraqlı və mənalı hadisə və görüşlərdən də söz açdı.

Son çıxış edənlər – Gəncə Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin inspektoru Bəxtiyar Muradov, Mərkəzi Kitabxananın direktor müavini Fəridə Qədimova və Nizami Gəncəvi adına

Kitabxananın əməkdaşı Atlas Cəfərova da digər iştirakçılar kimi tədbirdən razı qaldıqlarını, mənəvi zövq aldıklarını, təkrarını görmək istədiklərini söyləyərək, tədbirin təşkilatçılarna və şəxsən Əlişir Azəriyə öz minnətdarlıqlarını bildirdilər.

"Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini Anma Günü" I Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbirində son söz söyləyən Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyətinin Başçısı, "Nurlu Səyahət" qəzetinin Təsisçisi və Baş Redaktoru Əlişir Azəri tədbir iştirakçılarna gözəl və mənalı söhbətlərinə görə təşəkkür etdi, bu gözəl əməlin davam edəcəyini bildirərək belə dedi:

"Çıxış edənlərin təklif və arzuları çox gözəldir. Ancaq bütün bunların arzudan həqiqətə çevrilməsi üçün mükəmməl bir təşkilata – "Nizami Gəncəvi Kültür Mərkəzinə" ehtiyac vardır.

Mərkəzin əsas işi Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri ilə bağlı bütün məsələlərin həllinə yönələcəkdir. Allah Təalə belə bir xeyirxah niyyətli təşkilatı qurmağı bizə nəsib eyləsin. Amin!

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ HƏZRƏTLƏRİNİ ANMA GÜNÜ - II VƏ

NİZAMİ NURLU SƏYAHƏTİN – 20 illiyi münasibətilə II Elmi - Mədəni - Ədəbi - Bədii Tədbir

*Mən sizə xidmət etdim. Sizdən isə payım əzab-əziyyətdən,
sıxıntı və təqibdən, dedi-qodu və böhtandan başqa bir əvəz
olmadı!*

Əlişir Azəri

Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sırruhu) Həzrətlərini ANMA GÜNÜ və NİZAMİ NURLU SƏYAHƏTİN 20 İLLİYİ münasibətilə “Azəri Səyyahlar Dərnəyi” və “Nurlu Səyahət” Qəzeti Redaksiyasının birgə təşkil etdikləri II Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbir 19 avqust 2009-cu ildə saat 11:00-da, Gəncə şəhəri Mirəli Qaşqay küçəsi, 10 saylı ünvanda yerləşən “Kamil Vətəndaş” Maarifçilik Mərkəzinin toplantı salonunda gerçəkləşdi.

Bu münasibətlə hazırlanmış Dəvətnamələr artıq bir həftə öncədən paylanmışdı.

Dəvətnamə Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin aşağıdakı hikmətli sözləri ilə başlayır:

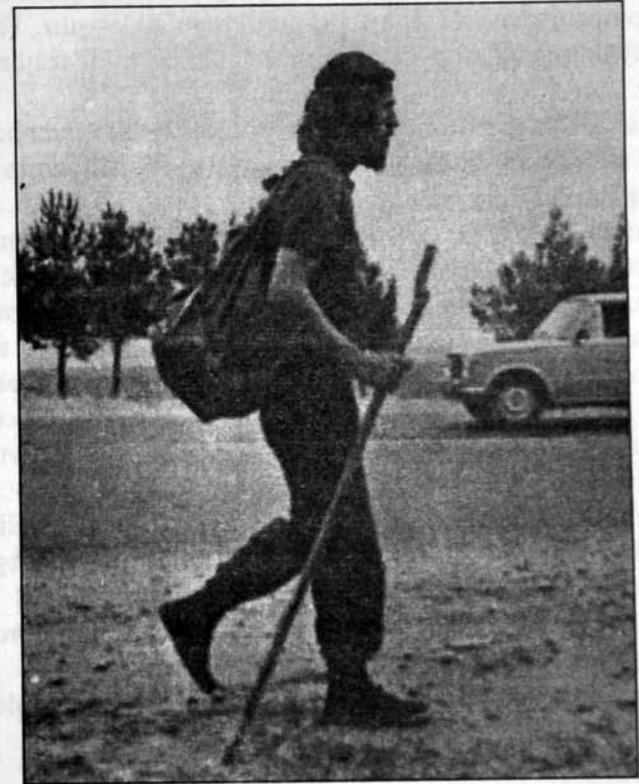
İnsanın qalacaq sözü yadigar,
Yeldir yerdə qalan başqa hər nə var.
Tanısan özünü köçsən dünyadan,
Yenə bu dünyada yaşayacaqsan.
Hər kim ki, özündən deyil xəbərdar,
Bir qapıdan girər o birindən çıxar.

Tədbirin gündəliyi aşağıdakılardan ibarətdi:

1. Açılış, 2. Qurani Kərimin oxunması, 3. “Xəmsə”nin oxunması, 4. Səyyah-Yazıçı Əlişir Azərinin Hesabat Çıxışı, 5. Çıxışlar.

Tədbirdə 30 nəfərə yaxın insan iştirak etdi. İştirakçılar arasında müəllim, həkim, jurnalist, alim, musiqiçi, sənətkar və sairə ixtisas sahibləri vardı.

“Kamil Vətəndaş” Maarifçilik Mərkəzinin Direktoru Həsən Hüseynlinin giriş sözüündən sonra tədbirin Açılışı oldu. Sonra gənc ilahiyyat məzunu Kamil müəllim öz gözəl səsi ilə Allah Təalənin sözü olan Müqəddəs Kitabımız Qurani Kərimdən oxudu. “Xəmsə”ni Əlişir Azəri özü oxudu.

Bundan sonra Səyyah-Yazıçı 20 il bundan öncə həyata keçirdiyi ilk Dünya Səyahəti haqqında hesabat çıxışına başladı. Təbii ki, qısa vaxt ərzində hər şeyi söyləmək mümkün deyildi. Ancaq Əlişir müəllim ilk dəfə olaraq səyahəti ilə bağlı hadisələrdən danışdı. O, çıxışını əsasən 4 bölmədə apardı:

1. Səyahətə hazırlıq, 2. Səyahət və fəaliyyəti, 3. Səyahətdən sonra ona olan münasibət, 4. Səyahətinin nəticəsi olaraq gördüyü işlər, nəşr etdirdiyi kitabları.

Əlişir Azərinin çıxışı tədbir iştirakçılarını duyğulandırdı. Xüsusən səyahətdən sonra doğma vətəninə ona olan münasibətlər daha təsirli, hətta ağrıdıcı idi. Belə ki, o, səyahət müddətində yarı qarnı ac, yarı qarnı tox olaraq fəaliyyət göstərən vətəninə təbliğ etdiyi bir zamanda səyyahın adına şəhərdə yardım kompaniyası keçirilmiş, yardım hesabı açılmışdır. Toplanmış böyük məbləğdən səyyaha ancaq cüzi bir miqdar göndərilmişdir.

İkinci Dünya Səyahətinə çıxarkən isə, öz ölkəsində həmvətənləri tərəfindən soyulmuşdur. Bu günə qədər işlə təmin olunmamışdır. İslami sevdinə və yaşadığına, qeyri-adi xarici görkəminə görə paxıllar, çuğullar, bədxahlar tərəfindən ona iftira, böhtanlar atılmış, dövlət orqanlarına haqqında 37-ci illərə bənzər donoslar yazılmışdır. Bunlarla bağlı Vətənsəvər, Millətsevər səyyah-yazıçı bir çox təqiblərə və təsirlərə məruz qoyulmuşdur. Ancaq bütün bunlar onu sındırmamış, əksinə, əzmini daha da artırmışdır. Kitablarını nəşr etdirmiş, təşkilatını yaratmış, milli-mənəvi dəyərlərin təbliğçisi və qoruyucusu kimi çıxış etmişdir.

Ümumi şəkildə belə demək mümkündür ki, nadir fəaliyyəti ilə seçilən səyyah-yazıçıya qarşı ədalətli rəftar olunmamış, ona layiq olduğu dəyər bu günə qədər verilməmişdir.

Əlişir Azəri çıxışını nikbin əhval-ruhiyyə ilə bitirdi və tədbir iştirakçılarına öz minnətdarlığını bildirdi.

Bununla da iki saat davam edən Tədbir başa çatmış oldu.

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ HƏZRƏTLƏRİNİ ANMA GÜNÜ - III III Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbir

*Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri hər zaman
ürəyimizdə, beynimizdə, dilimizdədir!*

**Nizami Gəncəvidir dahi adı,
Əzəldən yaranmadı Onun tayı.
Bir Günəştək Yer üzündə parladı,
Dünyaya tanıtdı Azərbaycanı!**

Əlişir Gəncəvi

Gəncliyimdən bu günə qədər ulu əcdadım və mənəvi atam Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini ANMA TƏDBİRLƏRİNİ qeyd etməkdəyəm. Son üç ildə isə bu gözəl tədbirləri daha çox ictimailəşdirməyə başlamışam.

Belə ki, 2008-ci ildə I Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbiri Gəncə şəhər səviyyəsində keçirməyə müvəffəq olduq. 2009-cu ildə 2-ci, bu il – 2010-cu il Avqust ayının 22-də isə 3-cü Tədbirimizi həyata keçirdik. Allaha həmd olsun!

Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin anaqan olduğu 22 Avqust yaxınlaşarkən, həmişəki kimi ictimaiyyəti tədbirlə bağlı məlumatlandırdıq. Bu zaman şəhərimizin fəal, enerjili gənclərindən biri olan, “Xəzər” Təhsil Mərkəzinin Direktoru Raqif Hüseynli bu mübarək tədbiri birlikdə hazırlayıb keçirmək təşəbbüsü ilə çıxış etdi. Əlbəttə ki, bu çox sevindirici bir haldır. Gənclərimizin mənəvi məsələlərdə iştirak etməsi təqdirə layiqdir, vacibdir.

Beləliklə, Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi, Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyəti, “Nurlu Səyahət” qəzeti redaksiyası “Xəzər” Təhsil Mərkəzi ilə birlikdə üçüncü tədbirimizi hazırladıq.

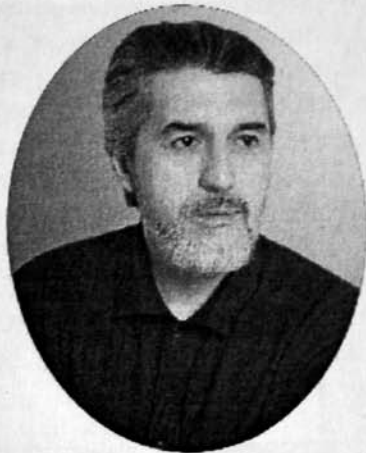
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə həsr etdiyimiz ANMA GÜNÜ – III Elmi-Mədəni-Ədəbi-Bədii Tədbir əsas 2 hissədən ibarət oldu: 1. Şeyx Nizami məqbərəsini ziyarət, 2. Tədbir.

Saat 10:00-da əksəriyyəti gənclərdən ibarət olan tədbir iştirakçıları “Xəzər” Təhsil Mərkəzi binası qarşısından avtomobil karvanı ilə dahi alim və şair Nizami Gəncəvinin uyuduğu Şeyx Düzünə yol aldı. Şeyx Nizami məqbərəsini ziyarət edərkən bu Böyük Əcdadımızın Ruhunu Şəriflərinə Müqəddəs Kitabımız Qurani Kərimdən oxudum. Sonra məqbərə həyatini gəzdik xatirə şəkilləri çəkirdik.

Saat 11:00-da ANMA TƏDBİRİNİN 2-ci hissəsi başladı. Tədbirin Gündəliyinə daxil idi: Açıış, Çıxışlar, Kitab Təqdimatı.

Tədbiri həmişəki kimi “Nizami Gəncəvi” Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin Rəhbəri, Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyəti-

nin Başçısı, “Nurlu Səyahət” qəzetinin Baş Redaktoru, Səyyah-Yazıçı Əlişir Əhmədli açdı və aparıcılıq vəzifəsini də öz üzərinə götürdü. O həmçinin “Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi hər zaman ürəyimizdə, beynimizdə, dilimizdədir” mövzusunda söhbət apardı, Şeyx Nizaminin həyat və fəaliyyətindəki əxlaq dəyərlərindən danışdı.

“Xəzər” Təhsil Mərkəzinin Direktoru Raqif Hüseynli “Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi və müasir gənclik” mövzusunda çıxış etdi və müasir gəncliyi Milli-Mənəvi Dəyərlər ruhunda tərbiyə olunmağa çağırırdı.

Gənc Vətənpərvərlər Birliyinin Gəncə Regional Təşkilatının sədri, Gəncə şahmat məktəbinin müəllimi Elçin Axundov “Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi örnəyimizdir” mövzusunda söz söyləyərkən, rəhbərlik etdiyi təşkilatın bu sahədəki fəaliyyətindən də bəhs etdi. Elçin müəllim çıxışının sonunda özünün “Səbr” şeirini oxudu.

Şeyx Nizami Gəncəvinin bütün tədbirlərində məmnuniyyətə çıxış edən, öz incə sənəti ilə insanların qəlbini ovsunlayan, xalq sənətkarı, fitri istedad Güloğlan Məmmədbəyli bu dəfə də bizi sevindirdi. O, hər çıxış edəndən sonra nəfəsli alətlərdə gözəl ifalar etdi və Nizami Gəncəvi və Gəncə şəhəri haq-

qında olan şeirlərini söylədi.

Bakı Dövlət Universitetinin İlahiyyat Fakültəsinin III kurs tələbəsi Bəhrüz Gülmalı "Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi və ilahiyyat elmi", Gəncə Dövlət Universitetinin Ədəbiyyat Fakültəsinin tələbəsi Pərvin Qul isə "Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi mütəfəkkir şairdir" mövzusunda maraqlı çıxışlar etdilər.

Uzun müddət Rusiyada müəllimlik etmiş Elmira Salmana öz çıxışında Həzrət Şeyx Nizami Gəncəvi davamçılarından danışarkən xüsusilə qeyd etdi ki, ingilis şairi Vilyam Şekspir məşhur əsəri olan "Romeo və Culyetta"nı "Leyli və Məcnun" poemasının təsiri altında yazmış, ona bənzətmişdir.

Tədbirin sonunda səyyah-yazıçı Əlişir Əhmədli yeni nəşr olunmuş "Allah Rəsulunun Müqəddəs Kəlamları" kitabının I və II cildini iştirakçılara təqdim etdi.

Bununla da iki saat qırx beş dəqiqə davam edən Nurlu Səyahət - Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini ANMA TƏDBİRİ saat 12:45-də uğurla başa çatdı.

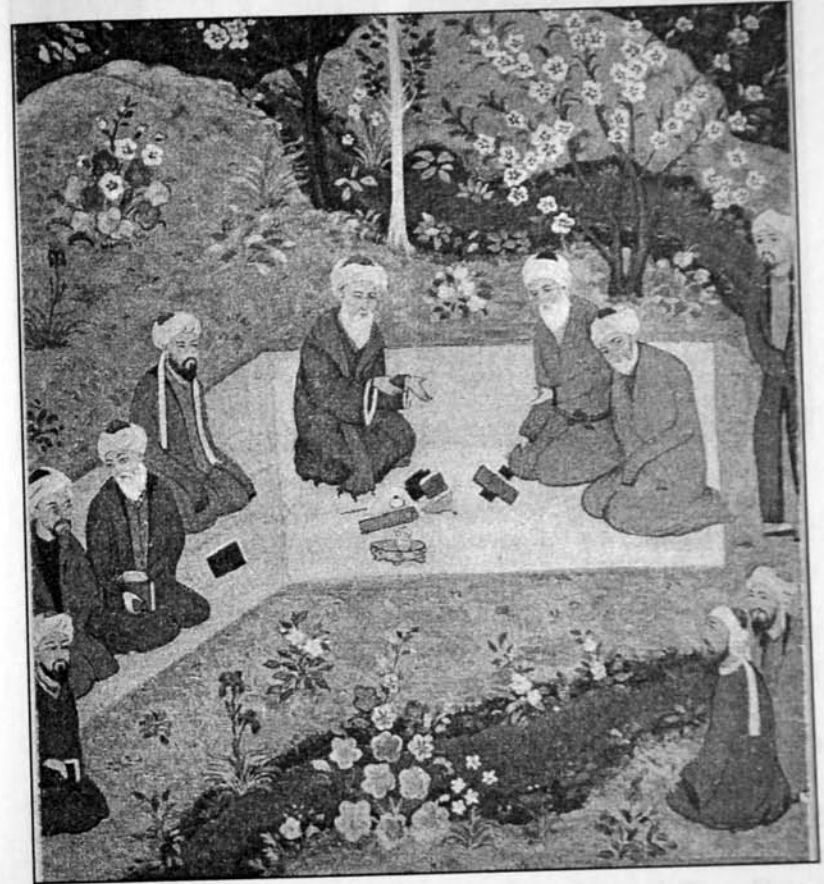
Allah davamını nəsib eyləsin! Amin!

Şeyx Nizami Gəncəvi Məclisi

ANMA GÜNÜ - IV

22.08.2011

Dahilərin Mənzərəsi.
Mərkəzdə Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri

22 avqust 2011-ci ildə İlyas Yusif oğlu Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin Allahın izni ilə dünyaya təşrif buyurmasının 870-ci ildönümü tamam oldu.

Bu münasibətlə yaşadığım Xaqani küçəsi 27 sayılı ünvanda Şeyx Nizami Məclisi quruldu. Mübarək Məclisin qonaqları dünyanın ən böyük alim və şairləri idi:

Xaqani, Rumi, Nəsimi, Ə.Yəsəvi, N.Tusi, Füzuli, Emrə, Nəvai, Qütb Xarəzmi, F. Əttar, Məktəbi, Ahi, Cami, Xosrov Dəhləvi, Həsən Dəhləvi, Ənvəri, Hafiz, Sədi, Sənai, Firdovsi...

Mübarək Ramazani-Şərif ayında Onlar Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) ətrafına toplaşmışdılar.

Möhtəşəm Məclis bütün günü - Təhəccüddən başlamış Sahuradək, Sahurdan İftaradək davam etdi. Bu ecazkar, heyranedicə, məftunedicə bir Məclis idi.

Gecə Təhəccüdə qalxdılar, Namazlarını qılıb, Qurana başladılar. Onların necə də gözəl ibadətləri, necə də gözəl səsləri vardı. Baxmaqdan, dinləməkdən doymaq olmurdu.

Hamı bərabər Sahur Yeməyi üçün süfrə başına əyləşdilər. Sahurdan sonra ibadətlər davam etdi. Sabah namazını Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri qıldırdı. Günortayadək söhbət oldu. Şeyx Babamın söhbətləri sanki bizi Meraca qaldırıldı.

Sonra birlikdə Şeyx Düzünə - Şeyx Babamın məzarını ziyarətə getdik. Burada aparılan yenidənqurma və abadlıq işləri hamının xoşuna gəldi.

Günorta Namazını Məqbərənin həyətinə, yaşıllıqlar qoynunda, açıq səma altında qıldırıq. Quran Oxuma, Günorta Söhbəti bu məkanda da yerinə yetirildi.

Günortadan sonra yenidən Xaqani 27-yə döndük.

Ümumi olaraq ibadətlər Namaz, Quran və Söhbətlə başladı və beləcə də davam etdi.

Beş vaxt namazı Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri qıldırıldı. Hər namaz sonrası Qurandan 6 cüz oxundu. Bununla da gün ərzində Quran xətm edilmiş oldu. Qurandan hamı oxudu, Allahımızın sözündən hamıya pay düşdü.

Əsas söhbəti Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri aparsa da, söhbət üçün hamıya söz verildi.

Məclisə Başçılıq edən Şeyx Nizami Həzrətləri Məclisi açdı, onu apardı, gecə namazından sonra da onu bağlı elan etdi. Allah bir daha nəşib eylesin! Amin!

Dahilərin toplaşdığı nurlu məclisdə iştirak etmək mənə də nəşib olduğu üçün özümü çox xoşbəxt hiss edirəm.

Əlhəmdulillah!

NIZAMI GƏNCƏVİ ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ TƏSİS EDİLDİ

**Şeri oxunanda Şeyx Nizaminin,
Özü də hər sözdə görünər yəqin.
Yüz il sonra sorsan: "Bəs o hardadır?"
Hər beyti səslənər: "Burda, burdadır!"**

22 Avqust 2009-cu ildə - Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin anadan olduğu gündə, Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, 27 saylı ünvanında Böyük Tarixi Hadisə baş verdi:

Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi təsis edildi.
Fəxrlə qeyd edirik ki, Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycanda elm, mədəniyyət, incəsənət sahəsində təsis edilmiş ilk təşkilatdır - İctimai Birlikdir.

Bu münasibətlə Azərbaycan Xalqını təbrik edir, gözünüz aydın olsun deyirik!

NGEMM İB-nin əsas məqsədi Nizami Gəncəvinin elmi-mədəni-ədəbi irsinin ölkəmizdə və xaricdə öyrənilməsi, tədqiqi və təbliğindən ibarətdir.

Hörmətli Nizamisevərlər!

Həyat insana bir dəfə verilir. Onu mənalı yaşamaq böyük xoşbəxtlikdir. Dünya və axirət həyatında Şeyx Nizami Gəncəvi (Quddisə Sirruhu) Həzrətləri ilə birlikdə olmaq necə də gözəldir. Bu mənadan, bu gözəllikdən sizlərin də pay almağınızı arzu edirik. Bunun üçün isə əvvəlcə öz payınızı qoymaq istənilir.

Biz ağacı əkdik, indi sizinlə birlikdə onu sulamağımız lazımdır ki, bar versin. Bu bardan istifadə edənlər yenə də bizlər - insanlar olacağıq.

Laqeyidlik və vecsizlik, göstərməyin, xəsislik və paxıllıq etməyin, bizə qoşulun!

Bilin ki, əsil həyat, rahatlıq və huzur pul-parada, var-dövlətdə, vəzifə-rütbədə deyildir. Əsil həyat Allahın buyurduğu şəkildə yaşayıb, gözəl və mənalı işlərlə məşğul olmaqdadır. Belə bir həyatı da Ulu Əcdadımız Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətləri yaşamış və bizlərə örnək olmuşdur.

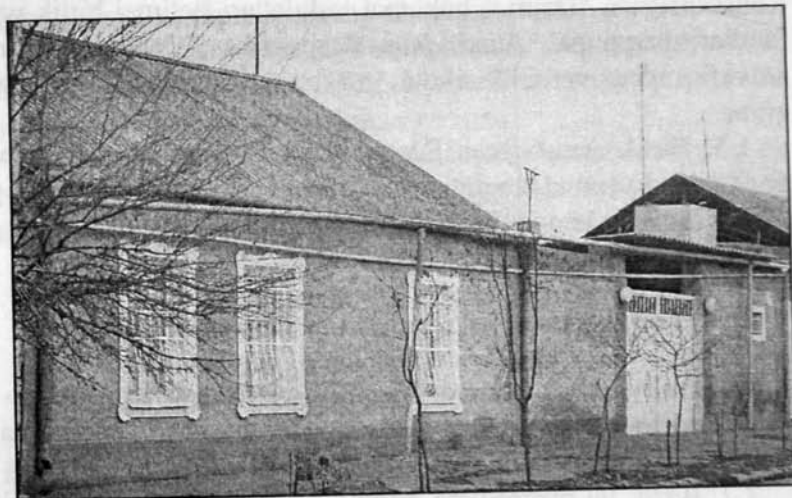
Əlli yaşımı adladım. Bundan sonra Rəbbim nə qədər ömür verəcəksə, onu Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyətinə həsr edəcəyəm. İnşəallah!

Sizləri də bizimlə bərabər olmağa səsləyirik!

Bir olsa yoldaşın, dostun əməli,
Daşdan su çıxardar onların əli.
Nifaq olan yerdə fəlakət də var,
Səadət günəşi birlikdən doğar!

Şeyx Nizami Gəncəvi

**Hər kim Nizamiyə söyləsə rəhmət,
Arzum budur, ruhu şad olsun hər vəqt!**

Xaqani 27

Azərbaycan Respublikası

NİZAMİ GƏNCƏVİ ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ

İctimai Birliyi

Научно-Культурный Центр Низами Гянджеви О. А.
Nizami Ganjavi Scientific and Cultural Center Public Union

AZ 2017, Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, 27; Telefon: (050, 070) 3525239, 055-8960122

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. “Nizami Gəncəvi” Elm və Mədəniyyət Mərkəzi İctimai Birliyi (bundan sonra “Birlik” adlandırılacaq) Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının ümumi maraqları əsasında birləşmiş, könüllülük, üzvlərinin hüquq bərabərliyi prinsipləri əsasında yaradılmış, öz fəaliyyətinin əsas məqsədi kimi gəlir əldə etməyi nəzərdə tutmayan və əldə edilən gəliri öz üzvlərinin arasında bölməyən qeyri – hökumət təşkilatıdır.

1.2. Birlik, öz fəaliyyətini Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, “Qeyri – hökumət təşkilatları (ictimai birlik və fondlar) haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu, digər müvafiq qanunvericilik aktları və bu Nizamnamə əsasında qurur.

1.3. Birlik Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatına alındığı andan hüquqi şəxs statusu qazanır.

1.9. Birliyin hüquqi ünvanı: Azərbaycan, AZ2017, Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, ev 27.

II. BİRLİYİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

2.1. Birliyin əsas məqsədi Nizami Gəncəvinin elmi-mədəni-ədəbi irsinin ölkəmizdə və xaricdə öyrənilməsi, tədqiqi və təbliğindən ibarətdir.

2.2. Birlik bu məqsədlərə çatmaq üçün aşağıdakı vəzifələri həyata keçirir:

- elmi, mədəni, ədəbi, bədii yaradıcılıqla məşğul olanlara mənəvi, texniki-təşkilati, məlumat yardımı göstərmək;
- elmi, ədəbi-bədii, mədəni-maarif, mətbuat, tarixi-vətənpərvərlik, ekoloji, idman və yaxud başqa istiqamətlərdə təşkil olunan tədbirlərə köməklik göstərmək, tədbirlərdə öz nümayəndələrinin iştirakını təmin etmək.

2.3. Bu Nizamnamədə nəzərdə tutulmuş vəzifələri həyata keçirmək üçün Birlik:

- müxtəlif kurslar və seminarlar, təlimlər və sərğilər, dəyirmi masa və görüşlər təşkil edir, konfranslar, forumlar, xeyriyyəçilik və sair tədbirlər keçirir;
 - elmi - tədqiqat işləri aparır;
 - məqsədləri və fəaliyyəti barədə məlumatı sərbəst yayır, qanunvericiliyə müvafiq qaydada nəşriyyat və poliqrafiya obyektləri yaradır, mətbu nəşrlər təsis edir, kitab və bülletenlər nəşr edir;
 - Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət orqanları və bələdiyyələri ilə əməkdaşlıq edir;
 - Azərbaycan Respublikası qanunvericilik aktları ilə qadağan olunmamış digər iş, forma və metodlarından istifadə edir.
- 2.4. Birlik Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin və Bələdiyyələrin seçkilərində iştirak edə bilməz.
- 2.5. Birlik Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və öz Nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş qaydada qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi haqqında təklifləri ilə çıxış edə bilər.

III. BİRLİYİN HÜQUQLARI

3.1. Birlik aşağıdakı hüquqlara malikdir:

- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə qadağan olunmayan və bu Nizamnamədə nəzərdə tutulan məqsədlərə zidd olmayan hər hansı fəaliyyət növünü ölkə daxilində və xaricdə həyata keçirmək;
- Azərbaycan Respublikasının ərazisində və xaricdə filial və

nümayəndəliklərini təsis etmək;

- öz adından əqdlər bağlamaq, əmlakı və şəxsi qeyri-əmlak hüquqları əldə etmək, vəzifələr daşımaq, məhkəmədə iddiaçı və ya cavabdeh kimi çıxış etmək;

- müxtəlif təşkilatlara üzv olmaq, beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələr saxlamaq;

- müstəqil balansla, möhürə, ştampa və digər rekvizitlərə malik olmaq;

- banklarda hesablar açmaq və hesablaşmalar aparmaq;

- qiymətli kağızlar, əmlak və qeyri-əmlak hüquqlarını əldə etmək;

- əmanətçi kimi təsərrüfat cəmiyyətlərində, yoldaşlıqlarda iştirak etmək;

- qanunvericiliklə qadağan edilməyən və Nizamnamə məqsədlərinə uyğun olan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq;

- təşkilatın yaranma məqsədlərinə cavab verən, mənfəət gətirən mal və xidmət istehsalı və satışını həyata keçirmək;

- milli-mənəvi dəyərlərin inkişafını nəzərdə tutan layihələr həyata keçirmək;

- tədbirlərə yerli və xarici mütəxəssisləri, o cümlədən beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrini cəlb etmək;

- uşaqların və gənclərin milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyəsi ilə bağlı beynəlxalq proqramların Azərbaycanda yayılmasına və inkişaf etdirilməsinə dəstək vermək;

- beynəlxalq təhsil proqramları çərçivəsində Azərbaycanlı gənclərin Azərbaycanda və inkişaf etmiş ölkələrin universitetlərində təhsil almalarına hər cür köməklik etmək;

- vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu üçün vacib olan məsələlərin müzakirəsinə ictimaiyyətin nümayəndələrini cəlb etmək, tele - radio debatlar təşkil etmək;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş digər hüquqlardan istifadə etmək.

ÖLKƏDƏ ƏN ÇOX TƏDBİR KEÇİRƏN İCTİMAİ BİRLİK

Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi

Çalış öz xalqının işinə yara,
Dünya əməlidən geysin zər-xara!

Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.)

Keçən 2009-cu ilin avqust ayının 22-də xalqımızın böyük oğlu, dahi alim və şair Nizami Gəncəvinin dünyaya səs saldığı Gəncə şəhərində tarixdə ilk dəfə olaraq Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi İctimai Birliyini təsis etdik.

Əsas məqsədimiz də təşkilatın Nizamnaməsində yazıldığı kimi Nizami Gəncəvinin elmi-mədəni-ədəbi irsinin ölkəmizdə və xaricdə öyrənilməsi, tədqiqi, təbliği və qorunmasından ibarətdir. Bu təşkilat Azərbaycan tarixində Milli-Mənəvi Dəyərlərimizin Qurucusu olan Böyüklərimizin adına bağlanmış ilk təşkilatdır, ictimai birlikdir. Ancaq, bu o demək deyildir ki, biz başqa Böyüklərimizə qarşı laqeyidik. Əsla! Onlar hamısı bizim Məna Çıraqlarımızdır!

Təşkilatımızın ümumi şəkildə götürsək elə məqsədi də məhz Böyüklərimizin və Milli-Mənəvi Dəyərlərimizin yayılmasından ibarətdir. Bu sahədə gördüyümüz işlər, keçirdiyimiz tədbirlər dediklərimizə açıq misaldır.

Hər ay bizim Elmi-Mədəni Tədbirlərimiz olur. Məsələn, təkcə keçən ilə baxsaq, bunun şahidi olarsınız:

Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi "Azəri Səyahatları Dərnəyi" və "Nurlu Səyahət" qəzeti redaksiyası ilə birlikdə avqust ayında Nizami Gəncəvinin, sentyabrda İmadəddin Nəsiminin, oktyabrda Muhəmməd Fizulinin, noyabrda Əhməd Yəsəvinin, dekabrda Cəlaləddin Ruminin, yanvarda Nəsirəddin Tusinin, fevralda Əlişir Nəvainin, martda Dədə Qorqudun, apreldə Muhəmməd Peyğəmbərin Gəncə şəhər səviyyəsində

Elmi-Mədəni Tədbirlərini keçirmişik.

Ayrıca, 2009-cu ilin dekabrında Gəncə şəhər İcra Hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə səyyah-yazıçı Əlişir Əhmədli ilə şəhər ictimaiyyətinin görüşü olmuşdur.

Bunlardan başqa isə Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi tərkibində "Xəmsə" Ədəbi Məclisi fəaliyyət göstərir ki, burada hər həftə mənim "Xəmsə" Söhbətlərim olur. Sevin-dirici haldır ki, qısa zamanda "Xəmsə" Söhbətləri insanlar tərəfindən rəğbətlə qarşılandığından, müxtəlif təşkilatların xahişi ilə onlara məxsus ofislərdə də belə söhbətlər keçirmişik. Bu artıq bir ənənə halını almışdır və davam etməkdədir.

Mayın əvvəlində Dövlət Başçısı Heydər Əliyevin 87-ci doğumildönümü tədbirlərində iştirak etmişik.

Nəhayət, may ayının 22-də Yunus Emrə ilə bağlı Elmi-Mədəni Tədbir hazırlayıb müvəffəqiyyətlə həyata keçirdik. Qarşıdan gələn iyun və iyul ayları üçün də artıq Tədbirlər Planımız tutulmuşdur.

Bütün yuxarıda sadaladıqlarımız bir daha deməyə əsas verir ki, biz işləyən, fəal, inkişafda olan, faydaverən və ölkədə ən çox Elmi-Mədəni Tədbirlər keçirən bir təşkilatıq. Və bizə xüsusi diqqət və qayğı göstərilməyə layiqik.

Atalarımız demişkən:

"Çörəyi ver çörəkçiyə, birini də artıq!"

Ancaq bununla belə deməyi lazım bilirik ki, sözdə deyil, real işdə, əməldə Dövlətini, Vətəninini, Xalqını sevən və bu yolda sayılıb-seçilən Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi İctimai Birliyinin dövlət qeydiyyatına alınması təəs-süflər olsun ki, hələ də uzadılır.

Dövlət, Millət üçün çalışanların yolunu açarlar, kəsməzlər. Məni öz Vətənimdə və xarici ölkələrdə - Qırımızı dənizdən Yapon dənizində də böyük bir regionda tanıyırlar. Nə işlə məşğul olduğum göz qabağındadır:

Açıq, Şəffaf, Təmiz, Qüsursuz, Xeyirli!

Bütün bunlara baxmayaraq, biz Dövlətimizi, Dövlətçiliyi-

mizi, Vətənimizi, Millətimizi sevən və onlara xidmət edən insanlar olaraq, fədakarlıqla gözəl mahiyyətli xeyirli işlərimizi davam etdirməkdəyik.

Dövlət Başçısı Heydər Əliyev çıxışlarının birində belə demişdir:

* Həqiqi mənəviyyəti milyonlara, milyardlara da almaq mümkün deyildir. Amma milyonları, milyardları olan adamlar cəmiyyətdə mənəviyyətsiz heç bir şeydirlər.

* Xalqı həmişə mənəviyyət birləşdirmişdir. Çünki başqa əsaslara nisbətən mənəvi əsaslar daha üstündür.

* Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək, həmişə yaşayacaq, həmişə inkişaf edəcəkdir.

* İnsan mənəviyyət üçün yaşamalıdır. Mənəviyyətini qoruyan insan əbədi olacaqdır!

NİZAMİ GƏNCƏVİ MÜKAFATI TƏSİS EDİLDİ

**Nizami Gəncəvi onu sevənlərindir,
Qədir-qiymətin bilib dəyər verənlərindir!**

Əlişir Gəncəvi

Bütün həyatını Ulu Əcdadı və Mənəvi Atası Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin Elmi-Mədəni İrsinin öyrənilməsi və Təbliğinə həsr etmiş və eməkdə olan Nizamışünas-Səyyah Yazıçı Əlişir Gəncəvinin Şəxsi Təşəbbüsü ilə tarixdə ilk dəfə olaraq, 2010-cu ilin, 1-ci ayının, 1-ci günü Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin "Nizami Gəncəvi" Mükafatı təsis olunmuşdur.

Şəri oxunanda Şeyx Nizaminin,
Özü də hər sözdə görünər yəqin.
Yüz il sonra sorsan: "Bəs O hardadır?"
Hər beyti səslənər: "Burda, burdadır!"

"Nurlu Səyahət" qəzetinin 2010-cu ildə 1-ci sayının işıq üzü görməsiylə, Nizami Gəncəvi haqqında yazılmış "Ən Yaxşı Şeir" Yarışmasına başlanılmışdır.

Üç mükafat üzrə qaliblər hər ilin Avqust ayının 22-də - Nizami Gəncəvinin anadan olan günündə müəyyənləşdiriləcək və onlara NGEMM-nin mükafatları təqdim olunacaqdır. Yarışmada hər kəs iştirak edə bilər - şair olsun-olmasın. Qaliblərin müəyyənləşdirilməsində Nizami Məktəbinin Nizamnaməsinə uyğun hərəkət ediləcək və heç kəsə qarşı əsla haqsızlıq olunmayacaqdır. Necə ki, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri buyurmuşdur:

Doğrusu budur ki, bizlər qədimdən,
Bu dağı, bu çölü etmişik məskən.

Fağır bir tayfayıq, həm də dinpərvər,
Düzlükdən keçmərik əsla tük qədr.
Əyri dolanmaqla yoxdur işimiz,
Düzlükdən başqa yol tanımırıq biz.
Əyrilik yoluna çəkmişik hasar,
Düzlüklə olmuşuq əzabdan kənar.
Yalan gətirmərik biz dilimizə,
Əyri yuxular da görünməz bizə.
Allahdan nə gəlsə edərik şükür,
Çünki narazılıq naşükürlükdür.
Acizin dərdinə edərik çara,
Xilas eyləyərik düşərsə dara.
Heç kəsi pis yola əsla çəkmərik,
Fitnə axtarmırıq, qan da tökmərik.
Kim nə cür dolanır, danışmırıq biz,
Kimsənin işinə qarışmırıq biz.
Bizimlə birlikdə o adam yaşar,
Ki, ola bizimtək təmiz pəhrizkar.
Tutduğumuz yoldan çıxsa bir insan,
Kim olsa qovarıq öz aramızdan!

Özəl qeyd: Nizami Gəncəvi Mükafatı Xəzinəsinə yardımlar da qəbul olunur. Yardımın bəlli bir ölçüsü yoxdur; bu 1 manat da ola bilər, bundan yüksəyi də. Önəmli olanı ictimaiyyətin bu xeyirxah Mənəvi yürüşə qatılmasıdır.

Mükafat Xəzinəsindəki vəsait isə qaliblərin mükafatlandırılmasına və yarışın təşkilinə xərclənəcəkdir.

Şeirlərinizi məktubla aşağıdakı ünvana göndərin:

Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, 27,

Telefonlar: (050, 070) 3525239, (055) 8960122

**Hər kim Nizamiyə söyləsə rəhmət,
Arzum budur, ruhu şad olsun hər vəqt!**

“XƏMSƏ SÖHBƏTLƏRİ”

06.02.2010-cu il,
saat 16:00-da Gəncə şəhərində, Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin Bölməsi yerləşən Nizami Gəncəvi adına Mədəniyyət Sarayında tarixdə ilk dəfə olaraq “Xəmsə Söhbətləri”nə başlanmışdır.

Təşəbbüsçü və Söhbətçi Şeyx Nizami Nəvəsi Əlişir Gəncəvidir.

Söhbətçi Mənəvi Söhbətini 3 hissədə aparır:

1. Giriş,
2. “Xəmsə”nin oxunması,

3. N.Gəncəviyə dünya ölkələrində münasibət.

Söhbətçi Giriş hissəsində Milli-Mənəvi Dəyərlərimiz və onun qurucuları olan Böyüklərimizdən məlumat verir. Dəyərlərimiz və Böyüklərimizə sevgi və sayğı göstərməyimizi, öyrənməyimizi, təbliğ etməyimizi və qorumağımızın vacib olduğunu vurğulayır. Bunlarsız heç bir nə mənəvi, nə də ki, maddi rifahın olmayacağını söhbət iştirakçılarının diqqətinə çatdırır.

Söhbətçi 2-ci hissədə Şeyx Nizaminin şah əsəri olan “Xəmsə”dən oxuyur. Sonra Kitabı oxuması üçün sağ tərəfində oturan söhbətdaşına verir. Bununla da sağdan sola olmaqla bütün söhbətdaşlar “Xəmsə”dən oxuyurlar. Adət belədir. Bu minvalla “Xəmsə” sonadək oxunub bitiriləcək və sonra təkrar yenidən oxuma başlanacaqdır.

3-cü hissədə səyyah-yazıçı Əlişir Gəncəvi dünya səyahəti zamanı Nizami Gəncəvi şəxsiyyətinə, Onun həyat və yaradıcılığına olan münasibətlərdən bəhs edən tarix parçalarını xatırladı.

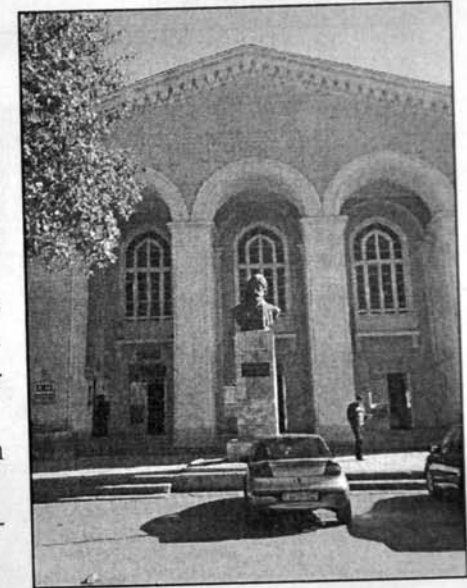
Kəpəz TV-nin “Üfüq” proqramı bu tarixi hadisənin çəkilişini yerinə yetirdi.

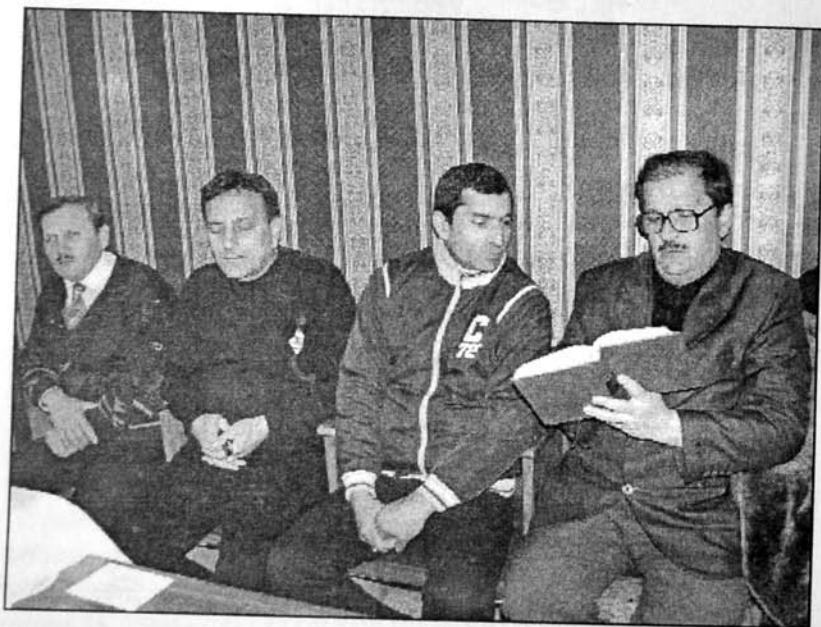
Beləliklə ilin hər ayının hər həftəsinin 5-ci günləri saat 17:00-da yuxarıda qeyd olunan ünvanda “Xəmsə Söhbətləri” davam edəcəkdir.

İstəyən hər kəs Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin Davranış Qaydalarına riayət edərək bu söhbətlərdə iştirak edə bilər.

Davranış Qaydaları belədir:

1. Telefonları söndürmək,
2. Sakitliyə tam riayət etmək,
3. Söhbətçiyə hörmət və məhəbbət göstərmək,
4. Tədbirin gedişində Söhbətçiyə mane olmaq, ondan hər hansı bir şey soruşmamaq,
5. Sualları söhbət bitəndən sonra vermək.
6. Qiybət, dedi-qodu qadağandır.
7. Mətləbə dəxli olmayan siyasi söhbətlər olmaz.

ALİMDİR GÖZÜMDƏ ƏN ƏZİZ İNSAN

**“Alimdir gözümdə ən əziz insan!”,
“Dövləti alimlər idarə etməlidirlər!”**

– bu dəyərli sözlər Azərbaycan Türklərinin Böyük Oğlu, dünya elminin və mədəniyyətinin iftixarı, millətimizin başucalığı İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə məxsusdur. Doqquz əsr öncə dahiyənə olaraq deyilmiş bu dərin hikmətli sözlər çağdaş zamanımızda öz dəyərini zərrə qədər də olsun itirməmiş, əksinə daha da dəyər qazanmış və çox yerində, vacib səslənir.

Allahın Rəsulu Muhəmməd Mustafa (S.A.S.) Hədisi-Şəriflərində belə buyurur:

- * Alimlər peyğəmbərlərin varisləridir.
- * Alimin (qələminin) mürəkkəbi Şəhidin qanı ilə (birlikdə) çəkildi və ondan üstün tutuldu.
- * İnsanlara xeyirli şeyləri öyrətdiyi halda öz nəfsini unudan alim bir mum kimidir ki, insanları aydınlatdığı halda özünü yandırmış olur.
- * Göydə və yerdə olanlar, hətta dənizdəki balıqlar da alim üçün istiğfar edərlər.
- * Alimin abid üzərindəki üstünlüyü tamaylı gecədə ayın digər ulduzlardan üstünlüyü kimidir.
- * Cahillər içərisində alimin, halına acıyın!
- * Alim öldü, aləm öldü!
- * Elm aldığınız insana qarşı təvazökar olun!
- * Beşikdən məzara qədər elm öyrənməyə çalışın!
- * Elm Çində də olsa, gedib öyrənin!
- * İnsanlığın səadəti elm ilədir!

Dünya həyatında gördüyümüz hər bir şey Allahın izni ilə alimin beyninin məhsuludur. Bu günkü çeşid-çeşid yemək-icməklərimiz, geyimlərimiz, maşınlar, avadanlıqlar, texnika, texnologiya, mürəkkəb mühəndis qurğuları, bilgisayar, cib telefonu, kosmik gəmilər və sairə, insanın istifadə etdiyi bütün bunlara baxıb bir qədər də fikirləşsək görürük ki, həqiqətən də alimin insan cəmiyyətində əməyi çox böyükdür və ən başda gələndir. Buna görə də alimin qədir-qiyəti layiqincə bilinməlidir. Ona normal yaşaması və işləməsi üçün hər cürə şərait yaradılmalıdır. Alim korluq çəkməməlidir! Alim məişət şəraiti haqqında düşüncələrə vaxtını sərf etməməlidir! Biz özümüzü unutsaq da, ac qalsaq da, alimi düşünməliyik, ona hər cürə yardım göstərməli, hörmət və məhəbbət bəsləməliyik. Axı o, bizim daha da yaxşı yaşamağımız üçün çalışır, gecəni gündüzə qatır, yuxusuz, istirahətsiz günlər-gecələr keçirir.

Alimi, elmi olmayan bir məmləkət inkişaf edə bilməz! Ölkə dünyaya öz sözünü ancaq qüdrətli elmi, alimləri olduğu zaman deyə bilər! Əks halda o başqalarının əlində alət olaraq qalacaqdır.

Bütün yuxarıda yazılanlarla yanaşı, təəssüf hissiylə qeyd etmək lazımdır ki, bu gün bizim doğma yurdumuzdakı alimlərin durumu, qənaətbəxş deyildir, bəlkə də acınacaqlıdır. Məhz bu səbəbdəndir ki, tanınmış çağdaş Azərbaycan alimləri öz Vətəninə tərk edərək, başqa ölkələrə üz tuturlar. Mən bir peşəkar səyyah və yazıçı kimi dünyanın bir çox ölkələrində olmuşam. Özəlliklə də hər il qardaş Türkiyəyə səfər edirəm. Rəsmi məlumatlara görə bu gün Türkiyədə 400 nəfər yüksək ixtisaslı Azərbaycanlı mütəxəssislər, dosentlər, professorlar çalışmaqdadır. Onların arasında fakültə dekanları, kafedra müdirləri vardır. Mən onların bir çoxu ilə yaxından tanışam və dostluq əlaqəsi saxlayıram. Pensiya yaşlı alimlərimizin doğma yurdundan ayrılıb, qürbətdə ailəsi üçün çörək pulu qazanmaları ürəkyandırıcı və ağladıcıdır. Universitetdə mənə dərs demiş professor rütbəli, pensiya yaşlı, yataqevində tək yaşayan

(halbuki, indi onun özünün qayğıya ehtiyacı vardır) öz müəllimimi gördüyüm zaman necə təsirləndiyimi, nə günə düşdüyümü yazmaq çox çətinidir.

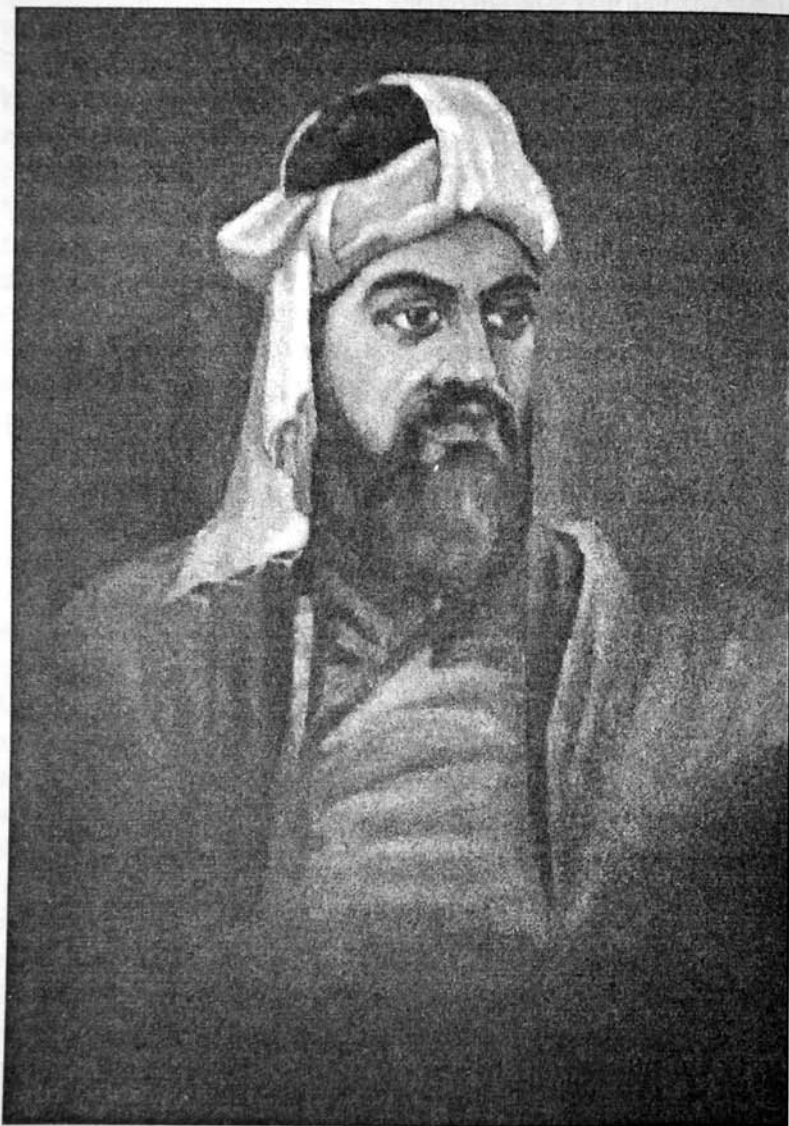
Üzümü ölkədə yaşayanlara tutub deyirəm:

Alimləri sevin! Onlara hörmət, məhəbbət, qayğı göstərin! Bilin ki, alimsiz, elmsiz millətin gələcəyi yoxdur və ola da bilməz!!!

Sözümü Sevimli Babam, Böyük Alim Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri ilə başlamışdım, Onun sözü ilə də bitirmək istəyirəm:

Vermişdi ucadan belə bir fərman:
Alimdir gözümdə ən əziz insan!
Qüvvət elmədir, başqa cür heç kəs,
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz!
Rütbələr içində seçilir biri,
Hamıdan ucadır alimin yeri...
Bağlı bir qapıya açar axtarsan,
Ancaq alimlərdə axtar, taparsan...
Alim insanlarla dost olsan əgər,
Elmi, mərifəti sənə də keçər...
Şahın məclisi də görək hər zaman,
Ola alimlərə şərəfli məkan.

BİR ŞƏKLİN HEKAYƏSİ

Beş il bundan öncə Şeyx Nizami Gəncəvi Yurdu Gəncə şəhərində dini bir dükana ayaq basdım. Qarşımda divardan asılmış Şeyx Nizami şəklini görəncə, bütün diqqətim onun üzərində cəmləşdi. Şəkil ustalıqla çəkilmişdi, əsliydi. Başqa Nizami Gəncəvi şəkillərindən özünəməxsusluğu ilə seçilirdi. Dükanın ortasında nə qədər qaldığımı deyə bilmərəm, əgər dükən sahibinin “Xoş gəldin!” müraciəti məni ayıltmasaydı. Beləliklə, tanış olduq... Hər şeydən öncə mən, ikinci sinif savadı olan, ticarəti isə əla bilən özümdən yaşlı bu adama Nizami Gəncəvi xatirəsini əziz tutduğu üçün təşəkkürümü bildirdim. Söhbət əsnasında ondan bu dəyərli əsəri hardan əldə etdiyi barədə soruşdum. Söylədi ki, müşahidəçi oldu-ğundan, bir neçə ay öncə seçkilərə hazırlıq zamanı şəkli hansısa məktəbin anbarından tapmış və gətirib öz dükanından asmışdır. Bu yerdə mən ona ikinci dəfə təşəkkürümü bildirdim və ona xeyirli işlər, uğurlar dilədim.

... Aradan xeyli keçmişdi, yolum yenə də bu dükandan düşdü. İçəri daxil oldum, ancaq bu dəfə Şeyx Nizami şəklini görmədim. Yerində dövlət xadiminin şəkli asılmışdı. Tacirlə bu məsələ ilə bağlı söhbətdən məlum oldu ki, o, partiya üzvüdür, siyasətlə məşğuldur. Buna görə də Şeyx Nizami Gəncəvi şəklini endirmiş, partiya liderinin şəklini vurmuşdur.

Divarda yer çox idi. Əlbəttə, tacir siyasi xadimin şəklini başqa yerdən də asa bilərdi. Ancaq bunu etməmiş, Azərbaycanın Fəxri, Dünya Dahisinin şəklini birdəfəlik aradan götürməyi nədənsə qafasına soxmuşdu.

“Bəs Nizami Gəncəvinin şəklini nə etdiniz?” - deyə mənəviyyatı dalğalı zəngin tacirdən soruşdum. “Qapının dalında!” cavabını alınca, yerimdəcə şoka düşdüm. Özümə gələr-gəlməz qapını çəkib oradan yerə qoyulmuş, bir neçə yerdən yırtılmış, üzəri toz-torpaqlı Dahi Alim və Şairimizin şəklini götürdüm. Cibimdən yaylığımı çıxarıb, şəklin üzərini tozdan azad etdim. Sonra bir an belə tərəddüd etmədən “Görürəm sizə şəkil lazım deyil, elə isə mənə verin!” - deyə

şekli ondan istədim... Nə yaxşı ki, almağa müvəffəq oldum...

Şekli tanış bir rəssama verib bərpa etdirdim.

Ulu Əcdadım və Mənəvi Atam Şeyx Nizami Gəncəvi (Q.S.) Həzrətlərinin şəkli bu gün mənim 51 il yaşadığım otaqda - iş otağında, kitabotağında, qonaqqəbulu otağında, namaz otağında, Səyahət Muzeyində, nəhayət, həmcəki kiçik, əhəmiyyət və mahiyyət etibarını ilə böyük olan otağında öz layiqli yerini tutmaqdadır. Əlhəmdülilləh!

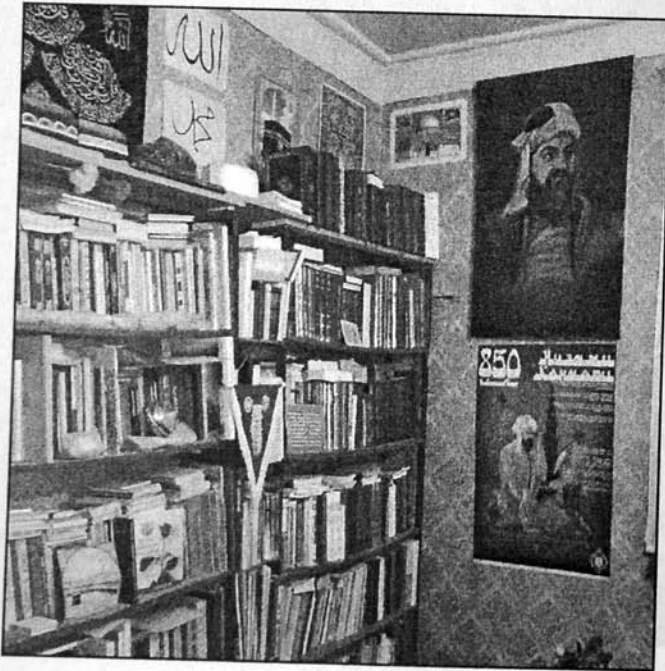
Allahın Rəsulu Muhəmməd (S.A.S.) bir Şərəfli Hədisində buyurmaqdadır:

İnsan sevdiyi ilə bərabərdir!

Əlişir Nizamisoy Gəncəvi də deyir ki:

**Sevgidən ucalıq umma dünyada,
Çünki, Əlişirlə qurtardı o da!**

Cüma, 15.07.2011, 11:08: 14 Şaban, 1432 (Bəraət ərafəsi)

BÖYÜKLƏRƏ DİL UZADANIN DİLİ QURUYAR

“Bərəkət böyüklərinizlə bərabərdir”

Muhəmməd Rəsul (S.A.S.)

Son illər ölkəmizdə üzdənirəq, bəd niyyətli, bədbinruhlu, cılız düşüncəli kimsələr (bir sözlə manqurtlar) meydana çıxmışlar ki, onlar məsələni anlamadan, həqiqətin məğzina varmadan Böyüklərimizə – dünya miqyasında tanınmış dahi şair və yazıçılarıımıza, dövlət və din xadimlərimizə “dil uzadır”, mütəxəssis fikrini, mütəxəssis məsləhətini özlərinə yaraşdırmadan onlar haqqında normal düşüncəyə sığmayan kirli fikirlər söyləyir, əsassız, qərəzli iddialarla çıxış edirlər. Bu da təbii ki, insanlar arasında, ümumilikdə isə cəmiyyətdə çaşbaşıq yaradır, mənəvi mühitimizə ciddi zərbələr vurur.

Allahın Rəsulu (S.A.S.) bir Hədisində belə buyurmuşdur:

**Bir adamın yüz xasiyyətindən doxsan doqquzu pis olub,
biri yaxşı olarsa, o yaxşını danışın!**

Çağdaş cəmiyyətimizdə parçalayıcı, dağıdıcı mövqedən çıxış edən qara qüvvələr pərpətyün toxumu kimi artıb çoxalsalar da, bu heç də o demək deyildir ki, Sağlam Qüvvələr yoxdur və yaxud Biz onların əlində aciz qalmışıq. Xeyir, belə deyildir! Sağlam Qüvvələr hər zaman olduğu kimi bu gündə var və onlar insan toplumunun sağlam yöndə inkişafı üçün bu və ya başqa şəkildə mübarizəsini aparır və bu mübarizə Qiymətə qədər davam edəcəkdir.

Biz Böyüklərimizin Haqqını qorumaq, onlara dil uzadamların “dilini qurutmaq” kimi mövzulara “Nurlu Səyahət”imizdə hər zaman yer verəcəyik. Bir şeyi anlamaq lazımdır ki, hər kəsin özhaqqı var və onu tapdalamaq deyil, dəyərləndirmək lazımdır! Bununla yanaşı öncədən və bəribəşdən bəyan etmək istəyirik ki:

Böyüklərə dil uzadanın dili quruyar!!!

Özü də bu nankor və naşükür dil Allah tərəfindən qurudular!!! Allah dostlarını sevəni Allah da sevər! Allah dostlarını sevməyəni Allah da sevməz! Vay o kimsənin halına ki, Allah onu sevməsin!

Yuxarıda yazılanlarda düşünən insanlar üçün bir ibrət vardır.

**Bu meydanda sanma asandır durmaq,
Nizami ilə pəncə-pəncəyə vurmaq.
Nizamiyə pəncə uzatsa hər kəs,
Qırılar pəncəsi, murada yetməz.**

Mir Əlişir Nəvai

Allahın Rəsulu Muhəmməd (S.A.S.) buyurur:

Böyüklərimizə hörmət göstərməyən bizdən deyildir!

01.12.2007, 9:21

**LİTVA DÖVLƏT UNIVERSİTETİNDƏ
NİZAMİ GƏNCƏVİNİN 850 İLLİYİ
MÜNASİBƏTİLƏ OXUNMUŞ
MÜHAZİRƏNİN ELANI (1991)**

Azərbaycan Respublikası

AZƏRİ SƏYYAHLAR DƏRNƏYİ

İctimai Birliyi

Азербайджанская Республика
ОБЩЕСТВО ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ АЗЕРИ

Общественная Ассоциация
AZ 2017. город Гянджа, улица Хагани, 27
Телефоны: 050-3525239, 055-8960122

Azerbaijan Republik
AZERI TRAVELLER'S SOCIETY

Public Association
AZ 2017. Ganja city, Xagani street, 27
Telephone: 050-3525239, 055-8960122

AZ 2017, Gəncə şəhəri, Xaqani küçəsi, 27; Telefon: (050, 070) 3525239, 055-8960122

ŞEYX NİZAMİ GƏNCƏVİ HƏZRƏTLƏRİNİN 870-ci DOĞUMİLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ

DÜNYA SƏYAHƏTİNİN - ELMİ-MƏDƏNİ EKSPEDİSIYANIN

LAYİHƏSİ

Əsas Məqsəd: Nizami Gəncəvi İrsinin Təbliği

Səyahətin Keçirilmə Coğrafiyası:

Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, İran, Rusiya

Səyahətin İstiqaməti:

Ölkələr üzrə: Azərbaycan - Gürcüstan - Türkiyə - Naxçıvan
(Azərbaycan) - İran - Azərbaycan - Rusiya - Azərbaycan.

Şəhərlər üzrə: Gəncə - Qazax - Tiflis - Batum - Kars - İğdir -
Naxçıvan - Culfa - Təbriz - Urmiya - Həmədan - Qəzvin - Rəşt
- Astara - Lənkəran - Masallı - Salyan - Bakı - Sumqayıt -
Dəvəçi - Xaçmaz - Yalama - Dərbənt - Balakən - Zakatala -
Şəki - Yevlax - Gəncə

Səyahət İstiqamətinin Uzunluğu:	3500 km
Səyahətin Müddəti:	1 ay
Xərclər (1 Nəfər Üçün):	1500 manat
Hərəkət Vasitəsi:	maşınla
Başlama Vaxtı:	---
Başlama Yeri:	Gəncə Şəhəri
Bitmə Vaxtı:	---
Bitmə Yeri:	Gəncə Şəhəri

“Azəri Səyyahlar Dərnəyi”

İ. B. - nin Başçısı

Əlişir Gəncəvi

**Hörmətli soydaşlarım! Bu layihəni aidiyyəti olan yerlərə
təqdim etmişəm. Nizami Gəncəvi Həzrətlərinə olan hörmət
və məhəbbətiniz həqiqidirsə, dəstək vermək sizdən, yerinə
yetirmək bizdən!**

NİZAMİ GƏNCƏVİ DÖVLƏTİ

İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi özündən sonra bəşəriyyətə Böyük və Zəngin bir Dövlət miras qoymuşdur:

NİZAMİ GƏNCƏVİ DÖVLƏTİ

870 il sonra ilk dəfə olaraq bu Dövlətin əlamətlərini açıqlayıram: **Dövlətin Qurucusu və ilk Başçısı**

İlyas Yusif oğlu Şeyx Nizami Gəncəvidir.

Şeyx Nizami Həzrətlərinin öz vəzifəsini yerinə yetirib Allah Dərgahına köçəndən sonra, bu Dövlətin layiqli Başçıları, davamçıları olmuşdur. Məsələn, Əlişir Nəvai, Muhəmməd Füzuli, Əbdürrəhman Cami, Əmir Xosrov Dəhləvi və sairə.

Nizami Gəncəvi Dövlətinin (NGD) ərəzisi Yer Kürəsi, əhalisi bəşəriyyətdir. Mərkəzi, Başkəndi Azərbaycanın Gəncə şəhəridir.

NGD-nin Bayrağı, Himni, Gerbi vardır.

NGD-nin Bayrağı 7 rənglidir:

Qara, Sarı, Yaşıl, Qırmızı, Göy, Səndəl, Ağ

Bu rənglər Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri tərəfindən “Yeddi Gözəl” məsnəvisində verilmişdir. Kəramət sahibi Müdrik Əcdadım 9 əsr öncə bu gözəl rəngləri vəsf etmişdir. Şeyx Nizami Bayrağına baxsaq görürük ki: 7 rənglə bütün dünya, dünyanın mərkəzində isə 3 rənglə (göy, qırmızı, yaşıl) Azərbaycan əks olunmuşdur. Bu onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan Milli Bayrağının rəngləri Nizami Gəncəvi Dövlətinin bayrağında 12-ci əsrdən mövcud olmuşdur.

NGD-nin Himni Şeyx Nizami tərəfindən “İsgəndərnəmə”-nin “İqbalnamə” hissəsinin “İsgəndərin şimala çatması və yəcuc səddini bağlaması” hekayəsinin, “Xoşbəxtlər Ölkəsi”ndə verilmişdir. Bu həm də Nizami Məktəbinin (və ya Nizami Təriqətinin) Nizamnaməsidir.

NGD-nin Gerbində Yer Kürəsi, onun səthində Azərbaycan Xəritəsi, Xəritənin səthində isə Nizami Gəncəvi şəkli əks olunmuşdur.

NGD-nin Bayrağı, Gerbi və Himni ayrıca rəngli olaraq nəşr olunmuşdur.

Nizami Gəncəvi Dövlətinin (NGD) Xəzinəsinə mən də öz növbəmdə Yeni Töhfələr əlavə etmişəm. Töhfələr bunlardır:

1. Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin 850-ci doğumildönümünü münasibətilə tarixdə tayı-bərabəri olmayan ilk Dünya Səyahətini həyata keçirmişəm,

2. “Nizami Nurlu Səyahət” adlı 22 cildə kitab yazmış, ondan 4 cildini nəşr etdirmişəm,

3. Bu günkü günə 11 kitabın müəllifiyəm,

4. “Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi” İctimai Birliyini təsis etmişəm (2008),

5. “Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyəti” İctimai Birliyini təsis etmişəm (2002),

6. “Nurlu Səyahət” qəzetini təsis etmişəm (2008),

7. Təşəbbüsüm və təşkilatçılıqla 2008-ci ildən başlayaraq, hər il avqust ayının 22-də - Nizami Gəncəvi anadan olduğu gündə, Gəncə şəhərində, Azərbaycanda və eləcə də Dünyada ilk dəfə olaraq Nizami Gəncəvi Həzrətlərini “Anma Günü”nü qeyd etməyə başlamışım. 2011-ci ildə də Nizami Gəncəvinin 870-ci doğumgünüü də qeyd etdik,

8. “Nizami Gəncəvi Mükafatı” təsis etmişəm,

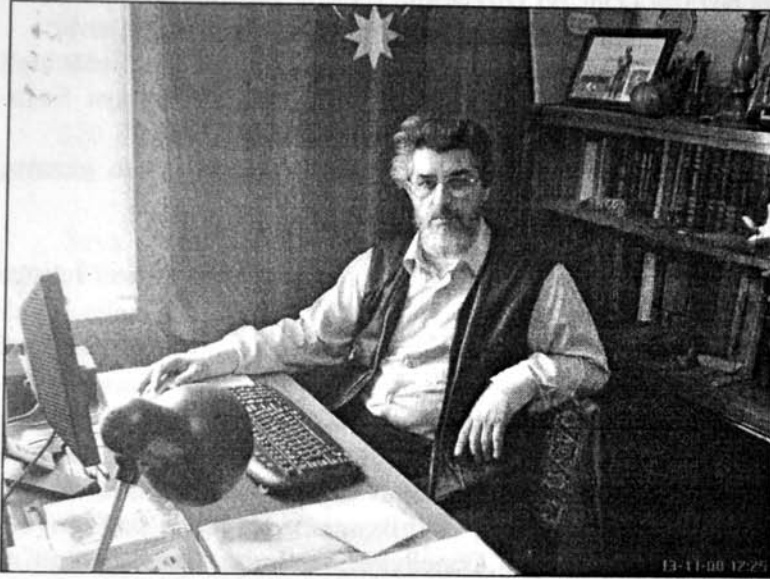
9. “Xəmsə Söhbətləri” Ədəbi Məclisini təşkil etmişəm, fəaliyyətdədir,

10. Nəhayət, “Nizami Gəncəvi Dövləti”ni rəsmən qurdum, onun Bayrağını, Gerbini, Himnini hazırlayıb, Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 870 illiyi ərəfəsində bütün dünyaya elan etdim.

Sayın Soydaşlarım! Əgər siz də yalnız əllə bu qədər işin öhdəsindən gələ bilmisinizsə, o zaman xoşbəxt adamlarsınız!

Bu halda Azərbaycan Dövləti əməyinizi qiymətləndirib, ayda sizə azı 1000 manat maaş verəcək ki, siz də evinizdə oturub, bu vacib işinizi var gücünüzlə davam etdirəsiniz...

MÖVQEYİM

Mənim Mövqeyim əsil Vətəndaşlıq mövqeyidir!

Azərbaycan və Azərbaycançılıq, tam müstəqillik və istiqalaliyyət, işğal olunmuş torpaqlarımızın tezliklə azad olunması, quzeyli-güneyli, doğulu-batılı Vətənim qədim Azərbaycan torpaqlarının birləşib, Vahid Azərbaycan Dövlətinin yenidən bərqərar olması mövqeyidir.

Cəmiyyət həyatının bütün sahələrinin zamanın tələbinə uyğun olaraq inkişaf etdirilməsi, Milli-Mənəvi Dəyərlərimizin qorunub saxlanması, öyrənilməsi, istifadəsi, təbliği və inkişaf etdirilməsi mövqeyidir.

Nəhayət, Mənim Mövqeyim Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərinin mövqeyidir.

Həqiqətən də Mənim Mövqeyim əsl Vətəndaşlıq Mövqeyidir! Bunu mənim yaşamış olduğum həyat və göstərmiş olduğum fəaliyyət sübut edir. Heç kim məndən Vətənimə, Dövlətimə,

Xalqıma, Soyuma-kökümə, Milli-Mənəvi Dəyərlərimə, Dilimə, Dinimə, münasibətdə cüzi bir nöqsanlıq tapıb ortaya çıxara bilməz.

Orta və ali məktəbi əla qiymətlərlə başa vurdum. Ən yaxşı tələbə adına layiq görüldüm, üç dəfə elmi-texniki konfransların qalibi oldum. Əsgəri qulluğumu uğurla başa vurdum. İstehsalatda çalışdım, fəxri fərmanla təltif olundum. Sonra dünyada tayı-bərabər olmayan səyahətlər həyata keçirdim. Vətənimə şərəflə təbliğ və təmsil etdim. Əzab-əziyyətlər gördüm, çox çətin və ağır günlər keçirdim, ölümlə üzləşdim. Ancaq çoxlarının görə bilmədiyi işi Allahın yardımı ilə təkbaşına həyata keçirdim.

XX əsr Azərbaycanının yeganə Səyyahı, Azərbaycan Türkcəsində yazılmış ilk səyahətnamə əsərinin müəllifi, Azərbaycan Səyyahlar Cəmiyyətinin Təsisçisi və Başçısı, Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzinin Təsisçisi və Rəhbəri, "Nurlu Səyahət" Qəzetinin Təsisçisi və Baş Redaktoruyam.

Haqqımda yüzlərlə məqalə yazılmış, televiziya və radioda verilislər getmiş, sənədli televiziya filmləri çəkilmişdir. 11 kitabın müəllifiyəm. Kitablaram bir neçə xarici ölkədə yayılmışdır. Bundan sonra ən azından 22 cildlə kitab nəşr etdirməyi düşünürəm. Bunlara baxmayaraq, göstərmiş olduğum xidmətlər bu günə qədər dəyərləndirilməmiş və hələ də öz layiqli qiymətini almamışdır.

Hesabsız iş gördük, yol getdik, keçdi,
Zəmanə əlindən dad etdik, keçdi.
Nə hünər göstərdik görən olmadı,
Nəqdimiz nə varsa əritdik, keçdi.

Şeyx Nizami

İstər sovet hakimiyyəti dövründə, istərsə də müstəqil Azərbaycan illərində mən heç bir siyasi quruma, partiya daxil olmamışam və bundan sonra da olmayacağam. Nə hakimiyyətdə gözüm var, nə vəzifədə, nə də ki, pulda-parada. Allahın

verdiyi ruziyə şükür edib yaşayır, sərbəst həyatı, azadlığı hər şeydən üstün tuturam. Ulu babam Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri, Şeyx İmadəddin Nəsimi, Mevlana Muhəmməd Füzuli, Xoca Əhməd Yəsəvi, Mevlana Cəlaləddin Rumi, Yunis Emrə, Mir Əlişir Nəvai, Hacı Zeynalabdin Şirvani və başqa dünya şöhrətli böyüklərimiz də (Allahın rəhməti onların hamısının üzərinə olsun!) belə yaşayıb yaratmışlar.

Mənəviyyat Dahiləri və Fədakarları heç vaxt dünya malına həris olmamış, hakimiyyətə, vəzifəyə həvəs göstərməmiş, aldanmamışlar. Onlar ancaq və ancaq insanlara xidmət etmiş, bəşəriyyətin mənəvi təkamülü uğrunda çalışmışlar.

Getdim məzarına şahənşahın mən,
Gördüm ki, uzatdı mənə bir kəfən.
Dedi: "Eyib tutma bu səxavətə,
Mənə bu qalmışdır var dövlətimdən".

Şeyx Nizami

Otuz altı yaşımnda dini təhsil aldım. Artıq 14 ildir ki, 100-dən artıq soydaşıma təmənnəsiz olaraq Qurani Kərim oxumağı, namaz qılmağı, İslam dininin qayda-qanunlarını öyrətmişəm. Bu fəaliyyətimi bu gün də davam etdirirəm. Arzum millətimin balalarını milli-mənəvi ruhlu insanlar kimi görməkdir.

Nəhayət, Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətləri hansı dinə, məzhəbə, əqidəyə məxsusdursa, mən də həmən dinə, məzhəbə, əqidəyə məxsusam! O, mənim Ustadım, Şeyxim, Mürşidim, mən isə onun şagirdi, müridiyəm.

Mənim əlimdən tutdu əli çıraqlı Ustad,
Gəlib çatdıq bir bağın ətəyinə xeyli şad.
Ətəyimi arıtdı kədər tikanlarından,
Gülə qər qətdi mənə gül nəfəsli o İnsan.
Səninlə bir yolun yolçusuyam mən,
Mənim də qibləmdir Sənin öz qiblən.

Dünya yetirməmiş Sənintək İnsan,
Səni tək yaratmış Böyük Yaradan.

Mən Azərbaycan səmasında parlayan ulduzam. Korlar bu ulduzu görə bilmirlər. Şüalarım bir çoxlarının gözlərini qamaşdırdı. Onlar mənim nurumu söndürməyə cəhd etdilər. Üstümə böhtandan, iftiradan tikilmiş örtük atdılar. Ancaq istədiklərinə müvəffəq olmadılar və olmayacaqlar da. Çünki, Allahın yardımı, Şeyx Nizaminin və digər böyüklərimizin duası mənimlədir.

Şəfəqlərim öz içimizdən olan, düşməndən daha təhlükəli bədxah və paxılların, cahil və nadanların, nankor və naşükürlərin yaptıkları mənfur örtüyü yırtaraq yenidən parlamağa başladı. Bədxahların isə iflasa uğradıqlarını gördüm və görürəm. Mən qalib gəldim. Özü də bir dəfə yox, bir neçə dəfə. Gələcəkdə yazdıqlarımı oxuyanlar bu haqda biləcəklər.

Milyonlarla insan gözümün gördüyünü görməmiş, qulağımın eşitdiyini eşitməmiş, ayaqlarımın dəydiyi yerlərə də getməmişlər. Onların qazandığı elmdən və zəngin təcrübədən istifadə edib faydalanmaq yerinə məni sıxıntılara və təzyiqlərə məruz qoymaları axmaqlıqdan başqa bir şey deyildir. Bunun nə dövlətə xeyri var, nə də ki, millətə. Milli-Mənəvi Dəyərlərin tapdalandığı yerdə inkişaf, tərəqqi, nə də ki, qələbə ola bilməz! Cəmiyyət isə çürüməkdə olan kötük şəklinə düşər!

Şeyx Nizaminin və digər böyüklərimizin başına gətirilənlərdən mənim də başıma gəldi. Onların necə bir həyat yaşadıqlarını zərrə qədər də olsa daddım və anladım.

Anlamaq üçün yaşamaq lazımdır! Məşhur olmaq asan iş deyilmiş... Həsəd, paxıllıq bizi yıxdı, sürüdü və sürüyür!

Məşhur olma, qardaş amandır,
Məşhurların halı yamandır!

Əgər bir kimsə Şeyx Nizamiyə, Şeyx Nəsimiyə, Mevlana Füzuliyə və digər böyüklərimizə olan ehtiram və məhəbbətin-

dən danışır, amma mənə – onların yolu ilə gedən, Şeyx Nizami məktəbinə məxsus bir insana qarşı laqeyid və yaxud əks mövqe tutursa o adam kim olursa olsun saxtakardır. Onun “ehtiram və məhəbbəti” də yalandır. Başqalarının gözüne kül üfürməkdir. Şəxsi mənfəət, məqsəd daşıyır. Toplumunu aldatmaqdan başqa bir şey deyildir.

Ey insanlar! Əgər həqiqətən də siz Allaha inanır, Onu sevir, Ondən qorxursunuzsa və sizin Şeyx Nizami Gəncəvi, Şeyx İmadəddin Nəsimi, Mevlana Muhəmməd Füzuli Həzrətlərinə sevgi və saygınız varsa, Onların hörmətinə mənə toxunmayın!

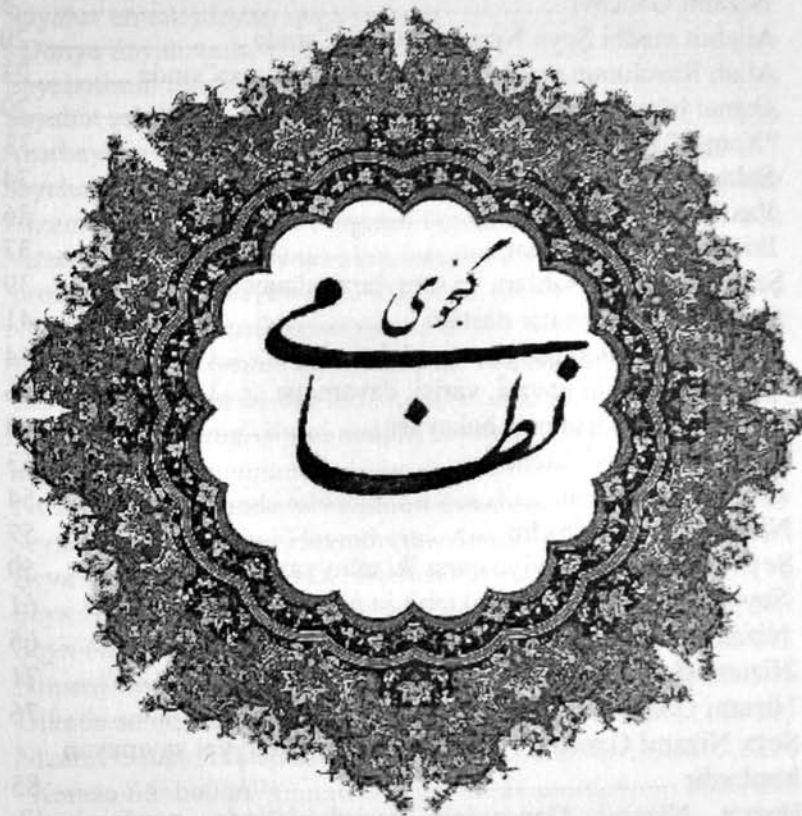
Gəncə, 04.09.2004, 10:17:45

**SÖZÜMÜ QURTARDIM SƏADƏTLƏ, BAX,
BÜKDÜM ÇATAN KİMİ BU YERƏ VARAQ.
HƏR KİM NİZAMİYƏ SÖYLƏSƏ RƏHMƏT,
ARZUM BUDUR, RUHU ŞAD OLSUN HƏR VƏQT!**

Gəncə, Xəqani 27; 22.08.2011

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Bu yol elə bilmə ki, hər kişinin yoludur	3
İthaf	4
Nizami Gəncəvi	5
Allahın mədhi Şeyx Nizami "Xəmsə"sində	20
Allah Rəsulunun mədhi Şeyx Nizami "Xəmsə"sində	23
Əsməi hüsnə (<i>Gözl adlar</i>)	29
"Xəmsə"dən "Quran"adək	33
Salam ver, hörmətlə məndən salam al	34
Paxılları məzəmmət	36
İkiüzlüləri məzəmmət	37
Şeyx Nizaminin şahlara və saraylara münasibəti	39
Qarı və sultan Səncər dastanı	41
Hökmdarın xalqa qayğısı və ədaləti	44
Şeyx Nizaminin nəvəsi, varisi, davamçısı	46
Səyyah - Dərvişin qısa hekayəsi	48
Nizami Gəncəvi fətehdır	53
Əsrlərin Prezidenti	54
Nizami Gəncəvidə elm	57
Şeyx Nizami Gəncəviyə qarşı iki cürə yaxınlaşma	59
Şeyx Nizami Gəncəvi məktəbinin nizamnaməsi	61
Nizami Gəncəvi yaradıcılığında Ebru sənəti	65
Nizami Gəncəvi haralıdır	71
Nizami Gəncəvinin milliyyəti	76
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini dini şəxsiyyət saymayan kimlərdir	85
Həzrət Nizami Gəncəvinin yaradıcılığında peyğəmbərlik anlayışı və Həzrət Məhəmməd (S.A.S.)	92
Nizami Gəncəvinin türkcə divanı Tehran kitabxanasında	98
Hz. Nəvainin Hz. Nizamiyə sevgisi böyükdür	101
Hz. Mir Əlişir Nəvai və Hz. Mevlana Muhəmməd Füzuli..	106
Sevgili mürşidimə məktub	113
İnsan sevdiyi ilə bərabərdir	115

Sevginin mərtəbələri	116
Şeyx Nizamiyə bağlılıq	117
Şeyx Nizami Gəncəvi məqbərəsi, məzarı	122
Sevgi və Sevmək haqqında	123
Səyahət yazısı üzərində düşüncələr	130
Səyahət etmək ideyası necə yarandı	131
I Dünya Səyahətinin xəritəsi	133
Səyahətimin məqsədi	134
Səyahət şəkilləri	136
Azərbaycan türkcəsində ilk çoxcildli səyahətnamə əsəri	137
Səyahət kitabları	139
Nizami Nurlu Səyahət – Sərginin Fotoalbomu	140
Nizamisevər, Nizamişünas alim, səxavətli və qayğıkeş insan professor Arif Hacıyev	144
Nizami Gəncəvi ensiklopediyası	148
Azərbaycan türklərinin tarixini, dilini və soykökünü saxtalaşdıranlarla üz-üzə	157
Böyük alim, ictimai-siyasi xadim, xeyirxah və mərhəmətli insan	175
Nizami poemalarında təbiətşünaslığın aktual problemləri ..	179
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini <i>Anma Günü – I</i>	189
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini <i>Anma Günü – II</i>	196
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini <i>Anma Günü – III</i>	199
Şeyx Nizami Gəncəvi Həzrətlərini <i>Anma Günü – IV</i>	203
Nizami Gəncəvi Elm və Mədəniyyət Mərkəzi təsis edildi..	206
Ölkədə ən çox tədbir keçirən ictimai birlik	211
Nizami Gəncəvi mükafatı təsis edildi	214
"Xəmsə Söhbətləri"	216
Alimdir gözümdə ən əziz insan	219
Bir şəklin hekayəsi	222
Böyüklərə dil uzadanın dili quruyar	225
"Nizami-870" Dünya Səyahətinin Layihəsi	228
Nizami Gəncəvi Dövləti	230
Mövqeyim	232
Kitabın içindəkilər	238

Allahım! Sənin sevgini, Səni sevənin sevgisini və
Səni sevməyə məni yaxınlaşdıranın sevgisini mənə nəşib et!

Allahım! Sən Bağışlayıcısən, bağışlamağı da sevirsən!
Məni də bağışla!

Hörmətli Oxucum!
Allah Rizası Üçün Mən Səni Sevirəm!

Müəlliflə əlaqə telefonu:

(050, 070) 3525239

(055) 8960122

Sizin Hər Zənginiz Mənə Təsəllidir!

“Nurlu Səyahət”

Müəllif tərəfindən yığılmışdır: 22.08.2011

Çapa imzalanmışdır: 24.01.2013

(12 Rəbiüləvvəl, 1434, Mevlud)

Nəşrin ölçüsü: 60X84 1/16

Həcmi: 15 çap vərəqi

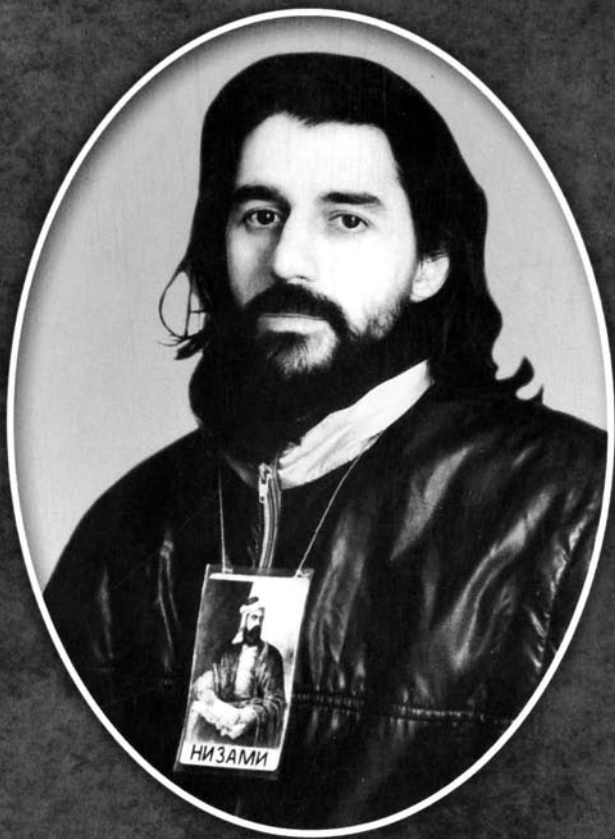
Sifariş: 22

Sayı: 500

Müqavilə qiyməti ilə

Adf-272821

Sevgidən ucalıq umma d
Çünki, Əlişirlə qurtardı o da!

Əlişir Nizamisoy Gəncəvi